

KERK IN DE WIJK

LAAT ZO JE LICHT MAAR SCHIJNEN BIJ ALLES WAT JE DOET...

Een onderzoek in opdracht van de Christelijk Gereformeerde Kerk Leiden

door

Sytske Holsappel-Barkmeijer & Manuela ter Maat

Afstudeerbegeleider: Jan van der Kolk

Mei 2012

Inhoud

Samenvatting.....	7
Voorwoord	8
Hoofdstuk 1: Introductie van het onderzoek.....	10
1.1 Inleiding.....	10
1.2 De probleemstelling	11
1.3 Relatie met de Creatieve Professional.....	11
1.4 Verklarende woordenlijst	12
Hoofdstuk 2: Methode van onderzoek	13
2.1 Introductie	13
2.2 Doelstelling en onderzoeksvragen	13
2.2.1 Doelstelling	13
2.2.2 Hoofdvraag.....	13
2.2.3 Deelvragen	13
2.3 Uitvoering van het onderzoek	13
2.3.1 Methode.....	13
2.3.2 Respondenten	14
2.3.3 Overzicht meetinstrumenten	15
2.3.4 Procedure.....	15
Hoofdstuk 3: Missionair-diaconaal present zijn	17
3.1 Introductie	17
3.2 Missionair-diaconaal	17
3.2.1 Geschiedenis missionair-diaconaal	19
3.3 Trends.....	20
3.3.1 Secularisatie.....	20
3.3.2 Contextualisering van vijf maatschappelijke processen	21
3.3.3 Kerkelijke trends	24
3.4 Conclusie	27
Hoofdstuk 4: De wijk Leiden Zuidwest.....	28
4.1 Introductie	28
4.2 Leiden Zuidwest	28
4.2.1 De leefbare buurt.....	29
4.2.2 Lerende buurt.....	31
4.2.3 De werkende buurt.....	32

4.2.4	Gezonde buurt.....	33
4.3	Conclusie.....	33
4.3.1	Behoeftte van de wijk.....	33
Hoofdstuk 5: De CGK Leiden.....		34
5.1	Introductie	34
5.2	Geschiedenis.....	34
5.2.1	Verhuizing	34
5.2.2	Legaat.....	34
5.2.3	Aanloophuis	35
5.3	Feitelijke gegevens	35
5.4	Visie en missie van de CGK.....	37
5.5	De enquête	37
5.5.1	Verwerking.....	37
5.5.2	Conclusies.....	39
5.6	SWOT-analyse.....	41
5.6.1	Uitleg SWOT-analyse	42
5.7	Conclusie.....	43
Hoofdstuk 6: Interne factoren.....		44
6.1	Geschiedenis van de CGK Leiden.....	44
6.1.1	Het legaat	44
6.1.2	Het aanloophuis	44
6.2	Streekgemeente.....	45
6.3	Intern proces	45
6.3.1	Weerstand tegen verandering.....	45
6.3.2	Ineffectieve patronen in groepen.....	46
6.3.3	Afweermechanismen.....	46
6.3.4	Missionair als bedreiging	47
6.3.5	Interne secularisatie	48
6.3.6	Traditie.....	48
6.3.7	Contact	50
6.3.8	Zelfkennis	50
6.3.9	Leiderschap.....	51
6.3.10	Motivatie	54
6.4	Conclusie.....	55
Hoofdstuk 7: Externe factoren.....		57
7.1	De landelijke CGK.....	57

7.2	De overheid	57
7.3	De wijk	59
7.4	Conclusie	60
Hoofdstuk 8: Kerk in de wijk: nu naar de praktijk		61
8.1	Kerkplanting en gemeenschappen	61
8.1.1	Vijf methodische kenmerken van presentie	61
8.1.2	Het AMC en een veldhospitaal	62
8.2	De balans tussen enthousiaste vrijwilligers en een hoge werkdruk	63
8.3	Omgaan met weerstand binnen de gemeente	64
8.3.1	Fasen van verandering	64
8.3.2	Weerstand doorbreken	65
8.4	Conclusie	66
Hoofdstuk 9: Conclusies en aanbevelingen		67
9.1	Conclusies	67
9.1.1	Conclusie deelvragen	67
9.1.2	Conclusie hoofdvraag	70
9.1.3	Slotconclusie	72
9.2	Aanbevelingen	72
9.2.1	Ontwikkeling binnen de CGK	72
9.2.2	Aansluiting bij de wijk Leiden Zuidwest	74
Hoofdstuk 10: Discussie		76
10.1	Aanbevelingen in verbinding met probleemstelling	76
10.1.1	Nieuwe ideeën	78
10.2	Betrouwbaarheid onderzoeksmethodes	79
Literatuurlijst		81
Bijlagen		84
BIJLAGE 1:	Relevante literatuur en contactgegevens	85
BIJLAGE 2:	Sociale kaart Leiden Zuidwest	87
BIJLAGE 3:	Wijkanalyse	93
BIJLAGE 4:	Uitslag enquête 'Missionair-diaconaal present in de wijk'	104
BIJLAGE 5:	Kernlabels	135

Samenvatting

De Christelijk Gereformeerde Kerk (CGK) in Leiden is sinds 2007 gehuisvest op een nieuwe locatie in de wijk Leiden Zuidwest. De gemeente wil zich missionair-diaconaal inzetten voor deze wijk, maar de grote vraag is hoe. Ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving de afgelopen eeuw maken dat er een sterke kloof wordt ervaren tussen kerk en samenleving, zowel door kerkelijken als door buitenkerkelijken. Daarnaast is de CGK een streekgemeente, wat maakt dat de betrokkenheid bij de wijk laag is.

Het doel van dit onderzoek is om aanbevelingen te doen aan de CGK Leiden, om de handelingsverlegenheid die nu bestaat om missionair-diaconaal present te zijn in de wijk Leiden Zuidwest, te verminderen, zodat zij aansluiting kan vinden bij de wijk.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van literatuurstudie, interviews, veldonderzoek en een enquête onder de gemeenteleden.

We hebben onderzocht hoe de handelingsverlegenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerk Leiden verminderd kan worden zodat zij aansluiting kan vinden bij de wijk Leiden Zuidwest en hier missionair-diaconaal present kan zijn. We hebben onderzoek gedaan naar de trend van kerken die zich meer missionair-diaconaal op de wijk willen richten. Daarnaast hebben we ingezoomd op de wijk Leiden Zuidwest en op de CGK Leiden. Wat typeert deze wijk en deze gemeente en waar kunnen eventuele verbindingen worden gelegd? Er blijken zowel intern als extern veel factoren van invloed te zijn, die leiden tot de handelingsverlegenheid die de CGK Leiden ervaart ten opzichte van missionair-diaconaal present zijn in de wijk en de wijze waarop er verbindingen gemaakt kunnen worden. Voorbeelden van deze invloeden variëren van weerstand tegen verandering tot het appel van de *WMO* op de *civil society*.

Er zijn verschillende acties die de CGK Leiden kan ondernemen om de handelingsverlegenheid te verminderen en om aansluiting te vinden bij de wijk en hier missionair-diaconaal present te zijn. Om de handelingsverlegenheid te verminderen is er in de eerste plaats een concrete en specifieke visie voor missionair-diaconaal werk door de CGK Leiden in Leiden Zuidwest nodig. Daarnaast is er een nieuwe manier van denken nodig, met naast aandacht voor de eigen gemeente, ook een duidelijke externe focus op de buitenkerkelijke naaste en de moed om naar buiten te treden. Ten derde kan de handelingsverlegenheid verminderd worden als er een leider wordt aangesteld die de gemeente mee kan nemen in missionair-diaconale presentie in de wijk. Een leider die kan enthousiasmeren, stimuleren en toerusten zodat hij de gemeenteleden kan helpen om over hun weerstand heen te komen.

Er zijn een aantal mogelijkheden waarop de CGK Leiden missionair-diaconaal present kan zijn in de wijk Leiden Zuidwest. In het onderzoek komen de volgende aan bod: gemeenschapsvorming, uitbreiding van ondersteuning aan de Voedselbank, meewerken aan Buurtgericht Jeugdwerk Leiden, activiteiten met Stichting Present, het organiseren van een Schoonmaakdag met en in de wijk, meewerken met de Raad en Daad-winkel, samenwerking met diaconaal centrum De Bakkerij en contact zoeken en onderhouden met de lokale overheid.

Voorwoord

Vorig jaar, vlak voor de zomervakantie, besloten wij samen te gaan afstuderen. Op een middag zaten we samen in Coffee&More, dé plek op de CHE om even lekker te kunnen zitten, na te denken over wat we eigenlijk wilden met dat afstuderen. Iets met de kerk en de wijk, dat sprong er voor ons allebei bovenuit. Niet helemaal gebruikelijk voor SPH'ers, dat bleek wel uit de vele reacties die we later erover kregen. Maar voor ons was het duidelijk: we wilden onze kennis van groepsprocessen en samenlevingsopbouw inzetten voor het koninkrijk van God. Nauwelijks een week later kregen we een e-mail van een docent dat de Christelijk Gereformeerde Kerk Leiden misschien wel een leuk project had. De CGK Leiden is enkele jaren geleden verhuisd van een locatie in Leiden Centrum naar een ander gebouw in Leiden Zuidwest. Nu zij goed en wel gesetteld zijn in hun nieuwe gebouw is opnieuw de vraag gerezen wat zij kunnen betekenen voor hun omgeving. We waren meteen enthousiast en nu, bijna een jaar later, ligt het resultaat van dit enthousiasme voor u: een afstudeerscriptie geschreven voor de kerkenraad en de gemeente van de CGK Leiden.

Dit onderzoek had nooit uitgevoerd kunnen worden zoals nu gebeurd is zonder de hulp van een heel aantal mensen. Allereerst Ds. Jan Groenleer, Anton Bil en Ton Sneeuw die ons vanuit de CGK Leiden begeleid hebben en altijd klaar stonden om al onze vragen te beantwoorden. Hartelijk bedankt hiervoor! Daarnaast willen de Barbera Bikker bedanken die ons niet alleen heeft ondersteund als scriba van de CGK bij onze communicatie naar de gemeente, maar die met grote gastvrijheid haar huis voor ons heeft opengesteld. Ook de andere gemeenteleden willen we hartelijk bedanken voor hun gastvrije onthaal en de medewerking aan dit onderzoek. Buiten de CGK hebben we ook veel hulp gekregen. Sity Smedinga, de kerkelijk opbouwwerker van de Protestantse wijkgemeente Leiden was vanaf het begin heel betrokken en een grote bron van informatie. Jeanette de Waard en Stefan Paas hebben ons veel inzicht gegeven in de landelijk zichtbare trends en de manier van werken binnen de CGK. Erik van Dommelen, de wijkagent van Leiden Zuidwest en Erica de Leeuw, de opbouwwerker van Libertas hebben ons beide met veel enthousiasme verteld van de wijk waarin zij werken en met ons mee gedacht hoe de CGK van betekenis kan zijn voor hun wijk. Heel erg bedankt voor al jullie input! Jan van der Kolk, onze afstudeerdocent willen wij bedanken voor zijn enthousiaste begeleiding. Evenals de andere docenten van de Academie Sociale Studies die ons met raad en daad hebben bijgestaan. Ten slotte willen wij natuurlijk alle mensen bedanken die al deze maanden voor ons klaar stonden in wat voor bui we ook waren. De maanden dat we aan dit onderzoek hebben gewerkt waren intensief en we zouden nooit dit mooie resultaat behaald hebben zonder de steun van onze familie en vrienden.

In dit onderzoek zijn wij ingegaan op de vraag hoe de handelingsverlegenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerk Leiden verminderd kan worden, zodat zij aansluiting vindt bij de wijk Leiden Zuidwest en hier missionair-diaconaal present kan zijn. Allereerst zullen we de opzet en werkwijze van ons onderzoek aan u voorleggen. Vervolgens nemen wij u mee in ons onderzoek en zullen wij verschillende vragen beantwoorden. Eerst zullen wij ingaan op de vraag waar de behoefte vandaan komt om missionair-diaconaal present te zijn in wijken. Is dat de nieuwste hype of een eeuwenoud concept in een modern jasje? Hierna zullen we een beeld schetsen van de wijk Leiden Zuidwest. Wie wonen daar en wat zijn de behoeften van deze mensen? Vervolgens zoomen we in op de CGK te Leiden. Wie zitten er in deze kerk en hoe denken deze kerkleden zelf over missionair-diaconaal present zijn in Leiden Zuidwest? Dan kijken we welke interne en externe factoren de aansluiting

tussen de CGK Leiden en de wijk Leiden Zuidwest beïnvloeden. Als dit allemaal helder is gaan we verder in op de verschillende methodieken die beschikbaar zijn voor missionair-diaconaal werken in wijken: de praktijk van kerk zijn in de wijk.

Als deze punten allemaal zijn behandeld zullen we u als lezer meenemen in onze conclusies en verder gaan met het doel van dit onderzoek: de aanbevelingen.

Wij wensen u veel plezier toe bij het lezen van dit onderzoek en hopen dat het u zal inspireren.

Sytske Holsappel-Barkmeijer en Manuela ter Maat

Hoofdstuk 1: Introductie van het onderzoek

1.1 Inleiding

De Christelijk Gereformeerde Kerk in Leiden is enkele jaren geleden verhuisd van een locatie in Leiden Centrum naar een ander gebouw in Leiden Zuidwest. Nu zij goed en wel gesetteld zijn in hun nieuwe gebouw, is opnieuw de vraag gerezen wat zij kunnen betekenen voor hun omgeving. Zij ervaren een drempel als het gaat om open gemeente zijn in de wijk. Zij hebben de Christelijke Hogeschool Ede benaderd met een verzoek of er studenten zijn die onderzoek voor hen konden doen. Dit onderzoek moest gaan over hoe de handelingsverlegenheid die zij ervaren verminderd kan worden en hoe zij aansluiting kunnen vinden bij de wijk en daar missionair-diaconaal present kunnen worden. Aanleiding voor het onderzoek is de geschiedenis van Johannes Brandt. Deze man, ook wel de vrek van Leiden genoemd, heeft een vermogen achtergelaten aan de CGK Leiden met als opdracht dit vermogen (het legaat) in te zetten ten behoeve van de samenleving van Leiden. Dit verhaal leest u verder in paragraaf 5.2.2.

De afgelopen jaren hebben verschillende ontwikkelingen een opmars gemaakt. De welvaartsstaat zoals we haar kenden wordt afgebouwd omdat het financieel niet vol te houden is. Het nieuws staat vol met berichten over groeiende armoede en sociale isolatie. Bezuinigingen op de zorg hebben grote invloed op het dagelijkse leven van een groot deel van de Nederlanders. Ook in de kerk zien we verschillende ontwikkelingen. Aan de ene kant zien we kerken vergrijzen en leeglopen en de kerkgebouwen worden omgebouwd tot uitgaansgelegenheid of moskee. Tegelijkertijd echter schieten nieuwe kerkinitiatieven als paddenstoelen uit de grond. Een trend waarbij kerken hun missionair-diaconale rol nieuw leven inblazen en present worden in de wijk. De afgelopen jaren zijn er veel onderzoeken gedaan naar de rol van kerken in wijken en de waarde van spiritualiteit voor de samenleving.¹ Uit deze onderzoeken bleek dat kerken en christenen nog steeds van grote waarde zijn voor de samenleving. Kerken voorzien bijvoorbeeld in gedreven vrijwilligers. Door de welvaart ontstaan er nieuwe onzekerheden. Vragen die opkomen zijn: 'Wie ben ik? Wat wil ik? Waarom leef ik?' Dit zijn vragen die openheid geven aan spiritualiteit en zingeving.²

Van oudsher was het de taak van de kerk om te zorgen voor de weduwen en wezen, de armen en de zieken. Met de komst van de welvaartstaat halverwege de vorige eeuw is de rol van de kerk naar de achtergrond geschoven. Nu wordt zij opnieuw actueel. De overheid legt met de komst van de *WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning)* een steeds grotere verantwoordelijkheid bij de *civil society*. Maar kan de kerk, als onderdeel van de *civil society* deze rol nog wel vervullen? De kloof tussen de kerk en de mensen daarbuiten lijkt de laatste decennia enorm te zijn gegroeid. Waar liggen de kansen voor de kerk om het Goede Nieuws uit te dragen in de maatschappij anno 2012? En wat heeft de kerk nodig om deze kansen te kunnen pakken? Sommige theologen verkondigen dat God

¹ Castillo Guerra, J., Glashouwer, M., & Kregting, J. (2008). Tel je zegeningen. Het maatschappelijke rendement van christelijke kerken in Rotterdam en hun bijdrage aan sociale cohesie. Nijmegen: NIM.

Loon, R. v. (2010). Kerk voor de buurt. Zoetermeer: Boekencentrum.

Stoffels, H. (2002). Sterk in de stad. Gereformeerd Theologisch Tijdschrift, mei, 68-74.

² Paas, S. (2003) Het woud der verwachting. In Paas, S. *Werkers van het laatste uur*. (2004) (72-74). Zoetermeer: Boekencentrum.

Nederland heeft verlaten en zien de toekomst van de kerk somber in.³ Anderen zijn positiever. De grote vraag voor kerken in Nederland is: hoe nu verder? Wat is de rol die we kunnen en willen vervullen in de samenleving? Ja, de kerk staat onder druk, maar door steeds weer terug te gaan naar de kern van het Evangelie en de overige ballast af te schudden kan de kerk anno 2012 opnieuw haar plaats innemen in Nederland.⁴

1.2 De probleemstelling

De CGK te Leiden mist aansluiting bij de wijk Leiden Zuidwest waardoor er handelingsverlegenheid ontstaat om missionair-diaconaal present te zijn in deze wijk.

Het probleem bestaat uit drie delen. Ten eerste mist de CGK Leiden aansluiting bij de wijk. Zij weten niet wie er wonen, hoe zij met deze mensen in contact kunnen komen en wat er leeft in de wijk. Dit sluit aan op het tweede deel, de nu ervaren handelingsverlegenheid. Wij willen onderzoeken waar deze handelingsverlegenheid vandaan komt en hoe zij kan worden verholpen. Ten derde weet de gemeente niet hoe zij missionair-diaconaal present kan zijn in de wijk. De gemeente geeft zelf al aan dat zij hier verandering in aan wil brengen, omdat het een Bijbelse opdracht aan de kerk is missionair-diaconaal present te zijn in de samenleving.

In andere kerken wordt ook geworsteld met dit probleem en inmiddels is er al veel literatuur over verschenen. Door middel van deze literatuur, interviews, veldonderzoek en een enquête onder de gemeenteleden hebben wij onderzocht hoe de situatie in de CGK Leiden op deze punten is en wat er aan gedaan kan worden.

1.3 Relatie met de Creatieve Professional

Zoals al eerder is genoemd loopt de verzorgingsstaat zoals we die jaren hebben gekend in de Nederlandse samenleving steeds verder terug. Vanwege de hoge kosten die dit systeem met zich meebracht is het niet langer haalbaar voor de overheid om de zorg en hulpverlening op deze manier te blijven organiseren. In 2007 is de *WMO* ingevoerd. Deze wet doet een beroep op de *civil society*, waaronder dus ook kerken. De burger wordt opgeroepen meer verantwoordelijkheid te nemen voor zijn medemens. Kerken hebben doorgaans wel het verlangen de Bijbelse naastenliefde uit te leven, maar toch blijkt dit in praktijk vaak lastig. Er is in veel gevallen een kloof ontstaan tussen de kerk als instituut en de niet-kerkelijke omwonenden. Als Creatieve Professionals kunnen wij kerken helpen die kloof te overbruggen waardoor maatschappelijke problemen gezamenlijk aangepakt kunnen worden. De ontwikkelingen in de samenleving vragen om een verandering in het denken en doen van de *civil society*. Met de kennis van groepsdynamische processen die wij als Creatieve Professionals hebben, kunnen wij kerken adviseren en begeleiden in deze veranderingsprocessen en hen op deze manier toerusten om bij te dragen aan een gezonde samenleving.

³ Dekker, W. (2012). *Marginaal en missionair; Kleine theologie voor een krimpende kerk*. (5^e druk). Zoetermeer: Boekencentrum.

⁴ Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. (2008) *Als een kerk opnieuw begint*. Zoetermeer:Boekencentrum.

1.4 Verklarende woordenlijst

Missionair-diaconaal	→ De twee verschillende woorden staan bij elkaar omdat wij geen onderscheid willen maken tussen missionair en diaconaal, zie hoofdstuk 3.2.
CGK	→ Christelijk Gereformeerde Kerk
Present zijn	→ In het kader van de presentietheorie van A. Baart. Het betekent present/aanwezig zijn voor de ander. Nadere toelichting in hoofdstuk 8.1.1.
Gemeenschapsvorming	→ Een groep die zich vanuit de bestaande gemeente in de wijk vestigt om daar met elkaar een gemeenschap te vormen met als hoofddoel present zijn voor de wijkbewoners.
Civil society	→ Volgens Amnesty ⁵ : letterlijk 'maatschappij van burgers'. Vaak wordt bedoeld: het 'maatschappelijk middenveld'; dat deel van het maatschappelijk leven waarin burgers vrij en zelfstandig kunnen handelen, zoals in kleine en grotere bedrijven, niet-gouvernementele organisaties, vakbeweging, politieke partijen e.d.
WMO	→ Wet Maatschappelijke Ondersteuning: een in 2007 ingevoerde wet die regelt dat mensen met een beperking de voorzieningen, hulp en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben en ervoor zorgt dat iedereen kan meedoen in de maatschappij en zoveel mogelijk zelfstandig kan blijven wonen. De WMO wordt uitgevoerd door de gemeenten die de vrijheid hebben zelf te bepalen waar zij hun accenten op leggen.

⁵ Amnesty NL. (2010). Civil society. Gedownload op 16 mei 2012, van <http://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/civil-society>

Hoofdstuk 2: Methode van onderzoek

2.1 Introductie

In het vorige hoofdstuk zijn wij ingegaan op de aanleiding tot dit onderzoek, het probleem. In dit hoofdstuk zullen wij u als lezer laten zien hoe wij dit probleem benaderd hebben. We zullen de doelstelling en de onderzoeksvragen aan u voorleggen, zodat u weet welke antwoorden u kunt verwachten. Vervolgens zullen we beschrijven hoe we dit onderzoek hebben opgebouwd en welke keuzes we hierin hebben gemaakt.

2.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

2.2.1 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om een helder beeld van de situatie te schetsen en aan de hand daarvan aanbevelingen te doen aan de CGK Leiden. Deze aanbevelingen zullen gegeven worden om de handelingsverlegenheid die nu bestaat om missionair-diaconaal present te zijn in de wijk Leiden Zuidwest, te verminderen, om zo de verbinding te kunnen leggen tussen de gemeente en de wijk Leiden Zuidwest.

2.2.2 Hoofdvraag

Hoe kan de handelingsverlegenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerk Leiden verminderd worden zodat zij aansluiting vindt bij de wijk Leiden Zuidwest en hier missionair-diaconaal present kan zijn?

2.2.3 Deelvragen

- Waar komt het fenomeen vandaan om missionair-diaconaal present te willen zijn in wijken?
- Hoe ziet de wijk Leiden Zuidwest eruit?
- Hoe ziet de CGK Leiden eruit?
- Welke factoren beïnvloeden de aansluiting tussen de CGK Leiden en de wijk Leiden Zuidwest?
- Wat voor methodieken kunnen worden ingezet door en voor de CGK Leiden om missionair-diaconaal te kunnen zijn in de wijk Leiden Zuidwest?

2.3 Uitvoering van het onderzoek

2.3.1 Methode

Wij hebben vier verschillende methodieken gebruikt. Er is gekozen voor verschillende methodes om een zo compleet mogelijk onderzoek te krijgen. We waren ons bewust van het risico dat het onderzoek te groot zou worden, daarom hebben we dit goed afgebakend. Er is een tweesporenbeleid, namelijk de interne factoren van de CGK en de externe factoren. Elk spoor vroeg om een aparte benadering. Dit is ook de reden waarom we meer pagina's gebruikt hebben dan aanbevolen was. Dit hebben we bewust gedaan omdat wij elk aspect voldoende tot zijn recht willen laten komen.

Interviews

Voor het verzamelen van informatie over zowel de wijk Leiden Zuidwest als over de Christelijk Gereformeerde Kerk hebben we gebruik gemaakt van topic interviews. De dieptevragen gaven ons inzicht in de probleemstelling. We wilden weten welke gedachten er leven over missionair-diaconaal present zijn, over de wijk Leiden Zuidwest en over de CGK Leiden. Wij hebben verschillende sleutelfiguren in de wijk geïnterviewd, als ook enkele sleutelfiguren in de kerk. Daarnaast hebben we twee overkoepelende interviews gedaan om zicht te krijgen op de ontwikkelingen en mogelijkheden op nationaal en internationaal niveau. De interviews zijn schriftelijk uitgewerkt en naast elkaar gelegd. Aan de hand van deze vergelijking zijn wij tot beantwoording van onze vragen gekomen.

Enquête

De CGK Leiden hebben we onderzocht door middel van een enquête. Wij hebben hiervoor gekozen omdat we op deze manier zicht konden krijgen op het draagvlak binnen de gemeente om als kerk missionair-diaconaal present te zijn in de wijk. Deze enquête was zowel digitaal als schriftelijk beschikbaar. De resultaten hebben wij digitaal verwerkt in een spread sheet en de uitslagen geordend. De uitslag van de enquête heeft ons inzicht gegeven in de wensen en mogelijkheden van de CGK Leiden.

Veldonderzoek

Om de interviews en uitslag van de enquête te testen op hun betrouwbaarheid hebben we ook veldonderzoek gedaan. Dit bestond uit observaties van zowel de gemeente als de wijk en uit korte gesprekken die wij hadden met verschillende wijkbewoners, kerkleden en organisaties. Voorbeelden hiervan zijn een gesprek met vrijwilligers van de speeltuinvereniging, het bijwonen van een vergadering van de trekkersgroep van het Buurtgericht Jeugdwerk Leiden, rondes die we door de wijk hebben gelopen en gesprekken met gemeenteleden.

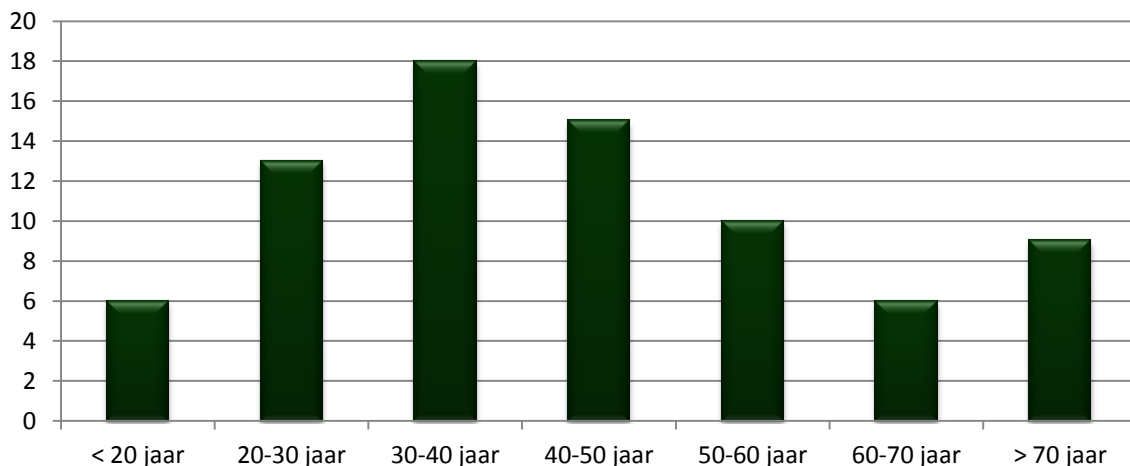
Literatuur

We hebben een literatuurstudie gedaan om de aanbevelingen te kunnen onderbouwen en om ons onderzoek te bekrachtigen. Hierbij is zowel gebruik gemaakt van christelijke literatuur met de kerk als uitgangspunt, als van sociologische literatuur met de wijk als uitgangspunt. Uit de literatuur blijkt dat niet alleen de CGK Leiden met de vraag te kampen heeft en onze aanbevelingen kunnen worden getoetst aan de hand van deze literatuur.

2.3.2 Respondenten

Voor dit onderzoek hebben wij gebruik gemaakt van een enquête onder de gemeenteleden van de CGK Leiden. De gegevens zeggen dus iets over de gemeenteleden van de CGK Leiden. Alle gemeenteleden van wie een e-mailadres bekend was hebben een e-mail gekregen met het verzoek om mee te werken aan dit onderzoek met daarbij een link naar de digitale enquête. Daarnaast waren er papieren enquêtes beschikbaar in de hal van de kerk. Om de respons te vergroten hebben we vijf appeltaarten verloot onder de respondenten. 77 van de 371 gemeenteleden hebben de enquête ingevuld. 41 procent van de respondenten is man, 57 procent is vrouw en van 1 procent is de sekse niet bekend.

De leeftijden waren als volgt verdeeld:

2.3.3 Overzicht meetinstrumenten

Voor het maken van de interviews en de enquête hebben we een vragenlijst opgesteld. Deze vragenlijst hebben we onder verschillende topics verdeeld. De topics waren: Missionair-diaconaal, CGK Leiden (inclusief gemeenteleden), Wijk Leiden Zuidwest (inclusief wijkbewoners), WMO en samenleving en Financiën. Deze laatste topic is tijdens het onderzoek grotendeels komen te vervallen omdat dit geen relevante informatie opleverde. Onder elke topic stonden beschrijvende en verdiepende vragen. Voorbeelden zijn: 'Wat is volgens u missionair-diaconaal werk?' of 'Wat typeert Leiden Zuidwest in vergelijking met de andere wijken in Leiden?'

Voor elk interview kozen we de topics uit die pasten bij de expertise van de geïnterviewde. Wij letten erop dat elk topic aan bod kwam.

De gestelde vragen zijn van tevoren opgesteld. Dit hebben we gedaan door eerst de probleemstelling in indicatoren weer te geven. Vanuit deze indicatoren hebben we vragen opgesteld die nodig waren om tot beantwoording van onze onderzoeksvragen te komen. Ook hebben wij ons van tevoren ingelezen in relevante literatuur. Verder hebben we van tevoren een gesprek gehad met de kerkelijk opbouwwerkster van de Protestantse wijkgemeente Leiden. Zij heeft ons de sociale kaart van Leiden laten zien en heeft ons het eerste opstapje gegeven om de vragenlijst te formuleren.

2.3.4 Procedure

Hieronder leest u waar we zijn begonnen met het onderzoek en hoe we het hebben aangepakt.

- Maken van de probleemstelling, hoofdvraag en deelvragen. Dit hebben we in overleg en met goedkeuring van de opdrachtgever gedaan.
- Literatuurstudie. Wij zijn begonnen met ons in te lezen in de literatuur. Tijdens ons hele onderzoek kwamen wij steeds in aanraking met nieuwe literatuur wat ons inzicht verdiepte. Hierdoor konden we het onderzoek steeds verder afbakenen.
- Het kiezen van methodes.
- Een planning maken.
- Interviewvragen opstellen.
- Enquêtevragen opstellen.

- Afspraken maken voor de interviews.
- Interviews afnemen:
 - We hebben elk interview opgenomen. Hiervoor hebben we toestemming gevraagd.
 - We werkten via topics en hadden een open interview waarin wij dieptevragen stelden.
- De enquête online zetten.
- Appeltaarten bakken met als doel meer ingevulde enquêtes.
- Interviews uitwerken.
- Interviews labelen.
- Enquête verwerken.
 - De enquête hebben we verwerkt door het maken van tabellen en grafieken. We hebben een overzicht gecreëerd waar in één oogopslag het resultaat te zien zou zijn.
 - De open vragen van de enquête hebben we gelabeld en vanuit deze labels onderverdeeld in kernlabels.
- Conclusies trekken aan de hand van de enquête.
- Deelvragen beantwoorden.
- Het trekken van conclusies en schrijven van aanbevelingen.
- Onderzoeksverslag afronden.
- Onderzoek presenteren.

Dit is globaal en stapsgewijs hoe we het gedaan hebben. Het veldonderzoek staat niet expliciet genoemd, omdat dit tussen alle processen door is gedaan. Zodra we in Leiden kwamen zijn we de wijk ingegaan, hebben we organisaties gebeld en observeerden datgene wat nodig was.

Hoofdstuk 3: Missionair-diaconaal present zijn

Waar komt het fenomeen vandaan om missionair-diaconaal present te willen zijn in wijken?

3.1 Introductie

Missionair-diaconaal willen zijn is een doel dat in het visiedocument van vrijwel alle kerken staat. Zo ook in die van de CGK Leiden. Hoewel het woord missionair-diaconaal niet letterlijk genoemd wordt, komt het dicht in de buurt. De CGK wil een aantrekkelijke gemeente zijn, waarbij 'het licht uitnodigend schijnt door haar ramen'.⁶

Zij hanteren het boven-binnen-buiten model. Waarbij 'boven' staat voor de eenheid met God die je als gemeente zoekt, het kennen van en een relatie hebben met God. Het is een groeiproces dat in beweging blijft. 'Binnen' is gericht op het leven in eenheid met elkaar als gemeente. Het geloof kan niet op zichzelf blijven staan en zoekt gemeenschap. Het betekent niet dat binnen eerst alles op orde moet zijn, maar dat men samen zoekt naar dat gezamenlijke verlangen, de eenheid met de Bron naar boven. Dit heeft als gevolg dat dit invloed heeft naar buiten toe. Door de eenheid met God en met elkaar straal je licht uit naar de wereld.⁷

Maar ondanks het model blijkt er een spanning te bestaan. Hoe is het 'binnen' en 'buiten' in balans met elkaar? En wat is dan naar 'buiten' gericht zijn, oftewel missionair-diaconaal zijn? De CGK Leiden is niet de enige kerk die zoekt in hoe je als gemeente missionair-diaconaal kan zijn. Als je zoekt naar 'missionair' in het digitaal document van het Nederlands Dagblad kom je al gauw op 469 resultaten. Ook vandaag de dag zijn kerken op zoek naar het vormgeven van het missionair-diaconaal zijn.

Wat is dan missionair-diaconaal present zijn? Binnen de christelijke wereld is de term 'missionair-diaconaal' bekend en het wordt vaak genoemd. Een valkuil daarvan is dat iedereen het anders opvat. Daarom zullen wij hier een definitie geven van de term 'missionair-diaconaal' zoals wij het hebben gebruikt in dit onderzoek.

3.2 Missionair-diaconaal

Vanuit de interviews hebben we verschillende antwoorden gekregen op de vraag wat missionair-diaconaal zijn betekent. Er zijn verschillende gedachten hierover, maar in de kern komt het hierop neer:

'Met elkaar Jezus bekend maken, een licht zijn in de wereld en gehoor geven aan de Bijbelse opdracht.'

In verschillende interviews kwam de spanning naar voren tussen het missionair- en diaconaal zijn. Het zijn twee verschillende woorden die bij elkaar zijn gebracht: missionair en diaconaal. Stefan Paas vindt de combinatie van deze woorden merkwaardig. De woorden worden gesplitst terwijl ze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn (persoonlijke vermelding, 05 april 2012). Missionair is diaconaal en diaconaal is missionair, zo zegt hij.

⁶ Beleidsdocument CGK.

⁷ Preek GKV Mussel, 19-11-2006. Bekeken op 6 mei 2012.

Sity Smedinga koppelt diaconaal aan 'het evangelie doen' en missionair aan 'het evangelie vertellen' (persoonlijke mededeling, 27 maart 2012). In de enquête wordt deze mening gedeeld. Je ziet regelmatig antwoorden terugkomen in de trend van: liefhebben van je naaste, praktisch bezig zijn voor de wijk of het organiseren van leuke activiteiten die niet per se met het geloof te maken hebben. Uit de gesprekken met gemeenteleden hoorden we regelmatig: 'we gaan geen zieltjes winnen'. Paas is het hier niet mee eens, volgens hem gaat het juist wel om het winnen van de ziel. De zin klinkt ongelukkig, zegt hij, maar je wilt als christen toch juist mensen bekend maken met het evangelie? Je wilt toch juist dat mensen zich bekeren tot de levende God (persoonlijke mededeling, 5 april 2012)? Missionair-diaconaal present zijn is het evangelie verkondigen. Evangelie verkondigen komt vanuit de kernlabels dan ook nadrukkelijk naar voren.

Missionair betekent hart voor de zaak hebben in wat je zegt en wat je doet. Missionair en diaconaal versterken elkaar en zijn niet los te verkrijgen.⁸ De basis is hart hebben voor God, voor de mensen en voor de wereld. Zonder dit verlangen kun je niet missionair-diaconaal zijn.

Er is een kerk omdat er een missie is en het is niet andersom. Dit geldt ook voor missionair-diaconaal werk.⁹ Anders gezegd:

It is not the church of God that has a mission in the world, but the God of mission who has a church in the world.

Vanuit de Bijbel is zichtbaar hoe de kerk zich destijds richtte op missionair en diaconaal zijn. Het diaconaat vindt zijn oorsprong, volgens sommige theologen, in Handelingen 6.¹⁰ Daar geven de apostelen de gemeente de opdracht om zeven mannen aan te wijzen voor de maatschappelijke ondersteuning. Op deze manier werd de taak van de apostelen verlicht en het conflict dat was ontstaan verholpen. Hoewel de mannen geen diaken worden genoemd is dit volgens de traditie de oorsprong van de diaconie.¹¹ Diaconie, volgens Smedinga 'het evangelie doen', uit zich in verschillende vormen. Bijvoorbeeld het begroeten van iemand op straat, bezoek afleggen aan ouderen of de tuin opknappen bij de burens (persoonlijke mededeling, 27 maart 2012). Opvallend is dat het woord evangelie centraal blijft staan.

In het Engels bestaan er drie verschillende bewoordingen voor het missionair zijn. Mission Dei, Missionary en Mission. Deze drie bewoordingen samen omvatten het missionair zijn zoals wij in Nederland bedoelen.¹²

Mission Dei: missie van God/Gods zending. De Bijbel geeft de missie van God het duidelijkst weer. Wij gebruiken hiervoor

⁸ Groot, J de, Jong, N de & Markus, A. (2007) Inleiding. In Groot, J de, Jong, N de & Markus, A. *Missionair is mogelijk*. (10-12) Zoetermeer:Boekencentrum.

⁹ Church House. (2004) *theology for a missionary church*. In Church House. *Mission-shaped church: church planting and fresh expressions of church in a changing context*. (85) Londen:Church House Publishing.

¹⁰ Handelingen 6, Bijbel. (2007) Heerenveen: NBG.

¹¹ Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. (2008) Gemeentevorming de in beginjaren van de christelijke beweging. In Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. *Als een kerk opnieuw begint*. (24-25) Zoetermeer:Boekencentrum.

¹² Goodmanson. Church Technology, Internet Ministry & Church Planting. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.goodmanson.com/church/missional-missio-dei-missionary-or-mission/>

vaak de zendingsteksten van Jezus: Mattheüs (28:18-20), Lukas (24:47 en 48), Markus (16:15) en Johannes (20:21).¹³

Missionary: Dit is essentieel en belangrijk. Het gaat erom dat je je onderdeel weet van Gods missie. Dat je gelooft dat Hij harten kan veranderen van mensen, inclusief van jezelf. Zonder dit aspect is er geen missionair werk mogelijk. Het komt daarin neer op persoonlijk geloof en verlangen.

Mission: Het is de missie die voortvloeit uit Mission Dei en Missionary. Het is het zien van de situaties in je dagelijks leven waarin je de glorie van God kan weerspiegelen en dit ook gaat doen. De missie om Jezus te reflecteren in de manier die Hij voor je op het oog heeft.

Kortom, missionair actief zijn houdt in dat je de missie van God ziet. Het valt of staat daarbij met de hoop in de Mission Dei, het geloof dat God harten kan veranderen en het gedrag dat uit je geloof voortkomt. Vanuit deze basis wordt de missie gevormd waarin jij als persoon of als gemeente die rol mag vervullen in Gods koninkrijk.

Het gemeentemodel van de CGK kun je goed in de driehoek van het missionair zijn leggen. Missio Dei=Boven, Missionary=Binnen en Mission=Buiten.

De conclusie die hieruit kan worden getrokken is dat missionair en diaconaal verbonden zijn met elkaar. Het een kan niet zonder het ander. Het gaat om de basis en dat is de bron waaruit, waarom en hoe je het doet. Kortom: 'hart voor de zaak'. Of zoals Paas het zei: 'Het gaat in eerste instantie om missionair zijn, in tweede instantie om missionair doen'.¹⁴

3.2.1 Geschiedenis missionair-diaconaal

Het woord missionair-diaconaal is in de geschiedenis van de kerk ontstaan. Deze samenstelling is gekomen door een verschil van mening tussen de evangelicanen en de meer vrijzinnige christenen. Zij kwamen tegenover elkaar te staan doordat ze onderscheid gingen maken tussen evangelisatie en diaconie (Paas, persoonlijke mededeling, 05 april 2012).

Dit was niet het enige dat invloed had op de samenstelling van missionair en diaconaal zijn. Er is na de Tweede Wereldoorlog veel veranderd in de visie op missionair werk.¹⁵ Opvallend is dat de Tweede Wereldoorlog een grens vormt wat betreft de verschuiving van missionair werken naar diaconaal/maatschappelijk werk en de versterking van het eigen kerkelijk kader. Door deze verschuiving is er onderscheid gekomen tussen missionair en diaconaal. Praktische ondersteuning bieden en vertellen over Jezus en het evangelie werden van elkaar losgekoppeld, alsof het één ook zonder het ander kan bestaan.

Nu kan niet gezegd worden dat zending en 'het missionaire' compleet was verdwenen. Het missionaire van de kerken richtte zich op het buitenland, buiten Europa. De verantwoordelijkheid van missionaire initiatieven lag bij de kerken zelf.¹⁶ In het artikel 'Europese christenen hebben hulp nodig' wordt gesteld dat de Europese christenen als grootste uitdaging de evangelisatie binnen het eigen continent hebben, waarbij ze open moeten staan voor hulp van buiten Europa.¹⁷ Jarenlang hebben

¹³ Versteeg J.P.(1978) *Gij die eertijds verre waart*. (34-36).Utrecht: de Banier

¹⁴ Groot, J de, Jong, N de & Markus, A. (2007) opdracht van de gemeente in een kansrijke tijd. In Groot, J de, Jong, N de & Markus, A. *Missionair is mogelijk*. (p.20) Zoetermeer:Boekencentrum.

¹⁵ Noort, G, Paas, S.,Roest, H, de&Stoppels, S. (2008) Gemeentestichting in en vanuit Noordwest-Europa. In Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. *Als een kerk opnieuw begint*. (62-65) Zoetermeer:Boekencentrum.

¹⁶ Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. (2008) Gemeentestichting in en vanuit Noordwest-Europa. In Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. *Als een kerk opnieuw begint*. (62) Zoetermeer:Boekencentrum.

¹⁷ Redactie wereldbond baptisten. (25-07-2009). Europese christenen hebben hulp nodig. *Nederlands dagblad*, p 2.

westerse kerken zich gericht op missie in het buitenland. Nu zijn de Europese landen zelf, waaronder Nederland, aan de beurt.

3.3 Trends

Hoewel aan de ene kant ontkerkelijking te zien is in Nederland, zien we ook een groeiend aantal missionair-diaconale initiatieven. Wat maakt dat kerken nu in deze tijd zo gericht zijn op missionair-diaconaal werk en hier nieuw elan voor krijgen? Om deze vraag te kunnen beantwoorden is het goed om op trends te letten in de samenleving.

3.3.1 Secularisatie

Een belangrijke trend waar kerken te maken mee hebben is de secularisatie. Bijna elk boek over missionair-diaconaal werk benoemt de trend van secularisatie of ontkerkelijking. Het is een onderwerp waar veel over gedacht en over geschreven wordt.

Secularisatie bestaat volgens Dekker en Stoffels uit drie verschillende processen. Deze drie processen hebben raakvlakken met het individuele leven, de samenleving en de godsdienstige systemen.¹⁸

1) *Secularisatie als vermindering van de godsdienstigheid van mensen.*

De uiting van godsdienstigheid neemt af, bijvoorbeeld de vermindering van kerkelijke activiteiten en gebed.

2) *Secularisatie als beperking van de reikwijdte van de godsdienst.*

Het proces waarin de samenleving steeds onafhankelijker wordt van het godsdienstige en kerkelijk leven.

3) *Secularisatie als aanpassing van de godsdienst.*

De godsdienst past zich inhoudelijk aan op de ontwikkelingen van de samenleving.

Kort samengevat: de invloed en betekenis van religie in het maatschappelijk leven neemt af.¹⁹

Uit de cijfers van de kerken in Nederland (alle stromingen), is een cadans te zien van de verlating van de kerk. Secularisatie is een waarneembaar feit. Ook bij de CGK Leiden blijkt uit het jaarverslag van 2011 dat het ledenaantal terugloopt.²⁰

Rond 1900 was nog geen 3 procent van de Nederlandse bevolking buitenkerkelijk. Rond 2000 is dit volgens het SCP 45 procent en volgens het CBS zelfs 65 procent van de bevolking. Er wordt geschat dat het percentage protestanten in 2020 nog slechts 4 procent van de bevolking zal zijn.²¹ Alan Hirsch schrijft dat hij bang is dat 90 procent van alle Nederlanders buiten het bereik leeft van een kerk die Christus centraal stelt.²²

Hoe zien we praktisch de secularisatie op micro, macro en meso niveau? Op macroniveau is te zien dat de invloed van kerk en geloof op de samenleving en op de politiek sterk is verminderd. De vanzelfsprekendheid van de christelijke moraal valt weg. Maar ook op microniveau werkt de secularisatie. Veel mensen laten in hun persoonlijk leven de kerk of het geloof los. Ook de

¹⁸ Dekker, G & Stoffels, H.C.(2001) secularisatie. In Dekker, G & Stoffels, H.C. *Godsdienst en samenleving*(2009) (119-126). Kampen: KOK.

¹⁹ Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. (2007). Cognitieve bindingen. In Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. *Samenlevingen*.(150). Groningen: Wolters-Noordhoff.

²⁰ Jaarverslag 2011 CGK Leiden.

²¹ Heitink G. (2007) *Een kerk met karakter*. (63) Kampen:Kok.

²² Hirsch, A. (2012) Ons evangelie is te smal voor deze wereld. *CV-koers*, 2012(04) 38-43.

betrokkenheid bij kerken vermindert, wat te zien is aan de afnemende kerkgang. Op mesoniveau is dit trager te zien. Christelijk onderwijs bijvoorbeeld heeft een sterke maatschappelijke positie. Op andere terreinen is de rol van de kerk echter veranderd door de professionalisering in zorg en het secularisatieproces. Ook in de kerken is er sprake van secularisatie waardoor opvattingen veranderen, bijvoorbeeld de discussies over de vrouw in het ambt, of over homoseksualiteit. Al blijft de kerk belangrijk voor de leden, onbewust verandert ze.²³

Het heeft alles te maken met veranderingen in de cultuur. Iedereen in de samenleving, kerkelijk of buitenkerkelijk, ondergaat dezelfde veranderingsprocessen. Hierdoor verandert de christelijke traditie, maar los daarvan ontstaat er ook een nieuwe spiritualiteit.²⁴ Ook Smedinga beaamt dit: 'Kerken lopen leeg en de spiritualiteit neemt toe' (persoonlijke mededeling, 27 maart 2012). De secularisatie heeft ook grote invloed op buitenkerkelijken. Zo bestaat de Nederlandse bevolking tegenwoordig voor 30 procent uit burgers zonder christelijke opvoeding. Kerken moeten zich daarom realiseren dat voor buitenkerkelijken die komen uit deze groep de drempel ontzettend hoog is om zich bij een kerk aan te sluiten. Uit onderzoek blijkt dat deze groep gemiddeld twee tot vijf jaar nodig heeft om volwaardig lid te worden van een institutionele kerk.²⁵ Het is daarom voor de kerk die onderdeel uitmaakt van Gods missie in deze wereld noodzakelijk om de eigen culturele en maatschappelijke context te kennen.

We kunnen concluderen dat secularisatie niet alleen gaat om ontkerkelijking op politiek of kerkelijk niveau maar ook doorwerkt in het persoonlijk leven, zelfs in het leven van christenen. Daarin spelen veranderingsprocessen in de samenleving en in kerken een steeds grotere rol. Kerken hebben met twee zaken te kampen. Hoe bereiken ze buitenkerkelijken en hoe gaan ze om met het secularisatieproces binnen de kerken?

3.3.2 Contextualisering van vijf maatschappelijke processen

Om er achter te komen hoe je buitenkerkelijken kunt bereiken en hoe je omgaat met het secularisatieproces binnen de kerken, is het van belang om de context te kennen. Cultuur heeft invloed op zowel de kerk als op de samenleving. De tijd waarin je leeft heeft invloed op geloofsuitingen en geloofsbeleving en kan daarom niet losgekoppeld worden.²⁶ Contextualisering is een belangrijke term rondom missionair willen zijn. Contextualisering houdt in dat je kijkt naar wat betekenisvol is voor de context om zo een verbinding te maken met het evangelie.²⁷

We zullen ingaan op vijf maatschappelijke processen die zijn beschreven door het Sociaal Cultureel Planbureau. Het wordt ook wel de vijf 'i's' genoemd. Individualisering, informalisering, informatisering, internationalisering en intensivering. Deze maatschappelijke processen beïnvloeden mogelijk de secularisatie in Nederland. Er is nog weinig bekend in hoeverre het invloed heeft op elkaar.²⁸

²³ Boersma P. en Paas S. (2011) *Onder Spanning*. (93-95) Utrecht: Kok.

²⁴ Boersma P. en Paas S. (2011) *Onder Spanning*. (92) Utrecht: Kok.

²⁵ Paas, S. (2003) *Op de grens van kerk en wereld*. In Paas, S. *Werkers van het laatste uur*. (2004) (33-34). Zoetermeer: Boekencentrum.

²⁶ Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. (2007). *Cognitieve bindingen*. In Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. *Samenlevingen*. (146-155). Groningen: Wolters-Noordhoff.

²⁷ Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. (2008) *kerkplanting in context*. In Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. *Als een kerk opnieuw begint*. (235-236) Zoetermeer: Boekencentrum.

²⁸ Sociaal Cultureel Planbureau. (2004). *In het zicht van de toekomst, sociaal en cultureel rapport*. Den Haag: SCP.

Individualisering

Dit is het proces waarin mensen zich losmaken van traditionele verbanden zoals de familie, lokale gemeenschap of de kerk. Het zelf bepalen en vormgeven van je leven staat voorop. Door het ontbreken of de verminderende kracht van de sociale controle bestaat er een handelingsvrijheid voor het individu. Alles valt te kiezen in wat jij (mens staat centraal) wilt. Bijvoorbeeld schoolkeuze, beroepskeuze en partnerkeuze. Ook wordt godsdienst gezien als een persoonlijke en een privé aangelegenheid, je kiest zelf hoe je dit vormgeeft. Het verliest de publieke kracht en de vroegere aanwezige bindingskracht in de samenleving. Hierdoor is ook te zien dat de markt van godsdienstmogelijkheden groter wordt en dat personen een eigen pakket samenstellen als levensbeschouwing.²⁹

Individen gaan deel uitmaken van meerdere sociale eenheden, er is sprake van een differentiatieproces. Volgens socioloog Anthony Giddens is door het differentiatieproces sprake van instabiele en minder vanzelfsprekende relaties. Desalniettemin zijn de relaties wel intens. Door de keuzevrijheid zijn relaties bijzonder kwetsbaar. Hierdoor ontstaat er een grotere onzekerheid over de persoonlijke identiteit. Vragen als: 'wie ben je?' 'waar hoor je bij?' en 'wat wil je?' worden lastiger te beantwoorden. Dit is ook te zien aan de opmars van psychotherapie.³⁰

Als kerk is het goed om in de gaten te houden dat er juist door de keuzevrijheid en door het differentiatieproces, een grotere onzekerheid komt bij individuen. Er is behoefte aan zingeving, aan zekerheid en stabiliteit. Mensen hebben drukke agenda's. Er wordt veel van hen gevraagd in het maken van keuzes; zowel op het werk, thuis als in vrijetijdsbesteding. Uitputting lijkt nabij. Wanneer je buitenkerkelijken wilt bereiken zul je hier rekening mee moeten houden. Het kan zijn dat je hen eerst ruimte moet bieden en voor ontlasting en ontspanning moet zorgen.

Mensen willen niet het idee hebben dat er veel van hen verwacht wordt. Dit geldt overigens zowel voor kerkleden als voor buitenkerkelijken. Het creëren van een lage drempel voor beiden partijen is van groot belang.³¹

Individualisering houdt zeker niet in dat er geen behoefte meer is aan collectieve regelingen. De balans, die ook zichtbaar is in kerken, komt anders te liggen, het accent is aan het verschuiven van gelijkheid naar de vrijheid.³² Er blijft behoefte aan gemeenschap maar het wordt minder belangrijk om precies hetzelfde te denken en mensen zijn zelf verantwoordelijk en vrij in wat ze vinden. Ook gemeenteleden geven hun eigen leven en godsdienst vorm, dit wordt niet (meer) door de kerk bepaald. Dit is ook de reden dat het lastig is om als kerk buitenkerkelijken te bereiken. Ze willen het zelf vorm geven. 'Niks moet, alles mag' is het idee. Een tegenreactie op de hoge verwachting van de samenleving en het appèl dat de volle agenda's op hen doen.

Informalisering

Het proces van individualisering heeft alles te maken met het proces van de informalisering. Het is een proces waarbij mensen zich losmaken van traditionele verbanden. Door de individualisering is

²⁹ Dekker, G & Stoffels, H.C.(2001) Godsdienst en de modernisering van de samenleving. In Dekker, G & Stoffels, H.C. *Godsdienst en samenleving*(2009) (109-112). Kampen: KOK.

³⁰ Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. (2007). Affectieve bindingen. In Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. *Samenlevingen*.(138-140). Groningen: Wolters-Noordhoff.

³¹ Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. (2008) kerkplanting in context. In Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. *Als een kerk opnieuw begint*. (241-245) Zoetermeer: Boekencentrum.

³² Sociaal Cultureel Planbureau. (2004). *In het zicht van de toekomst, sociaal en cultureel rapport*. (55) Den Haag: SCP.

gelijkwaardigheid belangrijk geworden, waardoor de verhoudingen in de omgang informaliseren.³³ Met informalisering wordt bedoeld dat omgangsnormen in veel opzichten losser zijn geworden. In de jaren 60 werd bewust burgerlijke gevoelsnormen bekritiseerd en doorbroken. De omgang tussen ouders en kinderen, mannen en vrouwen worden minder strikt aan regels onderworpen.³⁴ Burgers van de eenentwintigste eeuw zullen zich steeds meer zelfbewust, assertief en kritisch opstellen richting gezagsdragers. Het maakt ook dat zij mondiger zijn en minder onder de indruk van gezag.³⁵ Dit aspect is ook terug te zien in de kerk. De kerkleden hebben niet meer automatisch respect voor een predikant, wat hij vroeger wel kreeg door zijn functie.

Informatisering

Kennis en informatie vanuit heel de wereld kunnen binnen vijf minuten zichtbaar zijn op mobiele telefoon, laptop en dergelijke. De media is ontzettend uitgebreid geworden en richt zich niet alleen op werk maar ook op amusement en relaties.³⁶ Informatisering versterkt de individualisering doordat men met gemak contact kan maken met wie of wat men maar wil, zonder dat er controle is. Tegenwoordig kun je spelletjes spelen zonder dat je weet met wie je een spel speelt. Het past ook goed bij internationalisering, je krijgt kennis vanuit de hele wereld. Je informatie krijg je niet alleen meer via je woonplek maar vanuit de Global Village. Ook de intensivering werkt het in de hand. Je kunt door de social media je belevenissen kwijt en onderhoudt zo je vriendschappen.³⁷ De wijkagent gaf aan dat de jongeren de social media en de verwerking aan informatie niet aan kunnen. Dit werkt moeilijk gedrag in de hand. Ook criminaliteit of zedelijk gedrag gebeurt steeds meer via social media (Dommelen, persoonlijke mededeling, 30 maart 2012). Informatisering is dus niet alleen positief. Ook is er bezorgdheid over de kwetsbaarheid van haar bestaan, waarbij je kunt denken aan stroomuitval, fraude of informatiebederf.³⁸ Kerkleden komen gemakkelijk aan veel informatie die niet altijd overeenkomt met de leer van de kerk. Voor kerken heeft dit tot gevolg dat er veel meer kennis beschikbaar is, maar dat het voor mensen moeilijk is om te bepalen of de informatie betrouwbaar en bruikbaar is. Voor het contact met buitenkerkelijken is de informalisering een positieve uitdaging. Via social media kan op een nieuwe toegankelijke manier contact gemaakt worden en kennis en ervaring snel gedeeld worden met de buitenwereld.

Internationalisering

Nederland is een multiculturele samenleving. Er zijn meerdere culturen vertegenwoordigd in ons land. Bijvoorbeeld Chinatown in Den Haag of de zogenoemde 'zwarte' scholen.³⁹ De invloed van andere culturen op onze samenleving neemt toe en verschillen tussen samenlevingen nemen af. Het vermengt zich met elkaar.⁴⁰ Zo is het voor ons normaal om Chinees te eten en kennen wij een broodje kebab.

³³ Sociaal Cultureel Planbureau. (2004). *In het zicht van de toekomst, sociaal en cultureel rapport*. (56) Den Haag: SCP.

³⁴ Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. (2007). Affectieve bindingen. In Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. *Samenlevingen*.(132-136). Groningen: Wolters-Noordhoff.

³⁵ Sociaal Cultureel Planbureau. (2004). *In het zicht van de toekomst, sociaal en cultureel rapport*. (58) Den Haag: SCP.

³⁶ Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. (2007). Affectieve bindingen. In Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. *Samenlevingen*.(162). Groningen: Wolters-Noordhoff.

³⁷ Sociaal Cultureel Planbureau. (2004). *In het zicht van de toekomst, sociaal en cultureel rapport*. (64) Den Haag: SCP.

³⁸ Sociaal Cultureel Planbureau. (2004). *In het zicht van de toekomst, sociaal en cultureel rapport*. (59) Den Haag: SCP.

³⁹ Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. (2007). Stratificatie. In Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. *Samenlevingen*.(196). Groningen: Wolters-Noordhoff.

⁴⁰ Sociaal Cultureel Planbureau. (2004). *In het zicht van de toekomst, sociaal en cultureel rapport*. (60) Den Haag: SCP.

Internationalisering kan op verschillende terreinen invloed hebben op kerken. Angst voor bijvoorbeeld de islam of andere geloven kan toenemen omdat er meer aandacht voor is. Een ander voorbeeld is dat het kerkbeeld van mensen verandert doordat zij in aanraking komen met christenen vanuit de hele wereld.

Opvallend is dat over het algemeen in de Nederlandse kerken er enkel blanke mensen zijn terwijl de samenleving er zo divers uitziet. Wel zijn er verschillende kerken die zich richten op de verschillende culturen. Denk aan ICF (International Christian Fellowship).

Internationalisering heeft ook invloed op de spiritualiteit in het land. Er is de mogelijkheid om vanuit allerlei religies iets te halen. Kijk alleen maar naar de opkomst van de hoeveelheid Boeddhabeeldjes in Nederland, zen-meditatie, yoga et cetera.

Intensivering

Bij het proces van intensivering gaat het om diepgaande ervaringen waarin emoties geraakt worden. Het leven mag niet eentonig of saai zijn, maar men moet veel meemaken en doen. Het draait het om genot en intense beleving. Men zoekt naar echtheid, zowel in de eigen beleving als in de beleving die men bij anderen waarneemt. Authenticiteit gaat om echtheid en dat laatste is in onze cultuur van hoge waarde. De oorsprong van authenticiteit moet gezocht worden in de tijd van de Romantiek, de tegenbeweging van het rationalisme. De rede was niet de hoogste waarde voor de moraal maar de innerlijke stem.⁴¹ Volgens De Reuver ligt in de identiteit van de kerk de mogelijk van ruimte voor authenticiteit. Maar dan moet de kerk wel ruimte bieden aan een persoonlijk ontmoeting met God en met elkaar.⁴² Die relatie moet worden beleefd. In relatie met buitenkerkelijken is het goed om voor ogen te houden dat de kerk buitenkerkelijken niet hoeft te overtuigen door zaken aantrekkelijk te maken. Laat de Heilige Geest zijn werk doen, Hij is degene die kan overtuigen. Wij mogen liefdevol, geduldig, aanvaardend en eerlijk zijn. In het gewoon gemeente zijn ligt kracht van boven.⁴³

Deze vijf maatschappelijke processen hebben invloed op de context van de samenleving en daarmee dus ook invloed op de kerk zelf. Het is van belang om deze context onder ogen te zien en te zoeken naar hoe God zegt dat wij hier mee om mogen gaan.

3.3.3 Kerkelijke trends

In de samenleving is er sprake van trends, maar ook op kerkelijk vlak zijn die te zien. Dit hebben we onderverdeeld in twee thema's: het projectmatig werken en gemeenschapsvorming.

Projectmatig werken

Het kenmerk van projectmatig werken is dat het afgebakend is. Het biedt structuur omdat het een duidelijk start en afronding heeft.⁴⁴ Een project is vaak taak- en doelgericht. De universiteit in Leiden geeft aan dat projectmatig werken voordelen heeft omdat het gestructureerd is en omdat het een duidelijk doel heeft. Er zijn verschillende soorten projecten. In de eerste plaats eenmalige projecten, dit zijn op zichzelf staande activiteiten, zoals een buurtfeest. Er zijn korte projecten, wat inhoudt dat er een kort tijdsbestek is waarin je een doel wilt bereiken, zoals de Alpha-cursus. Verder zijn er lange

⁴¹ Dekker W. en Visser P.J. (2000) *Uitgedaagd door de tijd*. (235) Zoetermeer:Boekencentrum.

⁴² Dekker W. en Visser P.J. (2000) *Uitgedaagd door de tijd*. (238) Zoetermeer:Boekencentrum.

⁴³ Paas, S.(2003) *Op genade en waarheid*. In Paas, S. *Werkers van het laatste uur*. (2004) (148). Zoetermeer: Boekencentrum

⁴⁴ Persoonlijke site voor projectmatig werken. Gedownload op 3 mei 2012, van <http://www.projectmatigwerken.net/>

projecten. Deze projecten hebben vaak een meerjarenplan, een goed voorbeeld hiervan is het aanloophuis voor dak- en thuislozen die de CGK heeft gehad.

Uit de enquête onder de leden van de CGK blijkt dat 29 procent voor korte projecten is en 45 procent voor eenmalige projecten. Waarom gemeenteleden hierdoor worden aangesproken hebben wij niet onderzocht. Een mogelijkheid is dat gemeenteleden overzicht willen houden over het tijdsbestek. 18 procent gaf aan dat zij vijf uren of minder bezig willen met missionair-diaconaal werk in de wijk. Verder zijn de traditionele kerken gewend aan projectmatig werk, ze hebben de kracht om goed te kunnen organiseren. Dit kan je zien aan de hoeveelheid projecten die er gedaan worden en hoe deze georganiseerd zijn.

Enkele voorbeelden van projectmatig missionair-diaconaal werk zijn:

AIA (Athletes in Action)	kortproject
Alpha-cursus	kortproject
Camping evangelisatie (DABAR)	kortproject
Stichting Present	eenmalig project
Startdag voor de wijk	eenmalig project
Voedselbank	langproject
Aanloophuizen	langproject
Kinderwinkel	langproject

Een kenmerk voor projectmatig werken is dat het structureel is. Je bent bijvoorbeeld een avond in de week bezig met het project.

Opvallend is dat bij projecten veel wordt samengewerkt met verschillende kerken en zelfs met seculiere instellingen. Dit is vaker te zien bij de langdurige projecten.

In de jaren 70 en 80 zijn veel kerken projectmatig werk gaan doen. Het is een trend die nu op zijn retour lijkt te zijn, aldus Paas (persoonlijke mededeling, 5 april 2012). Bij een kerkelijk project breng je iets, je wilt iets geven aan de buitenkerkelijke. Projectmatig werk is goed, je doet iets voor je naaste, maar als tegenreactie op de individualisering is het een mooie trend om juist niet projecten te gaan doen, maar relaties aan te gaan, om je leven te delen. Ook speel je hierdoor in op de informalisering. Je laat zien dat de kerk niet alleen maar een instituut is, maar bestaat uit gewone mensen. Je zoekt naar de gelijkwaardigheid, wat erg belangrijk is in deze samenleving.

Projectmatig werk en relaties aangaan kunnen samengaan. Wel blijft de vraag wat dit project verschilt met wat de overheid kan doen (Paas, persoonlijke mededeling, 5 april 2012). Als het projectmatig werk nu op zijn retour komt, wat is dan een aanvaardbaar alternatief om missionair-diaconaal present te kunnen zijn?

Gemeenschapsvorming

Wat nu een actueel en veel besproken onderwerp is, is de opmars van gemeenschapsvorming. In Nederland zijn verschillende voorbeelden te noemen waarbij kerkplanting en gemeentestichting centraal staan bij gemeenschapsvorming. Het doel is om buitenkerkelijken te bereiken met het evangelie van Jezus Christus, zodat Gods glorie en liefde zichtbaar worden in de samenleving. Dit is niet zomaar een nieuwe hype die komt aanwaaien. Gemeenschapsvorming zien we al in het Nieuwe

Testament, waar de jonge christengemeente het leven in al haar facetten met elkaar deelt en zo bijdraagt aan de vermenigvuldiging van de gelovigen.⁴⁵

Het model is eenvoudig maar kan klinken als een groot ideaal. Hoe ziet dit in de praktijk eruit? Een groep vanuit de 'moederkerk' word uitgezonden in een wijk, gericht op een bepaalde doelgroep of geografische oriëntatie. De moederkerk ondersteunt, bidt en legt de handen op aan deze pioniersgroep, ook wel dochtergemeente genoemd.⁴⁶ Stefan Paas ondersteunt dit en zegt dat er een vierende en biddende gemeente achter de (pioniers) groep moet staan (persoonlijke mededeling, 5 april 2012). Waarom kiezen ze voor een wijk in plaats van een stad? Omdat de wijk een kleinere gemeenschap is waarin je relaties kunt opbouwen en je leven praktisch kunt delen. Uit ervaring blijkt dat het voor het opbouwen van relaties van belang is dat je aanspreekbaar bent en ook in de dagelijkse omgang contact hebt met wijkbewoners, zoals in de supermarkt, bij een buurthuis et cetera (Smedinga, persoonlijke mededeling, 27 maart 2012). Deze groep gaat het leven delen met de wijkbewoners in alle facetten, zowel praktisch als geestelijk. Dit houdt in dat er vriendschappen worden opgebouwd, de auto wordt uitgeleend, men meedoet in een buurtcommissie enzovoort. Ook wordt er een Bijbelstudie opgezet. Bijbellezen en bidden staan centraal om zo bekend te raken met de glorie van God (De Waard, persoonlijke mededeling, 5 april 2012). Projectmatig werken is goed te combineren met gemeenschapsvorming. Hierbij is van belang dat er een groep in de wijk woont die aangesproken kan worden en die de relatie kan aangaan (Waard, persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

In Nederland zijn er verschillende projecten aan de gang. Enkele voorbeelden zijn:

- Via Nova in Amsterdam
- Urban Expression
- Nederland zoekt in Assen

Doordat het een pril begin is van iets nieuws is er nog weinig geschreven over de resultaten. In 2008 waren er 281 nieuwe gemeentestichtingen actief in Nederland. Per organisatie hebben zij gemiddeld 142 personen bereikt.⁴⁷ Dit zijn getallen die voorzichtig moeten worden behandeld, deels omdat deze getallen van vier jaar geleden zijn en deels omdat er nog te weinig over bekend is.

Gemeenschapsvorming speelt in op verschillende facetten. Het geeft uiting aan het missionair zijn, je wordt uitgezonden om het evangelie te verkondigen. Bij gemeenschapsvorming probeer je voorbij het projectmatige, het veilige, te komen en ga je je leven investeren in een nieuwe gemeenschap (Paas, persoonlijke mededeling, 5 april 2012). Gemeenschapsvorming zorgt ervoor dat de moederkerk betrokken blijft in de samenleving. De dochterkerk kan de moederkerk enthousiasmeren en de moederkerk kan de dochterkerk ondersteunen.

Wat Stefan Paas en Jeanette de Waard beiden zeiden, is dat het een stap is die vraagt om lef en vertrouwen op God. Maar het is zeker mogelijk om gehoor te geven aan Gods zending in Nederland.

⁴⁵ Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. (2008) gemeentevorming in de beginjaren van de christelijke beweging. In Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. *Als een kerk opnieuw begint*. (23-40) Zoetermeer:Boekencentrum.

⁴⁶ Vlaardingerbroek, M. (2011). Introductie van de missionaire gemeente. In Vlaardingerbroek, M. *Grensverleggend*. (13-22) Heerenveen: Medema.

⁴⁷ Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. (2008) omvang en aard van gemeentestichting in Nederland. In Noort, G, Paas, S, Roest, H, de&Stoppels, S. *Als een kerk opnieuw begint*. (114-118) Zoetermeer:Boekencentrum.

Het is duidelijk dat er iets moet veranderen in de kerken van nu. Kerken lopen leeg en de secularisatie zet zich voort. Nu is het de vraag hoe er beweging kan komen om als gemeente te gaan voor Gods koninkrijk.

3.4 Conclusie

Wij kunnen concluderen dat er meerdere fenomenen een rol spelen bij het missionair-diaconaal actief-zijn in wijken. Het is van belang dat de kerk weet wat missionair-diaconaal is, zodat zij weet wat de roeping is van de kerk. De roeping van de kerk in het algemeen en de specifieke roeping van de plaatselijke gemeenschap van gelovigen. Het begint met kijken naar God, Mission Dei, naar Zijn boodschap en naar Zijn zending. Het betekent ook dat het van belang is om te kijken naar het eigen persoonlijk geloofsleven. Is er passie om te gaan voor Zijn Koninkrijk en Zijn plan? En niet alleen passie, maar is er ook geloof dat God mensen kan veranderen? Dit vormt samen de missie van de kerk en van de gemeenteleden persoonlijk. Het gaat erom om 'hart voor de zaak' te hebben.

Missionair en diaconaal zijn twee woorden zijn die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Het één kan niet zonder het ander. Na de Tweede Wereldoorlog is de aandacht verschoven van missionair-diaconaal naar diaconaal. Het is niet vanzelfsprekend dat de kerken van nu zoekende zijn hoe zij missionair-diaconaal present kunnen zijn in de huidige samenleving.

Er zijn meerdere trends in Nederland zichtbaar die invloed hebben op de kerken en die maken dat zij in beweging komen om missionair-diaconaal present te worden. Secularisatie is een trend waar al veel over is geschreven en duidelijk zichtbaar is in de kerk. Kerkverlating of leegloop van de kerken zijn termen die regelmatig vallen binnen christelijke kringen. Het is van belang om de context van de samenleving te kennen zodat men hierop kan inspelen en vanuit die context het licht kan laten zien van het evangelie. Meerdere maatschappelijke processen bepalen de context.

- *Individualisme*, mensen hebben de keuzevrijheid om zelf te bepalen wat zij willen. Er is minder binding aan instituten, mensen kunnen zelf kiezen waar ze zich aan committeren, in welke groep ze willen horen. Kortom, het differentiatieproces.
- *Informalising*, waarin het draait om relaties, om gelijkwaardigheid. En waarin het gezag van de kerk niet meer zo vanzelfsprekend is.
- *Informatisering*, waarin onder andere door middel van social media het verspreiden van informatie en kennis gemakkelijk en snel is. Voor kerken is het de uitdaging om hier goed mee om te gaan. Hoe kun je als kerk inspelen op de social media en omgaan met de overdosis aan informatie die de mensen binnenkrijgen?
- *Internationalisering*, waarbij verschillende culturen invloed uitoefenen op de samenleving. Dit heeft invloed op de kerken en op de geloofsbeleving van kerkleden en kan de angst vergroten voor andere religies.
- *Intensivering*, waarbij het draait om de emotie en het intens ervaren van gebeurtenissen.

Ook binnen de kerk zien we bepaalde trends. Vanaf de Tweede Wereldoorlog staat het projectmatig werken voorop. Inmiddels is echter het projectmatig werken op zijn retour omdat de overheid dit ook kan doen. Voor missionair-diaconaal present zijn als gemeente is het van belang inzicht en visie te ontwikkelen op de mogelijkheden die in deze tijd relevant zijn. Gemeenschapsvorming is een trend die de afgelopen jaren weer meer zichtbaar is geworden binnen kerken. Het is een eeuwenoud concept waarbij het gaat om je leven delen met gemeenteleden, maar ook met de buitenkerkelijken in je omgeving.

Hoofdstuk 4: De wijk Leiden Zuidwest

Hoe ziet de wijk Leiden Zuidwest eruit?

4.1 Introductie

De CGK staat in de Gasthuiswijk. Deze wijk bevindt zich in het zuiden van Leiden. Op figuur 1 is de positie van de wijken ten opzichte van Leiden zelf te zien. De CGK wil zich richten op drie wijken. Deze drie wijken verschillen van elkaar. In bijlage 3 zijn de tabellen met statistieken van de wijken te vinden.

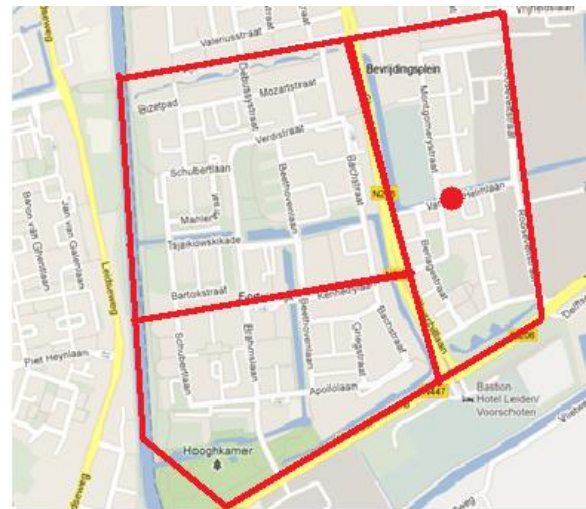
De drie wijken zijn:

- Gasthuiswijk
- Fortuinwijk-Noord
- Fortuinwijk-Zuid

Op figuur 2 is te zien hoe de wijken zijn verdeeld en waar welke wijk ligt.

Figuur 1 Leiden

Figuur 1 Close-up van de wijken

Linksboven	→	Fortuinwijk-Noord
Linksonder	→	Fortuinwijk-Zuid
Rechts	→	Gasthuiswijk
Rode stip	→	Opstandingskerk CGK

4.2 Leiden Zuidwest

De drie wijken zijn in drie vakken verdeeld. Elke wijk heeft zijn eigen typering. De grenzen die geografisch zijn weergegeven komen overeen met de beleefde buurt.⁴⁸ De beleefde buurt wil zeggen, het gebied dat de bewoners zelf als hun buurt ervaren. Het kan voorkomen dat de beleefde buurt niet overeenkomt met de geografische grens. Wijkbewoners gaan sneller naar activiteiten in hun beleefde buurt. De belangrijkste grenzen van de wijken zijn de Churchillaan en de Vijf Meilaan. De

⁴⁸ Sprinkhuizen, A. Vlaar, P, Engbersen, R& Wild, J, de. (1998) Inleiding. In Sprinkhuizen, A&Vlaar, P, *In de ban van de buurt* (2001). (11-14) Utrecht: NIZW.

Churchilllaan vormt de grens tussen de Gasthuiswijk en de Fortuinwijken. De Vijf Meilaan vormt de grens tussen de wijken boven de Gasthuiswijk en Fortuinwijk-Noord en de andere wijken. Zie figuur 2 op de vorige pagina voor de visualisatie van deze grenzen.

De wijken hebben we geanalyseerd aan de hand van vier verschillende assen.⁴⁹ Omdat de wijken erg verschillend kunnen zijn, zorgen de assen voor een structuur die de wijkanalyse overzichtelijker maakt.

De assen zijn:

1. De leefbare buurt
2. De lerende buurt
3. De werkende buurt
4. De gezonde buurt

4.2.1 De leefbare buurt

Onder de leefbare buurt vallen termen als: 'veiligheidsbeleving, voorzieningen, kwaliteit van woningen, burenoverlast en leefomstandigheden'.

Van belang bij de leefbare buurt is de vraag hoe de bewoners hun leven kunnen leven in hun wijk. Het gaat hierbij om de eigen ervaring maar ook om feitelijke gegevens. Wat is het aanbod van de overheid in de wijk? Heeft dit invloed op de leefbaarheid van de buurt? Ervaren de wijkbewoners een binding met de buurt? Dit zijn voorbeelden van typische vragen die gaan over de leefbare buurt.

Doodgeslagen wijk

In de beide Fortuinwijken en de Gasthuiswijk is het niet helder wat de wijkbewoners vinden van het leven in de buurt. Erica de Leeuw, opbouwwerkster bij Libertas (welzijnsorganisatie), geeft aan dat het de kunst is de vraag achter de vraag te achterhalen om zo door te krijgen wat er leeft bij de wijkbewoners. Zij heeft zich ingezet voor de kwaliteit van de woningen, in de hoop een ingang te vinden bij de wijkbewoners en vanuit daar te ontdekken hoe de wijkbewoners hun buurt vinden (persoonlijke mededeling, 20 maart 2012). Zij koppelt dit aan de trend van het wantrouwen van instanties. Het is moeilijk voor een organisatie om het vertrouwen te krijgen van de wijkbewoners. De wijkbewoners houden de instanties op afstand en willen hun eigen leven leiden. Erica noemt de wijk een 'doodgeslagen wijk'. Hierbij doelt ze op het gebrek aan initiatief en op het wantrouwen van de wijkbewoners richting instanties. Het is bijvoorbeeld moeilijk om gezamenlijk met de buurt een activiteit te organiseren.

Vuil

Zowel de wijkagent Erik van Dommelen als Erica de Leeuw gaven aan dat de hoeveelheid ratten in de wijken een probleem zijn. Zij kijken dan vooral naar de Fortuinwijk-Noord en de Gasthuiswijk. Zij koppelen dit aan de laksheid van de wijkbewoners die voedselresten over de schutting of van hun balkon gooien. Hierdoor is er afvaloverlast in de wijk, wat de ratten aantrekt. Dit is een punt waarin de CGK iets zou kunnen betekenen voor de wijk. In de aanbevelingen gaan we hier verder op in.

⁴⁹ Sprinkhuizen, A. Vlaar, P, Engbersen, R& Wild, J, de. (1998) Inleiding. In Sprinkhuizen, A&Vlaar, P, *In de ban van de buurt* (2001). (21-24) Utrecht: NIZW.

Sociale cohesie

De term sociale cohesie is een vaak genoemde term waaraan veel betekenissen hangen.⁵⁰ Sociale cohesie is de mate van binding tussen sociale relaties en in welke mate zij onderhouden worden. Sociale relaties kunnen relaties van een groep zijn, relaties tussen wijkbewoners et cetera.⁵¹ Sociale cohesie zegt ook iets over de mate waarin mensen elkaar in de gaten houden en of er oog is voor de ander.

De wijkagent ziet groepen van verschillende families die contact hebben met elkaar. Hij richt zich dan vooral op de Fortuinwijk-Noord en de Gasthuiswijk. Deze groepen hebben ieder een eigen code waarmee zij communiceren. Zo is er de regel dat als zij een conflict hebben en de politie erbij moet komen, ze allemaal, ook al zitten ze gezamenlijk in conflict, zij zich tegen de politie keren. De politie wordt hun gezamenlijke vijand (Dommelen, persoonlijke mededeling, 30 maart 2012).

Ook de opbouwwerkster geeft aan dat er sprake is van sociale cohesie. Zo zijn er bewoners die elkaar in de gaten houden en precies weten hoe laat de burens thuis komen. Zij staan vaak bij het raam en houden de buurt in het oog.

Opvallend was dat een buurtbewoner van de Gasthuiswijk, die tevens een vrijwilliger is van de speeltuinvereniging, aangaf dat hij geen contact had met zijn burens. Hij zei dat dit kwam doordat er geen continuïteit is qua bewoners. Er bestaat een doorstroom in de flat en daardoor maakt hij geen contact. 'Want', zo zei hij, 'voor je het weet zijn ze toch weer weg' (Vrijwilliger Speeltuin, persoonlijke mededeling, 27 maart 2012). Hij ziet ze vaak verhuizen als de tweede op komst is. Dan vertrekken ze naar nieuwbouwhuizen, zei hij. Onder de vaste kern is er dus wel sprake van sociale cohesie, maar er is ook veel doorstroom in de wijk waardoor de sociale cohesie niet door iedereen wordt ervaren. Als je 'onderdeel' bent van de vaste kern zal je meer binding ervaren met de buurt.

Woningen

De woningen in de wijken zijn van slechte kwaliteit (Leeuw, persoonlijke mededeling, 20 maart 2012). Zij is bezig om samen met de woningcorporaties hier verandering in aan te brengen. De woningen zijn vochtig en niet goed geïsoleerd. Opvallend is dat er weinig klachten komen vanuit de bewoners. Hiermee wordt het beeld bevestigd dat de bewoners, zolang zij ermee kunnen leven, niet snel naar een instantie gaan. In bijlage 3 is te zien dat de waarde van de woningen in de wijken lager is dan het Nederlands gemiddelde. De Fortuinwijk-Zuid komt steeds iets beter uit qua statistieken.

Dit kan komen doordat in die wijk meer hoogopgeleide mensen wonen en relatief meer gepensioneerde ouderen. Ook staan daar meer koop- dan huurwoningen

In de Fortuinwijk-Noord en de Gasthuiswijk staan meer huurwoningen. Meer dan 60 procent van de woningen is daar huurwoning ten opzichte van 39 procent in de Fortuinwijk-Zuid.⁵²

Veiligheid

De wijkagent gaf aan dat het veiligheidsgevoel een subjectief begrip is (persoonlijke mededeling, 30 maart 2012). Wat de één als onveilig ervaart, ervaart de ander wel als veilig. Veiligheidsbeleving is dus afhankelijk van je perceptie van veiligheid. De wijkagent ziet bijvoorbeeld agressie, drugsgebruik

⁵⁰ Sprinkhuizen, A. Vlaar, P., Engbersen, R. & Wild, J., de. (1998) Inleiding. In Sprinkhuizen, A. & Vlaar, P., *In de ban van de buurt* (2001). (11-14) Utrecht: NIZW.

⁵¹ Wilterdink, N. & Heerikhuizen, B., van. (2007) affectieve bindingen. In Wilterdink, N. & Heerikhuizen, B., van, *samenlevingen*. (138-141) Groningen: Wolters-Noordhoff.

⁵² CBS; Centraal Bureau voor Statistiek. Gedownload op 24 april 2012, van <http://www.cbsinuwbuurt.nl/#pageLocation=index>

en overvallen als onveilig, terwijl wijkbewoners aangeven ook losse stoeptegels, hondenpoep, brommers die verkeerd geparkeerd staan en fietsers op de stoep als onveilig te ervaren.

Huishoudens

De wijken zijn erg divers qua huishoudens en samenstellingen. Er zijn verschillende sociale lagen vertegenwoordigd in de wijken. De professionele middenklasse, de werknemersklasse en de onderklasse worden in de wijken vertegenwoordigd. Er zijn bijvoorbeeld notarissen, artsen, leraren, verpleegkundigen, productiemedewerkers, winkelverkopers en bijstandontvangers in de wijken.⁵³ Het gemiddeld aantal personen per huishouden in Nederland is 2,2. In de Fortuinwijken is dat 1,8 en in de Gasthuiswijk 1,6. Er zijn gemiddeld veel eenpersoonshuishoudens. Waar in Nederland 36 procent van de huishoudens eenpersoons is, komt het bij de Fortuinwijken en de Gasthuiswijk op minimaal 45 procent uit.

Bevolking

Onder bevolking worden alle bewoners in een bepaald gebied verstaan.⁵⁴ Om die bevolking in kaart te brengen hebben we ze onderverdeeld in verschillende doelgroepen.

Er is te zien dat er relatief veel ouderen wonen. De wijkagent en de opbouwwerkster gaven beiden aan dat dit vooral geldt voor de Fortuinwijk-Zuid. De statistieken bevestigen dit. 33 procent van de bevolking van de Fortuinwijk-Zuid is 65 jaar of ouder. In Nederland is gemiddeld 15 procent van de bevolking 65 jaar of ouder. Minder dan 13 procent van de bevolking van de drie wijken is jonger dan 15 jaar. In de Gasthuiswijk wonen meer kinderen en jongeren dan in de Fortuinwijken. Ruim een derde van de kinderen leeft in een eenoudergezin, volgens het Centrum Jeugd en Gezin (CJG). Opvallend is dat er in de Fortuinwijk-Zuid nauwelijks niet-westerse allochtonen wonen. Zij scoren daar met 6 procent terwijl in de Fortuinwijk-Noord en in de Gasthuiswijk meer dan 23 procent niet-westerse allochtonen wonen. De opbouwwerkster gaf aan dat dit invloed heeft op de leefbaarheid. Er wonen verschillende culturen en dit kan spanningen veroorzaken in de wijk. Ook gaf ze aan dat er grote gezinnen, met name niet-westerse allochtonen, in kleine huurhuizen wonen, wat geluidsoverlast in de hand werkt (persoonlijke mededeling, 20 maart 2012).

Voorzieningen

Zowel de wijkagent en de opbouwwerkster als de wijkbewoners zelf geven aan dat er genoeg voorzieningen zijn in de wijk. 'Er is voor ieder wat wils' hebben we meerdere keren gehoord. Wat vaak genoemd werd zijn de seniorenflats met maaltijdservices, opvang voor eenzame of dementerende ouderen, speeltuinverenigingen, een gezondheidscentrum dat gaat komen, supermarkten, winkels, schaakclubs en een voetbalvereniging.

4.2.2 Lerende buurt

Onder de lerende buurt valt alles wat te maken heeft met pedagogiek en educatie voor kinderen en jongeren.⁵⁵ Zoals kinderdagopvang, peuterspeelzalen, basisscholen, middelbare scholen en het CJG. Ook thema's als schooluitval en verwaarlozing vallen hieronder.

⁵³ Wilterdink, N&Heerikhuizen, B, van. (2007) stratificatie. In Wilterdink, N&Heerikhuizen, B, van, *samenlevingen*.(178-184) Groningen: Wolters-Noordhoff.

⁵⁴ Online encyclopedie. Gedownload op 28 april 2012, van <http://www.encyclo.nl/begrip/bevolking>

⁵⁵ Sprinkhuizen, A. Vlaar, P, Engbersen, R& Wild, J, de. (1998) De buurt: brandpunt van sociaal beleid. In Sprinkhuizen, A&Vlaar, P, *In de ban van de buurt* (2001). (72-82) Utrecht: NIZW.

In Nederland wordt in loop van de geschiedenis veel voor kinderen gedaan. Door de verschillende culturen die in Nederland zijn gekomen en door de modernisering is opvoeden minder vanzelfsprekend geworden. Wat vroeger vanzelfsprekend was is nu een discussiepunt. Hierdoor ontstaan er veel vragen en kan er onzekerheid zijn.⁵⁶

In de wijken staan ook enkele basisscholen. De welzijnsorganisatie en de basisscholen hebben weinig contact met elkaar. 'Het komt nog niet erg van de grond' verklaarde de opbouwwerkster. Er is wel samenwerking tussen de scholen en verschillende kerken en andere organisaties in het Buurtgericht Jeugdwerk Leiden Zuidwest. Buurtgericht Jeugdwerk Leiden Zuidwest wil na schooltijd activiteiten voor kinderen aanbieden, met als doel om de sociale, emotionele, fysieke en cognitieve ontwikkeling van de kinderen in de wijk te stimuleren.

Uit de Leidse Onderwijsmonitor van 2009-2010 blijkt de gemiddelde cito-score van de kinderen in Leiden Zuidwest de op één na laagste score is van Leiden.⁵⁷ Ook de wijkagent gaf aan dat er veel kinderen zijn die problemen hebben op school. Vooral bij de middelbare scholieren is er sprake van schooluitval door spijbelen, waardoor ze geen diploma krijgen. Hij zag hier verschillende redenen voor, onder andere social media. Er is een overdosis aan informatie voor de jongeren waar zij niet mee om kunnen gaan. Doordat ze al vol zitten met informatie en geen nieuwe stof opnemen ontwikkelen ze een leerachterstand. Ook zag hij bij allochtone gezinnen dat ouders zelf de lesstof onvoldoende beheersen, waardoor de kinderen niet vanuit hun ouderlijk huis gestimuleerd worden om te leren of om simpelweg een boek te lezen (persoonlijke mededeling, 30 maart 2012).

Er is in de wijk, vooral in de Gasthuiswijk en de Fortuinwijk-Noord, behoefte aan mensen die de leerachterstand aanpakken. Er gebeurt veel, maar het is niet genoeg. 'Het is dweilen met de kraan open' volgens de wijkagent. Kinderen en jongeren lopen op straat, maar datgene wat ze op straat leren is niet genoeg om succes te krijgen in de Nederlandse maatschappij.

4.2.3 De werkende buurt

In de wijken wonen relatief veel ouderen. In de Fortuinwijk-Zuid zijn meer ouderen dan in de Fortuinwijk-Noord en de Gasthuiswijk. Dit zijn vaak gepensioneerde ouderen. In de Fortuinwijk-Zuid wonen ook werkende mensen in de professionele middenklasse. Dit zijn vooral leraren, notarissen en artsen. Wat opvalt is het hoge aantal bijstandsuitkeringen in de wijken, met uitzondering van de Fortuinwijk-Zuid. Fortuinwijk-Noord en de Gasthuiswijk scoren boven het landelijk gemiddelde op bijstandsuitkeringen. Waar in Nederland per 1000 huishoudens 41 bijstandsuitkeringen zijn, is dat in de Fortuinwijk-Noord 66 per 1000 huishoudens. De wijkagent gaf als reden hiervoor dat de bewoners, zolang zij hun shag, alcohol en levensonderhoud kunnen betalen, niet gaan en willen werken (persoonlijke mededeling, 30 maart 2012). Ze hoeven niet op vakantie, gaf de wijkagent aan, want ze gaan net zo lief vissen in de sloot achter hun huis. Hij probeert hen als wijkagent te stimuleren om te gaan werken. Niet alleen om het geld maar ook om meer zingeving in hun leven te vinden. Hij hoopt dat ouders die gaan werken een voorbeeld zijn voor hun kinderen.

Het gemiddelde inkomen is in Nederland €29.300. In de Fortuinwijk-Noord is dit €23.600 en in de Fortuinwijk-Zuid is dit €27.700. Bij de gasthuiswijk is dit €24.000. De wijken scoren dus lager dan het landelijk gemiddelde.

⁵⁶ Burggraaff-Huiskes, M. (1999) Pedagogisch preventie en opvoedondersteuning. In Burggraaff-Huiskes, M, *Opvoedingsondersteuning. (13-21)* Bussum:Coutinho.

⁵⁷ Concept Leidse monitor 2009-2010 plato Leiden.

4.2.4 Gezonde buurt

Er is een opmars om meer aandacht te geven aan een gezonde levensstijl in buurten. De meningen zijn verdeeld maar er is steeds meer vraag naar advies.⁵⁸ Het gaat een nieuwe taak worden voor buurthuizen om voorlichting te geven over een gezonde levensstijl. Ook huisartsen geven meer praktische voorlichting. In de seniorenflat wordt ruimte aangeboden om in groepen te sporten en te leren hoe je gezond kunt leven.

Veel wijkbewoners komen uit een relatief lage sociale klasse. Zij moeten roeien met de riemen die ze hebben. De wijkagent vertelde dat er hierdoor minder aandacht is voor gezondheid. Alles valt en staat, zo zei hij, bij een goed of normaal inkomen (persoonlijke mededeling, 30 maart 2012).

4.3 Conclusie

De wijken zijn divers. De Fortuinwijk-Noord is een wijk met relatief veel huurwoningen, bijstandsuitkeringen en niet-westerse allochtonen.

De Fortuinwijk-Zuid is een wijk waar relatief veel ouderen wonen die gepensioneerd zijn. Ook zijn hier meer koophuizen dan huurhuizen. Het inkomen ligt hoger en er zijn weinig bijstandsuitkeringen.

De Gasthuiswijk typeert zich door de hoeveelheid huurhuizen. Er zijn hier relatief meer bijstandsuitkeringen en er wonen meer kinderen en jongeren in deze wijk.

Opvallend is dat de Gasthuiswijk en de Fortuinwijk-Noord meer overeen komen met elkaar.

Fortuinwijk-Zuid lijkt een vreemde eend in de bijt te zijn.

Er is een beperkte sociale cohesie in de wijk. Enerzijds lijkt er weinig betrokkenheid bij elkaar te zijn als buurt. Een reden hiervoor kan zijn dat er gebrek aan continuïteit is door de sterke doorstroming.

De vaste kern bestaat uit verschillende families, waaronder er wel sprake is van redelijke sociale cohesie. De ene wijkbewoner ervaart dit als positief terwijl de ander dit meer als negatief ervaart.

Het besef van hygiëne in de wijk is relatief laag. Door de vuiligheid op straat zijn er ratten aanwezig.

In de aanbeveling gaan we er verder op door hoe de CGK hier op in zou kunnen spelen.

Er wordt in de wijken veel georganiseerd door instanties. Er is een breed aanbod van activiteiten waar de wijkbewoners zich bij aan kunnen sluiten.

De wijk is qua statistieken veilig. Maar het veiligheidsgevoel in de wijk is niet groot.

4.3.1 Behoeftte van de wijk

De behoeften van de wijken zijn moeilijk te vermelden. De opbouwwerkster en wijkagent kunnen hier geen concreet antwoord op geven. Het is zo moeilijk te achterhalen omdat de wijkbewoners een wantrouwen hebben tegen instanties. De opbouwwerkster gaf aan dat een eigen

ontmoetingscentrum voor bewoners een suggestie zou kunnen zijn. Tegelijkertijd zijn er ook al verschillende ontmoetingscentra in de wijk aanwezig. In bijlage 2 is de sociale kaart aan de hand van de vier assen te vinden. Het is een beknopt overzicht met contactgegevens van instanties.

⁵⁸ Sprinkhuizen, A. Vlaar, P, Engbersen, R& Wild, J, de. (1998) De buurt: brandpunt van sociaal beleid. In Sprinkhuizen, A&Vlaar, P, *In de ban van de buurt (2001)*. (83-88) Utrecht: NIZW.

Hoofdstuk 5: De CGK Leiden

Hoe ziet de CGK te Leiden eruit?

5.1 Introductie

De Christelijke Gereformeerde Kerk Leiden kerkt in de zogeheten Opstandingskerk. Deze CGK is in 1904 opgericht en bestaat nu 108 jaar.⁵⁹ De CGK Leiden is van 1927 tot 2007 gevestigd geweest in de Steenschuur 9 in het centrum van Leiden. In 2007 is zij verhuisd naar het huidige kerkgebouw aan de Arent Bruunstraat in de Gasthuiswijk in Leiden Zuidwest.

5.2 Geschiedenis

De CGK heeft een rijke geschiedenis. Er zijn verschillende keuzes gemaakt in het verleden wat maakt dat de kerk is zo als hij nu is.

5.2.1 Verhuizing

Zoals genoemd is de kerk in 2007 verhuisd van het centrum van Leiden naar de Arent Bruunstraat in Leiden Zuidwest. Het oude gebouw dat sinds 1927 in gebruik was door de CGK werd te duur in het onderhoud. Dit was de voornaamste reden om het te verkopen aan een projectontwikkelaar en het kerkgebouw te kopen waarin zij nu gevestigd zijn.⁶⁰ Niet iedereen was blij met de verhuizing, er bestonden verschillende bezwaren. Enerzijds waren dat cultuur- en gemeentehistorische argumenten, anderzijds werd er gezegd dat men op deze centrale plek in het centrum een grotere missionaire rol kon spelen. Financiële argumenten wogen het zwaarst bij hen die voor de verhuizing waren en ook zij maakten gebruik van het missionaire argument. Juist de nieuwe wijk zou missionaire mogelijkheden bieden. De laatst genoemde argumenten wogen uiteindelijk het zwaarst en in 2007 is de gemeente na 80 jaar uit het centrum vertrokken en op de nieuwe locatie verder gegaan.

5.2.2 Legaat

Mede aanleiding voor dit onderzoek is een legaat dat de CGK Leiden heeft gekregen van Johannes Brandt. Hieronder leest u een stuk van het verhaal.

Johannes Brandt is de naam van de man waarom het draait. Hij is geboren in 1874 te Leiden. Deze man was een echte Leidenaar. Hij was een vreemde man maar gek was hij niet. Johannes Brandt was een norse en donkere man. Hij had vale kleding aan en een zwarte jas. Hij is tot welstand gekomen door te verzamelen. Je kon hem lopend door Leiden zien met standaard een jute zak bij zich. Als hij iets vond wat van waarde was ging dat in de jute zak.

Hij was een echte vrek. De verhalen gaan rond dat hij de peuken van de straat pakte om op te roken, of hij droeg zijn kleren binnenste buiten zodat hij er langer mee kon doen. Ook bij de collecte was hij zuinig. Er waren in die tijd drie collectes. Voor op zijn bankje lagen standaard drie centen voor elke collectezak één.

Hij kocht veel panden op voor 100 of 125 gulden. Deze bevonden zich vaak in de achterbuurten van Leiden. De panden verhuurde hij dan weer. De huurprijs van de panden kwamen rond de 1,25 gulden per week. Hij had een mannetje aangenomen die elke week de huurprijs inde. In totaal had Johannes

⁵⁹ CGK Leiden. (2010). CGK Leiden Opstandingskerk – Even voorstellen.... Gedownload op 4 mei 2012, van <http://www.cgkleiden.nl/web/?q=node/15>

⁶⁰ Reliwiki (2011), Leiden, Steenschuur 9 – Opstanding - Reliwiki. Gedownload op 29 april 2012, van http://reliwiki.nl/index.php?title=Leiden%2C_Steenschuur_9_-_Opstanding

Brandt rond de 456 panden in Leiden. Van de opbrengst van de verhuur kocht hij weer meer panden op. De panden bleven niet alleen in de achterbuurt maar er waren ook mooie, grote panden bij. In 1961 overleed Johannes Brandt. Zijn begrafenis was zoals hij was. Alleen, in zijn dooie eentje met een zuinige begrafenis. Gek was hij niet, al dacht zijn familie dat wel toen zijn testament bekend werd. Hij had goed nagedacht over zijn testament. Niets gaf hij aan zijn familie, dit waren zijn neven en nichten want getrouwd was hij niet. Deze familie was erg boos en is een rechtsgeding begonnen door te zeggen dat Oom Brand niet toerekeningsvatbaar was waardoor het testament ongeldig verklaard kon worden.

Maar dit ging, helaas voor de familie, niet door. Het geld wat hij verzameld had kwam uit op een eindbedrag van 1.200.000 gulden. Het bedrag moest onder drie kerken verdeeld worden, de Christelijk Gereformeerde Kerk, Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt en Hervormde Gemeente Leiden. Johannes Brandt kwam geregeld bij deze drie kerken. De Johannes Brandt stichting werd in leven geroepen. De akte had een levensduur van 25 jaar. Waarom was dit 25 jaar? Het was niet alleen de rente maar juist de 456 huizen die verkocht moesten worden. Dit was een van de bezigheden van de Johannes Brandt Stichting. De stichting verkocht de panden aan particulieren en het werd opgekocht door de Gemeente Leiden, omdat zij de huizen wilden renoveren.

Na de 25 jaar, waarin alle panden verkocht werden, werd het eindbedrag verdeeld onder de drie kerken. Het mocht alleen uitgegeven worden ten behoeve van de samenleving van Leiden.⁶¹

Het klinkt bijna Dickensachtig, maar het is waargebeurd. Dit heeft de CGK een grote verantwoordelijkheid gegeven. Nu is de vraag: hoe en waaraan besteed je het geld in voor de samenleving in Leiden?

5.2.3 Aanloophuis

Om een bestemming te bedenken voor het legaat werd in 1989 de stichting Stadspastoraat opgericht door zuster Romkes. Men besloot een aanloophuis te openen. In november 1989 werd het pand gekocht en in 1991 ging het open onder de naam "Nieuwstraat 9", ook wel N9 genoemd. Het doel van het aanloophuis was 'in de stedelijke samenleving iets van Liefde van God laten zien zonder dat je evangeliseert' (Diek, persoonlijke mededeling, 15 april 2012). Onder leiding van een parttime medewerker runde een groep vrijwilligers van binnen en buiten de CGK dit aanloophuis voor daklozen, verslaafden en anderen. In 2004 werd besloten het aanloophuis definitief te sluiten. Argumenten hiervoor waren de toenemende problematiek bij de gasten en afname van vrijwilligers. De communicatie rondom dit proces verliep niet heel soepel, wat bij sommige vrijwilligers tot veel verdriet heeft geleid. Het huis is vervolgens verkocht en het legaat werd in de periode hierna voornamelijk benut door de aanzienlijke rente aan goede doelen te schenken.

5.3 Feitelijke gegevens

In de tabel op de volgende pagina staat aangegeven hoe de gemeente eruit ziet en hoe de verhoudingen zijn tussen man en vrouw.

⁶¹ Mede mogelijk gemaakt door dhr Braggaa, gemeentelid van CGK Leiden die dhr. Brand echt gekend heeft.

	1-1-2012			
Lftd.grp	M	V	Som	%
0	26	21	47	13%
10	28	28	56	15%
20	15	23	38	10%
30	21	23	44	12%
40	20	21	41	11%
50	19	26	45	12%
60	17	18	35	10%
70	15	17	32	9%
80	12	18	30	8%
90	1	1	2	1%
100	0	1	1	0%
Totaal	174	197	371	100%

11 gastleden

23meelevenden

De gemeente heeft 371 leden zonder de gastleden en meelevenden meegerekend. Met hen meegerekend komt het op een totaal van 405 personen. Het kerkledenaantal loopt terug.⁶² Waar tien jaar geleden de CGK Leiden nog 413 leden had, zijn dit er nu 371. Dit speelt zich niet alleen bij de CGK af maar is een landelijke trend (zie hoofdstuk 3.3.1). 28 procent van de gemeenteleden zijn 60 jaar of ouder. Er zijn dus relatief veel ouderen in de gemeente.

De CGK is een streekgemeente, dit wil zeggen dat de gemeenteleden niet alleen in Leiden wonen, maar ook in de omringende plaatsen. 19 van de 143 huishoudens wonen in de Fortuinwijken of de Gasthuiswijk. De overige kerkleden wonen in andere wijken in of rondom Leiden zoals in Noordwijk, Sassenheim, Katwijk, Oegstgeest, Rijnsburg, Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam.

De CGK is betrokken bij de Voedselbank. Zij stellen hun gebouw beschikbaar voor het uitdelen van voedselpakketten. Er zijn meerdere gemeenteleden op vrijwillige basis hierbij betrokken. Verder is stichting Present bekend bij de gemeente. In het jaarverslag van 2011 kwam naar voren dat zij vanuit elke wijk een keer mee willen doen aan een activiteit voor stichting Present. In het jaar 2010 hebben zij één activiteit gedaan.⁶³ Er zijn diverse activiteiten waar de CGK zich mee bezighoudt. De activiteiten zijn als volgt:

Kerkdiensten	Bijbelkringen	Gebedskring	Toerustingsavonden
Wijkavonden	Alpha-cursus	Zomerfestival	Lady's Only
Rondom kerst	Diaconie	Pastoraat	Crèche
Kinderkring	Kinderkoor	Catechisatie	Jeugdclub 'De oase'
Jeugdweekend	Studentenkring	Seniorenmiddagen	Seniorenuitje
Voedselbank	St. Present	Koffieochtend	Jeugdvereniging

⁶² Jaarverslag Kerkenraad CGK 2011.

⁶³ Jaarverslag Kerkenraad CGK 2011.

5.4 Visie en missie van de CGK

In het beleidsdocument van de CGK staat het volgende over de visie en missie van de CGK.⁶⁴

Missie:

Wij geloven dat God zijn gemeente een bijzondere plaats heeft gegeven om - zelf levend van Zijn liefde - in woord en daad die liefde door te geven. Daarom willen wij aan alle mensen binnen en buiten de gemeente het evangelie verkondigen en hen aansporen om tot geloof te komen en navolgers te worden van Jezus Christus, Gods Zoon, de Heiland der wereld.

Wij willen dit - geleid en bezield door de Heilige Geest - doen tot eer van onze God, tot opbouw van Zijn gemeente en van Zijn koninkrijk en tot heil van de samenleving.

Visie:

Gehoor gevend aan Gods Woord en biddend om de leiding van de Heilige Geest, willen wij als lichaam van Christus voor iedereen een bemoedigende, liefdevolle, gastvrije en bewogen gemeente zijn.

Als navolgers van onze Heer Jezus Christus willen we in persoonlijke betrokkenheid en met gavengerichte inzet in woord en daad dienstbaar zijn aan de samenleving, aan gelovigen en ongelovigen, in hun geestelijke, emotionele, relationele en materiële noden en behoeften.

Deze visie is vrij algemeen toepasbaar en niet geheel specifiek voor de CGK Leiden in Leiden Zuidwest. Deze missie en visie zou ook op een CGK in Groningen toepasbaar kunnen zijn.

5.5 De enquête

Onder de gemeenteleden van de CGK hebben we een enquête gehouden. Door deze enquête hebben we een beter beeld gekregen van de CGK. De enquête was gericht op het thema 'missionair-diaconaal present zijn'. We hebben gemeenteleden gevraagd hoe zij missionair-diaconaal werk zien en eventueel willen vormgeven in de gemeente. 77 van de 371 gemeenteleden hebben de enquête ingevuld. Per vraag zijn er conclusies getrokken. In bijlage 4 vindt u het totaaloverzicht van de uitslag van de enquête. Er wordt gesproken over 'de gemeente vindt'. Hiermee bedoelen we de kerkleden die de enquête hebben ingevuld.

5.5.1 Verwerking

- 53 procent van de gemeente vindt dat een missionair-diaconale gemeente laagdrempelig moet zijn voor buitenkerkelijken. 58 procent vindt dat een missionair-diaconale gemeente zich moet inzetten voor de zwakkeren van de samenleving.
- De gemeente vindt het belangrijk om een missionair-diaconale gemeente te zijn. 48 procent geeft aan dit heel belangrijk te vinden, 48 procent geeft het belangrijk te vinden en 4 procent geeft aan dit niet belangrijk te vinden.
De reden die veel genoemd wordt is de Bijbelse oproep om een missionair-diaconale gemeente te zijn. Ook de elementen van de christelijke basishouding kwamen vaak naar voren.
- Ruim de helft van de gemeente geeft de CGK Leiden een 7 of hoger voor het missionair-diaconaal zijn van de gemeente. Het gemiddelde cijfer komt op een 6.2 uit.

⁶⁴ Beleidsdocument CGK.

- Kinderwerk, jongerenwerk en studentenwerk zijn de doelgroepen waartoe de gemeente zich het meest voelt aangetrokken. Daklozen/verslavingszorg scoort relatief laag.
- De gemeente vindt de huidige activiteiten voor stichting Present en de Voedselbank erg missionair-diaconaal. Rondom Kerst en de Alpha-cursus scoren ook hoog. In tegenstelling tot wat men zou verwachten scoren de activiteiten rondom kinderwerk, jongerenwerk en studentenwerk laag, terwijl de gemeenteleden aangeven dat deze doelgroepen hen het meest aanspreken.
- De betrokkenheid bij activiteiten ligt hoog. 58 personen van de 78 zijn betrokken bij activiteiten, hetzij deelnemend, hetzij ondersteunend, hetzij organisatorisch. Ongeveer de helft van de betrokken personen is betrokken bij meerdere activiteiten.
- 76 procent van de gemeente is tevreden met zijn/haar betrokkenheid bij missionair-diaconale activiteiten. 23 procent wil meer betrokken zijn en 1 procent wil minder betrokken zijn.
- 70 procent van de mensen nodigt geen mensen uit voor de Alpha-cursus. De meest genoemde reden hiervoor is dat zij weinig tot geen mensen kennen die voor de Alpha-cursus in aanmerking komen.
- Volgens de enquête ziet de top 3 van kwaliteiten van de gemeente er als volgt uit:
 - Gastvrij
 - Open/missionair-diaconaal
 - Omzien naar elkaar/betrokken
- 69 procent van de gemeente voelt geen behoefte om zich in te zetten voor de wijk (Fortuinwijken en Gasthuiswijk). 31 procent voelt wel behoefte om zich in te zetten voor deze wijken.
- De 31 procent die behoefte voelt om zich in te zetten voor de wijk, geeft aan dat zij praktische activiteiten willen organiseren/ondersteunen. Stichting Present en de Alpha-cursus worden vaak genoemd als activiteit om in te zetten voor de wijk.
- 60 procent van deze 31 procent wil zich minder dan 5 uur per maand inzetten voor de wijk. 32 procent hiervan wil 5-10 uur per maand zich inzetten voor de wijk. 8 procent hiervan wil zich meer dan 10 uur per maand voor de wijk inzetten.
- 43 procent van de gemeenteleden geeft aan dat de tijdsdruk te hoog wordt om zich in te zetten voor de wijk. 40 procent geeft aan dat hij/zij zich niet in wil zetten voor de wijk omdat hij/zij niet woonachtig is in de Fortuinwijken of de Gasthuiswijk.
- 35 procent ervaart weinig tot geen drempel om als kerk missionair-diaconaal actief te zijn in de wijk. 65 procent ervaart een redelijk tot hoge drempel om missionair-diaconaal actief te zijn in de wijk.
- 37 procent van de gemeente wil zich persoonlijk ontwikkelen op het gebied van: 'hoe draag ik mijn geloof uit in het dagelijks leven en hoe kan ik meer van God verwachten door gebed'.
- 44 procent kiest voor eenmalige projecten. 29 procent kiest voor korte projecten (maximaal een jaar). 27 procent kiest voor lange projecten (minimaal een jaar).
- De gemeenteleden zien vooral kansen om als kerk missionair-diaconaal actief te zijn in de wijk door het doen of het organiseren van activiteiten. Hierbij wordt gedacht aan de Voedselbank, stichting Present en mogelijkheden die het multifunctionele gebouw bieden.
- 19 personen van de 57 personen geven aan dat de een gebrek aan draagkracht/vlak een valkuil kan zijn van de gemeente. 11 personen gaven aan dat ze de balans tussen missionair en diaconaal als valkuil zien. Hiermee wordt bedoeld in hoeverre men bezig wil zijn met evangelisatie (missionair) en maatschappelijke ondersteuning(diaconaal).

5.5.2 Conclusies

We kunnen meerdere conclusies trekken uit de enquête. Wij hebben de gemeenteleden op verschillende thema's bevestigd, onder andere op wat de gemeente als definitie van missionair-diaconaal present zijn ziet, de bereidheid om zich in te zetten, de drempels die worden ervaren, de doelgroep die aanspreekt, zelfkennis et cetera. Wat ons vooral opviel aan de resultaten van de enquête is dat de gemeente aangeeft missionair-diaconaal gemeente zijn heel belangrijk te vinden, maar er in de praktijk weinig mee doet en wanneer er concreet wordt gevraagd tot in hoeverre gemeenteleden zich willen inzetten de animo laag is.

76 procent is tevreden met wat er in de gemeente gebeurt op missionair-diaconaal terrein. Toch vond men dat er onderzoek nodig was naar hoe de handelingsverlegenheid kan worden verminderd om missionair-diaconaal present te zijn. Dit lijkt elkaar tegen te spreken. Dit kan te maken hebben met onduidelijkheid omtrent het begrip missionair-diaconaal. Opvallend is dat missionair gekoppeld lijkt te worden aan 'opdringerig' zijn. De meningen verschillen over diaconaal zijn en missionair zijn. Het wordt van elkaar losgekoppeld. Als we kijken naar de huidige manier waarop de CGK Leiden vorm geeft aan kerk zijn is onze conclusie dat zij weinig missionair-diaconaal zijn. Ondanks dat er enkele missionair-diaconale activiteiten per jaar plaatsvinden, zoals de Alpha-cursus, de Voedselbank en Rndom Kerst, lijkt het geen leefstijl van de gemeenteleden te zijn.

58 procent geeft aan dat zij zich wil inzetten voor de zwakkeren van de samenleving. Dit is zichtbaar doordat de Voedselbank in hun gebouw aanwezig is. Stichting Present wordt vaak genoemd in de enquête als missionair-diaconale activiteit terwijl in het jaar 2010 hier slechts één keer aan mee is gedaan. De betrokkenheid bij activiteiten is groot en mensen zijn tevreden over hun betrokkenheid bij missionair-diaconale activiteiten. 96 procent geeft aan dat het zijn van een missionair-diaconale gemeente zeer belangrijk tot belangrijk is, maar slechts 31 procent wil zich ook daadwerkelijk inzetten voor de wijk. 65 procent geeft aan een drempel te ervaren om missionair-diaconaal present te zijn in de wijk.

53 procent van de gemeente wil dat de gemeente laagdrempelig is voor buitenkerkelijken. Desondanks komen er vanuit de wijk weinig tot geen mensen op bezoek in de kerk. Dit kan zijn doordat de gemeente een streekgemeente is die op zondag in de wijk Leiden Zuidwest komt, waardoor er minimaal contact is tussen kerkleden en wijkbewoners. Het kan ook zijn dat de kloof tussen samenleving en kerk te groot is, zodat de kerkleden de samenkomst als laagdrempelig ervaren, terwijl de wijkbewoner het helemaal niet als laagdrempelig ervaart. De gemeente vindt zichzelf open en missionair-diaconaal, maar 70 procent geeft aan geen mensen uit te nodigen voor een Alpha-cursus, onder andere omdat zij geen mensen kennen die daarvoor in aanmerking komen en de CGK Leiden trekt maar weinig wijkbewoners. Ook de wijkagent zegt weinig van de kerk te merken in de wijk. Door de wijk wordt de CGK Leiden op dit moment niet ervaren als 'een stad op een berg'. De gemeente vindt zichzelf heel gastvrij, maar dit trekken wij in twijfel. Wij spraken tijdens ons onderzoek met een man die te gast was geweest in de zondagse samenkomst. Hij ervoer de gemeente als niet gastvrij. Het kan zijn dat gastvrijheid wel door gemeenteleden onderling wordt ervaren, maar niet door buitenkerkelijken. In hoofdstuk 6.3 gaan wij hier verder op in.

De hoofdconclusie die we trekken vanuit de beantwoording van de enquête is dat het geloof belangrijk is, maar ook dat het misschien wel een 'gewoonte' is en dat dit niet teveel mag kosten voor het dagelijks leven en kerkleven. De reden waarom gemeenteleden het belangrijk vinden om missionair-diaconaal gemeente te zijn lijkt vooral moralistisch te zijn. Wat opviel is de hoeveelheid humanistische antwoorden die wij terugkregen van gemeenteleden, zoals dat het goed is om naar je naaste om te zien, ook vanuit Bijbels oogpunt. De meeste gemeenteleden zien dit als een opdracht en plicht vanuit de Bijbel. De vraag die wij hierdoor stellen is: tot in hoeverre staat God op de eerste plaats in het leven van de gemeenteleden? Bij een deel van de gemeenteleden lijkt de vorm van het kerk zijn belangrijker dan het uitnodigend zijn voor buitenkerkelijken. In hoofdstuk 8 zullen wij nog verder ingaan op de waarde van traditie voor groepen. Traditie geeft iets weer van de identiteit van de groep. De vraag is alleen wat hierin leidend is. Is het de traditie en de groepscultuur die bepalend zijn voor de identiteit van de groep? Of zijn de traditie en de groepscultuur ondergeschikt en vindt de gemeente haar identiteit in het Evangelie van Jezus Christus? Het is niet meer dan logisch dat men waarde hecht aan bepaalde kerkelijke tradities omdat het een samenbindende factor binnen de groep is. Maar koesteren we deze tradities om ons eigen gevoel van gerieflijkheid, omdat wij het mooi en kostbaar vinden, of dragen ze werkelijk bij aan de opbouw van het Koninkrijk van God. Naar ons inziens is dit de kern van het kerk zijn en horen alle aspecten van het gemeenteleven ten dienste te staan tot het opbouwen van dit koninkrijk. In de volgende hoofdstukken zullen we hier nog verder op ingaan en ook mogelijke oorzaken benoemen.

Bovenstaande conclusie is verre van positief, maar er is ook een groep die zich heel enthousiast uitlaat over hervormingen binnen de gemeente wat betreft missionair-diaconaal gemeente zijn. Een kwart van de gemeenteleden geeft aan meer betrokken te willen zijn bij missionair-diaconale activiteiten en een derde van de gemeenteleden geeft aan de behoefte te voelen zich in te zetten voor de wijk. Ongeveer 15 procent benadrukt dat niet de gewoonte zelf van belang is, maar de verkondiging van Gods Woord. Hoewel ruim de helft van de gemeenteleden zich behoudend opstelt ten opzichte van missionair-diaconale hervormingen binnen de gemeente, geeft de andere helft aan hervormingen met open armen te willen ontvangen. Zo'n 10 procent reageert met groot enthousiasme. Hoewel wij bij een deel van de gemeenteleden ons afvragen tot in hoeverre er nog sprake is van een levend geloof, merken we ook bij een groot deel van de gemeente een oprecht verlangen naar een relatie met God en meewerken aan Zijn Koninkrijk.

5.6 SWOT-analyse

Een SWOT-analyse is een beknopte beschrijving van een organisatie, situatie of ontwikkelingsplan. Het geeft in een duidelijk overzicht weer wat de krachten, zwaktes, kansen en bedreigingen kunnen zijn.⁶⁵ SWOT staat voor Strengths, Weaknesses, Opportunities en Threads. Het doel van een SWOT-analyse is om inzicht krijgen in de organisatie. De SWOT-analyse voor de CGK is voornamelijk bedoeld om helder in kaart te brengen wat de krachten, zwaktes, kansen en bedreigingen zijn met betrekking tot missionair-diaconaal present zijn.

De SWOT-analyse is gemaakt aan de hand van de gesprekken met gemeenteleden, de interviews, de enquête en onze bevindingen.

Strengths ←→ Krachten - Kennis aanwezig (hoogopgeleiden) - Omkijken naar elkaar, onderlinge betrokkenheid - Bijbels getrouw willen zijn - Inzet gemeenteleden - Leergierig - Diepgang willen zoeken - Financiën (legaat) - Ligging gebouw - Structuur, protocollen	Weaknesses ←→ Zwaktes - Draagkracht/draagvlak - Streekgemeente - Meninge zijn verdeeld over het intern of extern gericht willen zijn - Weerstand tegen extern werken - Een hechte groep, moeilijk om als nieuwstaander binnen te komen - Relatief veel ouderen - Te hoge lat neerleggen voor projecten - Bureaucratie - Drempel om contact te maken met wijkbewoners - Introverte houding - Zelfkennis
Opportunities ←→ Kansen - Legaat - Aanstellen van missionair-diaconaal werk(st)er - Verlangen naar groei in levende relatie met Christus - Leegloop van kerk - Functies van kerkgebouw - Leergierig - Terugtrekkende overheid. - Oproep van de gemeente Leiden aan de Leidse kerken om hun stem meer te laten horen in het maatschappelijk debat - Samenwerking tussen verschillende kerken (GKV, Protestante gemeente) - Een deel van de gemeente staat open voor verandering - Behoefte aan meer toerusting om getuigend christen te zijn	Threads ←→ Bedreigingen - Interne secularisatie - Legaat - Leegloop van kerk - Weerstand om te veranderen - Communicatie tussen kerkenraad en gemeente loopt moeizaam - Bureaucratie (protocollen) - Gehechtheid aan gebouw - Weinig uitgewerkte visie voor specifiek de CGK Leiden - Eenzijdig leiderschap

⁶⁵ Schermer, K & Quint, P. (1992) Beleid. In Schermer, K & Quint, P, *De organisatie als hulpmiddel* (2005). (252-254) Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

5.6.1 Uitleg SWOT-analyse

In de SWOT-analyse staat een beknopt overzicht van de CGK. Opvallend is dat sommige punten zowel onder kansen als onder zwaktes worden genoemd. Hieronder volgt een uitleg om dit te verhelderen.

Strengths (Krachten)

In de CGK bevinden zich hoogopgeleiden. Het effect hiervan is te zien in de cursussen die vaak goed aanslaan bij de gemeente. Zij zijn bereid om te leren en zoeken naar diepgang.

Wat sterk in de interviews en in de enquête naar voren kwam is het Bijbelgetrouw willen zijn. In de gemeente zijn heel wat activiteiten en de bereidheid tot inzet is groot. Hetzij op missionair-diaconaal vlak, hetzij op een ander vlak. Belangrijk om te realiseren is dat veel mensen hun tijd willen inzetten en zich willen geven tot opbouw van de eigen gemeente.

De kerk werkt graag volgens structuren en protocollen. Een voordeel hiervan is dat iedereen handelt zoals het beschreven staat. Zo komt er een overzicht en is het helder en duidelijk voor de gemeenteleden hoe de kerk werkt. Het voorkomt ook onrustigheden.

Ook het legaat is een kracht. Het is een middel dat behulpzaam kan zijn om missionair-diaconaal present te zijn.

Weaknesses (Zwaktes)

Er wordt getwijfeld aan de draagkracht en het draagvlak om missionair-diaconaal te kunnen zijn. Uit de enquête blijkt dat er angst is dat er geen mankracht bestaat om zich hier voor in te willen zetten. Ook is er een discussie gaande over de inzet om naar buiten gericht te willen zijn. De meningen zijn verdeeld over de balans tussen Binnen en Buiten. Er bestaat weerstand in de CGK als het gaat om naar buiten gericht zijn.

De bureaucratie is een gevolg van de structuur en de protocollen. Dat er veel vastgelegd is kan de spontaniteit en creativiteit belemmeren.

Met de introverte houding wordt de gerichtheid op elkaar als gemeente onderling bedoeld. Hierdoor is het moeilijk om als nieuwkomer binnen de groep te komen.

Het is een zwakte dat de gemeente niet goed weet wat zij goed kunnen en wat hen als gemeente typeert. De zelfkennis is niet groot. Opvallend is dat in de interviews met gemeenteleden en de enquête veel hetzelfde gezegd wordt, maar dat het moeilijk is het persoonlijk te maken. In het beleidsdocument komt dit het scherpst naar voren. Dit document zou ook in de CGK van Wageningen kunnen gelden en is dus weinig specifiek.

Opportunities (Kansen)

Er zijn redelijk veel middelen die een kans bieden aan de CGK om uit te stappen. Zo is er het legaat waardoor er de kans is om een missionair-diaconaal werk(st)er aan te nemen. Deze leider kan de gemeente enthousiasmeren en bewust maken over het missionair-diaconaal present zijn.

Er is vrijheid om groots te denken. Het kerkgebouw heeft een mooie ligging in de wijk en zijn er middelen om activiteiten te organiseren, zoals een keuken, een crèche, et cetera.

Doordat de vanzelfsprekendheid steeds meer wegvalt bestaat de kans dat gemeenteleden het kerkleven niet meer als gewoon beschouwen. Dit stimuleert het verlangen om de rijkdom te delen die je hebt als christen (Waard, persoonlijke mededeling, 5 april 2012). De leegloop van kerken kan de gemeente wakker schudden. Het is niet meer vanzelfsprekend om lid te zijn van een kerk. Ook de overheid biedt vele kansen. De overheid laat meer taken liggen waardoor kerken die rol kunnen

opvullen. Vanuit de gemeente Leiden gaf de burgemeester aan dat hij het jammer vindt dat de kerken hun stem weinig laten horen (Smedinga, persoonlijke mededeling, 27 maart 2012). Kerken mogen opstaan, de burgerlijke gemeente geeft hen zelfs ruimte om dit te doen.

Threads (Bedreigingen)

Een trend die in Nederland gaande is, ook in kerken, is de secularisatie. Kerkelijke secularisatie wil zeggen dat het kerkleven een gewoonte is geworden. Mensen zitten wel in de kerk maar de woorden nemen ze niet tot zich. Het is niet meer vanzelfsprekend dat je naar de kerk gaat als je gelooft, maar het kan ook zijn dat je niet gelooft en wel naar de kerk gaat. Deze bedreiging geldt niet alleen voor de CGK Leiden, maar voor vele kerken in Nederland.

Een legaat biedt vele kansen maar het is ook een bedreiging. Het kan discussie geven hoe je met het bedrag omgaat, het kan spanningen geven. Ook zou het een valse motivatie kunnen zijn om goede werken te doen. Verder vormt het een bedreiging omdat het vertrouwen op het geld groter kan worden dan het vertrouwen op God. Geld is een gevaarlijk goed en als gemeente moet je daar verantwoordelijk mee omgaan.

Een bedreiging zijn de protocollen, het kan zorgen voor het tegenhouden van ideeën en creatieve gaven en talenten van de gemeenteleden.

Binnen het leiderschap van de CGK ligt de nadruk op herder- en leraarschap. Dit is prachtig en onmisbaar voor elke gemeente. Toch is het belangrijk om te kijken naar verschillend leiderschap, zodat ook de apostel, de profeet en de evangelist ruimte krijgen binnen de gemeente. Door deze diversiteit blijft de gemeente op scherp en is er ruimte om via verschillende invalshoeken met de gemeente aan de slag te gaan (zie hoofdstuk 6.3.9).

5.7 Conclusie

De geschiedenis van de CGK Leiden is niet niets. Er zijn grote keuzes gemaakt. Onder andere grote zaken als de verhuizing of het oprichten en sluiten van het aanloophuis. Ook draagt de CGK een verantwoordelijkheid met zich mee die gericht is op het legaat van Johannes Brandt.

Bij de CGK blijkt er een dalend ledenaantal te zijn. De secularisatie binnen en buiten de kerk is een thema waar je niet om heen kan.

Er zijn veel verschillende activiteiten binnen de CGK. Dit vraagt om mankracht en inspanning. De gemeente lijkt dit goed aan te kunnen.

Uit de enquête blijkt dat de kerk missionair-diaconaal gemeente zijn belangrijk vindt maar in de praktijk komt hier nog weinig van terecht. Er is weinig betrokkenheid op de Fortuinwijken en de Gasthuiswijk. Een aannemelijke reden hiervoor kan zijn dat de gemeente een streekgemeente is. De CGK heeft zeker veel te bieden. Bijvoorbeeld kennis, motivatie, liefde en inzet voor de CGK, organisatorische vaardigheden, middelen (legaat) en het geloof. Ondanks dit alles is er bereidheid nodig om daadwerkelijk de wijk in te gaan. Deze bereidheid is laag, blijkt uit de enquête en dat maakt het lastig.

De motivatie om missionair-diaconaal gemeente te zijn is wisselend. Aan de ene kant zijn er zeer enthousiaste gemeenteleden, aan de andere kant ook sceptische. Deze zijn beiden nodig om scherp te blijven. De uitdaging zal zijn om aan beide partijen recht te doen als gemeente.

Centraal staat de vraag: wat is de kern van gemeente zijn en hoe geven wij vorm aan dit gemeente zijn? In de volgende hoofdstukken gaan wij hier verder op in.

Hoofdstuk 6: Interne factoren

Wat is de invloed van interne factoren binnen de CGK Leiden op de wijze waarop zij missionair-diaconaal present zijn in Leiden Zuidwest?

Of en hoe de CGK Leiden present is in de wijk Leiden Zuidwest wordt door verschillende factoren beïnvloed. De geschiedenis van de kerk, waaronder de verhuizing van het Centrum naar Zuidwest en eerdere ervaringen met het inloophuis hebben de gemeente gevormd. Het was geen kleine stap om het oude gebouw te verkopen. Welke motieven speelden hierbij een rol? Wat maakte het inloophuis tot een succes en hoe kwam het dat hier uiteindelijk toch afstand van is gedaan? Maar niet alleen de geschiedenis van de kerk speelt een rol. Van grote invloed is ook het feit dat de CGK een streekgemeente is. Nog geen 1 op de 5 kerkleden woont in de wijk zelf (enquête). Tot in hoeverre beïnvloedt dit de wijze waarop de CGK present is in de wijk? En dan zijn er nog groepsdynamische processen, de vaardigheden van de gemeenteleden en de motivatie. Hoe ziet de gemeente de wijk en welke interne processen beïnvloeden de aansluiting tussen de CGK en de wijk? Wat zijn de sterke kanten van de kerk en wat zijn haar valkuilen? Wat zijn de drijfveren van de gemeente om missionair-diaconaal present te zijn in de wijk?

6.1 Geschiedenis van de CGK Leiden

Eerder zijn we al ingegaan op de geschiedenis van de kerk. Wat voor invloed heeft deze op het missionair-diaconaal present zijn van de gemeente in Leiden Zuidwest? Niet iedereen was blij met de verhuizing. De meningen van de gemeenteleden werden destijds gepeild met een enquête en een kwart van de gemeenteleden gaf daarin aan voorkeur te geven aan renovatie van het oude gebouw. Een van de argumenten was dat deze centrale plek in het centrum een grotere missionaire rol kon spelen dan de Bevrijdingskerk. Dit argument werd echter ook door de voorstanders van de verhuizing ingezet: de nieuwe locatie bood nieuwe kansen voor evangelisatie. Uiteindelijk waren het de financiële redenen die maakten dat de verhuizing toch plaatsvond.

Het is heel goed mogelijk dat deze verhuizing bij verschillende mensen pijn heeft achtergelaten. Later zullen we verder ingaan op gevolgen die dit voor het groepsproces kan hebben. Wanneer deze pijn niet goed verwerkt is kan dit andere veranderingen die geassocieerd worden met de verhuizing in de weg staan. Destijds werd de mogelijkheid tot missionair-diaconale activiteiten ook als argument gebruikt voor de verhuizing. Dit kan nu nog meespelen in de motivatie: 'we moeten wel iets voor deze wijk doen, omdat we zijn verhuisd met dat als argument'.

6.1.1 Het legaat

Duidelijk is dat het legaat invloed heeft op de missionair-diaconale presentie van de CGK Leiden in de wijk. Men is zich ervan bewust dat er iets met het legaat moet gebeuren en het is de bedoeling dat het geld ten dienste van de Leidse samenleving wordt gebruikt. Dat er op dit moment slechts iets met de rente gebeurt zit een deel van de gemeente niet lekker (Groenleer, persoonlijke mededeling, 20 maart 2012), wat ook heeft meegespeeld in de keuze om dit onderzoek te laten doen. Er wordt veel verantwoordelijkheid gevraagd van de CGK om hier goed mee om te gaan.

6.1.2 Het aanloophuis

Nadat het legaat vrijkwam is stichting Stadspastoraat in het leven geroepen om er een bestemming voor te vinden. Het aanloophuis werd jaren door de CGK gedraaid. Na verloop van tijd werd om

verschillende redenen besloten het 'Nieuwstraat 9' te sluiten en te verkopen. De communicatie hierover verliep slecht, waardoor er bij veel betrokkenen een bittere nasmaak is overgebleven (Diek, persoonlijke mededeling, 15 april 2012). Teleurstelling en wrok kunnen weerstand tegen nieuwe missionair-diaconale activiteiten oproepen. Zij hebben er immers een minder positieve ervaring aan overgehouden.

6.2 Streekgemeente

De CGK Leiden is een streekgemeente. Verreweg het grootste deel van de gemeenteleden komt niet uit de wijk zelf. Om als streekgemeente wijkgericht te willen zijn wordt er veel van de gemeente gevraagd. Het wordt moeilijk om betrokken te zijn als streekgemeente bij de wijk waarin de kerk staat. Als er weinig gemeenteleden in de wijk wonen is het moeilijk om daar wijkgericht te zijn, je woont er niet en je deelt daar je leven niet (Waard, persoonlijke mededeling, 05 april 2012). Dat de CGK Leiden een streekgemeente is vraagt dus om een kritische en bewuste manier van denken. Wanneer je als streekgemeente ervoor kiest om niet projectmatig aan de slag te gaan, is er de mogelijkheid om een gemeenschap op te bouwen in een wijk. Dit vraagt dan om de keuze om te verhuizen naar die bewuste wijk. Hier gaan wij later op verder.

6.3 Intern proces

Wanneer wij kijken naar wat de aansluiting tussen de gemeenteleden van de Opstandingskerk en de wijk Leiden Zuidwest beïnvloed, komen wij op de zogenaamde 'ingroup' en de 'outgroup'.⁶⁶ Anders gezegd, de 'wij-groep' en de 'zij-groep'. In dit geval bestaat de 'wij-groep' in de eerste plaats uit de leden van de Opstandingskerk en de 'zij-groep' uit iedereen die hier geen lid van is. De 'wij-groep' kan ook verruimd worden, in dat geval horen mensen met een vergelijkbare subcultuur hier ook bij. Voorbeelden hiervan zijn leden van andere traditionele kerken in Leiden, wijkbewoners uit dezelfde sociale klasse, of vanuit dezelfde culturele achtergrond.

Twee belangrijke principes van ingroups en outgroups zijn: de neiging van ingroup-leden tot stereotypering van iedereen die tot de outgroup behoort en de versterking van de cohesie en solidariteit van de ingroup door elke bedreiging van buitenaf. Er is inderdaad wel enige stereotypering zichtbaar vanuit de enquête. Er wordt meerdere keren genoemd dat er veel ouderen, allochtonen en mensen die een uitkering ontvangen in de wijk wonen. Eén gemeentelid antwoordde op de vraag wat voor mensen er in de wijk woonden: 'je ziet aan dat soort huizen wel wat voor mensen er wonen, toch?' Vanuit de wijkanalyse blijken deze gegevens ook grotendeels te kloppen. Belangrijker in dit geval is het tweede principe, de versterking van de cohesie en solidariteit van de ingroup door elke bedreiging van buitenaf. Missionair-diaconaal werken in de wijk vraagt om een verandering die door een deel van de gemeente als een bedreiging van buitenaf wordt ervaren.

6.3.1 Weerstand tegen verandering

Voor we hier verder op ingaan zullen we eerst kijken hoe deze weerstand in elkaar steekt. Verandering in groepen roept altijd een bepaalde weerstand op bij een deel van de groep. Dat geldt in bedrijven, organisaties, gezinnen en ook in kerken. Uit de enquête bleek al dat er zeker bij een deel van de gemeente sterke weerstand leeft ten opzichte van het veranderen van de

⁶⁶ Remmerswaal, J (2008). Definitie van de groep en soorten groepen. In Remmerswaal, J. *Handboek Groepsdynamica. Een inleiding op theorie en praktijk*. (51-52). Soest: Nelissen.

gemeentestructuur. Een groot deel van de gemeente hecht bijvoorbeeld veel waarde aan de liturgie van de diensten en men is bang dat missionair-diaconaal werken veel meer werk zal opleveren. Weerstand tegen verandering is zowel op individueel niveau als op groepsniveau te vinden. Op individueel niveau spelen angst voor het onbekende en onzekerheid, selectieve perceptie en gereserveerdheid en gewoonte een rol. Op groepsniveau spelen zaken als macht en beïnvloeding, groepsnormen, samenhang en groepsdenken een rol.

6.3.2 Ineffectieve patronen in groepen

Die weerstand is niet verwonderlijk. Groepen ontleen hun identiteit voornamelijk aan wat gelijk blijft, aan wat hen kenmerkt. Verandering brengt onduidelijkheid en onzekerheid met zich mee. Binnen een gemeenschap hebben individuele leden uiteenlopende belangen. De een heeft belang bij vernieuwing, de ander heeft er belang bij dat alles bij het oude blijft. Over het algemeen hebben in groepen de leden die geen verandering willen de meeste invloed, wat het extra lastig maakt voor hen die wel een verandering willen invoeren. Bij weerstand tegen verandering spelen verschillende factoren een rol.

Aan de ene kant speelt macht een rol. Elke groep kent een machtsstructuur met formele en informele leiders. Macht heeft grote aantrekkingskracht op mensen, dus als ze het hebben zullen ze proberen het te houden. Verandering brengt echter onduidelijkheid met zich mee of de machtsstructuur wel zo blijft bestaan. Wanneer mensen onzeker zijn of ze hun macht ook na de verandering nog kunnen behouden zullen ze de verandering tegen gaan.

Aan de andere kant speelt angst voor wat de ander denkt een rol. Mensen zijn geneigd te denken dat ze de enige zijn die iets op een bepaalde manier zien, iets voelen, iets niet kunnen of niet willen. Uit schaamte wordt dit niet met de groep gedeeld, waardoor er niet ontdekt wordt dat er meerdere groepsleden eigenlijk voor de verandering zijn.

Wat ook vaak het geval is in groepen is dat niet duidelijk is wie er verantwoordelijk is. Er ontstaan zo processen in groepen waarop niemand persoonlijk aanspreekbaar is. Men verwacht dat de ander verantwoordelijkheid neemt en neemt hierin zelf een afwachtende houding aan.

Als laatste willen we de rol van 'oud zeer' benoemen. Wanneer vervelende gevoelens of ervaringen niet verwerkt zijn kunnen deze later weer opspelen en verandering tegen gaan. Het gevoel onrechtvaardig te zijn behandeld of niet in hun waarde te zijn gelaten kan nog een lange tijd zorgen voor een gevoel van wrok. Dit kunnen zij afreageren door wantrouwen, een ruzieachtige opstelling of het automatisch afstemmen van het voorstel van hen die hen dit onrecht hebben aangedaan. Aan de andere kant zijn er andere groepsleden die zich bewust zijn van het 'oud zeer' van de ander, zich hier schuldig om voelen en daarom bepaalde onderwerpen uit de weg gaan.

Een belangrijke voorwaarde voor verandering is dat een groep eerst de ineffectieve communicatiepatronen doorbreekt. Met elkaar spreken over de ineffectieve communicatiepatronen ligt echter ook gevoelig, waardoor dit vaak moeilijk is. Maar pas als de interne storingen bespreekbaar zijn is er verandering mogelijk.⁶⁷

6.3.3 Afweermechanismen

In groepen zijn bepaalde afweermechanismen actief die verandering tegengaan. Een voorbeeld hiervan is de 'zondebok'. De zondebok is een groepslid dat door de anderen als probleemgeval wordt gezien. Het disfunctioneren van de groep wordt op hem afgeschoven en daarmee verdoezeld. Een

⁶⁷ Brinkman, J. (1993). Voor de verandering; Een praktisch overzicht van de agogische theorie. (2^e druk). Groningen: Wolters-Noordhoff.

ander voorbeeld is de 'groepsmythe'. Het is een al dan niet bewuste interpretatie van dat wat er in de groep of in de omgeving gebeurt, die niet helemaal overeenkomt met de werkelijkheid. Een voorbeeld hiervan is dat de ingroup beter zou zijn dan de outgroup. Door de groepsmythe ontstaat een gevoel van saamhorigheid in de groep tegen de als bedreigend ervaren buitenwereld. De groepsmythe rechtvaardigt de neiging om zich als groep af te sluiten voor de omgeving. Kritiek hierop van buitenaf wordt niet aangenomen.

Met deze afweermechanismen negeert de groep haar eigenlijke problemen en daarmee de noodzaak van verandering. Men blijft met elkaar op inhoudsniveau praten (de letterlijke boodschap), maar gaat niet in op het betrekkingniveau (de lading van de boodschap). Ook hebben groepen de neiging zichzelf te beschermen tegen de buitenwereld door geslotenheid. Vooral als de groep intern niet optimaal functioneert zullen de groepsleden zich collectief afsluiten van de buitenwereld.

6.3.4 Missionair als bedreiging

Terug gaande naar missionair-diaconaal werken in de wijk, een deel van de gemeenteleden ziet dit als een bedreiging voor het eigen gemeentelven. Op de vraag bijvoorbeeld of men het belangrijk vindt om een missionair-diaconale gemeente te zijn reageren meerdere gemeenteleden dat zij dit niet onbelangrijk vinden, maar dat het niet ten koste mag gaan van de zorg voor de eigen gemeente. Er wordt genoemd dat er interne spanningen zijn die eerst moeten worden verholpen voor er aandacht kan zijn voor de buitenwereld. Eerder noemden wij al dat je dit eigenlijk niet tegenover elkaar kunt stellen. Als kerk is het nodig om zowel intern als extern gericht te zijn. Paas zegt dat wanneer je dit tegenover elkaar stelt, je waarschijnlijk al een probleem hebt (persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

Ook Wim Dekker gaat in zijn boek 'Marginaal en missionair' in op de verhouding tussen het missionair naar buiten treden en de noodzakelijke verdieping naar binnen.⁶⁸ In het artikel 'Een krimpende kerk en toch missionair'⁶⁹ zegt Dekker:

"We hebben vandaag te maken met een krimpende kerk en we dienen ons vooral ervan bewust te zijn, dat geloven als minderheid een geheel nieuwe geestelijke basishouding vraagt. In ieder geval een basishouding die ons niet door de traditie van de afgelopen eeuwen is aangereikt. Komt het niet tot zo'n nieuw bewustzijn en zo'n nieuwe basishouding, dan is de kans groot, dat de afkalving snel verdergaat, ook in de vanouds kerkelijke gemeenschappen op het platteland. Missionaire programma's zouden dit proces nog wel eens kunnen verhaasten in plaats van tegenhouden. Daarmee bedoel ik niets kwaads te zeggen over missionaire programma's, maar deze zullen alleen vruchtbaar zijn, wanneer ze gepaard gaan met het besef, dat het grootste gevaar vandaag de uitholling van het eigen geloof is."

Paas en Dekker kijken hier beiden naar een glas, maar Paas ziet het glas als halfvol en Dekker als halfleeg. Paas benadrukt juist de kansen die missionair-diaconaal werk biedt voor de versterking van het eigen geloof en de opbouw van de gemeente. Dekker kijkt vooral naar mogelijke risico's. Confrontatie met de buitenkerkelijke wereld brengt kerkelijke tradities aan het wankelen. Alleen wanneer de basis van de kerk een levend geloof in Christus is zal zij staande blijven. De wereld daagt

⁶⁸ Dekker, W. (2012). Marginaal en missionair; Kleine theologie voor een krimpende kerk. (5^e druk). Zoetermeer: Boekencentrum.

⁶⁹ Dekker, J.W. (2010). Over de roeping van een generatie. Christelijk Weekblad, 58 (24 september 2010), 4-5.

de kerk in zekere zin uit om scherp te blijven en irrelevante ballast overboord te gooien. Wanneer kerk zijn is uitgehold tot niet meer dan een huls van traditie zal zij vermoedelijk inderdaad nog verder afkalven.

Wanneer je als gemeente eerst alles intern helemaal op orde wil hebben, kom je niet toe aan het verkondigen van het evangelie aan de wereld daarbuiten. Jezus roept ons herhaaldelijk op vertrouwend op Hem in de wereld uit te gaan en het goede nieuws van het Koninkrijk van God te verspreiden (o.a. Lucas 10). Bedenk als gemeente daarom goed wat je tegenhoudt om uit te gaan en of dit in het licht van de Bijbel reëel is. Het boven-binnen-buiten model kan aangeven waar de balans op dit moment ligt. Het principe is dat je als eenheid (binnen) je richt op God (boven) en zo straal je uit naar de wereld (buiten). Het alleen gericht zijn op het interne (binnen) zorgt voor disbalans in verhouding tot Boven en Buiten.

6.3.5 Interne secularisatie

De angst van de gemeenteleden dat missionair-diaconaal werken een gevaar oplevert voor de eigen gevestigde orde lijkt dus niet helemaal ongegrond. Ook volgens Paas (persoonlijke mededeling, 5 april 2012) vormt interne secularisatie in veel kerken in Nederland een groot probleem, zeker bij bepaalde generaties. Veel jongeren zijn geloviger dan veel ouderen. Mensen zijn helemaal niet meer enthousiast over het geloof. Het is meer een gewoonte geworden, een hechte sociale club, maar de hartstocht is eruit. Wat je soms in oudere stadsgemeenten ziet is dat de eigen kinderen al zijn afgehaakt, maar de oudere generatie komt nog wel, al weten ze niet meer precies waar ze zelf in geloven. Deze oudere generatie is nog opgegroeid in een meerderheidscultuur, waarin geloof er op een bepaalde manier gewoon bij hoorde. Zij hebben in de tijd van één generatie dat helemaal zien vervagen en hebben niet echt de wapens om daarmee om te gaan. Ook wanneer er sprake is van interne secularisatie kunnen mensen nog wel heel betrokken zijn bij sociaal werk, juist omdat dit op een bepaalde manier veilig is. Je hoeft het dan niet over geloof te hebben. Missionair-diaconaal werk heeft te maken met enthousiast zijn over Jezus. In hoeverre is dit het geval? Als mensen hun enthousiasme verliezen of zelf niet meer goed weten wat ze geloven, dan kan het heel gemakkelijk een soort huls worden waarbij vernieuwing in geloof nodig is. Missionair-diaconaal werk kan een gemeente daarom een spiegel voorhouden: vanuit welke hartstocht doe je dit? Heb je hart voor de zaak?

Op basis van de gegevens uit dit onderzoek in de gemeente kunnen hier geen conclusies over getrokken worden. Wel is opvallend dat gemeenteleden aangeven dat zij missionair-diaconaal werk belangrijk vinden, maar wanneer dit concreet gemaakt wordt met de vraag of zij zich willen inzetten voor de wijk haken zij af. Dit is opvallend, maar zegt nog niet alles. Het feit dat de CGK Leiden een streekgemeente is speelt hierin ook een rol. Mensen geven aan zich niet betrokken te voelen bij de wijk, omdat ze er zelf niet wonen. De vraag of mensen meer tijd zouden willen besteden aan missionair-diaconaal werk in het algemeen zou misschien een ander beeld opleveren.

6.3.6 Traditie

Twee andere beïnvloedende factoren zijn traditie en openheid voor verandering. De CGK als kerkverband bestaat al sinds 1869.⁷⁰ De CGK in Leiden sinds 1904.⁷¹ In die jaren is er een zekere groepscultuur ontstaan. Problemen waar men tegenaan liep zijn langzaam omgezet in

⁷⁰ CGK. (z.d.). Dienstenbureau. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.cgk.nl/index.php?dienstenbureau-2>

⁷¹ CGK Leiden. (2010). CGK Leiden Opstandingskerk – Even voorstellen.... Gedownload op 4 mei 2012, van <http://www.cgkleiden.nl/web/?q=node/15>

protocollen, wat aan de ene kant de stabiliteit van de gemeenschap vergroot, en aan de andere kant de flexibiliteit verkleint. Uit de enquête blijkt dat voor veel gemeenteleden aspecten van de traditie erg kostbaar zijn. Dit is begrijpelijk, want groepen ontlenen hun identiteit voornamelijk aan wat gelijk blijft, aan wat hen kenmerkt. De tradities zijn medebepalend voor het gevoel van identiteit van de CGK.

Van de 75 gemeenteleden die antwoord gaven op de vraag of zij bereidt zijn gewoontes aan te passen voor de doelgroep, reageerden 9 dat dit voor hen niet hoeft. Sommige reageerden hier heel stellig in. Twee voorbeelden van argumenten die hierbij genoemd worden zijn dat gemeenteleden de kerk nu al laagdrempelig vinden, dus dat aanpassing niet nodig is; en aanpassen is niet nodig, het is niet eenvoudig te begrijpen, de kerk is nu eenmaal anders.

Een groter deel van de mensen brengt hier een nuance in aan. 34 mensen geven aan wel open te staan voor verandering, maar binnen bepaalde grenzen. De meest genoemde voorwaarde is dat er niet mag worden ingeboet op de inhoud. De vorm is daaraan ondergeschikt.

Als we een top vijf maken van gewoontes die de gemeenteleden graag willen behouden komen we op de volgende punten:

1. Opzet van de kerkdienst
2. Preek
3. Lezen van de wet
4. Psalmen en gezangen
5. Gebed

Een deel van de gemeenteleden (ongeveer 15 procent) benadrukt dat niet de gewoonte zelf van belang is, maar de verkondiging van Gods Woord. Het is daarom aan te bevelen om als gemeente te bezinnen op welke van bovengenoemde punten direct in verbinding staan met de verkondiging van het evangelie en of de vorm waarin dat nu gebeurt nog relevant is voor deze tijd.

Ruim de helft van de mensen stelt zich dus behoudend op ten opzichte van het aanpassen van gewoontes. Een deel zegt ronduit hier niet voor open te staan, de anderen onder voorbehoud. Daar staat tegenover dat de andere helft van de gemeente verandering wel met open armen wil ontvangen. Ongeveer 10 procent reageert met groot enthousiasme en zegt bereidt te zijn hier vrij ver in te gaan. Men is zich er ook van bewust dat dit geen gemakkelijk proces zal zijn.

Kijkend naar wat de gemeenteleden als sterke kanten van hun gemeente zien worden beide aspecten genoemd. Zowel de openheid voor verandering als de stabiliteit van de gemeente worden genoemd. Dit wordt bevestigd door het feit dat een deel van de gemeente een gereserveerde houding aanneemt ten opzichte van verandering en een deel deze verandering juist toejuicht. Bij missionair-diaconaal present zijn draait het erom dat je aansluit op de beleavingswereld van de ander. Dit betekent niet automatisch dat de hele kerkdienst op de schop moet worden gegooid. Wel vraagt dit om een kritische overweging van hoe het huidige activiteitenaanbod van de CGK Leiden op de wijkbewoners kan worden afgestemd. De waarde die men al dan niet hecht aan de tradities binnen de CGK Leiden is medebepalend voor de behoefte aan of juist de weerstand tegen veranderen richting meer missionair-diaconaal.

6.3.7 Contact

Uit de enquête blijkt dat niet alleen het grootste deel van de gemeenteleden niet in de wijk woont, maar ook dat in elk geval ruim een kwart hen weinig contact heeft met buitenkerkelijken. Op de vraag waarom gemeenteleden wel of geen mensen uitnodigen voor de Alpha-cursus, geven 21 gemeenteleden aan geen mensen uit te nodigen omdat ze niet weten wie ze hiervoor zouden kunnen uitnodigen. De vraag die dit oproept is of de afstand tussen gemeenteleden en buitenkerkelijken niet te groot is geworden (Paas, persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

Remmerswaal noemt het verband tussen persoonswaarneming, interpersoonlijke attractie en interactie. Hierbij gaat hij er van uit dat de persoonswaarneming (eerste indruk) interpersoonlijke attractie oproept (sympathie-/antipathiegevoelens) die de basis leggen voor interactie (contact). Bij een positieve eerste indruk zullen sympathiegevoelens het gevolg zijn, die op hun beurt leiden tot het zoeken van contact. Bij een negatieve indruk zullen antipathiegevoelens het gevolg zijn en deze zullen leiden tot het vermijden van contact. Bij deze gevoelens van sympathie en attractie blijkt vooral gelijkheid een belangrijke rol te spelen: gelijkheid van houdingen, gelijkheid van opvattingen, gelijkheid van bepaalde persoonlijkheidskenmerken en gelijkheid in sociale achtergrond.⁷² Het is daarom ook niet verwonderlijk dat een groot deel van de gemeente weinig contact lijkt te hebben met buitenkerkelijken en weinig behoefte heeft aan contact met de wijk Leiden Zuidwest. Een gevoel van verbondenheid met de wijk is laag en de veiligheid van gelijkheid wordt veel sterker ervaren binnen de eigen groep. Dit verhoogt de drempel naar buiten. De vraag is echter of dit gewenst is binnen een christelijke gemeenschap.

6.3.8 Zelfkennis

In de enquête zaten verschillende vragen die te maken hebben met het beeld dat de gemeenteleden van hun eigen gemeente hebben. De gemeente geeft zichzelf gemiddeld een 6,2 op een schaal van 1 tot 10 bij de vraag in hoeverre zij de gemeente missionair-diaconaal vindt, waarbij ruim de helft van de ondervraagden de gemeente hiervoor een 7 of hoger geeft. Bijna de helft van de gemeenteleden noemt gastvrijheid in zijn top drie van de krachten van de kerk. Vijf gemeenteleden geven in de enquête aan de gemeente laagdrempelig te vinden. Ook 'omzien naar elkaar/betrokkenheid' scoort hoog in de top drie, net als 'actief' en 'gemeenschap'. Het lijkt erop dat hier verschillende dingen door elkaar gehaald worden. Hier komen we later op terug.

Uit de enquête en uit gesprekken met gemeenteleden blijkt dat zij de CGK in Leiden als een warme en betrokken gemeente ervaren. Wanneer bijvoorbeeld iemand in het ziekenhuis ligt hangt binnen de kortste keren de muur vol met kaarten. Dat is zelfs opvallend voor de andere patiënten en het ziekenhuis personeel (Groenleer, persoonlijke mededeling, 20 maart 2012). Wanneer er na de dienst koffie wordt geschonken wordt er volop met elkaar gepraat en gemeenteleden zijn onderling bevriend. De algemene indruk is dat het inderdaad een betrokken gemeente is, maar hoe vertaalt zich dit naar buiten?

Een groot deel van de leden beschouwt de gemeente als behoorlijk missionair-diaconaal. Wanneer vervolgens gekeken wordt naar hoe mensen betrokken zijn bij missionair-diaconale activiteiten, dan blijkt de betrokkenheid niet hoog te zijn. Er lijkt ook geen goed besef te zijn van wat missionair-diaconaal betekent. Op de vraag welke activiteiten die nu al plaatsvinden in de gemeente missionair-

⁷² Remmerswaal, J (2008). Grondslagen van de groepsdynamica. In Remmerswaal, J. *Handboek Groepsdynamica. Een inleiding op theorie en praktijk*. (39-40). Soest: Nelissen.

diaconaal zijn, blijken hier wisselende ideeën over te bestaan. Kinderwerk, jongerenwerk en ouderenwerk wordt door weinig mensen gezien als missionair-diaconaal. Terwijl dat wel de doelgroepen zijn waar gemeenteleden zich het liefst op zouden richten als zij aan missionair-diaconale activiteiten zouden meewerken. Stichting Present, de Voedselbank, de Alpha-cursus, Rondom Kerst en het Zomerfestival worden wel algemeen als missionair-diaconaal gezien. De onduidelijkheid over wat missionair-diaconaal werk inhoudt onder gemeenteleden, zou invloed kunnen hebben op de drempel die zij ervaren om hierin actief aan de slag te gaan.

Wanneer ben je als gemeente missionair-diaconaal? Door de CGK Leiden worden verschillende missionair-diaconale activiteiten verzorgd, maar maakt dit de gemeente zelf ook missionair-diaconaal? Hoe is de opstelling naar onbekende gasten bij bijvoorbeeld de zondagse dienst? Er wordt verschillende keren in de enquête genoemd dat de gemeente zichzelf als open naar buitenkerkelijken ziet, als gastvrij en laagdrempelig.

Wij spraken een man van middelbare leeftijd die de zondagse dienst een keer heeft bezocht. Hij kende de kerk verder niet, maar zijn ervaringen waren ook zo weinig positief dat hij later niet de behoefte had om terug te komen. Hij was al vroeg aanwezig voor de dienst, maar werd slechts door twee personen aangesproken. De dienst zelf viel hem tegen. De samenhang tussen wat er gezongen en gezegd werd ontging hem en hoewel hij de preek een mooi verhaal vond, was het hem niet duidelijk wat hij er verder mee kon. Hij ervoer de dienst als een levenloos gebeuren. Na de dienst werd er koffie gedronken. Hij zag hoe gemeenteleden heel hartelijk met elkaar omgingen en af en toe een steelse blik op hem wierpen, maar niemand kwam naar hem toe, behalve de man die hem voor de dienst ook al had aangesproken en de kosteres. Hij heeft de gemeente niet als gastvrij ervaren.

Ondanks dat de gemeente zichzelf als gastvrij en missionair-diaconaal ziet, is dat op dit moment dus nog niet per se het geval. De gemeente schat zichzelf hoger in dan uit de bevindingen van ons onderzoek blijkt. Mogelijk verwarren de gemeenteleden onbewust de onderlinge gastvrijheid en betrokkenheid met gastvrijheid en openheid naar buitenkerkelijken.

Mogelijk scoren gastvrijheid en missionair-diaconaal ook hoog bij de enquête omdat gastvrijheid als voorbeeld werd genoemd in de vraag en omdat het onderzoek gericht is op missionair-diaconaal werk. Naast dat mensen deze twee punten dus vers in hun geheugen hadden staan kan het ook nog zijn dat dit als sociaal gewenst antwoord werd gegeven.

6.3.9 Leiderschap

Het is het mooiste wanneer gemeenteleden zelf met het initiatief komen missionair-diaconaal te willen uitstappen. In de meeste gevallen komt het initiatief echter niet zozeer bij de gemeenteleden zelf vandaan als wel bij de kerkenraad (Smedinga, persoonlijke mededeling, 27 maart 2012). Als we kijken naar de CGK in Leiden lijkt dit ook gedeeltelijk op te gaan. Het legaat is beschikbaar, het moet besteed worden ten dienste van de Leidse samenleving en met de verhuizing naar Leiden Zuidwest werd als argument genoemd dat men dan daar van betekenis kon zijn voor de wijk. Nu men al enkele jaren in het nieuwe gebouw zit komt het missionair-diaconale werk nog altijd niet van de grond zoals gehoopt en heeft de gemeenteraad twee studenten uitgenodigd die voor hen kunnen onderzoeken hoe ze hier verandering in aan kunnen brengen. De gemeenteleden zelf reageren grotendeels terughoudend. Ze zien het belang in de meeste gevallen wel, maar toch geeft bijna 70 procent aan niet persoonlijk de behoefte te voelen zich in te zetten in de wijk.

Dat het initiatief door de hele gemeente met enthousiasme gedragen wordt is het meest gunstige geval, maar komt niet vaak voor. Wat kan een kerkenraad in dat geval doen om de gemeente wel mee te nemen in het initiatief? Volgens Sity Smedinga is het belangrijkste dat je als kerkleiders het missionair-diaconale steeds weer onder de aandacht brengt. Dit kan onder andere in de verkondiging, door stukjes in het kerkblad te schrijven en in persoonlijke gesprekken. Dat kun je doen door de thema's die anders toch al behandeld zouden worden te linken aan het missionair-diaconale, door steeds weer die koppeling te maken. Op die manier ontwikkel je bewustzijn bij de gemeenteleden en kun je hun enthousiasme aanwakken. Dit vraagt wel om een lange adem oftewel geduld (persoonlijke mededeling, 27 maart 2012).

Als je als gemeente missionair-diaconaal wilt uitstappen in de wereld is het een voorwaarde dat je goed leiderschap hebt. Een leider kan het niet maken, maar hij kan wel veel bereiken of juist tegenhouden. Volgens Paas (persoonlijke mededeling, 5 april 2012) vraagt dit om drie dingen:

- Visie
- Initiatief
- Investeren

Ten eerste zijn er mensen nodig die visie uitzetten, daar in geloven en dat ook blijven vasthouden. Wat wil je als gemeente met zo'n buurt? Waar ligt je passie? Ten tweede moeten zij initiatief nemen en initiatieven van gemeenteleden stimuleren. Als derde noemt hij investeren in mensen. Een leider moet mensen eruit pikken in wie hij potentie ziet en aanbieden die mensen een tijdje te coachen en op die manier investeren in hun ontwikkeling. Als leider kun je geen ijzer met handen breken, maar door middel van visie, training en coaching kun je wel veel bereiken. De leider speelt een belangrijke rol in het proces naar verandering. Dit heeft ook grote invloed op de manier waarop de CGK zich kan ontwikkelen richting een meer missionair-diaconale gemeenschap. Bij investeren hoort ook committeren. Paas: "Wat je vaak ziet in gemeentes waar gestaag veranderingsprocessen zijn is dat de leidinggevenden of predikanten ook lang gebleven zijn. In drie jaar ga je dit niet doen" (Persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

Training en begeleiding

In 2008 heeft de Evangelisatie Commissie Michael Mulder, evangelisatieconsulent voor de Christelijk Gereformeerde Kerken, uitgenodigd om de cursus 'Getuigende Gemeente' te geven over getuigend christen-zijn. In deze cursus kwam naar voren dat contact essentieel is. Je geloof uitdragen gebeurt vooral in de contacten die je hebt en het is daarom goed om je in die contacten bewust te zijn van je getuigende rol. Als kerk kun je fantastische activiteiten aanbieden, maar wanneer dit niet gepaard gaat met persoonlijk contact, dan heb je er niets aan. Een enthousiaste groep van rond de 40 personen nam hieraan deel. Uit die cursus bleek dat de deelnemers weinig oefening hadden gehad in het spreken over hun geloof. Ze deden dit niet met andere gelovigen, laat staan met ongelovigen. De deelnemers aan de cursus waren enthousiast, maar het bleek toch moeilijk om dit enthousiasme om te zetten naar de wijk. Om te zorgen dat het niet bij training en enthousiasme blijft is er goede begeleiding nodig, motiverend leiderschap voor de lange termijn. Dit kan intern zijn, door de predikant, mits de predikant hier zelf visie voor heeft en kan enthousiasmeren. Leiderschap ligt binnen de CGK vooral bij de predikant en bij de kerkenraad. Volgens Jeanette de Waard is het de opdracht van de predikant om leiders te coachen, zodat het initiatief zich steeds een stapje verder kan ontwikkelen. Trainingen en toerusting zijn belangrijk als je een verandering wil in de gemeente (persoonlijke mededeling, 5 april 2012). Dit vraagt wel om een bepaald type leiderschap.

'Apostolic Environment'

Jos Douma haalt in zijn artikel 'De schijf van vijf voor een gezonde kerk' een stuk aan van de missioloog Hirsch.⁷³ Hirsch schrijft over de *missional church*, "a church that defines itself, and organizes its life around, its real purpose as an agent of God's mission in the World". Douma gaat in zijn stuk in op de 'Apostolic Environment', gebaseerd op de vijfvoudige bediening van Efeze 4:11-12: **"En hij [Christus] is het die apostelen heeft aangesteld, en profeten, evangelieverkondigers, herders en leraren, om de heiligen toe te rusten voor het werk in zijn dienst. Zo wordt het lichaam van Christus opgebouwd."**

Wanneer een kerk is georganiseerd vanuit en rondom haar centrale missie moeten al deze bedieningen een plek hebben. Is dat in de hedendaagse institutionele kerk voldoende het geval? Heel kritisch stelt Douma de vraag of "de problematiek van een naar binnen gekeerde kerk misschien niet te wijten is aan het gegeven dat herders en leraren daar de boventoon voeren en de apostelen, profeten en evangelieverkondigers zijn verdwenen of gemarginaliseerd". Hirsch beschrijft de vijf bedieningen als volgt:

"APOSTLES extend the gospel. As the "sent ones," they ensure that the faith is transmitted from one context to another and from one generation to the next. They are always thinking about the future, bridging barriers, establishing the church in new contexts, developing leaders, networking trans-locally. Yes, if you focus solely on initiating new ideas and rapid expansion, you can leave people and organizations wounded. The shepherding and teaching functions are needed to ensure people are cared for rather than simply used.

PROPHETS know God's will. They are particularly attuned to God and his truth for today. They bring correction and challenge the dominant assumptions we inherit from the culture. They insist that the community obey what God has commanded. They question the status quo. Without the other types of leaders in place, prophets can become belligerent activists or, paradoxically, disengage from the imperfection of reality and become other-worldly.

EVANGELISTS recruit. These infectious communicators of the gospel message recruit others to the cause. They call for a personal response to God's redemption in Christ, and also draw believers to engage the wider mission, growing the church. Evangelists can be so focused on reaching those outside the church that maturing and strengthening those inside is neglected.

SHEPHERDS nurture and protect. Caregivers of the community, they focus on the protection and spiritual maturity of God's flock, cultivating a loving and spiritually mature network of relationships, making and developing disciples. Shepherds can value stability to the detriment of the mission. They may also foster an unhealthy dependence between the church and themselves.

TEACHERS understand and explain. Communicators of God's truth and wisdom, they help others remain biblically grounded to better discern God's will, guiding others toward wisdom, helping the community remain faithful to Christ's word, and constructing a transferable doctrine. Without the input of the other functions, teachers can fall into dogmatism or dry intellectualism. They may fail to see the personal or missional aspects of the church's ministry".

⁷³ Douma, J. (2011). De schijf van vijf voor de gezonde kerk. Gedownload op 30 april 2012, van <http://josdouma.wordpress.com/2011/01/14/de-schijf-van-vijf-voor-een-gezonde-kerk/>

Deze vijf bedieningen zijn nodig, maar zelden of nooit zijn al deze functies in één persoon verenigd. In het ideale geval is het leiderschapsteam/de kerkenraad zo samengesteld dat alle vijf bedieningen erin vertegenwoordigd zijn, de ruimte krijgen en gewaardeerd worden. Doordat deze vijf bedieningen allemaal vanuit een andere insteek denken kan dit regelmatig botsen, maar alle vijf zijn ze belangrijk voor een gezonde gemeente. Douma stelt dat we in de institutionele kerken in het Westen te veel een 'herder-en-leraar'-cultuur hebben ontwikkeld en ziet dit als een gebrek. Herders en leraren zijn vooral gericht op de ontwikkeling van de eigen gemeenschap. Aandacht voor de outgroup kan er daardoor snel bij inschieten. Herders en leraren hebben hier minder feeling mee dan bijvoorbeeld apostelen en evangelisten. De visie van de apostelen, de kritische houding van de profeten en het meeslepende enthousiasme van evangelisten is hard nodig in de christelijke gemeenschap.

Hoe is de verdeling van deze bedieningen binnen de CGK Leiden? Er is zorg voor elkaar en aandacht voor Bijbelonderwijs, maar hoeveel ruimte nemen de apostel, de profeet en de evangelist in binnen de gemeente? Wij hebben hier weinig van teruggezien en willen de gemeente uitdagen zichzelf hier kritisch op te onderzoeken.

6.3.10 Motivatie

Als laatste willen we ingaan op de invloed van de motivatie van de CGK Leiden op de wijze waarop zij missionair-diaconaal present zijn in Leiden Zuidwest. In de vorige paragraaf is al even genoemd dat het initiatief hiervoor voornamelijk bij de kerkenraad vandaan lijkt te komen. In het interview met Ds. Groenleer (20 maart, 2012) gaf hij aan dat hij eraan twijfelde of het verlangen naar missionair-diaconaal present zijn in de wijk bij de hele gemeente leeft. Hij geeft aan dat het in elk geval de kerkenraad is die op deze toer wil. Enerzijds omdat dit een Bijbelse opdracht is, anderzijds heeft dit te maken met de verhuizing van een aantal jaar geleden. Toen werd als argument de missionaire mogelijkheden van de nieuwe locatie gebruikt. Hier wil men nu ook iets mee doen. Maar waarom kiest een streekgemeente voor een wijk? Groenleer: "Dat is waarschijnlijk om onszelf niet een last op de schouders te leggen die we niet waar kunnen maken, dus begin maar kleinschalig." In de SWOT-analyse is de angst dat de gemeente niet voldoende draagkracht heeft om naar buiten te treden al benoemd.

Tijdens onze gesprekken met de predikant, kerkenraadsleden en gemeenteleden hebben we de indruk gekregen dat het legaat een belangrijke reden is om iets te willen doen in de wijk. We hebben de indruk gekregen dat de kerk een beetje met het geld in haar maag zit. Nadat het aanloophuis is verkocht wordt de rente van het kapitaal gebruikt voor de ondersteuning van goede doelen. Toch komen er reacties uit de kerk als "wij moeten wat, geef het weg" en dat soort dingen meer (Groenleer, persoonlijke mededeling, 20 maart 2012). Er wordt wel iets gedaan met het geld, maar niet naar tevredenheid van de gemeente en dat levert onrust op, waar dit onderzoek ook uit voort is gekomen.

Wat wij vaak misten in de gesprekken die we hebben gevoerd is de oprechte bevlogenheid van mensen die zelf door de genade van het Evangelie van Jezus Christus zijn geraakt en niets liever willen dan dit doorgeven. Mensen spreken mooie woorden, maar uiteindelijk willen weinig mensen hier echt hun tijd in steken. Deze mooie woorden zijn abstract en groots maar er is weinig persoonlijks hierin.

Hiervoor is al genoemd dat de basis voor getuigen relatie is en relaties vragen om investeren en die investering bestaat uit je leven delen. Het is een streekgemeente, dus het is begrijpelijk dat een deel van de mensen niet de behoefte voelt zich in te zetten voor deze specifieke wijk. Maar delen zij hun leven wel met buitenkerkelijken in hun eigen omgeving? Op de vraag waarom mensen niemand uitnodigen voor de Alpha-cursus is het meest gehoorde antwoord dat ze niemand kennen voor wie de Alpha-cursus geschikt is. Hoe kan dat in een geseclariseerd land als Nederland? Alleen al in Leiden geeft tweederde van de bevolking aan niet religieus te zijn.⁷⁴

De motivatie staat mooi op papier, maar leeft hij ook in de harten? Niet iedereen is geroepen om zich 100 procent in te zetten voor kerkelijk werk. Er is niets mis met zes dagen in de week werken, een carrière hebben enzovoort, maar je bent wel de hele week christen. Het betekent dat je net als Petrus altijd bereid bent getuigenis af te leggen als iemand ernaar vraagt, dat je gedrag ook vragen oproept. Het betekent dat je je naaste inclusief je vijanden liefhebt. Het betekent dat het voor de buitenwereld zichtbaar is dat je leeft vanuit Christus (Paas, persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

De Bijbel roept ons inderdaad op om het evangelie uit te dragen in de wereld. Wanneer dit echter gedaan wordt uit plichtsbesef, meer dan vanuit het verlangen om God zo te eren, dan verliest dit een groot deel van zijn effect. Ook wanneer de gemeente zegt missionair-diaconaal present te willen zijn in de wijk omdat het kerkgebouw daar staat, zal het weinig opleveren. De kerk is niet een gebouw, maar bestaat uit mensen die God ieder op een eigen plek heeft neergezet. Wanneer er een groep mensen in de gemeente is die zich voor de wijk wil inzetten, dan is dat prachtig, maar het kerkgebouw kan hier niet de reden van zijn. Wanneer de motivatie voorkomt vanuit de last die het legt op de gemeente legt, dan is het leeg en zal het weinig vrucht afwerpen.

Bij een deel van de gemeenteleden hebben we het oprechte verlangen gezien om God te eren met hun leven en het evangelie uit te dragen in hun omgeving. Veel van deze mensen missen alleen de vaardigheden om dit verlangen om te zetten in actie. Dit vraagt om toerusting en training. Bij een ander groot deel van de gemeente vragen wij ons echter af of hun geloof niet is afgekoeld en lauw is geworden. Neem daarom de woorden Jezus Christus in acht:

“Niet een ieder, die tot Mij zegt: Here, Here, zal het Koninkrijk der hemelen binnengaan, maar wie doet de wil mijns Vaders, die in de hemelen is. Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Here, Here, hebben wij niet in uw naam geprofeteerd en in uw naam boze geesten uitgedreven en in uw naam vele krachten gedaan? En dan zal Ik hun openlijk zeggen: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van Mij, gij werkers der wetteloosheid” (Mattheus 7:21-23).

6.4 Conclusie

Er zijn dus verschillende interne factoren van invloed op de wijze waarop de CGK Leiden missionair-diaconaal present is in Leiden Zuidwest. De geschiedenis van de kerk speelt een rol en dan met name de verhuizing naar een ander gebouw in 2007 en het legaat voor de diaconie. Deze twee lijken de voornaamste aanleidingen te zijn om tot actie over te gaan en dit onderzoek te laten uitvoeren.

⁷⁴ Broek, H. van den & Snepvangers, T. (2009). *Leidse kerken en de WMO. Beknopte inventarisatie in wijkgemeenten en parochies van Leiden*. Een uitgave van de Diaconie Protestantse gemeente Leiden en de RK Diaconie Leiden.

Daarnaast speelt het feit dat de CGK Leiden een streekgemeente is een belangrijke rol, in de negatieve zin voor de wijk. Omdat weinig kerkleden in de wijk wonen is er een lage betrokkenheid. Ook interne processen zijn van invloed. Hierbij zijn interne secularisatie, traditie en de gevaren zien van missionair werken genoemd als bedreiging voor de eigen kerkvorm. Dit zijn trends die landelijk zichtbaar zijn en waarvan wij niet kunnen uitsluiten dat zij geen rol spelen binnen de CGK. We hebben niet voldoende gegevens om hier onderbouwde uitspraken in te doen, maar we adviseren de CGK Leiden zich op deze punten te bezinnen.

We hebben duidelijke signalen gezien dat de gemeenteleden weinig contact met buitenkerkelijken hebben waarin zij proactief van hun geloof in Christus getuigen. Er is een zekere schuwheid die onder andere te maken heeft een gebrek aan vaardigheden. Door middel van toerusting en training en bevlogen leiderschap kan hier verandering in komen. Deze schuwheid kan echter ook samenhangen met interne secularisatie. Voor God is echter niets onmogelijk, alle angsten en tekortkomingen van Zijn kinderen kan Hij keren, ten dienst van de verbreiding van Zijn koninkrijk. Als God voor ons is, wie kan er tegen ons zijn?

Uit de enquête bleek dat de gemeenteleden een enigszins vertekend beeld van de kwaliteiten van de eigen gemeente hebben. De gemeente is inderdaad een warme en betrokken gemeenschap voor de leden, maar ze blijven erg naar binnen gericht. De gemeente ziet zichzelf als gastvrij en missionair-diaconaal, maar bij benadering valt dit erg tegen. De gemeente is wel van goede wil, waardoor wij verwachten dat er met visie en goede begeleiding hier een grote inhaalslag kan worden gemaakt. Deze visie en begeleiding hebben veel te maken met leiderschap. Wij zien op dit moment weinig concrete visie voor missionair-diaconaal werk in de wijk, maar ook voor missionair-diaconaal werk in het algemeen. Het ziet er naar uit dat binnen de CGK Leiden net als elders in het Westen voornamelijk een 'herder-leraar'-cultuur bestaat. Wij willen de gemeente uitdagen na te denken over het leiderschap binnen de gemeente om te kijken met welke aspecten dit kan worden aangevuld.

Ten slotte speelt de motivatie van de gemeente een grote rol. Ook hierin willen we de gemeente uitdagen zichzelf te onderzoeken, omdat het ons tijdens ons onderzoek niet voldoende duidelijk is geworden waar de diepere motivatie voor missionair-diaconaal werk ligt.

Hoofdstuk 7: Externe factoren

Wat is de invloed van externe factoren buiten de CGK Leiden op de wijze waarop zij missionair-diaconaal present zijn in Leiden Zuidwest?

Naast de in het hiervoor genoemde hoofdstuk interne factoren, zijn er ook externe factoren van invloed op de wijze waarop de CGK Leiden missionair-diaconaal present kan zijn in de wijk. In het komende hoofdstuk willen we de volgende drie benoemen: invloeden vanuit de landelijke CGK, invloeden vanuit de politiek en als laatste, invloeden vanuit de wijk zelf.

7.1 De landelijke CGK

De Christelijk Gereformeerde Kerk bestaat uit ongeveer 180 plaatselijke kerken. In principe regelen deze kerken zoveel mogelijk zelf, met behulp van de afspraken die de kerken gezamenlijk hebben gemaakt. Kerken kunnen ook de hulp van het Dienstenbureau inroepen. Dit is een professionele instelling die ondersteuning, advies en informatie wil geven en met de kerk wil meedenken, onder andere over evangelisatie en diaconaat. Tussen het Dienstenbureau en de lokale kerken bestaat een wisselwerking. Aan de ene kant stelt het Dienstenbureau de lokale kerken op de hoogte van hun aanbod door nieuwsbrieven, de website en artikelen in de verschillende bladen van de CGK zoals *Diakonia* en de *Wekker*. Aan de andere kant bepalen lokale kerken zelf tot in hoeverre ze hier behoefte aan hebben en gebruik van willen maken.⁷⁵ Een voorbeeld is de cursus 'Getuigende Gemeente' die in 2008 in de CGK Leiden is aangeboden.

De invloed van de landelijke CGK is dus afhankelijk van de ruimte die de CGK Leiden haar hiervoor geeft.

7.2 De overheid

In Nederland is in de eerste plaats de overheid verantwoordelijk voor het welzijn van de burgers. Door middel van allerlei wetgevingen en voorzieningen is er een sociaal vangnet gevormd om in de maatschappelijke behoeftes van de Nederlandse bevolking te voorzien. Zowel op nationaal als op lokaal niveau oefent de overheid invloed uit op de burger en zijn leefomgeving. In 2007 werd de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) van kracht. De overheid zou niet langer zorgen, maar slechts de randvoorwaarden voor de zorg bieden. De WMO legt de overheidsverantwoording voor zorgbehoevenden primair bij de gemeente. Deze decentralisatie zou de kosten omlaag moeten brengen. De verzorgingsstaat zoals we die kenden was al jaren niet meer rendabel door de enorme kosten die er aan verbonden waren. "De WMO belichaamt een samenlevingsvisie waarin een krachtige sociale structuur, zelfredzaamheid, maatschappelijke betrokkenheid en eigen verantwoordelijkheid de boventoon voeren".⁷⁶ Verantwoordelijkheid voor zorg ligt niet alleen bij de overheid, maar ook de burger zelf heeft verantwoordelijkheid.

De WMO is onderverdeeld in negen prestatievelden waarop gemeenten hun beleid moeten voeren.

1. *Bevordering van sociale samenhang en leefbaarheid;*
2. *Preventieve ondersteuning jeugd;*
3. *Informatie, advies en cliëntondersteuning (lokale loketten);*
4. *Mantelzorg en vrijwilligers;*

⁷⁵ CGK. (z.d.). Dienstenbureau. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.cgk.nl/index.php?dienstenbureau-2>

⁷⁶ Lub, V., Sprinkhuizen, A., Alblas, M., Peters, A., & Engbersen, R. (2008). *Tendrapport: Uitvoering WMO in beeld*. Utrecht: MOVISIE.

5. *Bevorderen deelname (zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie);*
6. *Verlenen individuele voorzieningen (vervoersvoorziening, begeleiding bij zelfstandig wonen);*
7. *Maatschappelijke opvang (daklozen, thuislozen, vrouwenopvang);*
8. *Bevorderen openbare geestelijke gezondheidszorg;*
9. *Bevorderen van verslavingsbeleid.*

In Leiden worden deze prestatievelden geclusterd in vier domeinen⁷⁷:

- 'Samen-leven' (prestatieveld 1,5)
- 'Vrijwilligers: bindmiddel van de samenleving' (prestatieveld 4)
- 'Individuele voorzieningen en mantelzorgondersteuning' (prestatieveld 3,4 & 6)
- 'Kwetsbare groepen' (prestatieveld 7,8 & 9)

Daarnaast is er in Leiden aandacht voor de cliënt- burgerparticipatie. Prestatieveld 2, gericht op preventie onder jeugd, is ondergebracht bij het brede jeugdbeleid. In de beleidsnota's van de gemeente Leiden worden diverse facetten van de WMO uitgebreid beschreven, maar op geen enkele manier wordt hierin verwezen naar de rol van Leidse kerken of religieuze gemeenschappen binnen dit geheel. Dat is opvallend omdat in het kader van het welbevinden van bewoners van Leiden geloof, zingeving en levensbeschouwing wel uitgebreid zijn opgenomen in de Stadsenquête. Op de website van de gemeente Leiden worden kerken alleen genoemd in het kader van hun culturele betekenis en dan nog vooral om de waarde van de historische gebouwen als cultureel erfgoed.⁷⁸

De WMO doet een oproep aan de civil society, maar tussen de gemeente Leiden en de christelijke kerken is tot nu toe weinig samenwerking. De burgemeester van Leiden, Henri Lenferink, gaf tijdens de Open Kerk Leiden op 29 februari 2012 wel aan het geluid van de kerk te missen in Leiden. Hiermee doelt hij erop dat de Leidse kerken zich zelden laten horen in de maatschappelijke discussie. Hij had het bijvoorbeeld op prijs gesteld wanneer de kerken hun stem hadden laten horen in het debat over de koopzondag.

De gemeente Leiden geeft aan het belang in te zien van contact met de christelijke kerken, maar zowel de gemeente als de kerken nemen hier tot nu toe een weinig actieve houding in aan.

In 2009 hebben de Diaconie Protestantse Gemeente Leiden en de RK Diaconie Leiden geïnventariseerd wat de invloed is van de WMO op de Leidse kerken en andersom. Hieruit kwamen zes punten naar voren waarin de kerk van betekenis kan zijn voor de Leidse samenleving. Deze punten zijn hieronder bijna woordelijk overgenomen uit de brochure 'Leidse kerken en de WMO'.⁷⁹

- Kerken kunnen een actieve rol spelen bij informele hulp en mantelzorgondersteuning. Nauwere samenwerking tussen de burgerlijke gemeente en de kerk biedt de mogelijkheid om professionele zorg en informele hulp beter op elkaar af te stemmen.
- Kerken kunnen een belangrijke signaleringsfunctie hebben ten aanzien van de wijze waarop de WMO uitwerkt voor kwetsbare groepen, wanneer de kerk in direct contact met hen staat.

⁷⁷ Broek, H. van den & Snepvangers, T. (2009). *Leidse kerken en de WMO. Beknopte inventarisatie in wijkgemeenten en parochies van Leiden*. Een uitgave van de Diaconie Protestantse gemeente Leiden en de RK Diaconie Leiden.

⁷⁸ Broek, H. van den & Snepvangers, T. (2009). *Leidse kerken en de WMO. Beknopte inventarisatie in wijkgemeenten en parochies van Leiden*. Een uitgave van de Diaconie Protestantse gemeente Leiden en de RK Diaconie Leiden.

⁷⁹ Broek, H. van den & Snepvangers, T. (2009). *Leidse kerken en de WMO. Beknopte inventarisatie in wijkgemeenten en parochies van Leiden*. Een uitgave van de Diaconie Protestantse gemeente Leiden en de RK Diaconie Leiden.

- Kerken kunnen met de burgerlijke gemeente samenwerken om de leefbaarheid en sociale samenhang in buurten en wijken te bevorderen.
- Door directe persoonlijke contacten tussen kerkleden, netwerken van wijkcontactpersonen, bezoekgroepen, gesprekken in het kader van groothuis-bezoeken en individuele pastorale gesprekken kunnen kerken goed zicht hebben op de problematiek van de achterban en kunnen zij signaleren welke mensen er in een sociaal isolement dreigen te raken.
- Kerken kunnen een belangrijke rol vervullen partners wanneer het gaat om de zorgzame samenleving en de civil society, het oog voor elkaar hebben en voor elkaar zorg dragen. Kerken hebben deze rol ook in Leiden al eeuwenlang vervuld.
- Kerken hebben naast sociale, psychische en lichamelijke noden ook oog voor de geestelijke zorg rond zingevingvragen, vragen rond perspectief. Vragen die in het steeds efficiënter en op kostbesparing ingerichte zorgcircuit steeds meer onder druk komen te staan. Kerken zouden rond deze zorg nadere afstemming met de burgerlijke gemeente kunnen opzoeken.

Deze punten geven een beeld van de mogelijkheden die er ook voor de CGK in Leiden liggen. De WMO in het algemeen doet een beroep op de civil society, maar de gemeente Leiden doet tot nu toe nauwelijks een concreet beroep op de Leidse kerken.

7.3 De wijk

En tot slot maar zeker niet onbelangrijk, de wijk zelf doet een appèl op de CGK. In de wijkanalyse heeft u al uitgebreid kunnen lezen wat de algemene kenmerken zijn van de wijk. We hebben te maken met een wijk die een zeker wantrouwen koestert tegen instanties. De mentaliteit van ‘we doen het zelf wel’ lijkt te overheersen. Dat maakt het een stuk lastiger om te peilen wat de behoeftes van de wijkbewoners zijn en het maakt het lastig om met hen in contact te komen.

Er zijn verschillende instanties die zich op dit moment bezig houden met Maatschappelijke Ondersteuning in Leiden Zuidwest. Een uitgebreid overzicht vindt u op de Sociale Kaart in bijlage 2. In de enquête is de gemeenteleden gevraagd welke doelgroep en welk type activiteiten hen het meeste aanspreekt. Hieruit bleek dat dit om kinderen, jongeren en ouderen gaat. Qua activiteit werd meerdere keren ‘koken’ genoemd, het organiseren van maaltijden voor wijkbewoners. Wij hebben gekeken wat er nu al gebeurt op deze terreinen in de Leiden Zuidwest.

In Leiden Zuidwest zijn verschillende scholen, speeltuinverenigingen en sportclubs. In principe is er een groot aanbod voor kinderen en jongeren. Toch zien de scholen ook een gemis als het gaat om naschoolse opvang. Hiervoor is Buurtgericht Jeugdwerk Leiden Zuidwest opgericht. Zij zijn bezig met het ontwikkelen van een programma voor kinderen en jongeren in de wijk. Hieraan werken verschillende partijen mee, waaronder STEK, de Protestantse wijkgemeente Leiden, de gemeentelijke jongerenwerker, Diaconaal Centrum De Bakkerij, basisschool De Sleutelbloem, het Apostolisch Genootschap, JOP, de studentenpastor en de CGK Leiden zelf. Dit programma is gebaseerd op de Kinderwinkel in Moerwijk, een initiatief van de Marcuskerk (PKN). Buurtgericht Jeugdwerk Leiden Zuidwest is een samenwerking tussen zowel seculiere als christelijke instellingen en zij waarderen een bijdrage van de CGK. Tot nu toe is met name Nienke Broos hierbij betrokken vanuit de CGK.

Naast aandacht voor de jeugd is er ook volop aandacht voor de ouderen. Vooral in de Fortuinwijk-Zuid wonen veel senioren. Er staan hier verschillende seniorenflats en zorgcentra. In principe

voorzien zij in de basale zorg. Er zijn geen specifieke gegevens bekend over Leiden Zuidwest, maar het is wel een algemeen gegeven dat vereenzaming onder ouderen een groot probleem is. Er wordt hier op verschillende manieren aandacht aan besteed door de welzijnsinstellingen (met name Libertas, Activite en Radius). Zo zijn er verschillende activiteiten waar onder filmavonden en boekbesprekingen, bridge-, biljart- of kaartclubs, bezoeken, uitstapjes, hulp aan huis, bewegingsactiviteiten en verschillende maaltijdgelegenheden.⁸⁰

In principe is er dus een uitgebreid aanbod van Maatschappelijke Ondersteuning in Leiden Zuidwest en doet de wijk daarmee niet direct een maatschappelijk appèl op de CGK Leiden. Wel kan de gemeente inspelen op de eerdergenoemde zes punten uit de brochure 'Leidse kerken en WMO'. Er zijn geen gerichte gegevens bekend van Leiden Zuidwest, maar in heel Leiden blijkt dat slechts 14 procent frequent een kerk, moskee of tempel bezoekt en nog eens 10 procent incidenteel. Hieruit kan worden afgeleid dat ook in de Fortuinwijken en de Gasthuiswijk het aantal wedergeboren christenen laag zal liggen. De wijk doet in die zin dus zeker wel een geestelijk appèl op de kerk. Zoals eerder al genoemd is de belangrijkste voorwaarde om te getuigen van je geloof relatie, waarmee de wijk dus wel een appèl doet op de CGK Leiden om relaties aan te gaan met de wijkbewoners.

7.4 Conclusie

Er zijn drie duidelijke externe factoren te benoemen die van invloed zijn op de wijze waarom de CGK Leiden missionair-diaconaal present is in Leiden Zuidwest. Ten eerste is er de invloed van de landelijke CGK, maar deze is afhankelijk van de ruimte die de CGK Leiden haar hiervoor geeft. Op verzoek geeft het Dienstenbureau van de CGK graag ondersteuning, advies en informatie en denkt zij graag met de lokale kerk mee.

Daarnaast speelt ook de overheid een rol. Met de komst van de WMO lijkt er weer meer ruimte te komen voor de inbreng van kerken in het publieke domein. De gemeente Leiden geeft aan de stem van de kerken meer te willen horen in het maatschappelijke debat, maar tot nu toe is er weinig samenwerking tussen de gemeente Leiden en Leidse kerken. De WMO biedt wel mogelijkheden voor de kerk in het algemeen en voor de CGK in Leiden Zuidwest specifiek om in te haken op het gemeentelijk beleid en op die manier de kwaliteit van de maatschappelijke zorg te verhogen.

Tot slot is er de wijk zelf. De wijkbewoners geven niet duidelijk hun behoeftes aan. Welzijnsinstellingen voorzien in de meeste maatschappelijke ondersteuning. De wijk zelf doet weinig maatschappelijk appèl op de CGK. Wel doet de wijk een geestelijk appèl op de CGK. Voorwaarde om missionair-diaconaal te kunnen werken is het hebben van een relatie, waarmee de wijk dus een appèl doet op de CGK om te gaan werken aan relaties met de wijkbewoners.

⁸⁰ Activite. (z.d.). Wijkservicecentrum en restaurant Leiden Zuid-west, senioren, ontmoetingscentrum. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.activite.nl/home/welzijn-en-gezondheid/restaurants-en-wijkservicecentra/wijkservicecentrum-de-lepelaar>

Libertas. (z.d.). Libertas Leiden. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.libertasleiden.nl/in-uw-wijk/activiteiten-en-ontmoeten/wijkcentrum-de-parelvissers/>

Radius. (z.d.). Stichting Radius Leiden – visitekringen en interessekringen. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.radiuswelzijn.nl/aanbod/activiteiten/visitekringen-en-interessekringen>

Hoofdstuk 8: Kerk in de wijk: nu naar de praktijk

Wat voor methodieken kunnen worden ingezet voor de CGK Leiden om missionair-diaconaal te kunnen zijn in de wijk Leiden Zuidwest?

In de voorgaande hoofdstukken heeft u zicht gekregen op de huidige situatie waarin de CGK Leiden zich bevindt. Kijkend naar missionair-diaconaal present zijn in de wijk kan er heel veel worden gedaan. In dit hoofdstuk willen we een aantal eerder genoemde ideeën praktischer uitwerken. Wat kan de CGK Leiden nou concreet doen om van meer betekenis te zijn voor de wijk? Aan bod zullen komen: kerkplanting en gemeenschappen, de balans tussen enthousiaste vrijwilligers en een hoge werkdruk en omgaan met weerstand tegen verandering.

Stefan Paas zei al in zijn interview (persoonlijke mededeling, 5 april 2012) dat missionair-diaconaal werk heel breed is. Er is heel veel goed te doen, heel veel onrecht te bestrijden. Als één gemeente kun je niet alles doen, dus kijk waar je hart ligt. En binnen gemeentes zijn verschillende kwaliteiten te vinden. De een is misschien meer sociaal bewogen, terwijl de ander vooral bewogen is met de zondaar en de noodzaak van vergeving. Benut deze kwaliteiten binnen de gemeente, zodat beiden aan bod komen.

8.1 Kerkplanting en gemeenschappen

Om te beginnen een stuk over kerkplanting en gemeenschappen. In paragraaf 3.3.3 is hier al het een en ander over genoemd. De afgelopen jaren zien we verspreid over Nederland (en internationaal) nieuwe initiatieven opkomen waarbij christenen ervoor kiezen zich in te zetten voor wijken in stedelijke gebieden waar weinig christenen wonen. Wijken zoals Leiden Zuidwest. De methodiek is in feite vrij simpel, gebaseerd op relaties aangaan, maar gaat veel dieper dan de meeste vormen van missionair-diaconaal werk. Het is niet een leuk project waar je als kerk best je zegen aan kunt verlenen, maar iets waar een groep mensen echt hun leven in steekt (Paas, persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

Het doel van de nieuwe gemeenschap is om echt van betekenis te zijn voor de wijk. Mensen zitten niet te wachten op een project. Projecten organiseert de overheid wel. Mensen hebben wel een grote spirituele nood, al zijn ze dit zelf vaak niet bewust, en om hen hierin te kunnen helpen moet er eerst relatie zijn. De basis is dus dat je woont in de wijk (of er voor kiest dit te gaan doen) en je leven deelt met de wijkbewoners en actief zoekt naar zoveel mogelijk verbindingen met hen. Je biedt jezelf daarin aan in de wijk: je deelt je spullen (je tuinpullen, je auto, je huiskamer) en je deelt je geloof en je vriendschap. Je deelt wie je bent.

8.1.1 Vijf methodische kenmerken van presentie

Deze nieuwe vorm van kerk zijn (of eigenlijk oude, we zien hem al in het Nieuwe Testament) sluit aan op de presentietheorie van Baart.⁸¹ Hij heeft zeven jaar lang onderzoek gedaan naar het werk van pastores in achterstandswijken. In zijn presentietheorie stelt hij vijf methodische kenmerken voorop wanneer men effect wil hebben op een achterstandswijk.

⁸¹ Baart, A. (2004). Introductie in de presentietheorie. Gedownload op 3 mei 2012, van <http://www.allegrosite.be/artikels/Presentiefilosofie-in-mal.pdf>

1. Beweging, plaats en tijd

De presentiebeoefenaar is niet aan een specifieke plaats gebonden. Kenmerkend is juist dat hij de ander opzoekt, in plaats van andersom, de ander uitnodigt hem op te zoeken. Hij is ongehaast en beschikbaar en afgestemd op het leefritme van de ander. In de regel hebben presentiebeoefenaren langdurige contacten.

2. Ruimte en begrenzing

De presentiebeoefenaar doet wat de hand te doen vindt, is gespecialiseerd in het ongespecialiseerde. Hij is er onvoorwaardelijk: de aandacht en hartelijkheid hoeven niet verdient te worden en kunnen niet gemakkelijk verspeeld worden. De presentiebeoefenaar werkt integraal, hij richt zich op de hele context van een situatie, de hele familie, straat, probleemcomplexen, et cetera zoals deze zich voordoet.

3. Aansluiting

De presentiebeoefenaar deelt in het leven van de betrokkenen en sluit zo aan bij hun leefwereld en levensloop. Niet het zoeken naar de problemen staat voorop, "maar het vinden van een bevredigende verhouding tot het leven". De presentiebeoefenaar is mens naast de mensen en gebruikt dezelfde omgangsvormen en taal als zij. Hij is hartelijk, informeel, familiair en trouw.

4. Afstemming

Binnen de presentiebenadering liggen doelen niet van tevoren vast, er is meer sprake van een doelrichting. De agenda van de presentiebeoefenaar is open en de ander mag deze (vaak letterlijk!) invullen. Hij heeft een open benadering van de ander, zonder vooroordelen. Er zit weinig sturing in het werk, het is "reflectief, zonder vaste patronen, zonder een legitimatie vooraf, zonder veilige regels of een beschermende professionele status." Introspectie is een belangrijk onderdeel. Het goed van de ander staat centraal, in plaats van de eigen - goede - bedoeling.

5. Betekenis

Present-zijn betekent betekenisvol zijn voor mensen die maatschappelijk zijn uitgestoten, sociaal overbodig, wiens leven anderen nauwelijks interesseert. Juist deze mensen geeft de presentiebeoefenaar erkenning en met hen bouwt hij een relatie op.

8.1.2 Het AMC en een veldhospitaal

Als gemeente begin je iets nieuws, iets dat in zekere zin los staat van de kerk die er al was, de moederkerk. Jeanette de Waard vergelijkt dit met veldhospitaal en het AMC. In feite werkt het nieuwe initiatief zelfstandig, net als een veldhospitaal, maar zij kan altijd terugvallen voor ondersteuning op de moederkerk, het AMC (persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

De gemeenteleden die niet in de wijk (gaan) wonen zijn er ter ondersteuning van hen die er wel wonen. Deze ondersteuning kan verschillende dingen inhouden, onder andere activiteiten ondersteunen of morele support geven, maar ook financiële support. De keuze om hun tijd in de wijk te investeren kan gevolgen hebben voor hun financiële situatie doordat zij bijvoorbeeld minder gaan

werken. Dit kan natuurlijk in het geval van de CGK Leiden vanuit het legaat betaald worden, maar financiële betrokkenheid resulteert vaak ook in een grotere emotionele betrokkenheid. Als er een groep is die zich op deze manier aan de wijk wil committeren is het interessant een professional (missionair-diaconaal werker of kerkplanter) van buitenaf uit te nodigen.

Bekende namen van kerkplanting en gemeenschapsvorming in Nederland zijn Total Church, Urban Expression en Nederland Zoekt, ICF (International Christian Fellowship) en AIB (Amsterdam in Bewesing voor Jezus Christus).

8.2 De balans tussen enthousiaste vrijwilligers en een hoge werkdruk

In de enquête kwam meerdere keren de zorg naar voren dat de gemeente mogelijk niet de draagkracht heeft een initiatief op lange termijn vol te houden. Men noemde als gevaar dat men enthousiast zou beginnen, maar dat de werkdruk te hoog zou komen te liggen, waardoor mensen uiteindelijk afhaken. Dit is een reëel risico. We zullen een aantal dingen noemen die dit risico zullen verlagen.

Ten eerste is het de kunst om niet zozeer allerlei nieuwe activiteiten op te zetten voor de buitenkerkelijken, maar bestaande activiteiten geschikt maken voor hen. Dit vraagt veel minder energie van de gemeenteleden, omdat het niet iets extra's is dat ze moeten doen. Paas zegt hierover dat je alleen iets aparts moet organiseren als het echt niet anders kan (persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

In veel kerken zijn de activiteiten intern (naar binnen) gericht en missionaire activiteiten (naar buiten) komen daar bovenop. Dit betekent dat er ook een extra team moet komen, extra mensen, extra financiële middelen. Allemaal extra, waardoor het vermoeiender wordt en moeilijk vol te houden. Heel veel dingen kunnen inclusief worden gedaan, zeker als het gezellige dingen zijn zoals een barbecue of andere maaltijden. Soms is het misschien nodig om iets aparts te organiseren, maar volgens Paas zijn dat de dingen die je moet beargumenteren en niet andersom.

Aan de ene kant gaat het dus om bestaande activiteiten aanpassen in plaats van nieuwe activiteiten opzetten en zo voorkomen dat vrijwilligers te zwaar belast worden. Aan de andere kant is het goed om ook binnen de kerk een goed vrijwilligersbeleid te voeren. Remmerswaal noemt twee belangrijke voorwaarden voor het voortbestaan van een groep die ook op een groep vrijwilligers van toepassing zijn.⁸² De eerste voorwaarde is dat de groep zich steeds blijft ontwikkelen en organiseren. Dit kan door onderlinge betrokkenheid op elkaar, door te weten wat er in het leven van de ander speelt en hier waar nodig op inspelen en hem steunen. Kortom, door op een relationele manier met elkaar om te gaan en elkaar te steunen. De tweede voorwaarde is dat men de achterliggende doelen in perspectief houdt. Blijf bewust van waarom je doet wat je doet en formuleer nauwkeurig beperkte en haalbare taken.

De SRE (Samenwerkingsverband Regio Eindhoven) heeft onderzoek laten doen naar het motiveren en stimuleren van vrijwilligers.⁸³ Zij kwamen hierbij op de volgende Do's en Dont's:

⁸² Remmerswaal, J. (2008). Handboek Groepsdynamica. Een inleiding op theorie en praktijk. (9^e herziene druk). Soest: Nelissen.

⁸³ SRE. (2011). Out of the box. Vrijwilligers motiveren en stimuleren. Gedownload op 3 mei 2012, van http://www.sre.nl/upload/209168_822_1309255135903-Vrijwilligers_motiveren_en_stimuleren_out_of_the_box.pdf

Tien do's bij de werving van vrijwilligers

1. Inventariseer de vraag. Waar is behoefte aan onder inwoners van een wijk of dorp?
2. Omschrijf op basis van de inventarisatie helder welke werkzaamheden de vrijwilliger kan doen (klussendienst, gezelschap houden, chauffeurs, activiteit organiseren e.d.).
Vrijwilligerswerk moet laagdrempelig, goed bereikbaar en projectmatig zijn. Houd er rekening mee dat de meeste vrijwilligers een praktische bijdrage willen leveren. Bestuurlijke taken zijn minder gewild.
3. Richt je op de juiste mensen (een chauffeur moet beschikken over een auto en tijd) en zorg dat je hun het belang van hun vrijwilligerswerk snel en overtuigend kunt schetsen.
4. Benader mensen persoonlijk, spreek hen aan op het wij-gevoel, hun verantwoordelijkheid voor het deel van de samenleving waarin zij leven. Realiseer je dat in kleinere gemeenschappen de sociale controle mensen tot actie kan aanzetten.
5. Veel mensen voelen zich meer verbonden met verenigingen dan met de overheid. Die verenigingen kunnen als intermediair optreden.
6. Baken de werkzaamheden duidelijk af. Geef zo mogelijk ruimte om binnen dat kader eigen initiatief te nemen.
7. Zorg voor een goede leider die de vrijwilligers aanstuurt.
8. Zorg indien nodig voor goede voorzieningen voor de vrijwilligers.
9. Doe aan verwachtingsmanagement. Verwacht niet te veel van vrijwilligers.
10. Motiveer de vrijwilliger met complimentjes en af en toe een attentie (waardebon, etentje, kerstborrel e.d.).

Vier dont's bij de werving van vrijwilligers

1. Geen werving via advertenties of internet. De respons is minimaal.
2. Beperk vergaderingen en bijeenkomsten. Vrijwilligers willen aan de slag.
3. Bedenk niet zelf welke vragen en behoeften er leven.
4. Vermijd te veel regels en vragen om verantwoording. Vrijwilligers nemen doorgaans hun verantwoordelijkheid uit eigen beweging.

Bron: SRE (2011)

8.3 Omgaan met weerstand binnen de gemeente

8.3.1 Fasen van verandering

In het vorige hoofdstuk zijn we ingegaan op de weerstand die verandering vaak oproept in groepen. Uit de enquête is gebleken dat onder de gemeenteleden van de CGK Leiden weerstand bestaat tegen mogelijke veranderingen die samenhangen met een grotere missionair-diaconale presentie in de wijk. Om zicht te krijgen op hoe je als kerk om kunt springen met deze weerstand willen we eerst ingaan op het algemene proces van verandering. De Amerikaanse onderzoeker Prochaska heeft vastgesteld dat verandering uit vijf fasen bestaat.⁸⁴

1. De fase vóór het overwegen van verandering;
2. Het overwegen van de verandering;
3. De voorbereiding van de verandering;
4. De actie;
5. Het onderhoud.

⁸⁴ Tiggelaar, B. (2010). Dromen, durven, doen. Het managen van de lastigste persoon op aarde: jezelf. (26^e druk). Houten: Spectrum.

Prochaska ontdekte dat veranderingsprogramma's pas werken als ze aansluiten bij de fase waarin mensen zitten. Wanneer men nog bezig is met het overwegen van de verandering en er wordt van hen gevraagd al bezig te gaan met actie, dan zal dit niet aanslaan. Tegelijkertijd werkt het ook heel frustrerend als je toe bent aan actie, maar je omgeving is nog bezig met het overwegen van de verandering.

De CGK Leiden is al voorbij de fase vóór het overwegen van verandering, daar getuigt dit onderzoek van. De gemeentelieden bevinden zich in verschillende fases. Een enkeling bevindt zich nog wel in de eerste fase, een aantal is al toe aan actie. Het grootste deel van de gemeente is echter nog bezig met fase 2: het overwegen van de verandering. In deze fase is men zich bewust dat ze iets willen veranderen, er wordt een bepaalde onvrede ervaren over de huidige situatie, maar het is nog niet helemaal duidelijk wát men wil veranderen en wat hiervoor nodig is. Het doel van deze fase is visie ontwikkelen en deze omzetten in doelgerichte en concrete gedragsintenties.

Na deze fase volgt de voorbereiding op verandering. Vaak denken mensen al bij voorbaat dat een verandering geen succes zal opleveren, dat het niet zal lukken. Een goede voorbereiding door mogelijke crisissituaties en oude, ineffectieve gewoontes in kaart te brengen en al vast na te denken over oplossingen hiervoor, zorgen ervoor dat verandering een stuk beter haalbaar wordt. Hierbij gaat het erom dat er concreet gedrag wordt benoemd dat nodig is om de verandering te bereiken.

Als duidelijk is welke verandering men wil en hoe deze bereikt kan worden is het tijd om tot actie over te gaan. Dit is de moeilijkste fase, omdat het veel meer energie kost dan doorgaan op de oude manier zolang de verandering nog niet geïntegreerd is. De kunst is om niet op te geven en er een nieuwe gewoonte van te maken.

8.3.2 Weerstand doorbreken

Wanneer de gemeente wil veranderen is het dus van belang duidelijke doelen te stellen en een gevoel van verbondenheid voor deze doelen te creëren. Om de kerkleden mee te nemen in de verandering is het belangrijk dat er relatie is en dat de mensen gehoord worden. Er zijn net verschillende redenen genoemd waardoor mensen weerstand kunnen ervaren. Deze weerstanden zijn er en kunnen niet genegeerd worden. Om als gemeente verder te kunnen is het van belang om in een sfeer van genade deze weerstanden bespreekbaar te maken. Om de weg naar verandering te openen moeten oude, ineffectieve gewoontes geopenbaard worden. Dit is geen leuk proces, maar kan worden verzacht door hier met enige humor mee om te gaan. Verandering kost moeite en het is gemakkelijk om ongeduldig en gedemotiveerd te raken. Het helpt hierbij om als gemeente ervoor te kiezen optimistisch, transparant en steunend te blijven. Ook het verspreiden van informatie en het creëren van bewustzijn door het keer op keer benoemen helpt om de gemeente te motiveren voor verandering (De Waard, persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

Maar voor alle verandering in groepen geldt dat verandering begint bij jezelf. "Het eerste vereiste voor verandering binnen een groep is dat de groepsleden verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen gedachten, gevoelens, wensen en beslissingen".⁸⁵

Niet iedereen in een groep ervaart deze weerstand. Verandering roept verschillende reacties op. Een klein deel van de groep is altijd meteen enthousiast en bereid om mee te gaan in de verandering. Een

⁸⁵ Brinkman, J. (1993). Voor de verandering; Een praktisch overzicht van de agogische theorie. (2e druk). Groningen: Wolters-Noordhoff.

groot deel is niet per se negatief, maar moet eerst worden overtuigd om mee te gaan in de verandering. Hun weerstand moet overwonnen worden. Dan is er nog een kleine groep die negatief is, die niet de waarde van de verandering inziet en niet wil meegaan in de verandering.

Wanneer je een bepaalde verandering in een groep wil implementeren is het nodig om te zorgen dat elke groep zich gezien en gehoord weet. Dit is een enorme uitdaging.

Het is belangrijk om te realiseren dat elke groep een rol heeft die nodig is om te kunnen veranderen.

De enthousiaste groep heeft de overtuigde groep nodig om scherp te blijven. De overtuigde en de sceptische groep hebben de enthousiaste groep nodig om in beweging te komen. De enthousiaste groep heeft de sceptische groep nodig om 'down to earth' te blijven. Hierbij het draait om de vraag: 'voor wie doe ik het en wat is de Bron?'

8.4 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn drie afzonderlijke methodieken beschreven die kunnen worden ingezet door en voor de CGK Leiden wanneer zij zich willen toeleggen op present zijn in de wijk. Allereerst hebben wij de mogelijkheid genoemd om een nieuwe geloofsgemeenschap te starten in de wijk en voor de wijk. De basis hiervan present zijn, beschikbaar zijn met heel je hebben en houden voor de wijkbewoners en zo getuigen van het Evangelie van Jezus Christus. Voorwaarde hiervoor is dat een groep van gemeenteleden er bewust voor kiest om in de wijk te (gaan) wonen en hun leven beschikbaar te stellen. De CGK zelf en de gemeenteleden die niet in de wijk zelf wonen hebben hierbij een ondersteunende rol.

De volgende methodiek die we genoemd hebben, heeft als doel een balans te creëren tussen wat de gemeente wil en wat zij kan bieden, zodat vrijwilligers gemotiveerd blijven. Enerzijds houdt dit in dat bestaande activiteiten toegankelijk worden gemaakt voor buitenkerkelijke wijkbewoners en alleen 'extra' activiteiten voor hen worden georganiseerd wanneer dit echt noodzakelijk is. Hiermee wordt voorkomen dat vrijwilligers te zwaar belast worden wanneer de gemeente zich meer gaat toeleggen op missionair-diaconaal present zijn in de wijk. Aan de andere kant pleiten wij voor een goed vrijwilligersbeleid waarbij betrokkenheid bij elkaar en duidelijke en concrete doelen het voornaamst zijn.

Tot slot zijn we ingegaan op weerstand tegen verandering binnen de gemeente. Deze weerstand heeft met verschillende factoren te maken en het is essentieel om goed met deze weerstanden om te gaan wanneer de gemeente wil veranderen. Om tot verandering te komen is een aantal punten van belang: duidelijke doelen, nadruk op relatie, het bespreekbaar maken van weerstanden, openbaren van oude, ineffectieve gewoontes bespreekbaar maken, optimisme, transparantie en steunend blijven, het verspreiden van informatie en het creëren van bewustzijn. Maar voor alle verandering in groepen geldt dat verandering begint bij jezelf.

Hoofdstuk 9: Conclusies en aanbevelingen

9.1 Conclusies

9.1.1 Conclusie deelvragen

Wij hebben vijf deelvragen geformuleerd die we als leidraad hebben gebruikt voor het beschrijven van de hoofdstukken. De conclusie van de deelvragen staat hieronder beschreven.

Deelvraag 1

Waar komt het fenomeen vandaan om missionair-diaconaal present te willen zijn in wijken?

Er zijn meerdere fenomenen te benoemen die van invloed zijn op het verlangen om als gemeente missionair-diaconaal present te willen zijn. Allereerst geeft het missionair-diaconale aan dat kerken gericht zijn op het verkondigen van Gods boodschap, ook wel het Mission Dei genoemd. Deze boodschap is al eeuwen oud en gemeenschappen vanuit de Bijbel leven hier al naar. Het betekent ook dat het van belang is om te kijken naar het eigen persoonlijk geloofsleven. Is er passie om te gaan voor Zijn Koninkrijk en Zijn plan? En niet alleen passie maar is er ook geloof dat God mensen kan veranderen? Vanuit deze twee punten vorm je de missie die is bedoeld voor de kerk en voor de persoonlijke gemeenteleden.

Door de geschiedenis heen is de balans verschoven van missionair-diaconaal naar diaconaal en het missionaire aspect van gemeente-zijn is naar de achtergrond verdwenen. De kerken van nu gaan inzien dat er iets mis is, dat er een disbalans is ontstaan. Kerken lopen leeg en de secularisatie blijft toenemen.

Ook trends in de samenleving dragen ertoe bij dat kerken meer missionair-diaconaal present willen zijn. De secularisatie is een trend die kerken in hun harten raakt. Niet alleen buiten de kerk speelt secularisatie, ook binnen de kerk eist zij haar tol. Dit roept op tot verandering.

De individualisering, informalisering, informatisering, internationalisering en intensivering zijn maatschappelijke processen die om een reactie vragen van de kerk. De kerk kan een tegen-trend aanbieden, maar dan is het wel van belang om de context goed te kennen (Paas, persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

De kerkelijke trend van het projectmatig werken is op zijn retour. Er wordt gevraagd om een andere vorm. De vorm die nu erg aanspreekt is gemeenschapsvorming. Dit is bij uitstek de vorm om missionair-diaconaal present te zijn in de wijk. Juist door het leven te delen met wijkbewoners kan men de missie van God vormgeven.

Kortom, de invloed op de fenomenen om missionair-diaconaal te zijn in wijken is de missie van God, de geschiedenis van het missionair-diaconaal vormgeving door de kerken, de trends van de samenleving en de trends van de kerken.

Deelvraag 2

Hoe ziet de wijk Leiden Zuidwest eruit?

De wijken zijn divers. De Fortuinwijk-Noord is een wijk met relatief veel huurwoningen, bijstandsuitkeringen en niet-westerse allochtonen. De Fortuinwijk-Zuid is een wijk waar relatief veel

ouderen wonen die gepensioneerd zijn. Ook zijn hier meer koophuizen dan huurhuizen. Het inkomen ligt hoger en er zijn weinig bijstandsuitkeringen. De Gasthuiswijk typeert zich door de hoeveelheid huurhuizen. Er zijn hier relatief meer bijstandsuitkeringen en er wonen meer kinderen en jongeren in deze wijk. Er is een beperkte sociale cohesie in de wijk. Er lijkt weinig betrokkenheid te zijn bij elkaar als buurt. Een reden hiervoor kan zijn dat er gebrek aan continuïteit is door de sterke doorstroming. De vaste kern bestaat uit verschillende families, waaronder er wel sprake is van redelijke sociale cohesie. De ene wijkbewoner ervaart dit als positief terwijl de ander dit meer als negatief ervaart. Het besef van hygiëne in de wijk is relatief laag. Door de vuiligheid op straat zijn er ratten aanwezig. Er wordt in de wijken veel georganiseerd door instanties. Er is een breed aanbod van activiteiten waar de wijkbewoners zich bij kunnen aansluiten. De wijk is qua statistieken veilig. Het veiligheidsgevoel in de wijk is echter niet groot.

De behoeften van de wijken zijn moeilijk te benoemen. De opbouwwerkster en wijkagent kunnen hier geen concreet antwoord op geven. Het is moeilijk te achterhalen omdat de wijkbewoners een wantrouwen hebben tegen instanties.

Deelvraag 3

Hoe ziet de CGK Leiden eruit?

De geschiedenis van de CGK Leiden heeft de gemeente gevormd tot wat zij nu is. Belangrijke punten in de geschiedenis waren de verhuizing, het legaat van Johannes Brandt en de opening/sluiting van het aanloophuis.

De CGK Leiden bestaat uit 371 leden, waarvan een groot deel is ouder dan 60. De CGK Leiden is een streekgemeente die zich wil richten op de wijk waarin de kerk staat. Er is weinig betrokkenheid bij de Fortuinwijken en de Gasthuiswijk. Een aannemelijke reden hiervoor kan zijn dat de gemeente een streekgemeente is. Uit de enquête blijkt dat de kerk missionair-diaconaal present zijn in de wijk belangrijk vindt maar dat er een drempel lijkt te zijn om daadwerkelijk uit te treden. Het ledenaantal van de CGK Leiden is de afgelopen jaren aan het afnemen. De secularisatie binnen en buiten de kerk is een thema waar je niet omheen kunt.

De CGK Leiden heeft veel te bieden. Zaken als kennis, motivatie, liefde en inzet voor de CGK, organisatorische vaardigheden, middelen (legaat) en het geloof. Ondanks dit alles is er bereidheid nodig om daadwerkelijk de wijk in te gaan. Uit de enquête blijkt dat deze bereidheid laag is en maakt het daardoor lastig. De motivatie om missionair-diaconaal gemeente te zijn is wisselend. Aan de ene kant zijn er zeer enthousiaste gemeenteleden, aan de andere kant ook heel sceptische en alles daar tussenin. Deze uitersten zijn beiden nodig om scherp te blijven. Centraal staat wel de vraag: wat is de kern van gemeente zijn en hoe geven wij vorm aan dit gemeente zijn? In het volgende hoofdstuk gaan wij hier verder op in.

Deelvraag 4

Welke factoren beïnvloeden de aansluiting tussen de CGK Leiden en de wijk Leiden Zuidwest?

Er zijn verschillende factoren die de aansluiting tussen de CGK Leiden en de wijk Leiden Zuidwest beïnvloeden. Deze zijn onder te verdelen in interne en externe factoren.

Onder de interne factoren vallen de geschiedenis van de gemeente, het feit dat het een streekgemeente is en verschillende interne processen. Ervaringen rondom de verhuizing en het aanloophuis kunnen kerkleden beïnvloeden in hoe zij missionair-diaconaal present willen zijn. Dat de gemeente een streekgemeente is heeft invloed op de mate waarin gemeenteleden zich verbonden

voelen aan de wijk. Onder interne processen verstaan we weerstand tegen verandering, ineffectieve patronen in groepen, afweermechanismen, het zien van missionaire activiteiten als bedreiging, interne secularisatie, traditie, contact, zelfkennis, leiderschap en motivatie. Er bestaat een zekere schuwheid in contact met buitenkerkelijken. Dit kan meerdere oorzaken hebben. Het kan voortkomen uit een gebrek aan vaardigheden waardoor er een te grote drempel is om uit te durven stappen. Het kan ook te maken hebben met interne secularisatie.

Leiders en de manier van leidinggeven zijn van groot belang en hebben veel invloed op het missionair-diaconaal zijn van de CGK Leiden. Een leider is nodig om de gemeente te enthousiasmeren, te stimuleren en toe te rusten voor het missionair-diaconaal present zijn. In een gezonde christelijke gemeente bestaat de leiding uit zowel herders en leraren als uit apostelen, profeten en evangelisten.

De motivatie om missionair-diaconaal present te willen zijn is voor ons niet helder geworden. Er zijn verschillende motivaties die wij zien, zoals het legaat, de verplichting om het evangelie te verkondigen of de verhuizing dat onder andere als doel had missionair-diaconaal te zijn in de wijk. Het heeft invloed welke motivaties de hoofdtoon spelen bij het missionair-diaconaal zijn. Een concreet en persoonlijk visiedocument kan helpen om stil te staan bij de motivatie om missionair-diaconaal present te willen zijn als gemeente.

De externe factoren zijn de CGK landelijk, de overheid en de wijk zelf. CGK Landelijk heeft weinig directe invloed op de CGK Leiden. De CGK landelijk is beschikbaar, maar de plaatselijke gemeente moet zelf haar hulp in roepen. In 2007 is de WMO ingevoerd. De WMO legt de overheidsverantwoording voor zorgbehoevende primair bij de gemeente. Door de WMO zijn er nieuwe mogelijkheden voor de kerken in Leiden ontstaan. Enkele voorbeelden zijn: informele hulp bieden, signaleringsrol fungeren, belangrijke rol vervullen op leefbaarheid en de sociale samenhang in buurten.

De wijk heeft al veel maatschappelijke ondersteuning en er lijkt niet direct een groot appèl te liggen vanuit de wijk naar de CGK. Wel is bekend dat het percentage christenen die structureel een kerk bezoeken laag is in Leiden, dus ook in de drie wijken waarop de CGK Leiden zich richt. Zij doen een indirect appèl op de CGK om het evangelie te verkondigen.

Deelvraag 5

Wat voor methodieken kunnen worden ingezet voor de CGK te Leiden om op missionair/diaconaal te kunnen zijn in de wijk Leiden Zuidwest?

We hebben drie verschillende methodieken genoemd. Kerkplanting en gemeenschapsvorming vanuit de presentietheorie, de draagkracht en draagvlak vanuit de gemeente en het werk van vrijwilligers en als derde punt de omgang met verandering en de mogelijke weerstand in de gemeente.

Kerk zijn in de praktijk in deze huidige tijd is een uitdaging. Kerkplanting en gemeenschapsvorming zijn niet nieuw maar wel lange tijd vergeten. Deze vorm komt nu steeds meer op. Het draait om je leven delen met wijkbewoners.

Een belangrijke methode die dit ondersteunt is de presentietheorie van Baart. Uit zijn zevenjarig onderzoek komt naar voren dat aansluiting en afstemming op het leefritme van de ander van belang is. Ook werkt hij integraal dus op de hele context van situaties. Hij is daarin onvoorwaardelijk. Trouw, familiair en gelijkwaardigheid zijn enkele speerpunten. Hij werkt met een bepaalde doelstelling, maar

legt van tevoren niet de doelen concreet vast. Een belangrijke voorwaarde om missionair-diaconaal present te zijn in de wijk is dat er een kleine groep gemeenteleden woonachtig is in de wijk. De moederkerk heeft als taak om de dochtergemeente te ondersteunen.

Uit de enquête kwam naar voren dat de belasting om als gemeente missionair-diaconaal te zijn te groot is. De kunst is om de bestaande activiteiten zo in te richten dat het voor wijkbewoners toegankelijk wordt. Zodat er wordt voorkomen dat er extra mensen nodig zijn en dat er extra activiteiten moeten worden gedaan. In kerken zal meer aandacht moeten komen om vrijwilligers te houden en te blijven trainen. Relatie is hiervoor van belang, zodat binnen de relatie de vrijwilliger kan groeien en bewegen. Ook het bewust blijven van de doelen en de motivatie is belangrijk voor de vrijwilliger.

Er zijn verschillende fases waar je doorheen zal gaan als er verandering zal plaatsvinden in de gemeente. Veranderingen kunnen weerstand oproepen. Deze weerstand heeft met verschillende factoren te maken en het is essentieel om goed met deze weerstanden om te gaan wanneer de gemeente wil veranderen. Om tot verandering te komen is een aantal punten van belang: duidelijke doelen, nadruk op relatie, het bespreekbaar maken van weerstanden, openbaren van oude, ineffectieve gewoontes, optimistisch, transparant en steunend blijven en het verspreiden van informatie en het creëren van bewustzijn. Maar voor alle verandering in groepen geldt dat verandering begint bij jezelf.

9.1.2 Conclusie hoofdvraag

De afgelopen hoofdstukken zijn we aan de hand van verschillende deelvragen tot de beantwoording van de hoofdvraag gekomen:

Hoe kan de handelingsverlegenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerk Leiden verminderd worden zodat zij aansluiting vindt op de wijk Leiden Zuidwest en hier missionair-diaconaal present kan zijn?

Aan de hand van drie vragen willen we nu deze vraag beantwoorden: Waar komt deze handelingsverlegenheid bij de CGK Leiden vandaan, hoe kan de CGK Leiden aansluiting vinden bij de wijk Leiden Zuidwest en hoe kan zij missionair-diaconaal present zijn in de wijk?

Waar komt deze handelingsverlegenheid bij de CGK Leiden vandaan?

Deze handelingsverlegenheid heeft verschillende oorzaken. In de SWOT- analyse staan deze oorzaken ook genoemd bij zwaktes en bedreigingen.

De CGK heeft al een lange kerkgeschiedenis waarin zij tot een zeker patroon van gemeente zijn is gekomen. In de loop van de vorige eeuw heeft de geïnstitutionaliseerde kerk in het Westen, waar de CGK Leiden ook deel van uitmaakt, een verandering doorgemaakt waarin missionair-diaconale activiteiten een steeds kleinere rol zijn gaan spelen in het lokale gemeente leven. Activiteiten werden steeds meer intern gericht (binnen) en er ontstond een almaar dieper wordende kloof tussen de kerk en de mensen daar buiten. Secularisering en de vijf i's (Individualisering, Informalisering,

Informatisering, Internationalisering en Intensivering) speelden hierin een belangrijke rol. Ook binnen kerken speelt secularisatie een rol. Veel kerken die vergelijkbaar zijn met de CGK Leiden hebben te maken met interne secularisatie. De gegevens uit dit onderzoek zijn niet toereikend om hierover uitspraken te doen voor specifiek de CGK Leiden, maar de verwachting is dat dit ook in deze gemeente een rol speelt.

Ook binnen de CGK Leiden zijn de activiteiten grotendeels intern gericht (binnen). Meningen zijn verdeeld over of de gemeenteactiviteiten meer extern gericht (buiten) zouden moeten zijn en of de gemeente hier wel de draagkracht voor heeft. Bij een deel van de gemeente bestaat er een weerstand tegen extern werken, die grotendeels te maken heeft met weerstand tegen verandering. Mensen ervaren verandering als een bedreiging voor de identiteit van de eigen groep en hebben daarom de neiging zich af te sluiten voor de outgroup. De gemeente wordt intern ervaren als een betrokken gemeente. Vooral de vaste kern lijkt een hechte groep te zijn. Het is moeilijk voor een buitenstaander om hier een ingang in te vinden. Ook biedt de eigen groep veiligheid, waardoor de stap om naar buiten te treden als een drempel wordt ervaren.

De gemeente is weinig getraind in het getuigen van het evangelie. Leden van de CGK Leiden zijn niet gewend met anderen te spreken over de betekenis van het geloof in Jezus Christus voor hen, niet met medegelovigen en niet met ongelovigen. Zij voelen zich hierin niet bekwaam, waardoor zij hierin niet uitstappen. De gemeente lijkt ook een hoge lat neer te leggen voor zichzelf met projecten. Angst dat die lat niet gehaald kan worden remt de gemeente af om tot actie over te gaan.

In de Westerse kerk heeft de nadruk de afgelopen jaren gelegen op herder- en leraarschap, een vorm van leiderschap die met name gericht is op de opbouw van de eigen gemeente. Hierin ontbreekt vaak visie en daadkracht om het evangelie ook naar de outgroup te communiceren. Binnen de CGK zien wij wel verlangen om missionair-diaconaal present te zijn, maar dit is niet vertaald naar een concrete visie en de gemeente mist leiders die de gemeente hierin voorgeaan en meenemen.

Tot slot heeft de handelingsverlegenheid te maken het feit dat de CGK Leiden een streekgemeente is. Hierdoor ervaren gemeenteleden weinig betrokkenheid met de wijk en zijn zij matig gemotiveerd missionair-diaconaal present te zijn in de wijk Leiden Zuidwest.

Hoe kan de CGK Leiden aansluiting vinden op de wijk Leiden Zuidwest?

De handelingsverlegenheid heeft dus met verschillende factoren te maken. Aansluiten bij de wijk Leiden Zuidwest is niet vanzelfsprekend voor de CGK Leiden, ondanks dat hun gebouw hier staat. Als de gemeente aansluiting wil vinden bij de wijk zal zij haar interne focus moeten bijstellen naar zowel intern (binnen) als extern gericht (buiten). Het belangrijkste is de gerichtheid naar God toe (boven), dit geeft hart voor de zaak en zorgt voor eenheid onderling.

Zowel kerkleden als buitenkerkelijken ervaren een kloof in het contact met elkaar. Wanneer de gemeente aansluiting wil vinden bij de wijkbewoners zal het initiatief voor contact bij de gemeenteleden vandaan moeten komen. De weerstand die hiervoor bestaat kan worden gereduceerd door het stellen van duidelijke doelen, nadruk op relatie, het bespreekbaar maken van de weerstanden, openbaren van oude, ineffectieve gewoontes, optimistisch, transparant en steunend blijven en het verspreiden van informatie en het creëren van bewustzijn. Een enthousiaste

leider met een heldere visie voor de CGK Leiden ín Leiden Zuidwest kan de gemeente hier in meenemen.

Aansluiten bij de wijk vraagt dit dus om een omslag in het denken van intern naar extern gericht en de moed om hierin uit te stappen en relaties op te bouwen met wijkbewoners.

Hoe kan zij missionair-diaconaal present zijn in de wijk?

Er is een aantal manieren waarop de CGK missionair-diaconaal present kan zijn in de wijk. We zullen er hier kort enkele benoemen waar wij in ons onderzoek op in zijn gegaan. In de aanbevelingen zullen wij hier uitgebreider op ingaan.

- **Gemeenschapsvorming**
Deze vorm is het meest intensief, maar ook het meest doeltreffend. De andere vormen kunnen los van deze eerste vorm worden ingezet, maar het mooist is als zij samengaan.
- (Uitbreiding van ondersteuning aan) de Voedselbank
- Meewerken aan Buurtgericht Jeugdwerk Leiden
- Activiteiten met Stichting Present
- Het organiseren van een Schoonmaakdag met de wijk
- Raad en Daad-winkel
- Samenwerking met diaconaal centrum De Bakkerij
- Contact zoeken en onderhouden met de lokale overheid

9.1.3 Slotconclusie

Dus hoe kan de handelingsverlegenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerk Leiden verminderd worden zodat zij aansluiting vinden bij de wijk Leiden Zuidwest en hier missionair-diaconaal present kan zijn? In de eerste plaats door een concrete en persoonlijke visie voor missionair-diaconaal werk door de CGK Leiden in Leiden Zuidwest te ontwikkelen.

Ten tweede door een nieuwe manier van denken te ontwikkelen, niet intern gefocust (binnen), maar met naast aandacht voor de eigen gemeente ook een duidelijke externe focus (buiten) op de buitenkerkelijke naaste en de moed om naar buiten te treden. Het is belangrijk om eenheid op te zoeken met elkaar door de eenheid van God te zien (boven).

Ten derde door een leider aan te stellen die de gemeente hierin mee kan nemen, kan enthousiasmeren en toerusten en die in staat is gemeenteleden te helpen over hun weerstand heen te komen.

9.2 Aanbevelingen

Op grond van deze conclusies willen wij de CGK Leiden een aantal aanbevelingen doen. De eerste aanbevelingen zijn gericht op ontwikkeling binnen de CGK zelf. Vervolgens doen wij enkele aanbevelingen die direct betrekking hebben op de wijk Leiden Zuidwest.

9.2.1 Ontwikkeling binnen de CGK

- **Visie**

In de eerste plaats willen wij de CGK Leiden adviseren een heldere visie te formuleren op hoe zij als gemeente missionair-diaconaal (ín Leiden Zuidwest) willen zijn. In deze visie moet de CGK zich onderscheiden van andere kerken, zowel binnen als buiten de wijk, door in te gaan op hoe zij hun

krachten en mogelijkheden willen inzetten tot opbouw van het Koninkrijk van God in de setting waarin God hén heeft geplaatst. Het huidige beleidsdocument van de gemeente is erg algemeen. Vrijwel iedere christelijke gemeenschap zal zich hierin kunnen vinden. Wij adviseren de gemeente een visiedocument te schrijven met daarbij een concreet actieplan dat aan deze visie voor de CGK Leiden verbonden is. Wat is voor de CGK Leiden de definitie van missionair-diaconaal werk? Waar wil de CGK Leiden over tien á twintig jaar staan op dit vlak? Dus wat wil zij ontwikkeld hebben, waar wil zij in gegroeid zijn? En wat heeft zij nodig om dit te bereiken? Hoe kan hiervoor worden gezorgd? Wie is er verantwoordelijk voor dat dit wordt uitgevoerd? En wat maakt dat dit visiedocument zich onderscheidt van dat van andere kerken? Wat maakt het specifiek? Er is hier verschillende literatuur over beschikbaar. In de bijlage is een lijst opgenomen met relevante literatuur.

- **Motivatatie**

In de tweede plaats adviseren wij de CGK Leiden zich te bezinnen op haar motivatie. Tijdens ons onderzoek is ons niet duidelijk geworden waarom de CGK missionair-diaconaal wil zijn. Uit de enquête blijkt dat veel gemeenteleden al tevreden zijn over hoe ze missionair-diaconaal bezig zijn. Dit kan te maken hebben met de onduidelijkheid die er bestaat over het begrip. Een helderdere visie zoals hierboven is genoemd zou dan al helpen. Aan de andere kant hebben wij de indruk dat in zeker opzicht het legaat en de verhuizing de motivatie zijn.

Is er een oprecht verlangen om een missionair-diaconale gemeente te zijn, of is het een moeten, omdat het legaat nu eenmaal besteed moet worden ten behoeve van de Leidse samenleving en omdat 'de wijk als zendingsgebied' als argument voor de verhuizing is gebruikt? En wat drijft de individuele leden? Tot in hoeverre is interne secularisatie ook binnen de CGK Leiden doorgedrongen? Staat voor gemeenteleden hun relatie met Jezus Christus nog voorop, of zijn zij langzaamaan in beslag genomen door de zorgen van dit leven? Wat is het hart van de zaak? En hoeveel mag het kosten om Jezus te volgen?

Wanneer de gemeente de twee bovenstaande punten voor zichzelf duidelijk heeft, een heldere visie en een zuivere motivatie, dan is het eventueel een mogelijkheid om opnieuw de cursus 'Getuigende Gemeente' te doen. Deze tweede keer dan geïntegreerd in een concreet actieplan om ook na de cursus elkaar te blijven stimuleren en uitdagen een getuigende leefstijl te onderhouden.

- **Uitstappen in de wijk**

Wij adviseren de gemeente een kleine groep van gemeenteleden, die echt wil gaan voor een missionair-diaconale gemeenschap, uit te zenden in de wijk. De kern van de gemeenschap in de wijk is dat gemeenteleden in de wijk wonen en hun leven delen met de wijkbewoners. Hierin gaan zij actief op zoek naar zoveel mogelijk verbindingen met hen. De gemeenteleden bieden zichzelf hierin aan in de wijk: zij delen hun materiële bezit, hun tijd, hun geloof, hun vriendschap. Zij delen met de wijk wie zij zijn. De CGK treedt hierin op als moederkerk die deze pioniersgroep of dochtergemeente ondersteunt, bidt en de handen oplegt. Gemeenteleden die niet in de wijk wonen kunnen de uitgezonden groep ondersteunen, zowel geestelijk, mentaal als praktisch. In de hoofdstukken 3 en 8 staat meer beschreven over deze vorm van gemeenschap zijn. Jeanette de Waard, kan als consulent van het deputaatschap Evangelisatie de gemeente hier indien gewenst begeleiding in geven.

- **Leiderschap**

Als er een groep is die echt wil groeien in missionair-diaconaal gemeente zijn, dan vraagt dit om goede begeleiding. Op voorwaarde dat er inderdaad een gemotiveerde groep is adviseren wij de CGK Leiden een missionair-diaconaal werker of kerkplanter aan te nemen om deze groep te stimuleren, te enthousiasmeren, onderwijs te geven en te coachen. Dit houdt wel in dat het missionair-diaconale werk ruimte krijgt van de kerkenraad en de gemeente zodat de missionair-diaconaal werker of kerkplanter kan pionieren. Het gaat hier niet om een kerkelijk opbouwwerker, maar echt om iemand die de gemeente helpt om uit te stappen in de wijk en meer algemeen, om de gemeente te coachen in een getuigende leefstijl. Weer komt hier de motivatie kijken. Is het om het geld dat gebruikt moet worden? Of om een eventueel schuldgevoel te verminderen dat er tenminste één persoon in de gemeente missionair is? Of wil de gemeente zich echt oprecht ontwikkelen tot een getuigende gemeente?

9.2.2 Aansluiting bij de wijk Leiden Zuidwest

De wijk geeft weinig concrete behoeftes aan waar de CGK Leiden op in zou kunnen spelen. Voor vrijwel alle behoeftes die er wel bekend zijn bestaan al voorzieningen. In die zin heeft de wijk ook geen behoefte aan projecten, dit kan de overheid ook doen. Wel is er een groeiende (onbewuste) behoefte aan spiritualiteit. Al zullen de meeste mensen in de wijk zich hier niet van bewust zijn, de wijk heeft wel een behoefte aan de verkonding van het evangelie. Om bij wijkbewoners een ingang te vinden voor het evangelie is relatie noodzakelijk. Wij zullen verschillende suggesties doen om als gemeente meer zichtbaar te zijn in de wijk en de gelegenheid te creëren relaties op te bouwen.

- **De Voedselbank**

De Voedselbank is een prachtig initiatief dat al gaande is binnen de CGK Leiden. Dit zou verder kunnen worden uitgebouwd door bijvoorbeeld frequent inzamelingen te houden in de gemeente. Vergelijkbare acties worden ook in andere gemeentes gehouden, bijvoorbeeld in evangelische kerk de Pijler in Lelystad waar ze bezig zijn met een pilot-project. In deze gemeente staan elke zondag kratten bij de ingang van de kerk, waar je boodschappen in kunt doen. Vrijwilligers van de Voedselbank halen ze de volgende dag op en zorgen dat ze in de pakketten komen. Er hangt een lijst met geschikte producten, zodat de juiste zaken worden ingeleverd.⁸⁶ Een andere manier waarop de CGK Leiden de Voedselbank nog meer zou kunnen ondersteunen is met een grotere financiële bijdrage om de overheadkosten te dekken en aanvullingen voor de pakketten te kunnen aanschaffen. Ook zou de Voedselbank een ideaal aanknopingspunt te zijn om contact met wijkbewoners te krijgen. Door bijvoorbeeld bij de pakketten hen een kop koffie aan te bieden kun je een gesprek aangaan.

- **Buurtgericht Jeugdwerk Leiden**

Een andere manier waarop de CGK Leiden missionair-diaconaal present kan zijn is door mee te werken aan Buurtgericht Jeugdwerk Leiden. Het zorgt voor samenwerking met andere actoren in de wijk, het is gericht op de wijk en haar behoefte en heeft een missionair-diaconale inslag. De CGK Leiden kan hier aan meewerken door zowel vrijwilligers uit te sturen als door het werk financieel te ondersteunen.

⁸⁶ Pijler. (2012). Boodschappen doen voor een ander. Gedownload op 5 mei 2012, van <http://www.pijler.nl/algemeen/zorg-voor-elkaar/praktisch-delen-met-elkaar/boodschappen-doen-voor-een-ander/890>

- **Stichting Present**

De gemeente is al af en toe betrokken bij Stichting Present. Activiteiten met stichting Present zouden op een meer structurele basis ingebed kunnen worden in het gemeentelieven en de gemeente kan kiezen voor activiteiten ten behoeve van mensen specifiek in de wijk.

- **Schoonmaakdag met de wijk**

Zowel de opbouwwerkster als de wijkagent gaven aan dat afval een probleem vormt in Leiden Zuidwest. Mensen gaan achteloos met hun afval om, waardoor overlast ontstaat. Het zou goed zijn voor de wijk om een schoonmaakdag te hebben waarin de wijkbewoners met elkaar de wijk schoonmaken. Niet alleen zou dit de afvaloverlast terugdringen, dit zou ook een positieve invloed kunnen hebben op de sociale cohesie in de wijk omdat buurtbewoners door deze gezamenlijke activiteit met elkaar in contact komen en het stimuleert de bewustwording van de wijkbewoners van het belang van hygiëne. De CGK Leiden zou hier een bijdrage aan kunnen leveren door deze schoonmaakdag te initiëren in samenwerking met de wijkbewoners, de welzijnsinstellingen en de wijkagent. Bij de gemeente kunnen knijpstokken geleend worden om de wijk op te ruimen.

- **Raad en Daad-winkel**

In buurthuis Vogelvlucht is een Raad en Daad-winkel gevestigd. Dit is een winkel in waar bewoners van Leiden Zuidwest terecht kunnen met vragen of problemen over (gemeentelijke) instanties. De opbouwwerkster Erica de Leeuw geeft echter aan dat deze winkel met sluiting wordt bedreigd en geeft aan dat de kerk een nuttige rol zou kunnen vervullen door hierin bij te springen (persoonlijke mededeling, 20 maart 2012).

- **Samenwerking met diaconaal centrum De Bakkerij**

De CGK zou samenwerking kunnen zoeken met diaconaal centrum De Bakkerij. De Bakkerij wordt gedraaid door de Diaconie Protestantse gemeente Leiden en is een diaconaal centrum voor hulp en dienstverlening. De Bakkerij biedt hulp aan een ieder die dat nodig heeft, zowel dichtbij als ver weg, voor korte of langere duur.⁸⁷ De CGK zou hier in mee kunnen werken door zowel vrijwilligers uit te sturen als door het werk financieel te ondersteunen.

- **Contact zoeken met lokale overheid**

De gemeente Leiden geeft aan het belang in te zien van contact met de Leidse kerken, maar tot nu toe is dit weinig structureel geregeld. De CGK Leiden zou hier initiatief in kunnen nemen en zichzelf op deze manier zichtbaar kunnen maken. Stefan Paas pleit voor goed contact met de overheid. Hij ziet het als taak van de predikant om geregeld contact te zoeken met het stadsbestuur en ervoor te zorgen dat hij daar bekend is. Het is goed om beschikbaar te zijn voor het stadsbestuur wanneer deze de hulp van de kerk kunnen gebruiken, wat impliceert dat het stadsbestuur zich bewust is van deze mogelijkheid. Paas noemt het als mogelijkheid om het stadsbestuur te vragen om gebedspunten, waar vervolgens binnen de kerk voor gebeden kan worden (persoonlijke mededeling, 5 april 2012).

⁸⁷ Vredeskerk. (z.d.). De Bakkerij. Gedownload op 5 mei 2012, van <http://www.vredeskerk-leiden.nl/kerk-en-samenleving/de-bakkerij>

Hoofdstuk 10: Discussie

Het resultaat van dit onderzoek zijn de aanbevelingen die wij hebben gedaan om zo een poging te doen om de handelingsverlegenheid van de CGK te verminderen. Dit is een tweesporenbeleid geworden. Het eerste spoor is gericht op de ontwikkelingen binnen de CGK Leiden en het tweede is gericht op de aansluitingen, extern, die nu kunnen worden gezocht om van betekenis te zijn voor de wijk Leiden Zuidwest.

Om kritisch en scherp naar ons onderzoek te kijken willen we de resultaten ter discussie stellen. Vanuit de aanbevelingen willen we kort en concreet de link met de probleemstelling verwoorden. Verder willen we de onderzoeksmethodes bekijken op betrouwbaarheidvaliditeit. Hoe nauwkeurig zijn onze meetresultaten?

De probleemstelling was als volgt:

De CGK te Leiden mist aansluiting bij de wijk Leiden Zuidwest waardoor er handelingsverlegenheid ontstaat om op missionair- diaconaal vlak present te zijn in deze wijk.

10.1 Aanbevelingen in verbinding met probleemstelling

- Visie

‘In de eerste plaats willen wij de CGK Leiden adviseren een heldere visie te formuleren op hoe zij als gemeente missionair-diaconaal (in Leiden Zuidwest) willen zijn. In deze visie moet de CGK zich onderscheiden van andere kerken, zowel binnen als buiten de wijk, door in te gaan op hoe zij hun krachten en mogelijkheden willen inzetten tot opbouw van het Koninkrijk van God in de setting waarin God hén geplaatst heeft.’

De verbinding die kan worden gelegd met de probleemstelling is dat er duidelijkheid gaat ontstaan. Als er een visiedocument ligt kan er een doel, een droom ontstaan. Door dit duidelijk te formuleren ontstaat er een concreet beeld. De verlegenheid kan mede hierdoor verminderd worden.

Duidelijkheid is een ingrediënt tegen verlegenheid. Ook inzicht, zelfbewustheid en zelfkennis zijn termen die belangrijk zijn.⁸⁸

Door deze duidelijkheid weet de CGK Leiden waar zij voor willen gaan op missionair-diaconaal vlak. Dit houdt in dat er geen onwetendheid is over het missionair-diaconaal present zijn. De concrete visie kan houvast bieden.

De aansluiting tussen de CGK Leiden en de wijk komt in dit advies niet voldoende aan de orde. Wij hebben bewust gekozen om de aanbeveling gericht te laten zijn op de CGK Leiden en minder op de aansluiting met de wijk. Dit hebben we gedaan omdat wij het belangrijk vinden dat de CGK Leiden bewust kiest waar zij voor wil gaan. Dit voorkomt beloftes naar wijkbewoners die niet zijn waar te maken.⁸⁹

⁸⁸ Info.nl verzamelbank voor artikelen. Gedownload op 7 mei 2012, van

<http://mens-en-samenleving.info.nl/communicatie/14715-verlegenheid-overwinnen.html>

⁸⁹ Vlaardingerbroek, M. (2011). Loze beloftes. In Vlaardingerbroek, M. *Grensverleggend*. (69-87) Heerenveen: Medema

- **Motivatie**

‘In de tweede plaats adviseren wij de CGK Leiden zich te bezinnen op haar motivatie. Tijdens ons onderzoek is ons niet duidelijk geworden waarom de CGK missionair-diaconaal wil zijn.’

Missionair-diaconaal present zijn valt of staat met de motivatie en de Bron van waaruit je dit doet. ‘Hart voor de zaak hebben’ kwam uit hoofdstuk 3 naar voren. Dit kan de handelingsverlegenheid van de CGK beperken.

Om missionair-diaconaal present te zijn in de wijk Leiden Zuidwest is er een stevig fundament nodig. Dit fundament vormt de verdere basis van de uitwerking op het missionair-diaconaal present zijn.⁹⁰

We zien in de samenleving intensivering als trend waarbij authenticiteit een belangrijke waarde is. Als kerk kun je authenticiteit uitstralen door een intrinsieke motivatie.

- **Uitstappen in de wijk**

‘Wij adviseren de gemeente een kleine groep van gemeenteleden, die echt wil gaan voor een missionair-diaconale gemeenschap, uit te zenden in de wijk. De kern van de gemeenschap in de wijk is dat gemeenteleden in de wijk wonen en hun leven delen met de wijkbewoners. Hierin gaan zij actief op zoek naar zoveel mogelijk verbindingen met hen. De gemeenteleden bieden zichzelf hierin aan in de wijk: zij delen hun materiële bezit, hun tijd, hun geloof, hun vriendschap. Ze delen met de wijk wie zij zijn. De CGK treedt hierin op als moederkerk die deze pioniersgroep of dochtergemeente ondersteunt, bidt en de handen oplegt. Gemeenteleden die niet in de wijk wonen kunnen de uitgezonden groep ondersteunen, zowel geestelijk, mentaal als praktisch.’

We richten ons op een concreet advies om het missionair-diaconaal present zijn handen en voeten te geven. Door het leven te delen met de wijkbewoners zoek je naar aansluiting met de wijk. En dat is waar het in de probleemstelling om gaat.

Als vraag kun je stellen in hoeverre er nu rekening wordt gehouden met de handelingsverlegenheid van de CGK Leiden. In eerste instantie lijkt de aanbeveling hoog gegrepen te zijn. Je stuurt een onzeker en verlegen kindje ook niet zomaar alleen de supermarkt in. Wij verwachten de vraag van de CGK Leiden of niet eerst intern alles op orde moet zijn. Hier zijn we ons wel degelijk van bewust, maar we vinden het belangrijk dat de gemeente zich ook gaat richten op de wijk. Wanneer je wacht tot intern alles op orde is, is het de vraag of je ooit de wijk in zult kunnen gaan. Wanneer je met mensen werkt zullen er altijd dingen blijven die je anders zou willen zien. Door uit te stappen in de wijk zal de CGK Leiden ervaring opdoen en feeling krijgen met de wijk. Je breekt uit een vicieuze cirkel, je breekt uit je eigen veiligheid.

Je staat er ook niet alleen voor als CGK. Je hebt het landelijke orgaan die wil ondersteunen en achter de CGK Leiden zal staan. Ook zijn er ervaren gemeentestichters die vol passie de CGK Leiden zouden kunnen ondersteunen. Er is voldoende literatuur om aan de slag te gaan. Daarnaast is er de mogelijkheid om een kerkplanter/leider aan te stellen om hier professioneel mee aan de slag te gaan.

- **Leiderschap**

‘Als er een groep is die echt wil groeien in missionair-diaconaal gemeente zijn, dan vraagt dit om goede begeleiding. Op voorwaarde dat er inderdaad een gemotiveerde groep is adviseren wij de CGK Leiden een missionair-diaconaal werker of kerkplanter aan te nemen om deze groep te stimuleren, te enthousiasmeren, onderwijs te geven en te coachen. Dit houdt wel in dat het missionair-diaconale

⁹⁰ <http://www.icpnetwork.nl/fasen-kerkplanting.php> gezocht op 8 mei 2012.

werk ruimte krijgt van de kerkenraad en de gemeente zodat de missionair-diaconaal werker of kerkplanter kan pionieren.'

Een missionair-diaconaal werker of kerkplanter kan inspelen op de handelingsverlegenheid van de CGK Leiden. Het is een professional die weet hoe hij de gemeente kan stimuleren en toerusten zodat zij vertrouwen krijgt in het missionair-diaconaal werk. De missionair-diaconaal werker of kerkplanter kan de eerste contacten in de wijk leggen. Hierdoor kan de drempel voor de CGK Leiden om uit te stappen verkleind worden.

- **Aanknopingspunten**

Wij hebben aanknopingspunten gezocht voor de CGK Leiden om de aansluiting bij de wijk te stimuleren. Dit zijn verschillende projecten waar de CGK Leiden zich bij kan aansluiten.

- De Voedselbank
- Buurtgericht Jeugdwerk Leiden
- Stichting Present
- Schoonmaakdag met de wijk
- Raad en Daad-winkel
- Samenwerking met diaconaal centrum De Bakkerij
- Contact zoeken met lokale overheid

Door aan te sluiten bij andere instanties of door een actie te organiseren voor de wijk creëer je als CGK Leiden gelegenheid om missionair-diaconaal present te zijn.

10.1.1 Nieuwe ideeën

Beleving van het karakter van de gemeente door buitenkerkelijken

Tijdens ons onderzoek spraken wij een man die te gast is geweest in een zondagse samenkomst. Zijn ervaringen waren vrij negatief en hebben ons aan het denken gezet over de gastvrijheid van de CGK Leiden. Wij hadden geen tijd meer dit uitgebreider te onderzoeken, maar het zou wellicht interessant zijn geweest om meerdere gasten te bevragen op hun ervaringen. De CGK Leiden zou dit in de toekomst zelf nog verder kunnen onderzoeken om erachter te komen hoe mensen van buiten de CGK hun gemeente ervaren en hoe ze hierop zouden kunnen inspelen. De CGK is hier niet de enige kerk in. Uit onderzoek naar de beleving van de gastvrijheid van gemeentes (van gereformeerd tot evangelisch) door negen allochtone christenen bleek dat zij na een eerste bezoek liever niet willen terugkeren. De allochtone christenen misten oprechte interesse, ook vonden zij dat er gebrek was aan enthousiasme en vrolijkheid.⁹¹

Ons onderzoek is niet toereikend om een uitspraak te doen bij de CGK Leiden, maar we wilden het wel als aandachtspunt meegeven.

Zorginstellingen/verpleeghuizen

Tijdens ons onderzoek hebben wij contact gehad met verschillende zorginstellingen in de wijk naar aanleiding van de maaltijdservice die zij aanbieden. Gemeenteleden gaven aan wel iets met koken te willen doen. Hier lijkt weinig behoefte voor te zijn in de wijk aangezien de zorginstellingen in deze

⁹¹ Redactie Kerk en religie. (05-05-2012). Allochtoon test kerk op gastvrijheid. *Nederlands dagblad*, p 5

behoefte voorzien. Wij zijn niet verder ingegaan op andere manieren waarop de CGK Leiden van dienst kan zijn aan deze instellingen. Mogelijk hebben zij behoefte aan vrijwilligers voor verschillende facetten, zoals geestelijke of praktische ondersteuning. De CGK Leiden kan dit indien gewenst zelf verder onderzoeken door contact op te nemen met de zorginstellingen. Contactgegevens zijn te vinden op de Sociale Kaart.

10.2 Betrouwbaarheid onderzoeksmethodes.

Wij hebben in dit onderzoek vier verschillende methodes gebruikt. Hier is bewust voor gekozen. Wij hopen met de vier verschillende methodes een compleet beeld te creëren. Een beperking van de vier verschillende methodieken kan zijn dat het totaal te groot en onduidelijk wordt.

We hebben een afweging gemaakt en gekozen om onze prioriteit te leggen bij de compleetheid van het onderzoek. Om te voorkomen dat het onduidelijk wordt hebben we ons tijdens het onderzoek voortdurend gefocust op de probleemstelling en de hoofdvraag.

Interviews

We hebben in totaal zeven interviews afgenomen. De interviews hebben we aan de hand van topics geordend. Het voordeel hiervan is dat wij per expertise die we langs gingen, de antwoorden vanuit de topics konden vergelijken, waardoor er een compleet beeld ontstond en wij vergelijkingsmateriaal kregen. Door dit vergelijkingsmateriaal kregen we de kans om scherp en duidelijk het onderzoek te verwoorden.

Nadeel is dat we drie verschillende expertises hebben geïnterviewd. Hierdoor kwam er een grote hoeveelheid aan informatie binnen. De kans is aanwezig dat we niet verdiepend genoeg zijn geweest. We tikken de topics aan bij de expertises maar de diepere laag kan over het hoofd gezien zijn.

Het labelen van de interviews voorkomt een teveel aan subjectiviteit in het onderzoek. Toch zijn wij ons er wel degelijk van bewust dat er, ondanks het labelen sprake is van een zekere subjectiviteit. De fragmenten voor de labels hebben wij ingedeeld naar datgene wat wij relevant vinden.

Enquête

De enquête hebben we gehouden in de CGK Leiden. Een voordeel van dit onderzoek is dat we een grote groep konden bereiken. Hoe groter de groep hoe betrouwbaarder de uitslag van de enquête is. Hiervoor hebben wij ons dan ook ingespannen om zoveel mogelijk gemeenteleden te bereiken. We hebben om ons doel te bereiken vijf appeltaarten verloot onder de gemeenteleden die de enquête hadden ingevuld.

De validiteit van de enquête valt of staat met de kwaliteitsbewaking, de benchmark. Rond de 25-40 procent ingevulde enquêtes moesten terugkomen vanuit de hele gemeente. De gemeente bestaat uit 371 leden. Er zijn 103 kinderen onder de tien jaar. Deze hebben we niet meegerekend, waardoor het aantal leden uitkomt op 268. Wij hebben 78 ingevulde enquêtes ontvangen. Dit houdt in dat we ongeveer 29 procent hebben teruggekregen. Dit komt boven het minimum van 25 procent.

Nadeel van de enquête is dat we niet de hele gemeente hebben kunnen bereiken. Het was te arbeidsintensief om iedereen te spreken. Wanneer andere gemeenteleden de enquête hadden ingevuld was de uitslag mogelijk ook anders geweest.

Een enquête is onpersoonlijk en erg gestructureerd. Dit is een voordeel maar kan ook een nadeel zijn, omdat je niet alle meningen en opvattingen kan verzamelen.

Literatuur

Door middel van literatuuronderzoek hebben we ons in de materie verdiept. Voordeel van de literatuur is dat we ons goed kunnen onderbouwen en verantwoorden. De kennis die al opgedaan is

door sociologen en theologen konden wij verwerken in het onderzoek. Ook fungeerde de literatuur als vergelijkingsmateriaal voor de interviews die we hebben gehouden. Datgene wat we lazen in de literatuur werd verwerkt in het interview. Hierdoor hebben we een zo betrouwbaar mogelijk beeld kunnen neerzetten.

Een valkuil van het gebruiken van literatuur is dat je zoekt naar literatuur die past bij je eigen mening. Hierdoor kan de literatuur een subjectieve laag krijgen.

Veldonderzoek

Onze conclusies zijn mede gebaseerd op veldonderzoek. De wandelingen in de wijk en de gesprekken met kerkleden als wel de wijkbewoners waren voor ons relevant. Het gaf ons bevestiging of ontkrachting in de conclusies die we trokken.

Het voordeel van veldonderzoek is dat je informatie krijgt door middel van de observaties die je doet. De bevindingen vanuit het veldonderzoek hebben wij getoetst aan de andere onderzoeksmethodes, waardoor de conclusies gebaseerd zijn op het totaalbeeld.

Nadeel van het veldonderzoek is de subjectiviteit. De gesprekken met gemeenteleden of wijkbewoners zorgden voor eigen gedachtespinsels. De gesprekken werden niet op audio opgenomen, waardoor onze bevindingen moeilijk na te trekken zijn.

Literatuurlijst

Boeken

- Boersma P. en Paas S.(2011) *Onder Spanning*. Utrecht: Kok.
- Brinkman, J. (1993). *Voor de verandering; Een praktisch overzicht van de agogische theorie*. (2^e druk). Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Burggraaff-Huiskes, M. (1999) *Opvoedingsondersteuning*. Bussum:Coutinho.
- Church House. (2004) *Mission-shaped church: church planting and fresh expressions of church in a changing context*. Londen: Church House Publishing.
- Dekker, G & Stoffels, H.C.(2001) *Godsdienst en samenleving*(8ste druk) Kampen: KOK.
- Dekker W. en Visser P.J. (2000) *Uitgedaagd door de tijd*. Zoetermeer:Boekencentrum.
- Dekker, W. (2012). *Marginaal en missionair; Kleine theologie voor een krimpende kerk*.(5^e druk). Zoetermeer: Boekencentrum.
- Groot, J de, Jong, N de & Markus, A. (2007) *Missionair is mogelijk*. Zoetermeer:Boekencentrum.
- Handelingen 6, bijbel. (2007) Heerenveen: NBG.
- Heitink G. (2007) *Een kerk met karakter*. Kampen:Kok.
- Noort, G, Paas, S, Roest H,de&Stoppels, S.(2008) *Als een kerk opnieuw begint*. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Loon, R. v. (2010). *Kerk voor de buurt*. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum.
- Paas, S.(2003) *Werkers van het laatste uur*. (2de druk) Zoetermeer: Boekencentrum.
- Remmerswaal, J. (2008). *Handboek Groepsdynamica. Een inleiding op theorie en praktijk*. (9^e herziene druk). Soest: Nelissen.
- Schermer, K & Quint, P. (1992) *De organisatie als hulpmiddel*. (3de druk) Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Sprinkhuizen, A. Vlaar, P, Engbersen, R& Wild, J, de. (1998) *In de ban van de buurt* (4de druk) Utrecht: NIZW.
- Tiggelaar, B. (2010). *Dromen, durven, doen. Het managen van de lastigste persoon op aarde: jezelf*. (26^e druk). Houten: Spectrum.
- Versteeg J.P(1978) *Gij die eertijds verre waart*. Utrecht: de Banier.
- Vlaardingerbroek, M. (2011) *Grensverleggend*. Heerenveen: Medema.
- Wilterdink, N&Heerikhuizen, B van. (2007) *Samenlevingen*.(6de druk) Groningen: Wolters-Noordhoff.

Artikelen

- Dekker, J.W. (2010). Over de roeping van een generatie. *Christelijk Weekblad*, 58 (24 september 2010), 4-5.

Hirsch, A. (2012) Ons evangelie is te smal voor deze wereld. *CV-koers*, 2012(04) 38-43.

Leede, de B. (2010). De kerk moet getuigen van Christus' tegenwoordigheid. *Christelijk Weekblad*, 58 (1 oktober 2010), 4-5.

Redactie Kerk en religie. (05-05-2012). Allochtoon test kerk op gastvrijheid. *Nederlands dagblad*, p 5.

Redactie wereldbond baptisten. (25-07-2009). Europese christenen hebben hulp nodig. *Nederlands dagblad*, p 2.

Stoffels, H. (2002). Sterk in de stad. *Gereformeerd Theologisch Tijdschrift*, mei , 68-74.

Onderzoeken/brochures

Broek, H. van den & Snepvangers, T. (2009). Leidse kerken en de WMO. Beknopte inventarisatie in wijkgemeenten en parochies van Leiden. Een uitgave van de Diaconie Protestantse gemeente Leiden en de RK Diaconie Leiden.

Concept Leidse monitor 2009-2010 plato Leiden.

Castillo Guerra, J., Glashouwer, M., & Kregting, J. (2008). *Tel je zegeningen. Het maatschappelijke rendement van christelijke kerken in Rotterdam en hun bijdrage aan sociale cohesie*. Nijmegen: NIM.

Lub, V., Sprinkhuizen, A., Alblas, M., Peters, A., & Engbersen, R. (2008). *Tendrapport: Uitvoering WMO in beeld*. Utrecht: MOVISIE.

Websites

Activite. (z.d.). Wijkservicecentrum en restaurant Leiden Zuid-west, senioren, ontmoetingscentrum. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.activite.nl/home/welzijn-en-gezondheid/restaurants-en-wijkservicecentra/wijkservicecentrum-de-lepelaar>

Amnesty NL. (2010). Civil society. Gedownload op 16 mei 2012, van <http://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/civil-society>

CBS; Centraal Bureau voor Statistiek. Gedownload op 24 april 2012, van <http://www.cbsinuwbuurt.nl/#pageLocation=index>

CGK. (z.d.). Dienstenbureau. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.cgk.nl/index.php?dienstenbureau-2>

CGK. (z.d.). Geschiedenis. Gedownload op 30 april 2012, van <http://www.cgk.nl/index.php?geschiedenis>

CGK Leiden. (2010). CGK Leiden Opstandingskerk – Even voorstellen.... Gedownload op 4 mei 2012, van <http://www.cgkleiden.nl/web/?q=node/15>

Douma, J. (2011). De schijf van vijf voor de gezonde kerk. Gedownload op 30 april 2012, van <http://josdouma.wordpress.com/2011/01/14/de-schijf-van-vijf-voor-een-gezonde-kerk/>

Goodmanson. Church Technology, Internet Ministry & Church Planting. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.goodmanson.com/church/missional-missio-dei-missionary-or-mission/>

ICP, International Church Plants. Gedownload op 8 mei 2012, van <http://www.icpnetwork.nl/fasen-kerkplanting.php>

Info.nl verzamelbank voor artikelen. Gedownload op 7 mei 2012, van

<http://mens-en-samenleving.infonu.nl/communicatie/14715-verlegenheid-overwinnen.html>

Libertas. (z.d.). Libertas Leiden. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.libertasleiden.nl/in-uw-wijk/activiteiten-en-ontmoeten/wijkcentrum-de-parelvissers/>

Online encyclopedie. Gedownload op 28 april 2012, van <http://www.encyclo.nl/begrip/bevolking>

Persoonlijke site voor projectmatig werken. Gedownload op 3 mei 2012, van <http://www.projectmatigwerken.net/>

Preek van Gereformeerde kerk vrijgemaakt uit Mussel. Gedownload op 6 mei 2012, van http://www.mussel.gkv.nl/preken/download/preek_19_11_06_joh_17_20-23%20Wie%20zijn%20wij.doc

Pijler. (2012). Boodschappen doen voor een ander. Gedownload op 5 mei 2012, van <http://www.pijler.nl/algemeen/zorg-voor-elkaar/praktisch-delen-met-elkaar/boodschappen-doen-voor-een-ander/890>

Radius. (z.d.). Stichting Radius Leiden – visitekringen en interessekringen. Gedownload op 2 mei 2012, van <http://www.radiuswelzijn.nl/aanbod/activiteiten/visitekringen-en-interessekringen>

Reliwiki (2011), Leiden, Steenschuur 9 – Opstanding - Reliwiki. Gedownload op 29 april 2012, van http://reliwiki.nl/index.php?title=Leiden%2C_Steenschuur_9_-_Opstanding

Vredeskerk. (z.d.). De Bakkerij. Gedownload op 5 mei 2012, van <http://www.vredeskerk-leiden.nl/kerk-en-samenleving/de-bakkerij>

PDF-artikelen

Baart, A. (2004). Introductie in de presentietheorie. Gedownload op 3 mei 2012, van <http://www.allegrosite.be/artikels/Presentiefilosofie-in-mal.pdf>

Dekker, W. (2011), Artikelen IZB. Gedownload op 14 februari 2012, van <http://www.izb.nl/verdieping/artikelen/een-krimpemde-kerk-en-toch-missionair-624.html>

SRE. (2011). Out of the box. Vrijwilligers motiveren en stimuleren. Gedownload op 3 mei 2012, van http://www.sre.nl/upload/209168_822_1309255135903-Vrijwilligers_motiveren_en_stimuleren_out_of_the_box.pdf

Sociaal Cultureel Planbureau. (2004). *In het zicht van de toekomst, sociaal en cultureel rapport*. Den Haag: SCP. Gedownload op 7 mei 2012, van www.scp.nl/dsresource?objectid=20869&type=org

Overige documenten

Jaarverslag Kerkenraad CGK 2011.

Beleidsdocument CGK.

Bijlagen

BIJLAGE 1: Relevante literatuur en contactgegevens

Aanbevolen boeken voor de CGK Leiden:

- **MISSIONAIR IS MOGELIJK** van Jurjen de Groot, Niels de Jong en Arjan Markus.

Dit is een eenvoudig boekje waarin concreet staat beschreven wat missionair inhoudt. Verder is dit een boekje dat goed doorverwijst naar websites, organisaties etc. Het boekje helpt om aan de slag te gaan en is laagdrempelig. Dit is zeker een aanrader voor de hele gemeente.

- **ALS EEN KERK OPNIEUW BEGINT** van Gerrit Noort, Stefan Paas, Henk Roest en Sake Stoppels.

Dit boek is de het boek om missionair te beginnen als kerk, om achtergronden, geschiedenis en voorbeelden vanuit projecten in Nederland te lezen. Dit boek is een complete handleiding voor missionaire gemeenschapsvorming. En is een aanrader voor de kerkenraad in Leiden.

- **GRENSVERLEGGEND** van Matthijs Vlaardingebroek.

Dit boek geeft handvatten hoe je een visiedocument kan opstellen. Wat zijn essentiële onderwerpen zijn die je hierin moet verwerken. Verder is het een boek vanuit de praktijk geschreven, vol van praktijk voorbeelden.

- **OP DE GRENS VAN KERK EN SAMENLEVING (DVD).**

Dit is een DVD met gesprekstof gericht op missionaire bewustwording voor kerken en kerkenraad. Dit is gemaakt door twee studenten van de GPW. Deze DVD komt vanuit Centrum G (landelijk orgaan GKV) Het is nog niet uitgebracht, maar allicht is het verstandig om hier naar te vragen.

Namen van organisaties/kerken die missionair gericht zijn:

Urban Expression

Urban Expression is een jonge organisatie die als doel heeft om christenen die woonachtig en betrokken zijn in achterstandswijken te helpen om tot gemeentestichting te komen. We werken alleen in de binnenstad, oude volkswijken en aandachtswijken. Er zijn vele zendingsmogelijkheden in andere plaatsen, maar dit is onze focus. Deze wijken in Nederland representeren een van de meest diverse, uitdagende en spannende omgevingen voor zending in deze tijd. Matthijs Vlaardingebroek is verbonden met Urban Expression. Hij werkt in Den Haag.

<http://www.urbanexpression.nl/>

Amsterdam in beweging voor Jezus Christus.

Amsterdam in beweging voor Jezus Christus (Aib) is een partnerschap van kerken in groot-Amsterdam die ernaar verlangen de stad in beweging te zien voor Jezus Christus. Dit is een lokale beweging. Villa nova en Hoop van Noord vallen ook onder dit orgaan. Siebrand Wierda zit in het kernteam van AIB. Hij is een persoon die de CGK goed kan vragen voor een avond.

<http://amsterdam-inbeweging.nl/>

Nederland zoekt

Veel mensen zijn op zoek naar zingeving, spiritualiteit en betekenisvolle relaties. Tegelijk is er een trend dat kerken en parochies minder in beeld zijn als vindplaats voor die zoektocht. Zou het kunnen? Verbinding tussen bewogenheid vanuit christelijk inspiratie en de zoektocht van mensen? 'Nederland zoekt' gaat onderweg met plaatselijke initiatiefnemers om de boodschap van Jezus te leven en relevant te maken. In levensstijl, gemeenschappen, maatschappelijke betrokkenheid en met oog voor kwetsbare mensen. Dit is een landelijk orgaan. Assen zoekt is een bekende. Rudolf Setz is daar nauw betrokken bij.

<http://www.nederlandzoekt.nl/>

International Christian Fellowship (ICF)

ICF is een wereldkerk met ruim 40 nationaliteiten, welke garant staan voor boeiende verschillen en verrassende ontmoetingen. Het gezamenlijke geloof in Jezus Christus geeft ons een unieke, vreugdevolle eenheid. In het spoor van Jezus willen we tonen wat liefde is. Goed samenwerken, elkaar waarderen en bemoedigen, elkaar vergeven en opbouwen. We willen ook de handen uit de mouwen steken en mensen die hulp nodig hebben daadwerkelijk bijstaan. Dit is een landelijk orgaan. Rotterdam, Amersfoort, Wageningen zijn voorbeelden van plaatsen waar ICF actief is.

O.a. <http://www.icfwageningen.org/>

Relevante contactpersonen:

Jeanette van de Waard

Evangelisatieconsulent bij CGK

Telefoon: 0318-582364

E-mail: j.dewaard@cgk.nl

Siebrand Wierda

Predikant Christelijke Gereformeerde Kerk Amsterdam

Katalysator voor verdere missionaire gemeenschapsvorming in en vanuit Amsterdam

Telefoon: (020) 612 28 80

E-mail: siebrand@kleurrijkamsterdam.nl

<http://www.kleurrijkamsterdam.nl>

Stefan Paas

Theoloog, onderzoeker en docent Missionaire Theologie

E-mail: familiepaas@kpnplanet.nl

Telefoon: (020) 665 66 87

BIJLAGE 2: Sociale kaart Leiden Zuidwest

Leefbare buurt

Activite

Wij verlenen de zorg en hulp waar cliënten aanspraak op kunnen maken als collectieve voorziening: de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ), de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), de Zorgverzekeringswet en diverse subsidieregelingen. Daarbij zorgen we ervoor dat de financiële middelen besteed worden zoals ze bedoeld zijn: aan wonen, welzijn en zorg. Zowel in- als extern zijn wij er voortdurend op gericht bureaucratie terug te dringen en efficiency te bevorderen.

Langegracht 72, Leiden

071 - 5165506

<http://www.activite.nl/home>

Wijkservicecentrum de Lepelaar (Activite)

Apollotoren 2

2324 DR Leiden

(071) 573 02 10

www.activite.nl

Welzijnsorganisatie Libertas Leiden

Voor onder andere: buurtbemiddeling, opbouwwerk, Servicecentra, vrijwilligerswerk, jeugdwerk.

0900-5168168

www.libertasleiden.nl

Buurtcentrum Vogelvlucht (Libertas)

Boshuizerlaan 5

2321 SG Leiden

071 -53 136 48

vogelvlucht@libertasleiden.nl

Raad&Daad winkel:

Contactpersoon: Jeannette Hendriks.

Boshuizerlaan 5

2321 SG Leiden

071 - 516 7870

<http://gemeente.leiden.nl/contact-openingsstijden/raad-daadwinkels/leiden-zuid/>

Wijkrestaurant de Parelvissters (Libertas)

Bizetpad 8

2324 JP Leiden

071 - 5 794 953

Radius

Dienstverlening voor ouderen, mensen met een handicap, chronische zieken en mantelzorgers.

Regionale diensten Leiden Zuidwest.

Rooseveltstraat 6
2321 BM Leiden
071 707 42 00

Tafeltje Dek Je:	tafeltjedekje@radiuswelzijn.nl
Alarmering:	alarmering@radiuswelzijn.nl
Sterbus:	sterbus@radiuswelzijn.nl
BoodschappenPlusBus:	boodschappenplusbus@radiuswelzijn.nl
Klus Aan Huis Dienst	klussendienst@radiuswelzijn.nl

Leidse bond van speeltuinvereniging

<http://www.speeltuinenleiden.nl/>

Speeltuin Zuidwest
's Gravensandestraat 131
2321 ES Leiden
06-28547518

Speeltuin Prinses Beatrix
Schubertlaan 62
2324 CX Leiden
071 - 572 04 30

Woningcorporatie de Sleutel

De Sleutels
Postbus 1041
2302 BA Leiden
info@desleutels.nl
KvK nr 28028654
(071) 516 26 36

Woningcorporatie Portaal

3e Binnenvestgracht 23
2312 NR Leiden
0800-7678225
Postadres
Postbus 375
3900 AJ Veenendaal
<http://www.portaal.nl/leiden.aspx>

Woningcorporatie Ons Doel

Rijnsburgersingel 60
2316 XX Leiden
Postadres
Postbus 569
2300 AN Leiden
071 522 20 25
<https://www.onsdoel.nl/home>
onsdoel@onsdoel.nl

Kwadraad, maatschappelijk werk

Algemeen maatschappelijk werk, buurtmaatschappelijk werk, gezinscoaching,
maatschappelijk werk voor jeugd, sociaal juridisch hulpverlening, school maatschappelijk
werk.

Boshuizerlaan 5
2321 SG Leiden
T: 088 - 900 4200
<http://www.kwadraad.nl/leiden/home.aspx>

Politie Hollands-Midden

Wijkagent Eric van Dommelen (brigadier)
Vijf Meilaan 135b
2321 RK Leiden
071-5254464
eric.van.dommelen@hollands-midden.politie.nl

Voedselbank

Centraal distributiepunt Leiden
Contactpersoon en coördinator: Janny Dienske.
Willem Barentszstraat 22
2315TX Leiden
071-7078008 (alleen donderdag 10.00-17.00 uur)
06-18348481 (alle dagen).
VoedselbankLeiden@hotmail.com

Uitgiftepunt Zuidwest
contactpersoon: Eline Kasbergen.
Opstandingskerk
Aerent Bruunstraat 1
2321 ED Leiden
06-40242082.
e-et@live.nl.
Uitdeeltijd: donderdag 14.00-16.00 uur

Lerende buurt

Basisscholen

Apollo Basisschool v Montessorionderwijs

Strausspad 3
2324BG Leiden
071-5765439
<http://www.montessorischoolapollo.nl/>

Sleutelbloem PC Basisschool De

Kennedylaan 1
2324 ER Leiden
071-5763314
<http://www.sleutelbloem.pcsl.nl/wb/index.php>

Mytyschool De Thermiek

Brahmslaan 78
2324 AN Leiden
071 5320880
<http://www.dethermiek.nl/Pages/Hoofdpagina.aspx>

Middelbare scholen

Het Vlietland College

Apollolaan 262
Leiden
071 5769243
<http://www.vlietlandcollege.nl/>

De korte Vlietschool (VSO)

(Voorgezet Speciaal Onderwijs)
Donizettilaan 1-A
2324 BE Leiden
071 5310433
<http://www.kortevlietschool.nl/>

Peuterspeelzalen/ Kinderdagopvang

B4Kids Schatkist

Donizettilaan 1A
2324 BE Leiden
071 5723545
<http://www.b4kids.nl/>

't Klinkertje

Dudokpad 1
2321 CW Leiden
071-5766246
<http://www.spleiden.nl/>

Teddy Kids, de Vliet B.V

Voorschoterweg 8-B
2324 NE Leiden
06 14663033
teddykids.nl

Gastouder VoorAl Kids

Joseph Haydnlaan 100
2324 AV Leiden
06 10874789
vooralkids.nl

Instanties

Centrum Jeugd en Gezin (CJG)

Vijf Meilaan 20d
2321 RL Leiden
088-2542384
<http://www.cjgleiden.nl/>

Stichting Jeugd en Samenleving Rijnland (JES)

(twee locaties)
Lorentzkade 15a
2313 GB Leiden
071 342 09 00
Beatrixstraat 15
2316 RE Leiden
071 523 15 88
<http://www.jesrijnland.nl/>

TOS (Thuis Op Straat)

P/a Valeriusstraat 71
2324 XE LEIDEN
071 - 572 33 84
info_leiden@thuisopstraat.nl
Ian Haeck, Teamleider
06 - 250 933 61
Stefan Gilbert, Combinatiefunctionaris
06 - 211 863 49
<http://www.thuisopstraat.nl/Leiden/Leiden-ZuidWest>

Gezonde buurt

Horn Huisarts MPC

Zoherstraat 1
2321 EE Leiden
071 5766123

Huisartsenpraktijk Vrijheidslaan

Vrijheidslaan 37
2321 JR Leiden
<http://ambarnhoorn.praktijkinfo.nl/>

Apothekersgroep Leiden V.O.F

Bevrijdingsplein 90
2321 CV Leiden
071 5315048
<https://www.apotheekdeluifelbaan.nl/>

Kerk en diaconie

Stichting Present

Oude Rijn 44 b/c
2312 HG Leiden
info@stichtingpresent-leiden.nl
06 16 51 24 48
<http://www.stichtingpresent.nl/leiden/home/>

Diaconaal Centrum De bakkerij Leiden

Oude Rijn 44 b/c
2312 HG Leiden
071-5144965
info@debakkerijleiden.nl
<http://www.debakkerijleiden.nl/>

Buurtgericht Jeugdwerk Leiden Zuidwest

Jeugdwerk voor kinderen/jongeren van 6 t/m 14 jaar. In samenwerking tussen verschillende kerken en maatschappelijke organisaties.

Communicatie adviseur JOP (Jeugdorganisatie van de Protestantse Kerk): Nelleke Plomp
n.plomp@jop.nl
www.jop.nl

Contactpersoon vanuit de CGK: Nienke Broos
nienkeb@hotmail.com

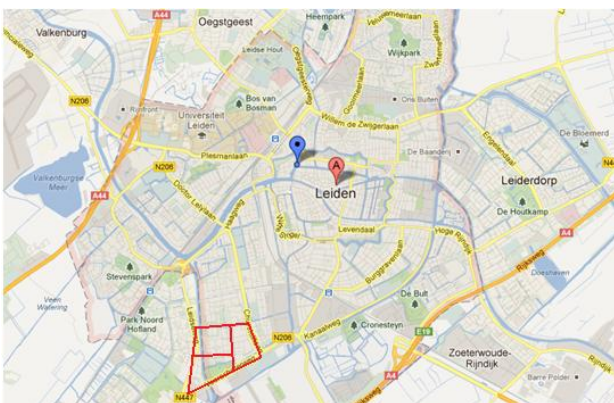
BIJLAGE 3: Wijkanalyse

Statistieke gegevens Fortuinwijken & gasthuiswijk

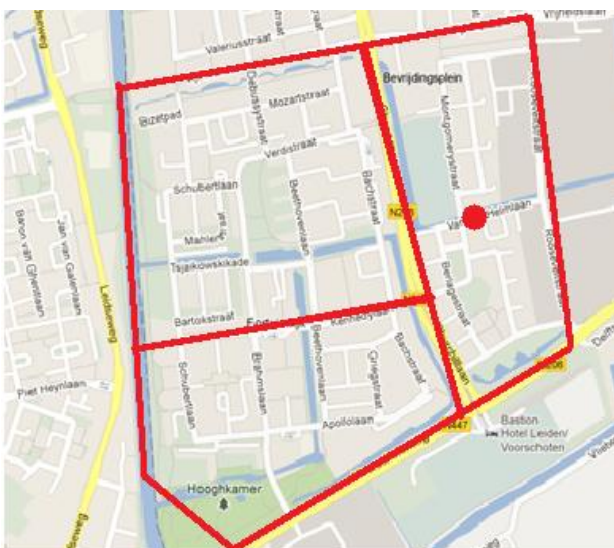
De plek waarin de kerk staat is de Gasthuiswijk. De kerk oriënteert zich op drie buurten. De gasthuiswijk en de Fortuinwijken Zuid en Noord. Deze wijken liggen naast elkaar. Deze drie wijken verschillen van elkaar. We hebben met de statistieken rekening gehouden van de verschillen tussen de wijken. Hierdoor ziet u steeds drie tabellen. De drie tabellen kunt u vergelijken met elkaar. Ook staan de statistiek van heel Leiden en van Nederland erbij. De thema's waar we op gezocht hebben zijn:

- Bevolking
- Huishoudens
- Arbeid
- Inkomen
- Woningen

De wijken bevinden zich in zuiden van Leiden, zie figuur 1. In figuur 2 ziet u een close-up van de wijken.

Figuur 1: Positie van Leiden Zuidwest binnen Leiden

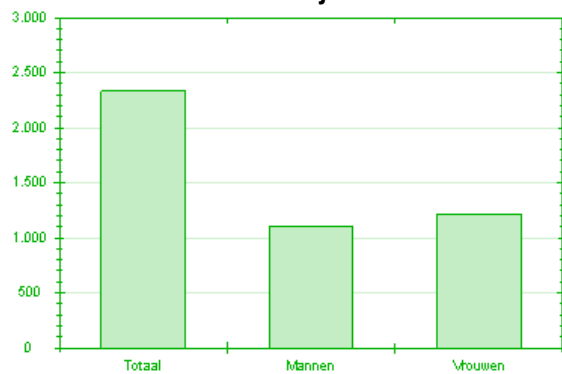

Figuur 2: Wijken rondom de Opstandingskerk

Linksboven → Fortuinwijk-Noord
Linksonder → Fortuinwijk-Zuid
Rechts → Gasthuiswijk
Rode stip → Opstandingskerk CGK.

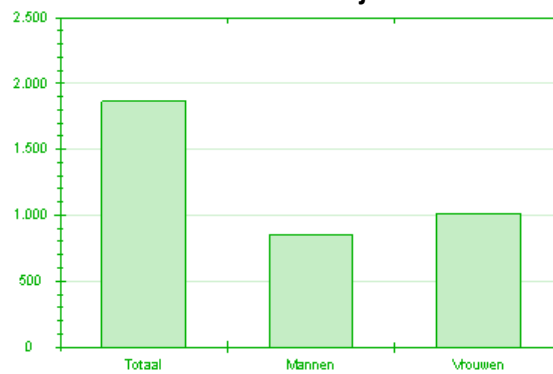
Bevolking:

Gasthuiswijk:

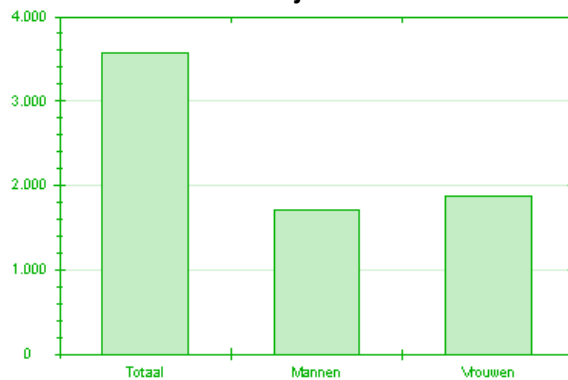
Totaal 2.330 Mannen 1.110 Vrouwen 1.220

Fortuinwijk-Zuid

Totaal 1.865 Mannen 850 Vrouwen 1.015

Fortuinwijk-Noord

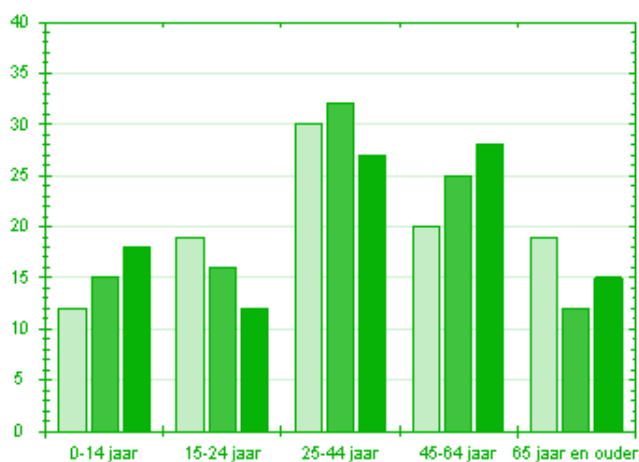

Totaal 3.580 Mannen 1.700 Vrouwen 1.880

Leeftijdsopbouw

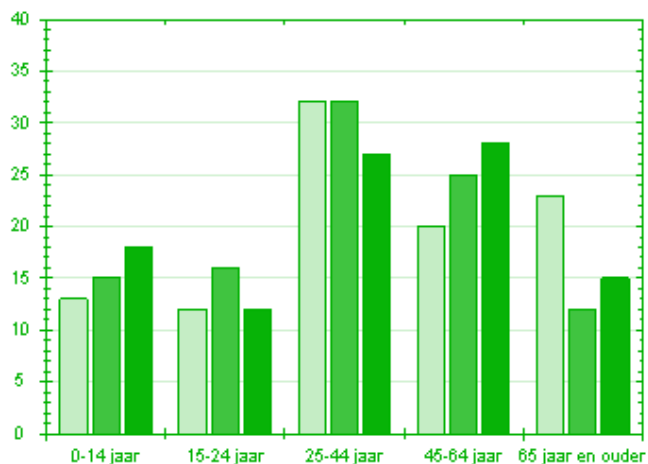
- Wijk (Gasthuiswijk & Fortuinwijken)
- Leiden (L)
- Nederland (NL)

Gasthuiswijk

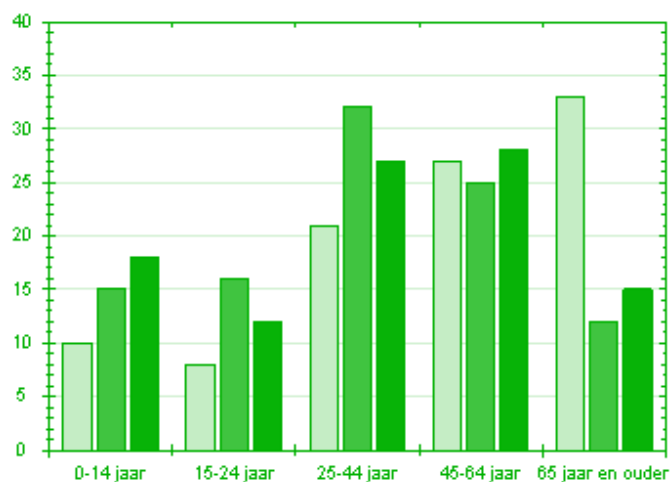
	G	L	NL
0-14 jaar	12%	15%	18%
15-24 jaar	19%	16%	12%
25-44 jaar	30%	32%	27%
45-64 jaar	20%	25%	28%
65 jaar en ouder	19%	12%	15%

Fortuinwijk-Noord

	FN	L	NL
0-14 jaar	13%	15%	18%
15-24 jaar	12%	16%	12%
25-44 jaar	32%	32%	27%
45-64 jaar	20%	25%	28%
65 jaar en ouder	23%	12%	15%

Fortuinwijk-Zuid

	FZ	L	NL
0-14 jaar	10%	15%	18%
15-24 jaar	8%	16%	12%
25-44 jaar	21%	32%	27%
45-64 jaar	27%	25%	28%
65 jaar en ouder	33%	12%	15%

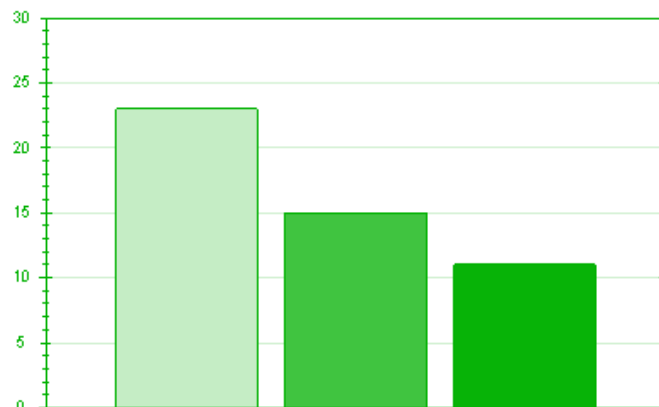
Niet westerse allochtoon

→ Wijk (Gasthuiswijk & Fortuinwijken)

→ Leiden (L)

→ Nederland (NL)

Gasthuiswijk

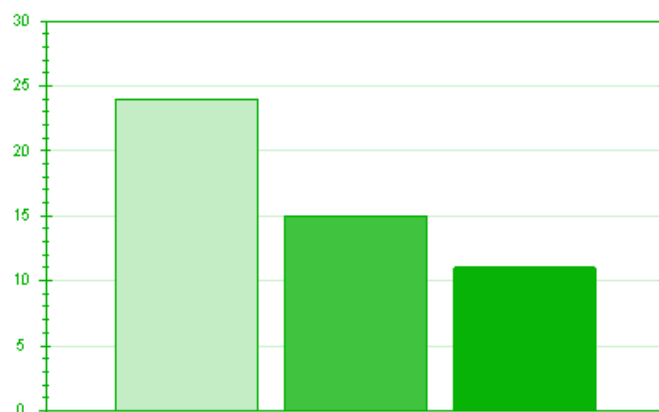

Gasthuiswijk 23%

Leiden 15%

Nederland 11%

Fortuinwijk-Noord

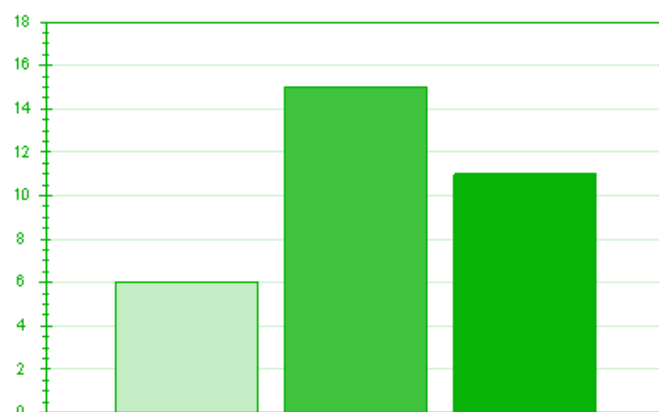

Fortuinwijk-Noord 24%

Leiden 15%

Nederland 11%

Fortuinwijk-Zuid

Fortuinwijk-Zuid 6%

Leiden 15%

Nederland 11%

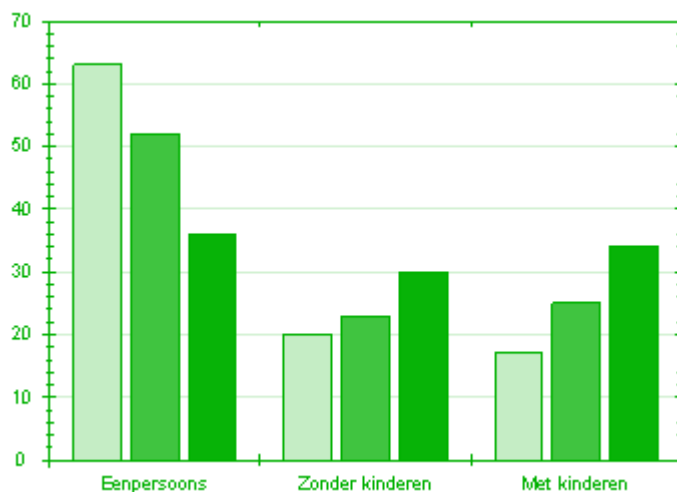
Huishoudens

 → Wijk (Gasthuiswijk & Fortuinwijken)

 → Leiden (L)

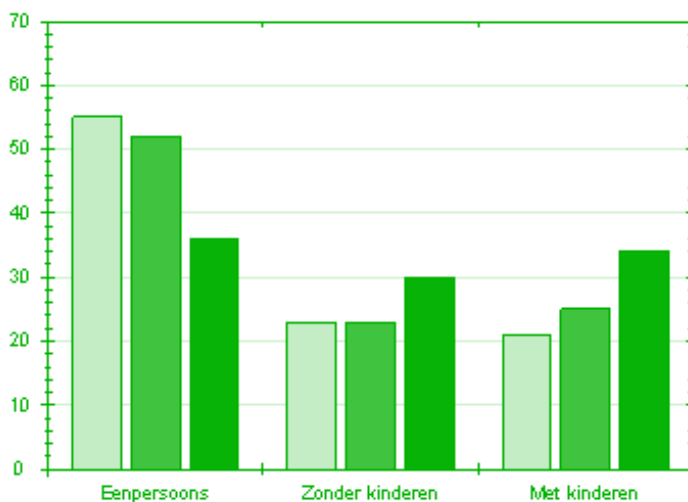
 → Nederland (NL)

Gasthuiswijk (G) → Totaal 1.420 huishoudens

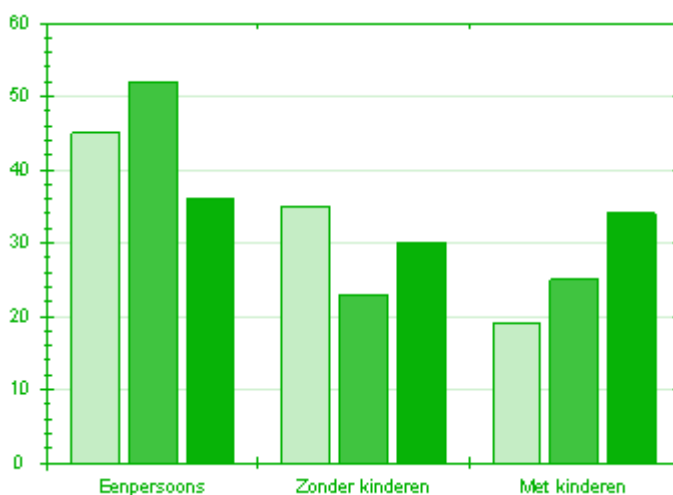
	G	L	NL
Eenpersoons	63%	52%	36%
Geen kinderen	20%	23%	30%
Met kinderen	17%	30%	34%

Fortuinwijk-Noord (FN) → Totaal 1.980 huishoudens

	FN	L	NL
Eenpersoons	55%	52%	36%
Geen kinderen	23%	23%	30%
Met kinderen	21%	30%	34%

Fortuinwijk-Zuid (FZ) → Totaal 1.010 huishoudens

	FZ	L	NL
Eenpersoons	45%	52%	36%
Geen kinderen	35%	23%	30%
Met kinderen	19%	30%	34%

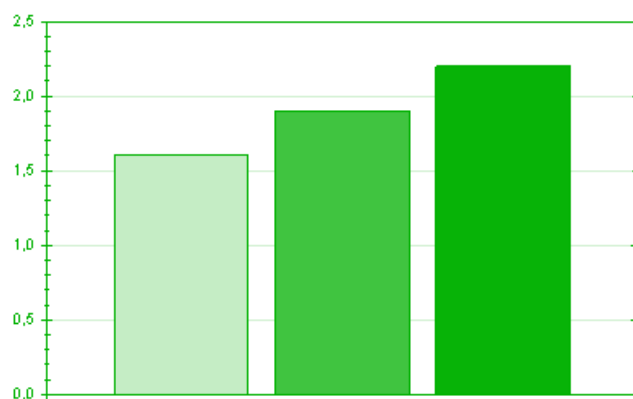
Gemiddelde grote huishouden

 → Wijk (Gasthuiswijk & Fortuinwijken)

 → Leiden (L)

 → Nederland (NL)

Gasthuiswijk

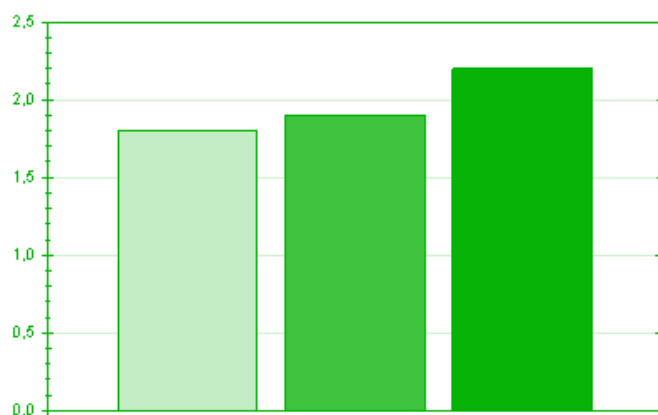

Gasthuiswijk 1.6

Leiden 1.9

Nederland 2.2

Fortuinwijk-Noord

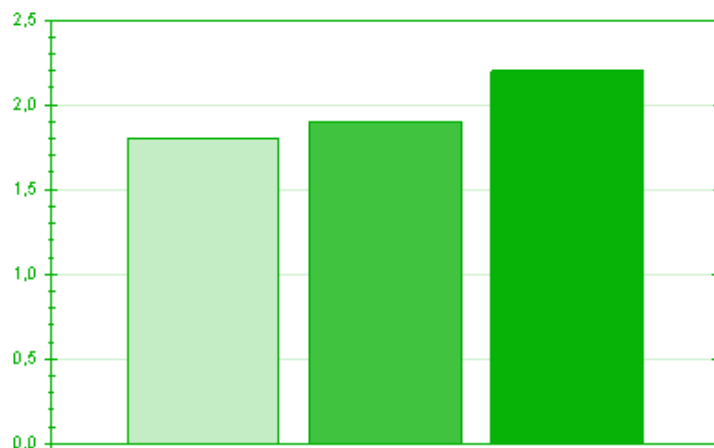

Fortuinwijk-Noord 1.8

Leiden 1.9

Nederland 2.2

Fortuinwijk-Zuid

Fortuinwijk-Zuid 1.8

Leiden 1.9

Nederland 2.2

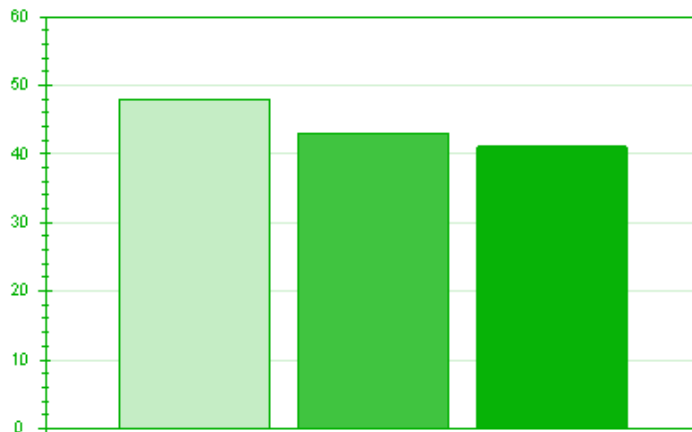
Bijstandsuitkeringen

→ Wijk (Gasthuiswijk & Fortuinwijken)

→ Leiden (L)

→ Nederland (NL)

Gasthuiswijk

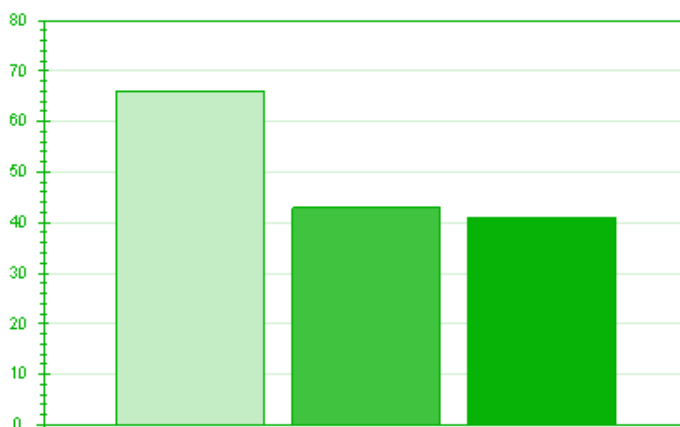
Aantal huishouden per 1000

Gasthuiswijk 48

Leiden 42

Nederland 41

Fortuin-Noord

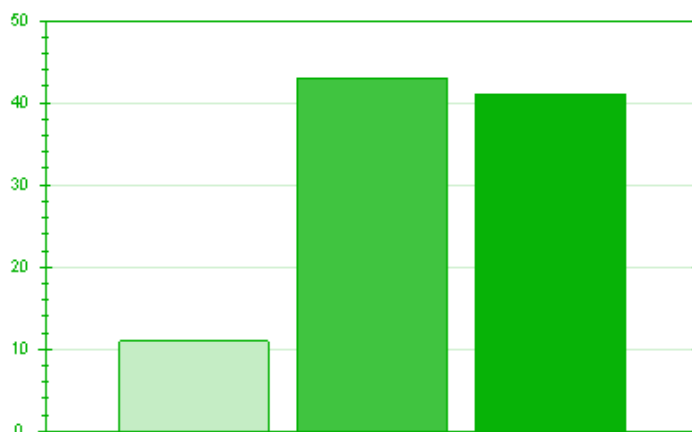
Aantal huishoudens per 1000

Fortuinwijk-Noord 66

Leiden 42

Nederland 41

Fortuinwijk-Zuid

Aantal huishoudens per 1000

Fortuinwijk-Zuid 11

Leiden 42

Nederland 41

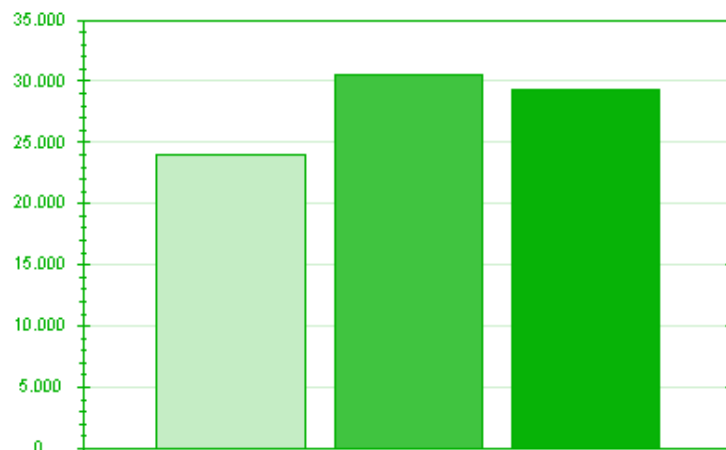
Inkomen

→ Wijk (Gasthuiswijk & Fortuinwijken)

→ Leiden (L)

→ Nederland (NL)

Gasthuiswijk

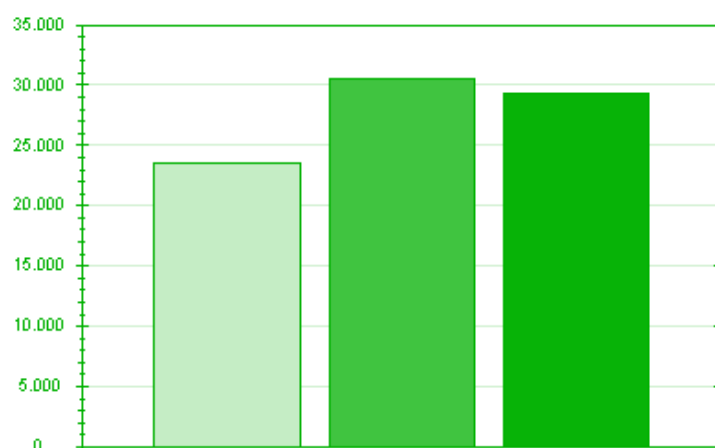

Gasthuiswijk € 24.000

Leiden € 30.500

Landelijk € 29.300

Fortuinwijk-Noord

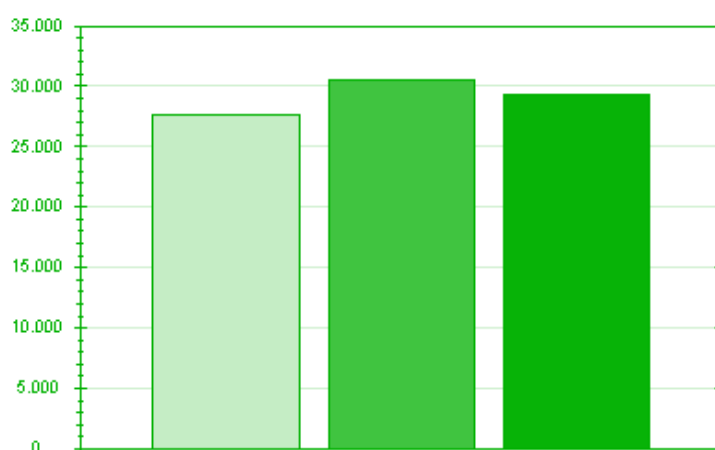

Fortuinwijk-Noord € 23.600

Leiden € 30.500

Landelijk € 29.300

Fortuinwijk-Zuid

Fortuinwijk-Zuid € 27.700

Leiden € 30.500

Landelijk € 29.300

Inkomensverdeling

→ Wijk (Gasthuiswijk & Fortuinwijken)

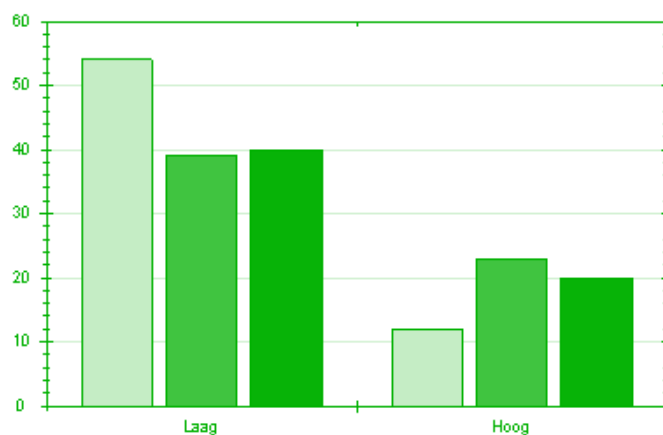
→ Leiden (L)

→ Nederland (NL)

Laag is een persoonlijk inkomen lager of gelijk aan €19.200

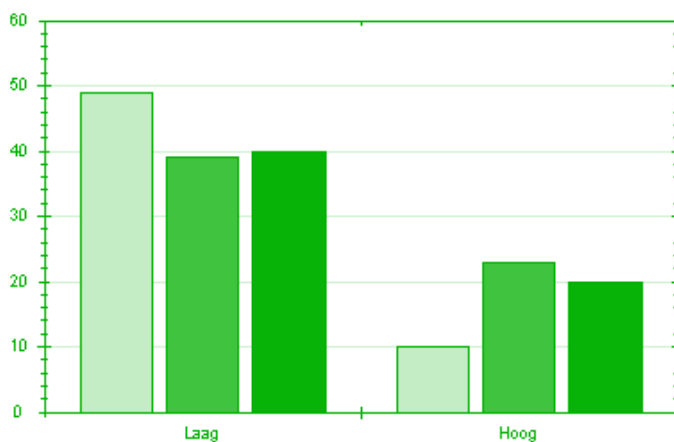
Hoog is een persoonlijk inkomen hoger dan €41.300

Gasthuiswijk

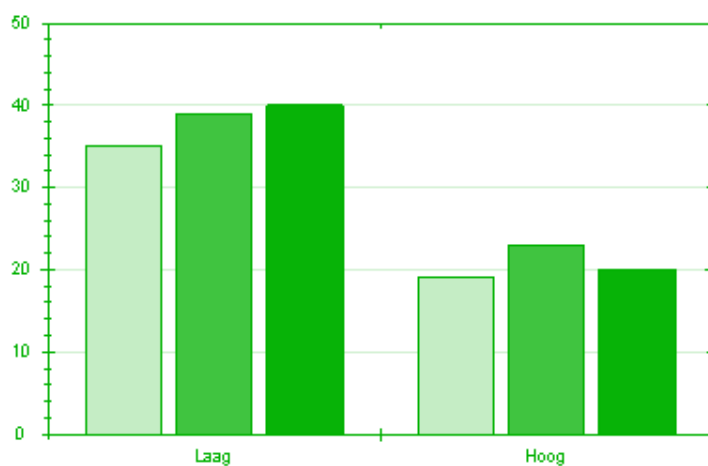
Gasthuiswijk	Laag	hoog
	54%	12%
Leiden	39%	23%
Landelijk	40%	20%

Fortuinwijk-Noord

Fortuinwijk-Noord	Laag	hoog
	49%	10%
Leiden	39%	23%
Landelijk	40%	20%

Fortuinwijk-Zuid

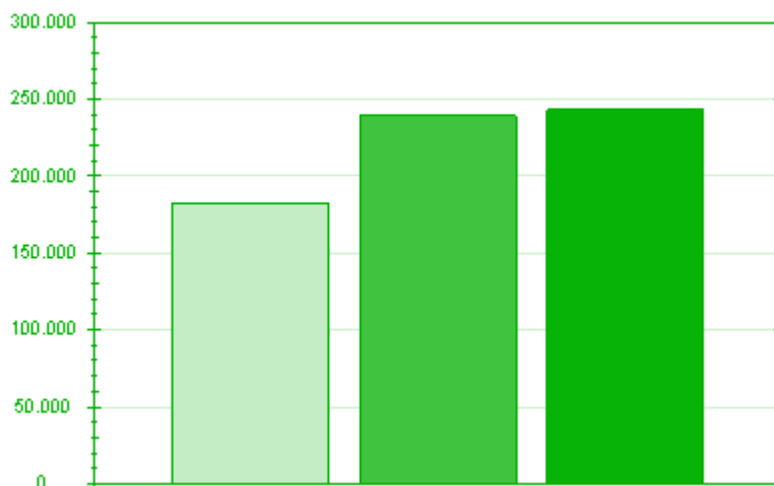

Fortuinwijk-Zuid	Laag	hoog
	35%	19%
Leiden	39%	23%
Landelijk	40%	20%

Gemiddelde waarde woningen

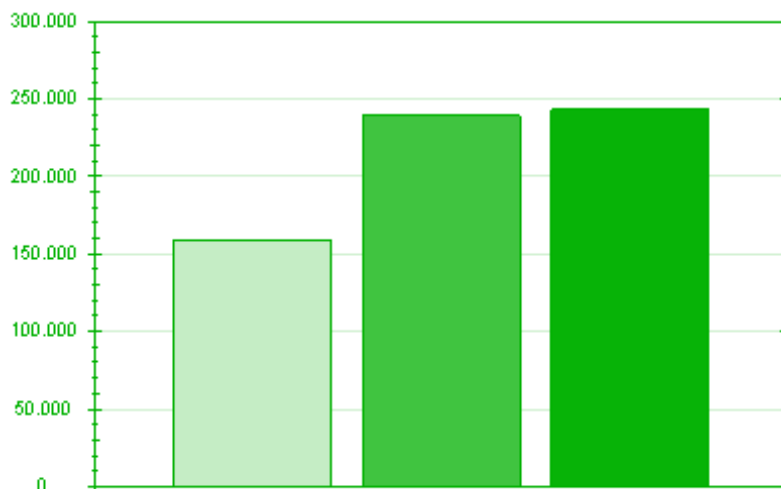
- Wijk (Gasthuiswijk & Fortuinwijken)
- Leiden (L)
- Nederland (NL)

Gasthuiswijk → aantal woningen 1.235

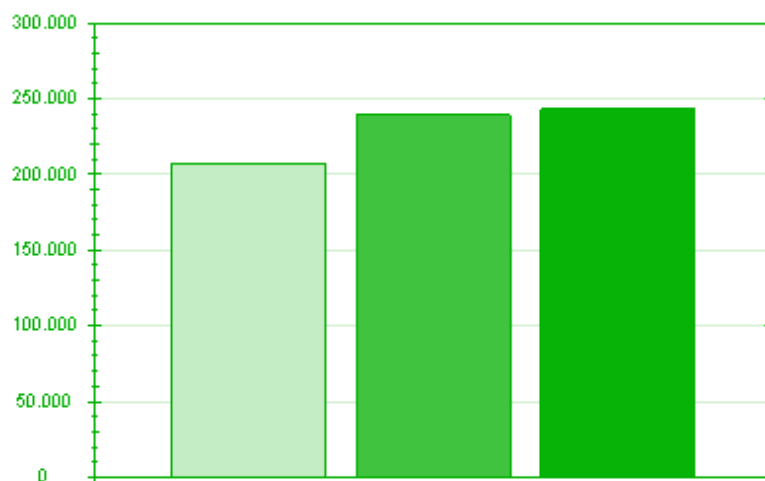
Gasthuiswijk	€ 182.000
Leiden	€ 239.000
Landelijk	€ 243.000

Fortuinwijk-Noord → aantal woningen 2.030

Fortuinwijk-Noord	€ 159.000
Leiden	€ 239.000
Landelijk	€ 243.000

Fortuinwijk-Zuid → aantal woningen 1.070

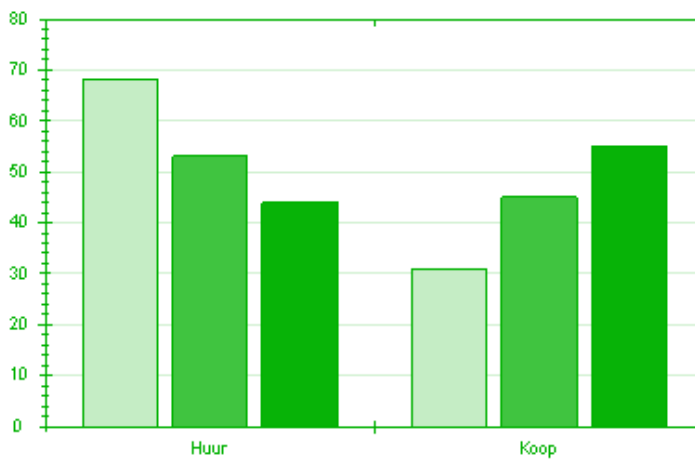

Fortuinwijk-Zuid	€ 207.000
Leiden	€ 239.000
Landelijk	€ 243.000

Huur/koop woningen

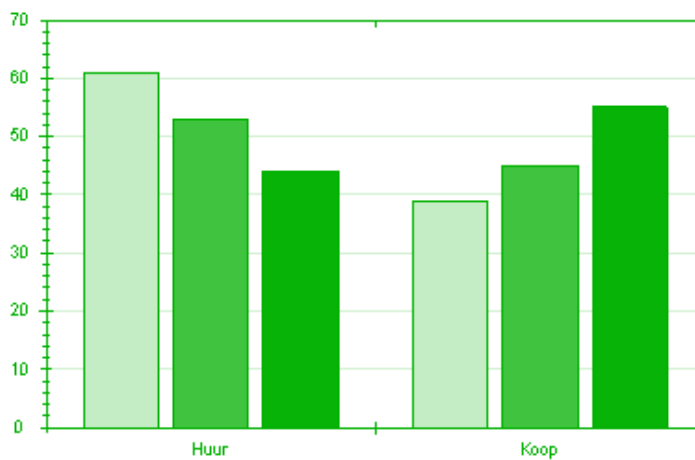
- Wijk (Gasthuiswijk & Fortuinwijken)
- Leiden (L)
- Nederland (NL)

Gasthuiswijk

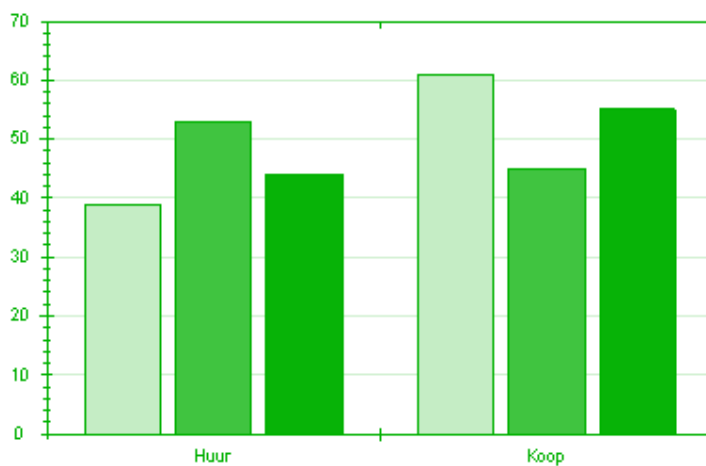
	Huur	Koop
Gasthuiswijk	68%	31%
Leiden	53%	45%
Landelijk	44%	55%

Fortuinwijk-Noord

	Huur	Koop
Fortuinwijk-Noord	61%	39%
Leiden	53%	45%
Landelijk	44%	55%

Fortuinwijk-Zuid

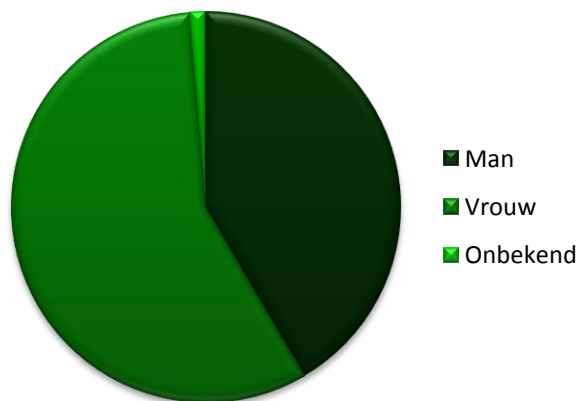

	Huur	Koop
Fortuinwijk-Zuid	39%	61%
Leiden	53%	45%
Landelijk	44%	55%

BIJLAGE 4: Uitslag enquête 'Missionair-diaconaal present in de wijk'

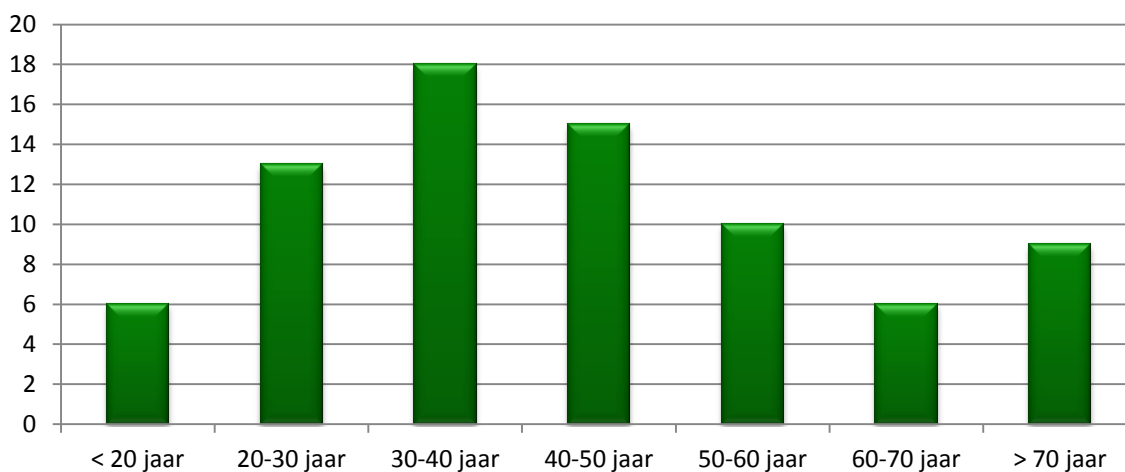
Algemene gegevens

Geslacht

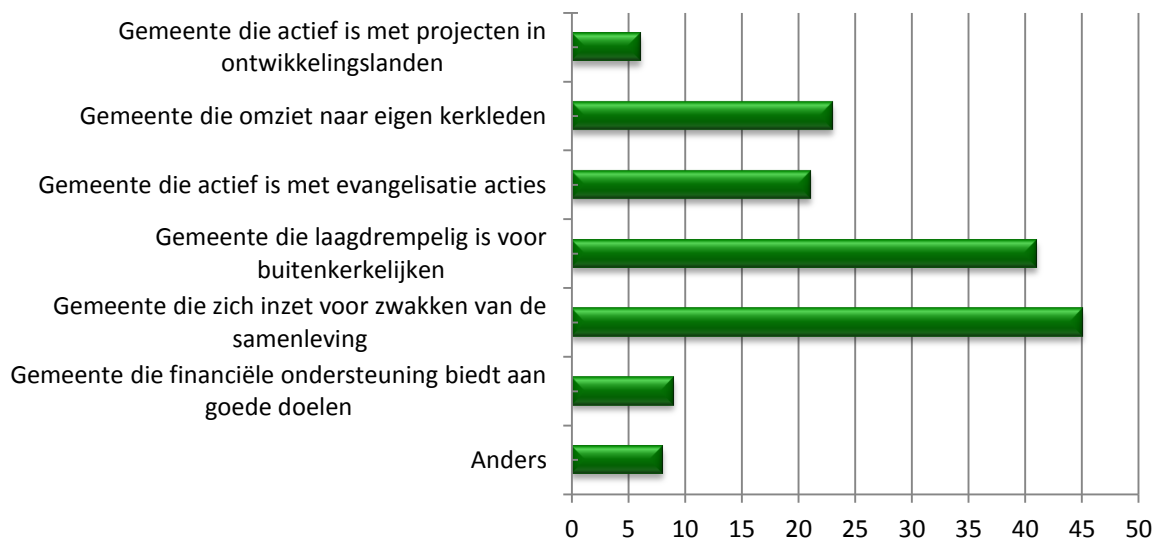
Man	32	41%
Vrouw	44	56%
Onbekend	1	1%

Leeftijd

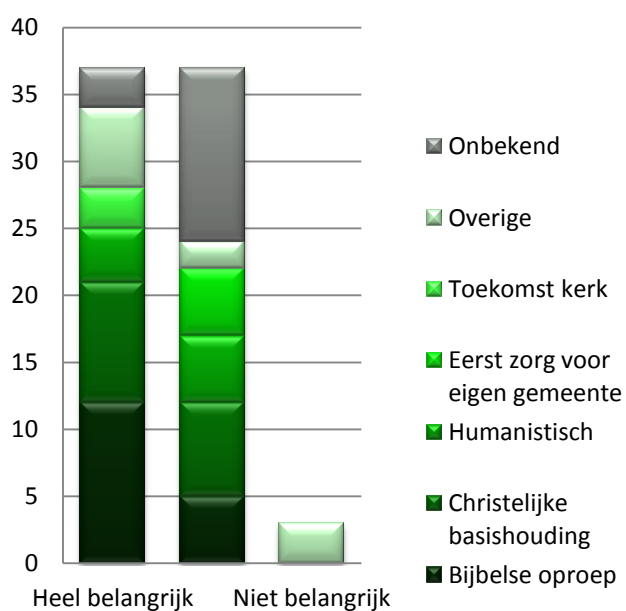
<20 jaar	6	8%
20-30 jaar	13	17%
30-40 jaar	18	23%
40-50 jaar	15	19%
50-60 jaar	10	13%
60-70 jaar	6	8%
70>	9	12%

1. Wat is een missionair-diaconale gemeente volgens u?

Gemeente die actief is met projecten in ontwikkelingslanden	6	8%
Gemeente die omziet naar eigen kerkleden	23	30%
Gemeente die actief is met evangelisatie acties	21	27%
Gemeente die laagdrempelig is voor buitenkerkelijken	41	53%
Gemeente die zich inzet voor zwakken van de samenleving	45	58%
Gemeente die financiële ondersteuning biedt aan goede doelen	9	12%
Anders	8	10%

2. Vindt u het belangrijk om een missionair-diaconale gemeente te zijn?

1. Heel belangrijk	37	48%
2.	37	48%
3. Niet belangrijk	3	4%

Specificatie Vraag 2

Bijbelse oproep

Een vaak gehoorde reactie is dat missionair-diaconaal gemeente zijn een Bijbelse oproep is.

Basishouding

Missionair-diaconaal gemeente zijn hoort voor veel mensen ook bij de basis van kerk zijn.

Humanistisch

Er worden universele waarden genoemd zoals omzien naar elkaar, die niet specifiek christelijk zijn, maar ook bij andere levensbeschouwingen terug gevonden worden.

Eerst zorg voor eigen gemeente

Bij een deel van de gemeenteleden bestaat de angst dat missionair-diaconaal gemeente zijn ten koste van de zorg voor de eigen gemeente zal gaan.

Toekomst kerk

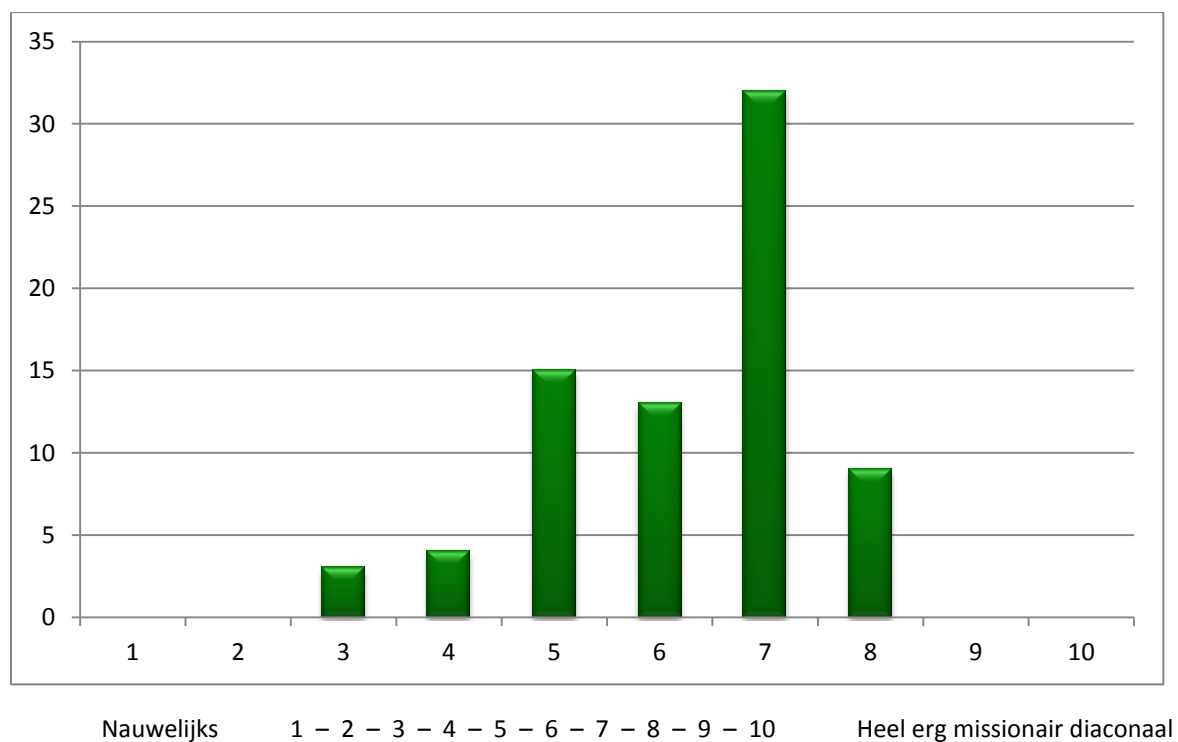
Een aantal mensen geeft de toekomst van de kerk als reden voor missionair-diaconaal gemeente zijn.

Overige:

Als overige argumenten worden genoemd Jezus navolgen, mode, merkbaar zijn, evangelisatie, Gods eer, etc.

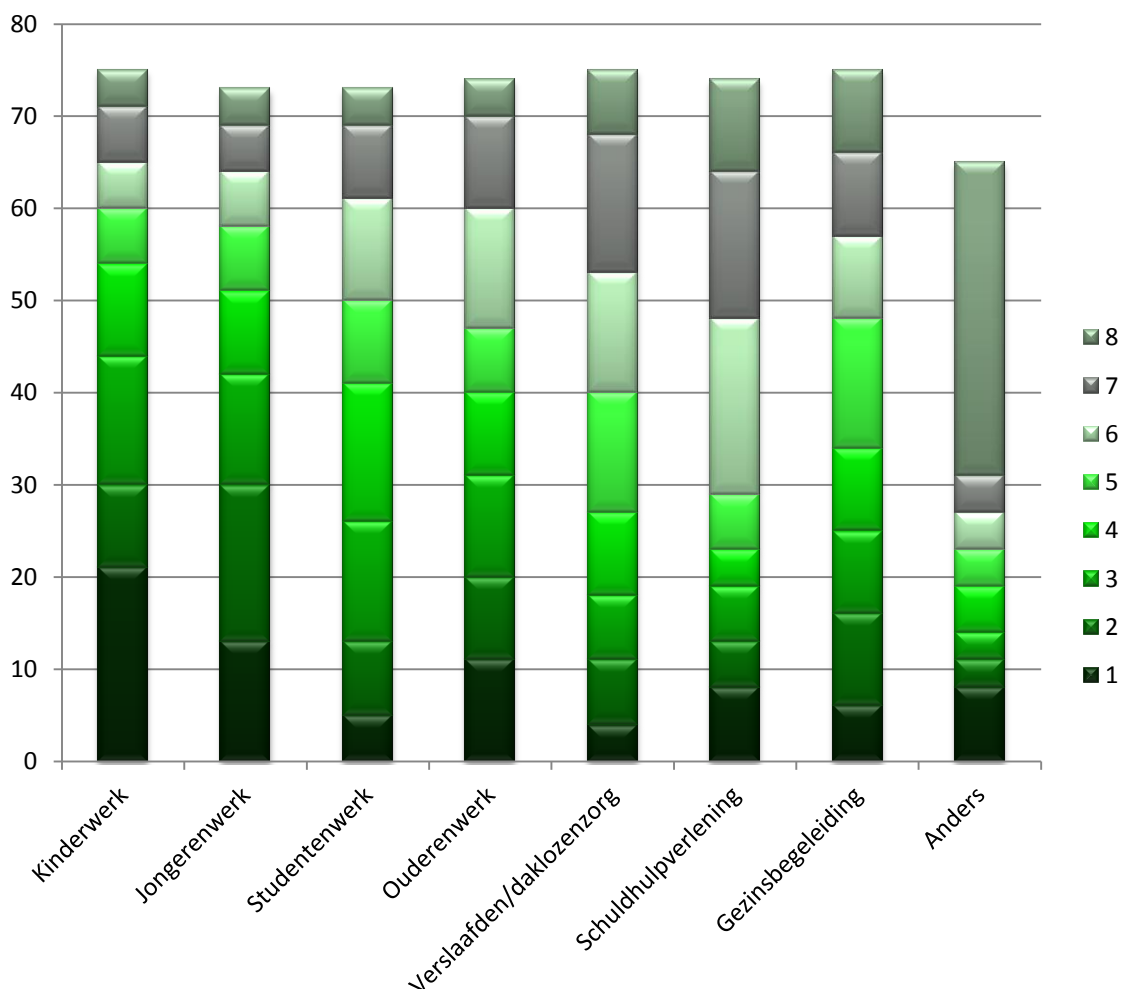
Zie digitale bijlage voor uitgebreidere omschrijving.

3. In hoeverre vindt u de gemeente missionair-diaconaal op de schaal van 1-10?

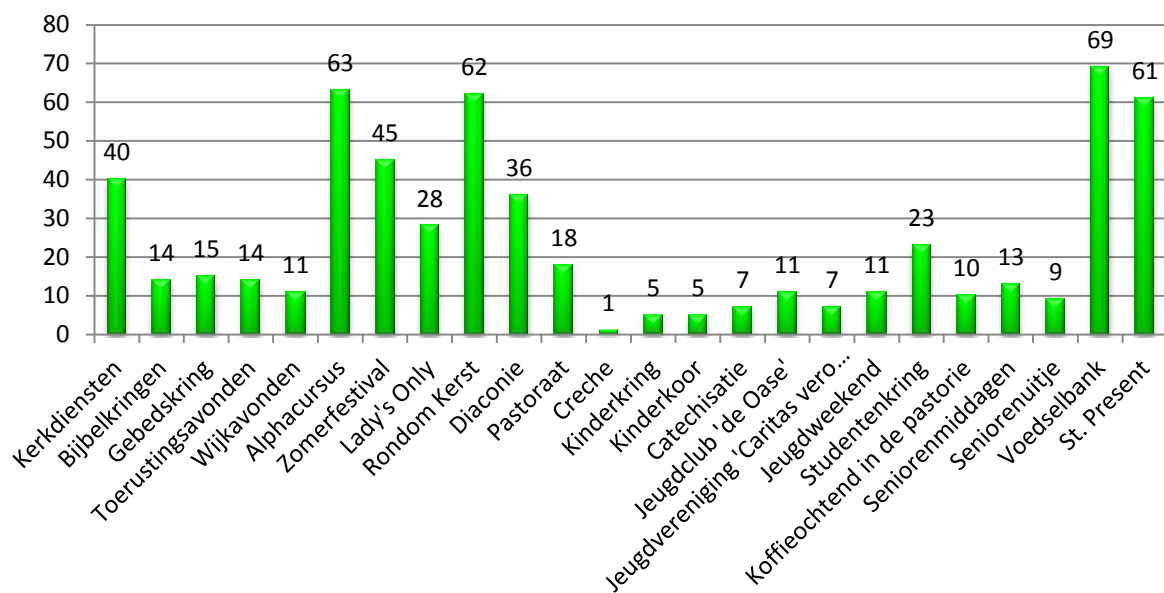
1 – Nauwelijks	0	0%
2	0	0%
3	3	4%
4	4	5%
5	15	20%
6	13	17%
7	32	42%
8	9	12%
9	0	0%
10- Heel erg missionair-diaconaal	0	0%

4. Een gemeente kan op verschillende manieren missionair-diaconaal actief zijn in haar wijk. Hieronder worden verschillende doelgroepen genoemd. Zet een 1 voor de doelgroep die u het meeste aanspreekt tot een 8 voor de doelgroep die voor u het minst aanspreekt.

	1	2	3	4	5	6	7	8	Totaal aantal antwoorden
Kinderwerk	21	9	14	10	6	5	6	4	75
Jongerenwerk	12	17	12	9	7	6	5	4	73
Studentenwerk	5	8	13	15	9	11	8	4	73
Ouderenwerk	11	9	11	9	7	13	10	4	74
Verslaafden/daklozenzorg	4	7	7	9	13	13	15	7	75
Schuldhelpverlening	8	5	6	4	6	19	16	10	74
Gezinsbegeleiding	6	10	9	9	14	9	9	9	75
Anders	8	3	3	5	4	4	4	34	65
Totaal aantal antwoorden	76	68	75	70	66	80	73	76	

5. Binnen de Opstandingskerk vinden verschillende activiteiten plaats. Welke activiteiten in de gemeente vallen onder het missionair-diaconale karakter van de gemeente volgens u?

Kerkdiensten	40
Bijbelkringen	14
Gebedskring	15
Toerustingsavonden	14
Wijkavonden	11
Alpha-cursus	63
Zomerfestival	45
Lady's Only	28
Rondom Kerst	62
Diaconie	36
Pastoraat	18
Crèche	1
Kinderkring	5
Kinderkoor	5
Catechisatie	7
Jeugdclub 'de Oase'	11
Jeugdvereniging 'Caritas vero Aedificiat'	7
Jeugdweekend	11
Studentenkring	23
Koffieochtend in de pastorie	10
Seniorenmiddagen	13
Seniorennuitje	9
Voedselbank	69
St. Present	61

6. In hoeverre bent u hier zelf bij betrokken en op welke manier?

77 respondenten hebben antwoord gegeven op deze vraag.

Van deze 77 gaven:

- 12 personen aan niet, niet meer of nog niet betrokken te zijn;
- 8 personen gaven aan nauwelijks of een beetje betrokken te zijn;
- 25 personen gaven aan betrokken te zijn bij de organisatie van één of meerdere activiteiten;
- 43 personen gaven aan betrokken te zijn bij de ondersteuning van één of meerdere activiteiten;
- 25 personen gaven aan deel te nemen aan activiteiten;
- 8 personen gaven aan betrokken te zijn geweest bij een activiteit van st. Present;
- 10 personen gaven aan betrokken te zijn geweest bij de voedselbank;
- 10 personen gaven aan betrokken te zijn geweest bij kerstactiviteiten;
- 7 personen gaven aan betrokken te zijn geweest bij de (Youth) Alpha-cursus;
- 5 mensen gaven aan betrokken te zijn geweest bij het Zomerfestival;
- 5 mensen gaven aan betrokken te zijn geweest bij Lady's Only;
- 4 mensen gaven aan betrokken te zijn geweest bij de Diaconie;
- 2 mensen gaven aan betrokken te zijn geweest bij het pastoraat;

Van de 25 respondenten die aangaven betrokken te zijn bij de organisatie van één of meerdere activiteiten gaven 13 personen aan bij meer dan één activiteit betrokken te zijn, hetzij organisatorisch, hetzij ondersteunend, hetzij deelnemend.

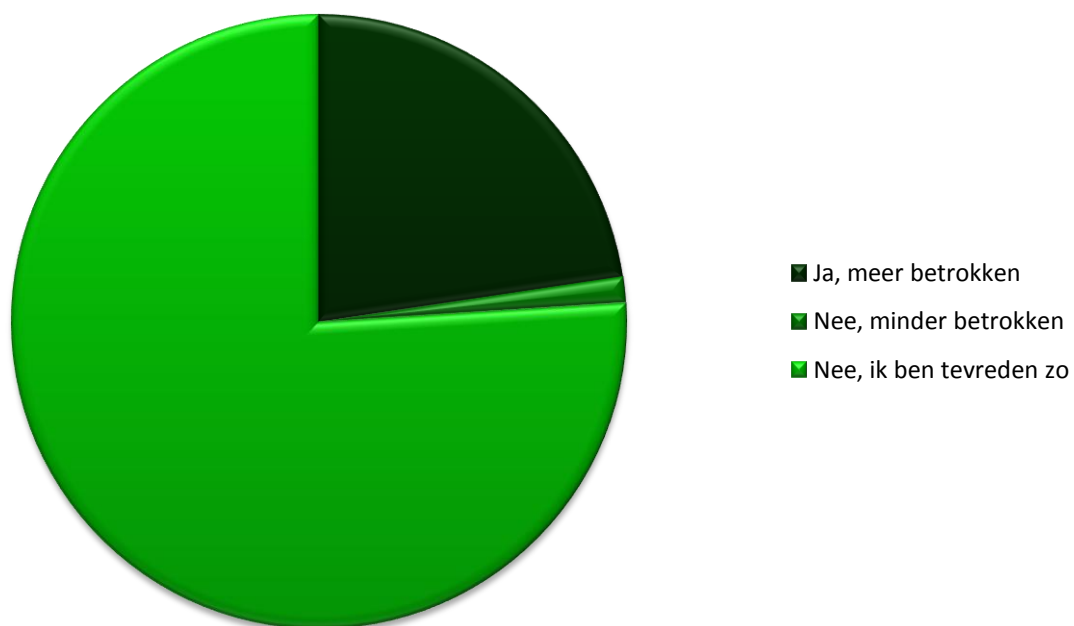
Van de 43 respondenten die aangaven betrokken te zijn bij de ondersteuning van één of meerdere activiteiten gaven 20 personen aan bij meer dan één activiteit betrokken te zijn, hetzij organisatorisch, hetzij ondersteunend, hetzij deelnemend.

Hieruit blijkt dat ongeveer de helft van de personen die betrokken zijn bij de organisatie van een activiteit bij meer dan één activiteit betrokken is. Bij de personen die betrokken zijn bij de ondersteuning van een activiteit ligt dit iets hoger, rond de 60%.

Opvallende reacties waren:

- *"..., maar ik ben van mening dat veel meer van de hierboven genoemde lijst een missionair karakter kan krijgen! Oase, JV, wijkavonden, Lady's Only... zijn allemaal activiteiten waar je heel goed vrienden en collega's mee naartoe kunt nemen. Ook dat doe ik nu bijna niet, maar zou wel een goed cultuurverandering in de kerk kunnen worden."*
- *"Eigenlijk is alles kun je bij alles andere mensen verwelkomen. Sommige dingen zijn daar niet op ingericht. Zoals bijvoorbeeld de toerustingsavonden. Maar mensen van buiten zouden zeker welkom zijn. Ook zou ik mensen willen verwelkomen op de gebedskring. ..."*
- *"Ik heb meegeholpen met de kerstmaaltijd, maar zou in de toekomst wel meer willen doen. Verder vind ik het ook belangrijk om mensen die zomaar de kerk binnenwandelen even aan te spreken en te zorgen dat ze zich thuis/op hun gemak voelen."*
- *"We denken aan deze activiteiten in ons gebed en zijn aanwezig in de wekelijkse kerkdiensten."*
- *"Ik mis het stille bezoekwerk tussen leden onderling."*

7. Zou u meer of minder betrokken willen zijn bij missionair-diaconale activiteiten voor de wijk?

Ja, meer betrokken	17	23%
Nee, minder betrokken	1	1%
Nee, ik ben tevreden zo	57	76%

8. Binnen de CGK leiden wordt ook de Alpha-cursus aangeboden, een cursus bedoelt voor ongelovigen waarin de basis van het christelijk geloof wordt uitgelegd. Nodigt u wel eens mensen uit voor deze cursus en waarom wel of niet?

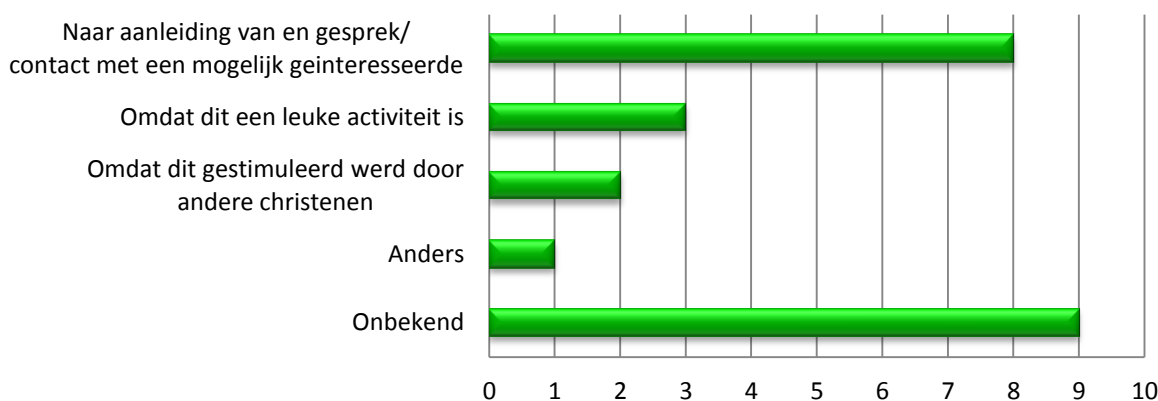

■ Ja
■ Nee

Ja	23	30%
Nee	54	70%

Motivering van het antwoord:

Ja, ik nodig wel eens mensen uit voor de alphacursus...

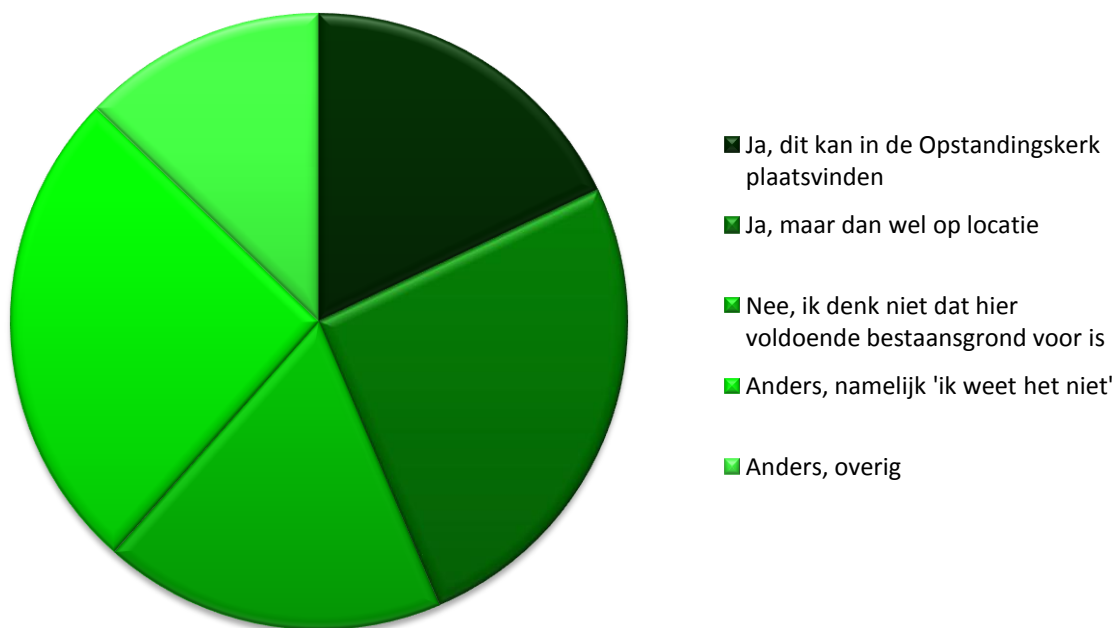

Nee, ik nodig geen mensen uit voor de alphacursus...

Zie digitale bijlage voor uitgebreidere omschrijving.

9. Is er volgens u in de wijk behoefte aan/bestaansgrond voor een specifieke Senioren-Alpha? Eventueel op locatie. (Dit gezien de ruime vertegenwoordiging van bejaardenhuisvestingsvoorzieningen in de wijk, zoals Rosenburch en Zuidwijk.)

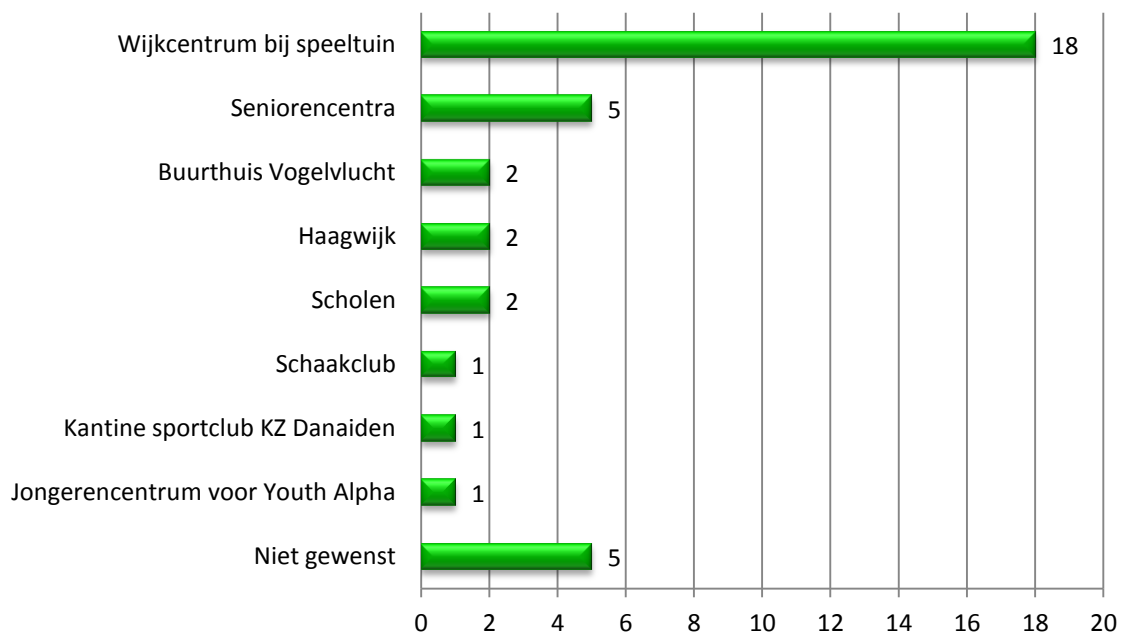

Ja, dit kan in de Opstandingskerk plaatsvinden	14	18%
Ja, maar dan wel op locatie	20	26%
Nee, ik denk niet dat hier voldoende bestaansgrond voor is in de wijk	14	18%
Anders, namelijk 'ik weet het niet'	20	26%
Anders, overig	10	12%

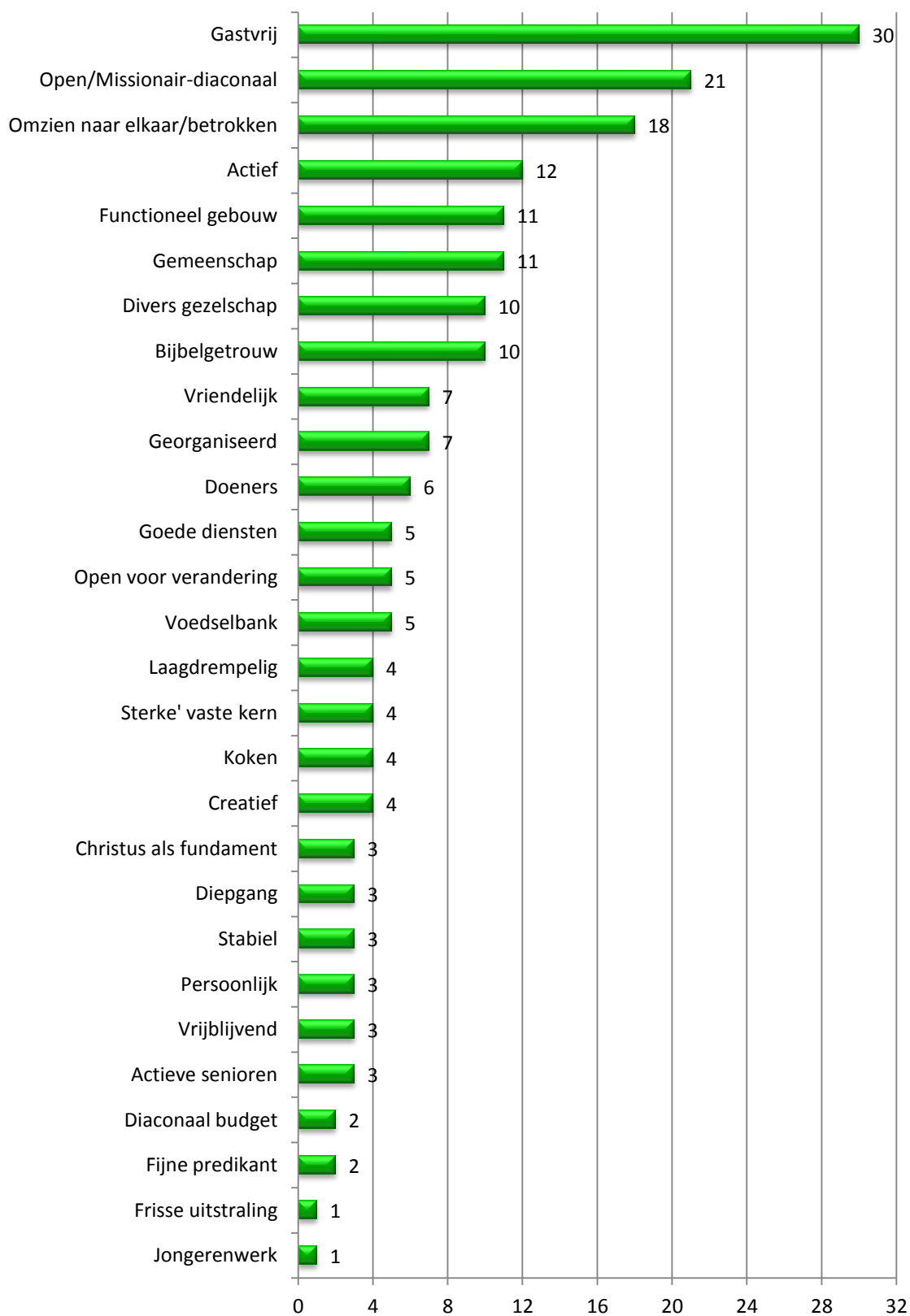
Anders, overig:

- Dit kan zowel in de kerk als op locatie. Op locatie zal dat in overleg moeten met geestelijk verzorgers en directie, alsmede andere kerken in de wijk. In de kerk kan ook maar dan moeten we halen en brengen organiseren.
- Ik denk dat daarvoor duidelijk gemaakt moet worden wat zo'n cursus inhoud en laagdrempelig.
- Senioren kunnen aan bestaande Alpha meedoen.
- Bestaansgrond ja, locatie weet niet.
- Ja, hangt van de potentiële deelnemers af waar het gehouden moet worden.
- Ja, afhankelijk van deelnemers in de Opstandingskerk of op locatie.
- Nee, ik denk dat het sowieso niet goed is om de Alpha-cursus specifiek op deze groep te richten, los van de wijk.

10. Zijn er andere geschikte locaties in de wijk waar een Alpha-cursus gegeven zou kunnen worden? (Dit ivm drempelverlagend effect van neutrale locatie).

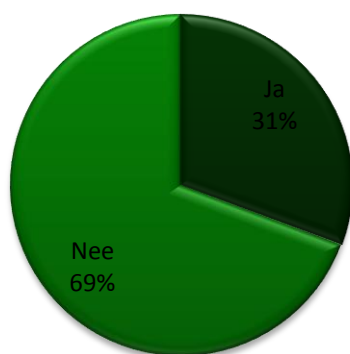

11. Als u een top drie moest maken van de krachten van de CGK te Leiden, welke zouden dit zijn? (Denk aan gastvrijheid, etc.)

Zie digitale bijlage voor uitgebreidere omschrijving.

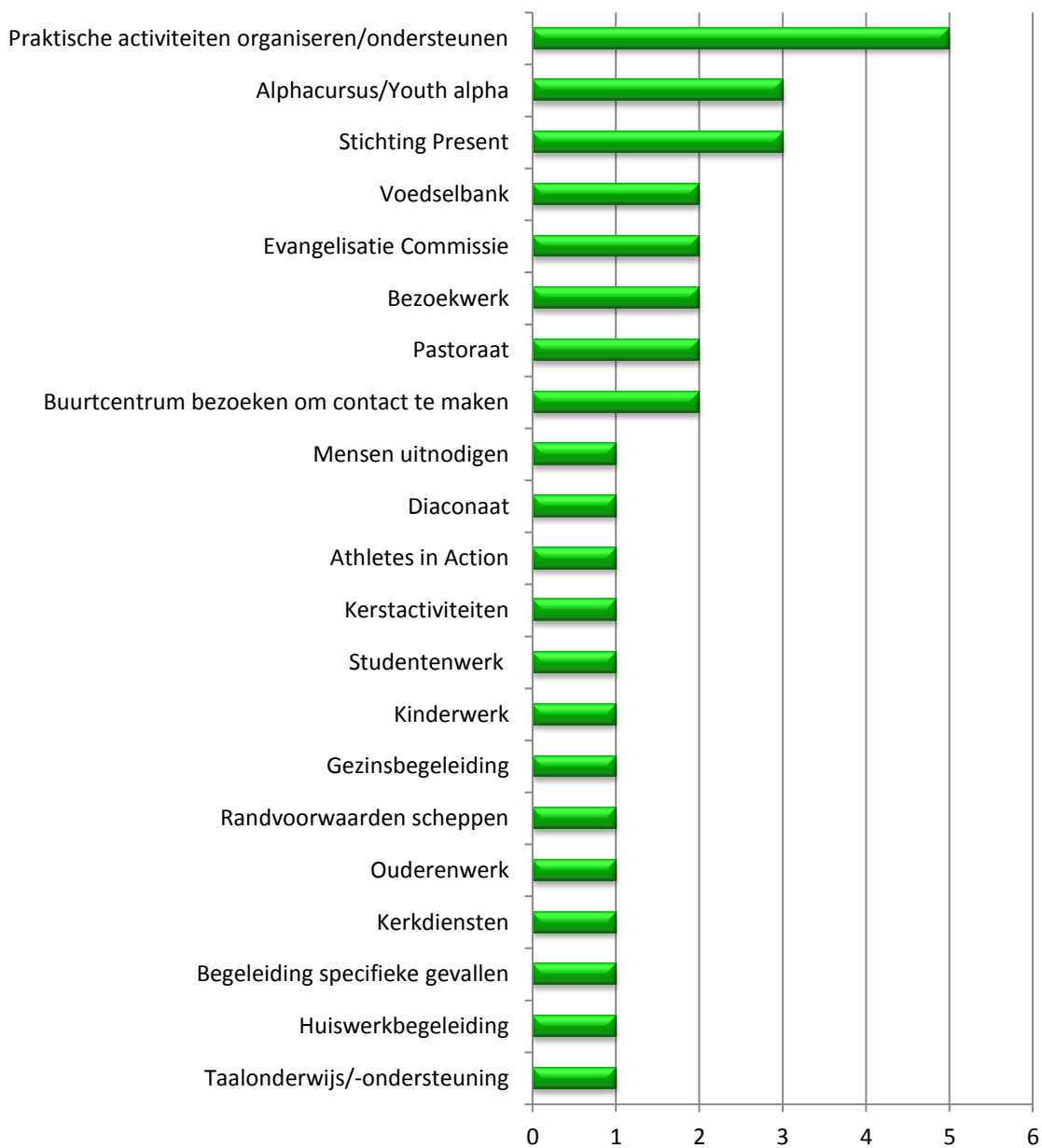
12. Voelt u persoonlijk de behoefte om u in te zetten voor de wijk? (Fortuinwijken en Gasthuiswijk)

Ja	23	31%
Nee	52	69%

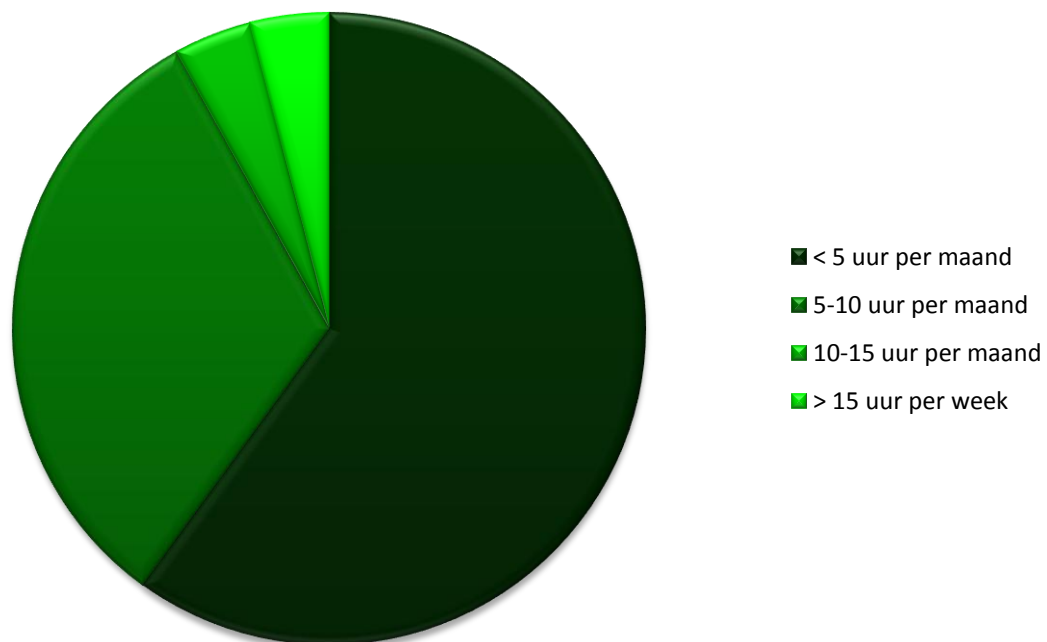
13. Hoe zou u zich willen inzetten?

(Zie vraag 4 en 5 voor suggesties. Andere ideeën zijn natuurlijk van harte welkom!)

Zie digitale bijlage voor uitgebreidere omschrijving.

14. Hoeveel tijd per maand zou u willen en kunnen besteden aan missionair-diaconaal werk in de wijk? *(Deze vraag is geheel vrijblijvend, maar bedoeld om ons een indicatie te geven van het mogelijk animo)*

< 5 uur per week	15	60%
5-10 uur per week	8	32%
10-15 uur per week	1	4%
> 15 uur per week	1	4%

15. Wat zijn de redenen dat u zich niet voor de wijk wilt inzetten? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Alleen invullen indien 'nee' geantwoord bij vraag 12.

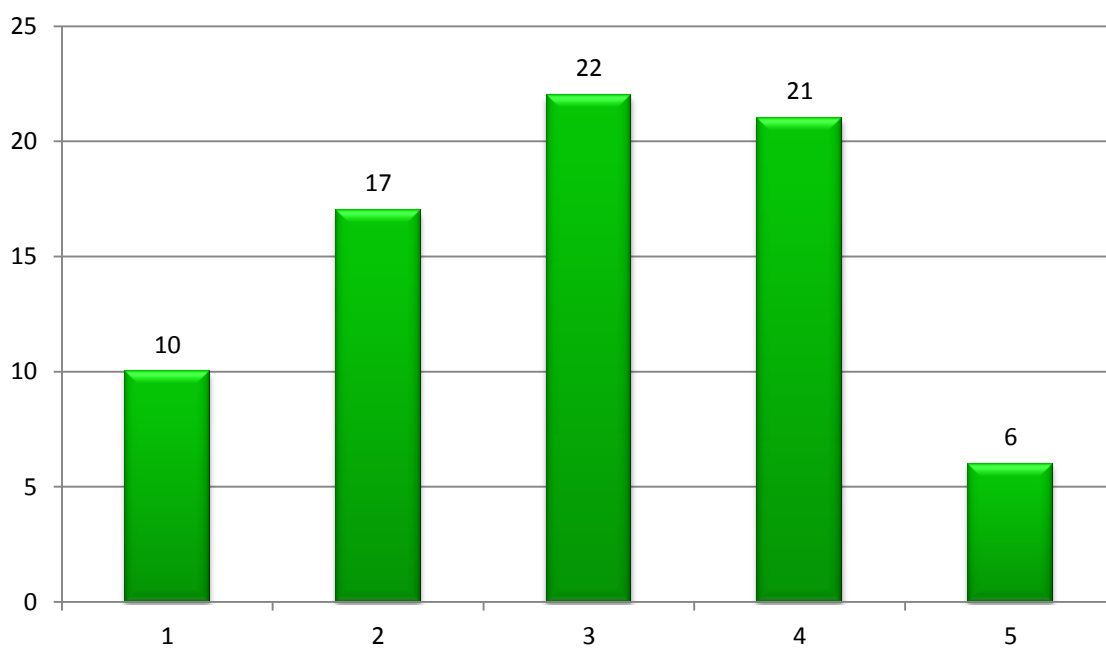

Ik ben niet woonachtig in het gebied	21	40%
Ik heb niet de fysieke mogelijkheden	3	6%
Ik zit al in een commissie van de Opstandingskerk	13	25%
De tijdsdruk wordt te hoog	23	43%
Ik voel geen persoonlijke roeping voor deze wijk	13	25%
Ik ervaar een drempel om missionair-diaconaal actief te zijn naar buitenkerkelijken	11	21%
Anders	16	30%

Anders, namelijk:

- We zijn aan het rondkijken voor een andere gemeente vanwege de afstand, onze kinderen en het niet meer zo op ons gemak voelen in de gemeente.
- Namelijk: mijn aandacht gaat op dit moment naar andere zaken uit.
- Chronische ziekte.
- Ik heb al redelijk wat activiteiten in de gemeente en ik heb (nog) te weinig affiniteit met de wijk.
- Leeftijd.
- Leeftijd.
- Ik denk dat we onze krachten niet per se voor deze specifieke wijk moeten inzetten. Ik denk dat het belangrijk is om te zoeken naar manieren waarop we relevant kunnen zijn voor de samenleving, en niet zozeer naar geografische gebieden. Die doen er ook veel minder toe in deze tijd dan vroeger, denk ik.
- Ik zit al in een commissie van de Opstandingskerk; de tijdsdruk wordt te hoog; ik voel geen persoonlijke roeping voor deze wijk. Klinkt negatief, maar gezien alle inspanningen tot nu toe --> moeizaam.

16. In hoeverre ervaart u een drempel om als kerk missionair-diaconaal actief te zijn in de wijk?

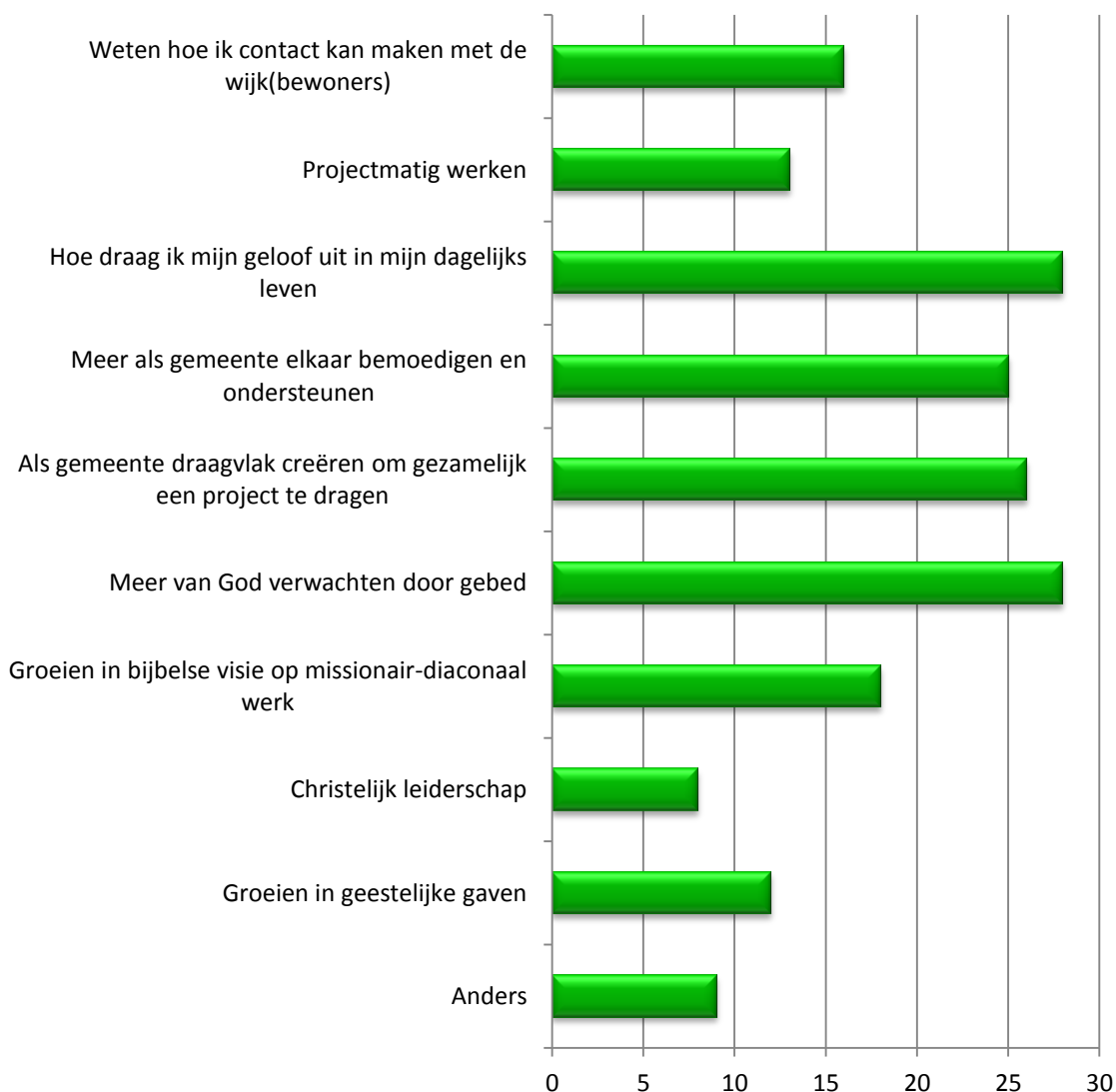

Ik ervaar geen drempel

De drempel is erg hoog

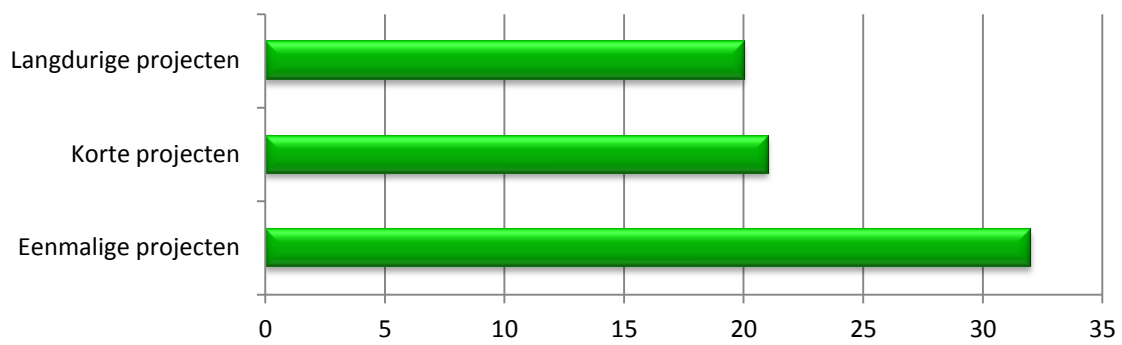
1	10	13%
2	17	22%
3	22	29%
4	21	28%
5	6	8%

17. Waar zou u persoonlijk in willen groeien op missionair-diaconaal vlak? (Meerdere antwoorden mogelijk)

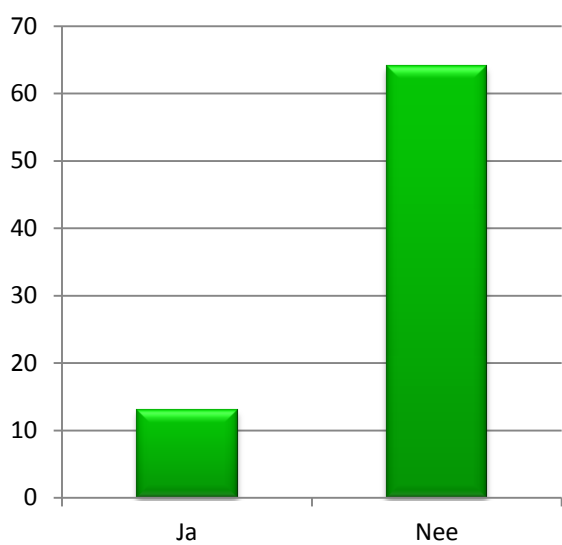
Weten hoe ik contact kan maken met de wijk(bewoners);	16
Projectmatig werken;	13
Hoe draag ik het geloof uit in mijn dagelijks leven;	28
Meer als gemeente elkaar bemoedigen en ondersteunen;	25
Als gemeente draagvlak creëren om gezamenlijk een project te dragen;	26
Meer van God verwachten door gebed;	28
Groeien in Bijbelse visie op missionair diaconaal werk;	18
Christelijk leiderschap;	8
Groeien in geestelijke gaven;	12
Anders	9

18. Waar gaat uw voorkeur naar uit?

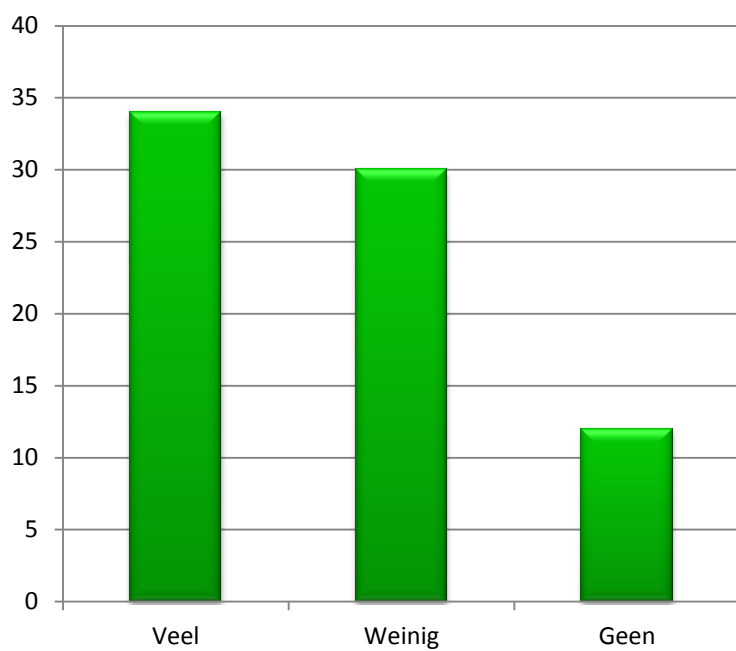
Eenmalige projecten	32	44%
Korte projecten (maximaal een jaar)	21	29%
Langdurig project (minimaal een jaar)	20	27%

19. De gemeente is een streekgemeente, leden komen vanuit verschillende plaatsen. Woont u in de wijk Leiden Zuidwest?

Ja	13	17%
Nee	64	83%

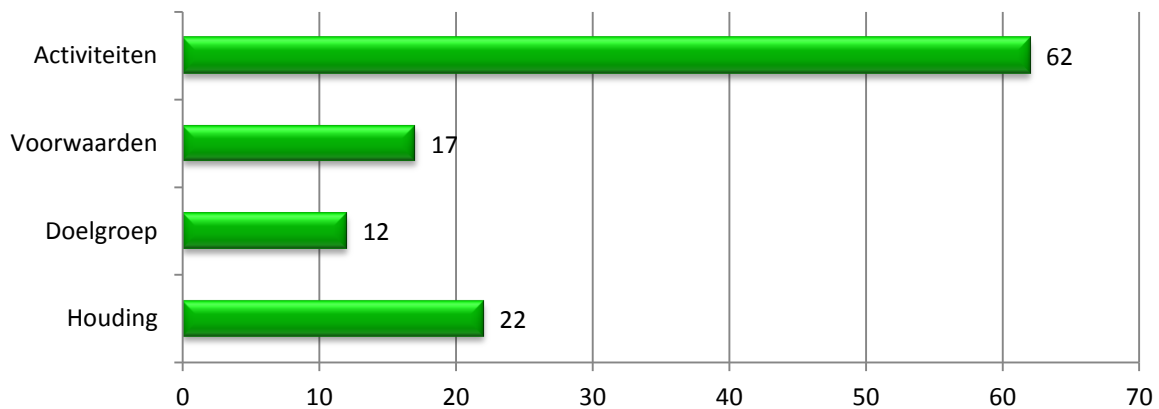
20. Tot in hoeverre heeft uw antwoord op vraag 19 invloed op de verbondenheid die u met de wijk Leiden Zuidwest voelt?

Veel	34	45%
Weinig	30	40%
Geen	12	15%

21. Wat ziet u als kansen om als kerk in de wijk missionair-diaconaal actief te zijn?

51 personen hebben antwoord gegeven op deze vraag. Hun antwoorden waren onder te verdelen in vier verschillende categorieën.

‘Activiteiten’

Ongeveer 60% van de kansen die gezien worden hebben te maken met activiteiten. Deze activiteiten zijn onder te verdelen ‘PR’, ‘Algemeen’, ‘Terugkomend’, ‘Korte termijn’ en ‘Lange termijn’. Verreweg de meeste activiteiten die genoemd worden zijn korte projecten die eventueel op regelmatige basis herhaald kunnen worden.

‘Voorwaarden’

Er worden verschillende kansen genoemd die te maken hebben met de randvoorwaarden van missionair-diaconaal werken in de wijk. Veel mensen zien kansen in het (centraal gelegen) gebouw. Daarnaast worden er ook kwaliteiten van leden benoemd en bijvoorbeeld de terugtrekkende overheid.

‘Doelgroep’

Er worden verschillende doelgroepen benoemd die in de wijk wonen en waar aan gedacht kan worden wanneer de gemeente zou uitstappen in de wijk.

‘Houding’

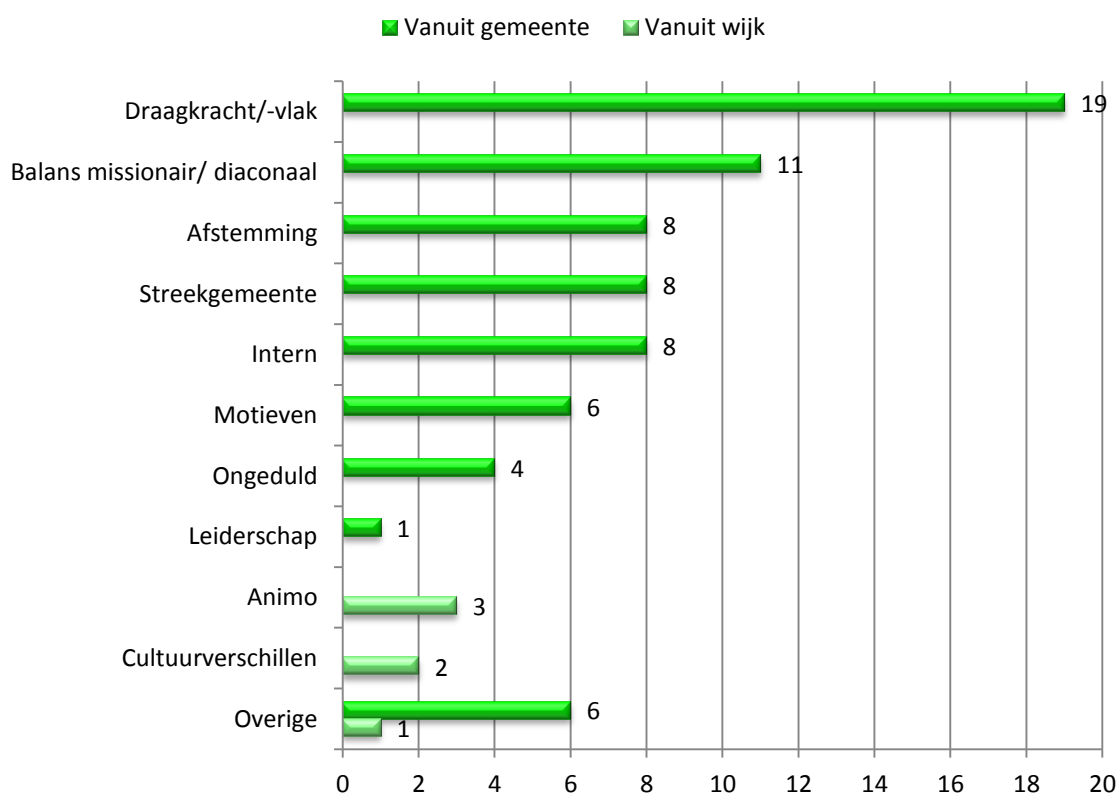
Onder het kopje ‘Houding’ vallen kenmerken zoals open, omzien naar, lerend, etc. Voor een deel zijn dit kenmerken die al in de gemeente aanwezig zijn, voor een deel worden kenmerken genoemd waar de gemeente zich nog verder in kan ontwikkelen. Een terugkerend thema is de behoefte aan praktisch onderwijs om handen en voeten te geven aan christen zijn in je eigen omgeving.

Zie digitale bijlage voor uitgebreidere omschrijving.

22. Wat ziet u verder als mogelijke valkuilen bij het missionair-diaconaal werken in de wijk?

57 personen hebben antwoord gegeven op deze vraag. Hun antwoorden waren onder te verdelen in valkuilen vanuit de gemeente en valkuilen vanuit de wijk.

De tabel hieronder laat zien op welke terreinen gemeenteleden valkuilen verwachten.

‘Draagkracht/-vlak’ en ‘Streekgemeente’

Onder veel leden leeft de angst dat missionair-diaconaal werken in de wijk een te zware belasting voor de gemeenteleden zal vormen. Daarmee samenhangend wordt genoemd dat het een valkuil is dat het een streekgemeente is, dus veel mensen niet in de wijk wonen.

‘Balans missionair/diaconaal’

Daarnaast heersen er wisselende opvattingen over de balans tussen missionair (evangelisatie) en diaconaal (maatschappelijke ondersteuning).

‘Afstemming’

Ook de afstemming van de kerk op de wijk zien veel mensen als struikelpunt.

‘Intern’

Intern blijkt er ook weerstand te zijn. De angst bestaat dat de huidige kerkstructuur onder wijkgericht werken zal lijden en dat de zorg voor eigen gemeenteleden in het geding zal komen. Daarnaast lijkt er ook angst te zijn voor mogelijke consequenties voor de gemeente wanneer er onder moslims geëvangeliiseerd zou worden.

‘Motieven’

Een aantal gemeenteleden geeft aan dat er een risico bestaat dat de goede werken op verkeerde motieven gebaseerd zouden zijn/raken.

‘Ongeduld’

Een deel van de gemeenteleden benoemt het risico dat er te veel verwacht zal worden in te korte tijd en dat de lat te hoog gelegd kan worden.

‘Visie en leiderschap’

Eén persoon noemt het gebrek aan bestuurskracht en coördinatie van de kerkenraad. Het alternatief dat hiervoor wordt aangedragen is een stuurgroep of kerkelijk werker instellen die missionair-diaconaal werk aanstuurt. Deze kerkelijk werker zou vanuit de diaconie betaald kunnen worden.

‘Animo’

Een deel van de mensen denkt dat er mogelijk te weinig animo vanuit de wijk is voor missionair-diaconaal werk vanuit de gemeente.

‘Cultuurverschillen’

Enkele gemeenteleden benoemen de valkuil van taal- en cultuurbarrières die het moeilijker maken om in contact te komen met de deel van de wijkbewoners.

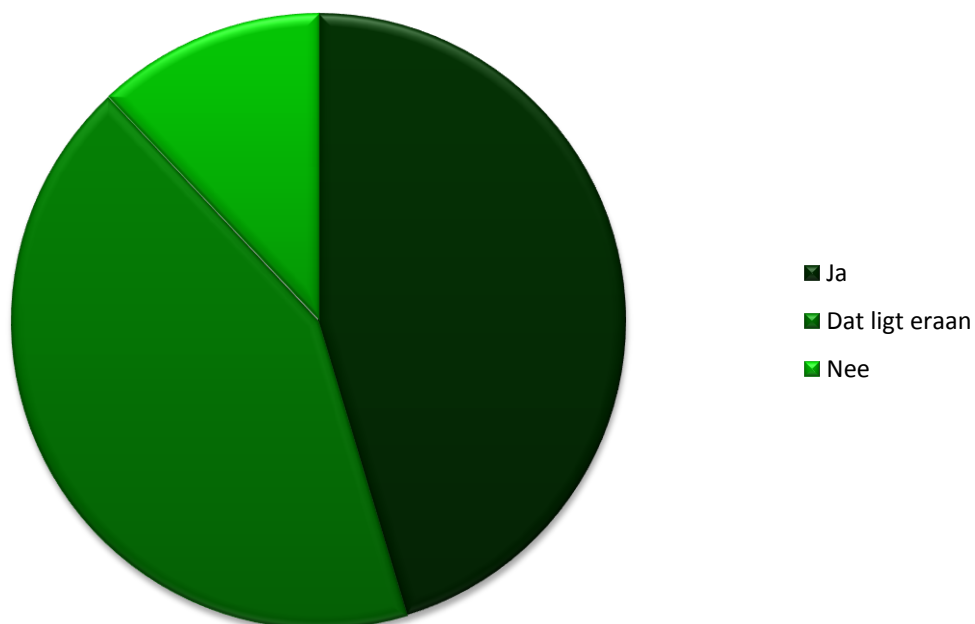
‘Overige’

Daarnaast worden er nog enkele andere punten genoemd.

Zie digitale bijlage voor uitgebreidere omschrijving.

23. Er bestaat in veel gevallen een vrij grote kloof tussen de kerkelijke cultuur en de cultuur waar de meeste wijkbewoners aan gewend zijn. Bent u bereid om gewoontes aan te passen voor de doelgroep?

Gewoontes zoals liturgie, voorlezen van de wet, instrumentenkeus, plaats en tijd, interactie tijdens de dienst, Bijbelkringen, kinderwerk, etc.

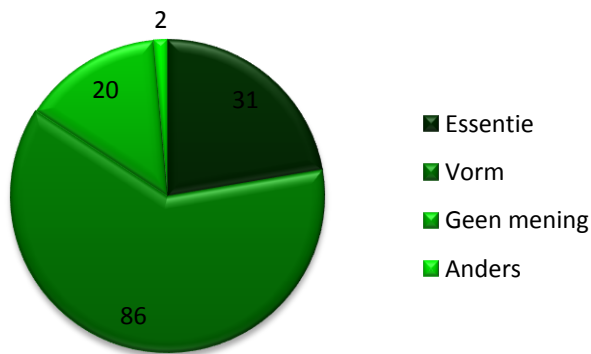

Ja	34	45%
Dat ligt eraan	32	43%
Nee	9	12%

Zie digitale bijlage voor uitgebreidere omschrijving.

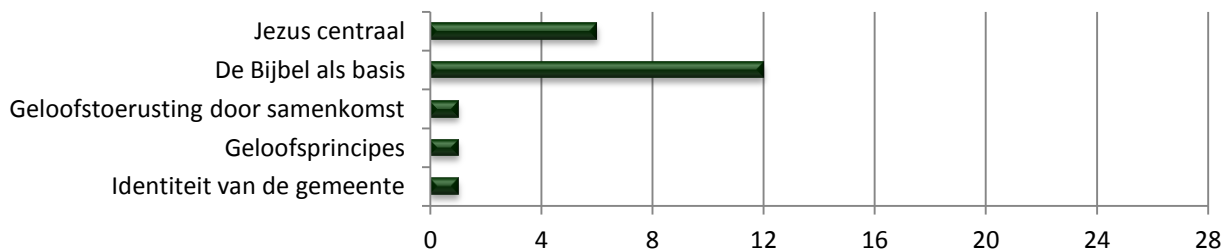
24. Welke gewoontes wilt u behouden?

Er zijn veel verschillende antwoorden gegeven op deze vraag. Globaal zijn ze onder te verdelen in 2 verschillende categorieën: gewoontes die te maken hebben met de essentie van kerk zijn en gewoontes die te maken hebben met de vorm van kerk zijn. Daarnaast is er nog een groep antwoorden die niet direct onder een van deze twee categorieën valt. Bij sommige gemeenteleden viel een deel van het antwoord binnen de ene categorie en een deel in de andere categorie. Daarom komen de cijfers niet exact overeen met het aantal personen dat antwoord heeft gegeven.

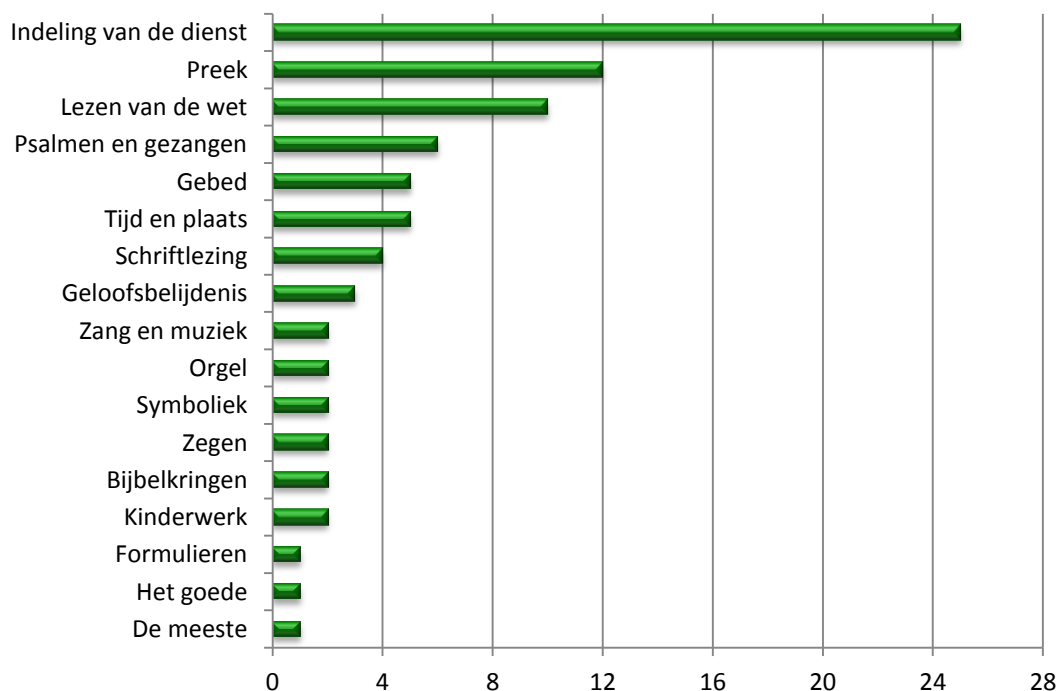

Essentie	31	22%
Vorm	86	62%
Geen mening	20	14%
Anders	2	2%

Essentie

Vorm

Opvallende antwoorden:

“De liturgie van de kerkdienst (ook van de tweede!) wil ik behouden. *In de dienst draait het niet om missionair bezig zijn*, maar om het God de eer geven en samen gesticht en toegerust te worden door de verkondiging en samen te bidden, ook voor de wereld.”

“Lastige vragen om even kort te beantwoorden. Wat is gewoonte en wat is vanuit Schrift aangereikt? Gewoonte kan ook waardevol zijn. Je kunt drempels verlagen, maar iedereen moet toch langs het kruis. Daar zit wel wat aan vast. Interessant om over na te denken, waarbij je wel altijd de lange termijn moet meenemen: hoe zie ik dit over twintig jaar voor me?”

“De Woordverkondiging en de viering van de liturgie met veel inbreng van het kerkelijke jaar in fleur en kleur. (liturgische bloemschikking enz.)”

“Bijbelkringen voor *enkel gemeenteleden*, alhoewel dat niet voor alle kringen hoeft te gelden.”

“Gewoontes die direct gelieerd zijn aan de Bijbelse geboden. Alle overige gewoontes/vormen mogen wat mij betreft zo maar anders, als zij de relatie tussen mij en de Heere of tussen een ander en de Heere in de weg staan. In dit verband zegt de Heere Jezus tegen de Farizeeën als het gaat over tradities: *Het gebod Gods stelt gij wel fraai buiten werking om úw overlevering in stand te houden.*”

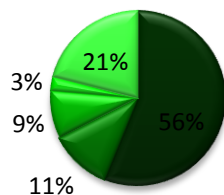
“Weinig contacten met moslims (zinloos)”

“De meeste. Op dit moment zie ik geen aanleiding om veel vormen te veranderen, en ben ik geen voorstander van verandering omwille van laagdrempeligheid of het bereiken van niet-kerkelijken.”

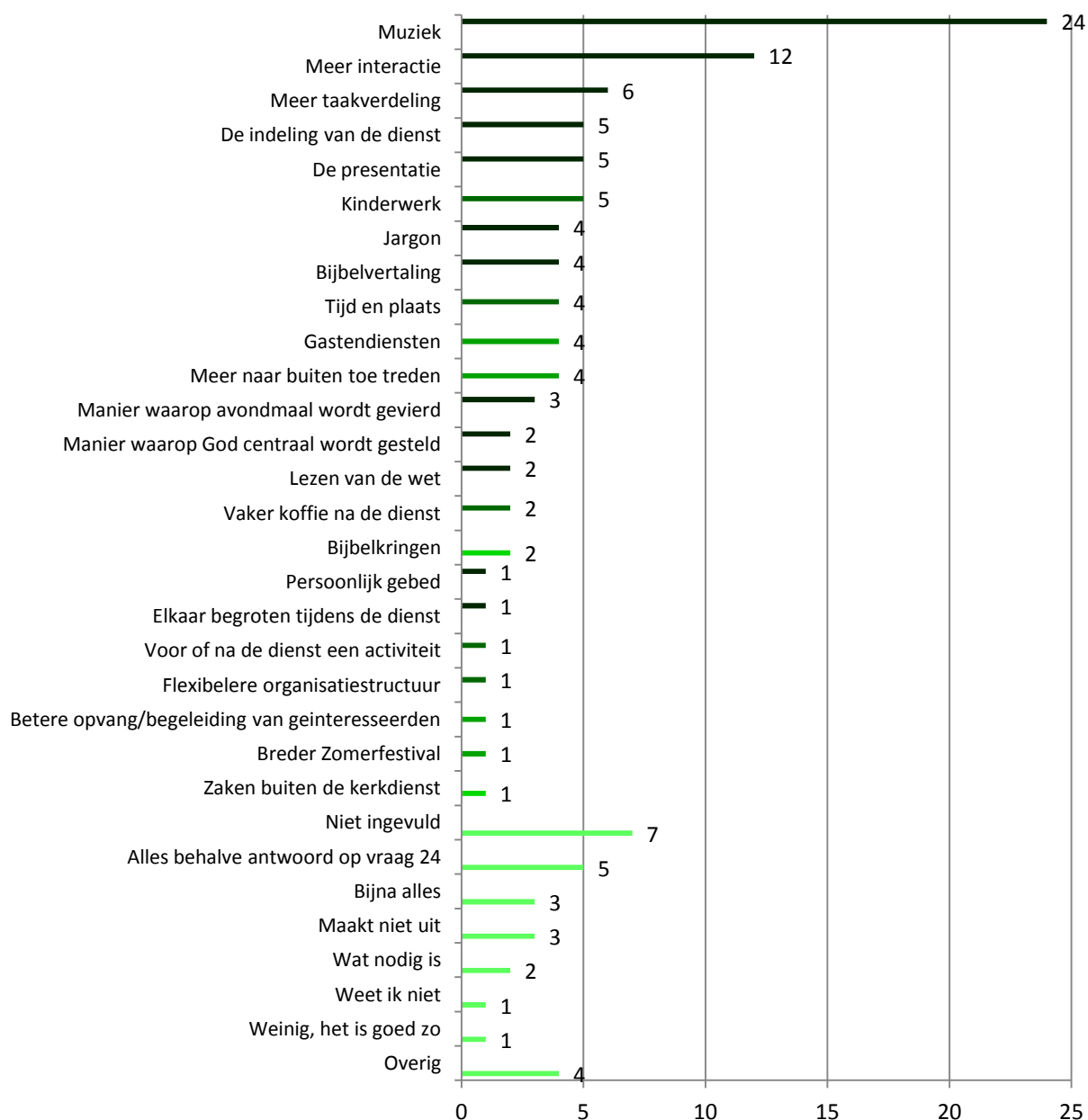
25. Wat mag aangepast worden?

De antwoorden op deze vraag zijn onder te verdelen in 4 verschillende categorieën: tijdens de dienst, rondom de dienst, naar buiten toe en buiten de zondagse dienst. Daarnaast is er nog een groep antwoorden die niet direct onder een van deze vier categorieën valt. Bij sommige gemeenteleden viel een deel van het antwoord binnen de ene categorie en een deel in de andere categorie. Daarom komen de cijfers niet exact overeen met het aantal personen dat antwoord heeft gegeven.

■ Tijdens de dienst ■ Rondom de dienst ■ Naar buiten toe ■ Buiten de zondagse dienst ■ Overig

Tijdens de dienst	64	56%
Rondom de dienst	13	11%
Naar buiten toe	10	9%
Buiten de zondagse dienst	3	3%
Overig	24	21%

Opvallende antwoorden:

“Zie vraag 24 (Gewoontes die direct gelieerd zijn aan de Bijbelse geboden. Alle overige gewoontes/vormen mogen wat mij betreft zo maar anders, als zij de relatie tussen mij en de Heere of tussen een ander en de Heere in de weg staan. In dit verband zegt de Heere Jezus tegen de Farizeeën als het gaat over tradities: "Het gebod Gods stelt gij wel fraai buiten werking om úw overlevering in stand te houden.").

Dit is misschien niet zo concreet, maar meer een principe dat we als gemeente toe moeten leren passen. M.i. is het een Bijbelse opdracht voor christenen om op zondag samen te komen, maar waarom zou het dan opeens een stuk minder Bijbels zijn (omdat we deze opdracht niet toepassen in de kerkdiensten) om er voor te zorgen dat "een ieder iets heeft" (I Kor. 14: 26) tijdens de samenkomsten? Waarom maakt de Bijbel wel melding van het gebruik van vele muziekinstrumenten en diverse "soorten" liederen, maar gebruiken wij vooraleerst het orgel en soms de piano? Waarom zou een gemeente niet meer doen aan "P.R." als zij in "het bezit" is van de beste en meest blijde Boodschap die er is?”

“Wellicht een informele opening van een kerkdienst, bijvoorbeeld met mededelingen van verschillende mensen. Kost wat meer tijd, maar geeft wel meer persoonlijke mededelingen en dat bevordert de betrokkenheid van de gemeente.”

“Eerder toevoegen dan aanpassen.”

“De manier waarop het Avondmaal wordt gevierd. Het zou mooi zijn als er een vorm werd gevonden/ingevoerd waarbij er meer recht wordt gedaan aan het ‘vieren’ van de maaltijd, de betekenis van ‘zo dikwijls’ en aan het gemeenschappelijk karakter ervan.”

"Kerkdiensten kunnen toch verschillende invullingen krijgen. Niet iedere ere dienst hoeft overvol met traditie te zitten. Je kunt er ook voor kiezen om met meer regelmaat de muziekkeuze vrij aan de gemeente te laten.”

“Iets wat misschien mooi zou zijn is een moment om even met elkaar te praten/elkaar welkom te heten. Hoeft niet per se elke dienst, maar heb ik in Engeland regelmatig meegemaakt en ook om 'verplicht' met mensen te praten die je allang kent is helemaal niet erg. Gebeurde daar overigens vooral voorafgaand aan het avondmaal, geloof ik, om het gemeenschapsidee te versterken.

Verder mag er in de preken wat mij betreft wat meer op Jezus als redder gewezen worden. Ik heb het idee dat er nu vanuit gegaan wordt dat alle kerkgangers hem al kennen en alleen nog maar moeten horen hoe ze nu dagelijks moeten leven met God en elkaar. Dat is ook wel het belangrijkste, maar de 'entree' naar het koninkrijk mag best naar voren komen. Voor gasten die het hoe en waarom van het christelijk geloof niet goed kennen, lijkt me dat belangrijk.”

“Natuurlijk niet drammerig zijn, maar alle bovengenoemde varianten zullen niet tot meer binding leiden is mijn mening. en de autochtonen jaag je de kerk uit.”

26. Heeft u verder nog opmerkingen of suggesties?

Naast veel enthousiaste reacties over dit onderzoek kwamen er ook nog andere reacties die interessant kunnen zijn wanneer de gemeente verder wil gaan met missionair-diaconaal present zijn in de wijk.

"Check s.v.p. Ook andere kerken wat daar gebeurt."

Naar aanleiding van vraag 18: "Alhoewel eenmalige projecten natuurlijk veel prettiger zijn voor het uitvoerend personeel, zijn langdurige projecten, of in ieder geval langdurig contact nodig om mensen echt te bereiken! Na eenmalige projecten moet je contact blijven houden!"

"Mijn voorkeur heeft het om laagdrempelig te beginnen. Mogelijk met iets dat niet direct met het geloof te maken heeft maar aansluit bij de doelgroep. Wat vinden de buurtbewoners bijvoorbeeld leuk? Wordt daar ook nog een enquête onder gehouden? Met de BBQ zijn er vaak mensen uit de wijk, met het kinderfeest waren kinderen uit de wijk. Mogelijk komen we op die manier in contact en daarvan uit kunnen we ons geloof doorgeven."

"Ik mis in deze enquête de website. Een heel belangrijk middel om mensen te bereiken. Ik pleit voor actualiteit. De website wordt veel bezocht. Bij de EC komen de mailtjes binnen. Het adres is: welkom@cgkleiden.nl"

"Misschien is het belangrijk om niet te veel te focussen op de wijk, maar ook op de hele stad; mensen zijn tenslotte mobiel genoeg."

"In de afgelopen tijd (15 jaar) ben ik - naast Gods Woord zelf - geïnspireerd geraakt door de volgende boeken over evangelisatie:

- De insider (Jim Petersen)
- Effectief Evangeliseren (Christian Schwartz - Zeer praktisch!)
- Visserslatijn (Peter Scheele).

M.i. Is het van elementair belang dat ieder gemeentelid zijn talenten en gaven ontdekt en deze ook missionair/diaconaal inzet. Als dit bijv. Voor ons (mijn vrouw en ik) betekent dat de Heere ons heeft geroepen twee pleegkinderen op te nemen in ons gezin, dan is dit één van de manieren waarop wij missionair/diaconaal worden ingezet door Hem. Als dit bijv. Voor een ander betekent dat hij of zij geroepen wordt prima maaltijden te verzorgen voor de Alphacursus, dan is dit de wijze waarop de Heere deze persoon (o.a.) Inzet bij het missionair/diaconaal werk.

Andere suggesties:

- Kan/mag de gemeente tijdens het uitdelen van de voedselpakketten (voedselbank) ook zorgen voor geestelijk voedsel? Dat zal vermoedelijk alleen passief aangeboden mogen worden, maar het is tenslotte in een kerk en dan kun je een uitnodigende evangeliserende folderstandaard o.i.d. Verwachten, toch?
- Ik speel nog met de gedachte praiseavonden op te zetten op een doordeweekse avond in de kerk. Is - in ieder geval in de eigen ervaring - prima gelegenheid niet-gelovigen uit te nodigen.
- Idem, v.w.b. Een cursus voor ouders over opvoeding."

"Mij is niet duidelijk wie de grenzen van de 'wijk' heeft vastgesteld, waar die liggen en waar de indeling op gebaseerd is. Ik vraag me ook af of mensen die er wonen zich bewoner van 'zuid-west' of bijv. 'Fortuinwijk' voelen. Zelf woon ik volgens mij ook in Leiden Zuidwest (Haagwegkwartier), maar ik had nog nooit van gasthuiswijk of fortuinwijk gehoord en ik kom ook niet in de genoemde wijken, behalve om naar de kerk en de Luifelbaan (winkelcentrum) te gaan. De (voor mij) andere kant van de Churchillaan is voor mij echt onbekend gebied. Aan de andere kant weet ik wel dat veel mensen die in mijn buurt wonen al hun hele leven hier wonen

en zich sterk met hun straat/ de buurt verbonden voelen, maar ik weet niet of dat in de directe omgeving van de kerk ook zo is.

Verder zou ik het erg jammer vinden als door al het wijkgeweld het werk onder (internationale) studenten ondergesneeuwd zou raken, terwijl dat ook missionair en diaconaal is en de gemeente zich daar ook aan gecommitteerd heeft. Persoonlijk denk ik dat dit werk veel beter bij ons als gezin en onze (on)mogelijkheden past dan allerlei activiteiten in de buurt rondom de kerk."

"Ik vind het een lastig onderwerp en ervaar mijn antwoorden wel wat als kil voor zo'n belangrijk onderwerp. In ieder geval heeft het mij toch wel even aan het denken gezet; met name waarom het kennelijk voor mij toch lastig is om aan missionair-diaconaal inhoud te geven."

"Ik denk dat wij als kerk/gemeente nog lang niet klaar zijn om missionair diaconaal te gaan werken. Er bestaat hier binnen de kerk geen missie/visie/doelstellingenpakket over. We hebben al moeite met instrumenten in de kerkdienst en dan willen we naar buiten gaan treden. Die mensen zitten echt niet op saaie orgelmuziek te wachten. De ouderen misschien wel, maar gezinnen zeker niet."

"Je kan naar buiten treden als je naar binnen gesterkt en gelaafd bent. Dit betekent ook kijken naar de diensten. Kijken in zuster gemeente van de CGK bv in Hoofddorp /Sassenheim/ Groningen hoe die dit binnen de gemeente regelt."

"Meer omzien naar elkaar hebben we nodig in deze gemeente."

"De kerk heeft sowieso zelf al moeite om de vacatures op te vullen binnen de kerk; je krijgt snel veel extra moeite om mensen te vinden voor alle activiteiten."

"Ik zou graag meer opwekking zingen en meer met de band."

BIJLAGE 5: Kernlabels

Om de interviews te analyseren hebben we gebruik gemaakt van labels. Labels zijn tekstfragmenten die voorzien zijn van een kenmerkende naam of omschrijving die relevant is voor de beantwoording van de vraagstelling. Hierbij hebben we de stappen gevolgd vanuit het Basisboek voor Kwalitatief Onderzoek.

Labelen leidt tot een zinvolle reductie van het onderzoeksmateriaal, waarbij elk label iets zegt over een individu, situatie, groep of proces. Deze labels worden vervolgens geordend, waarbij de onderzoeksvraag, de onderzoeksdoelstelling en het perspectief van waaruit het onderzoek wordt gedaan het uitgangspunt vormen. Door deze manier van ordenen wordt samenhang tussen fragmenten zichtbaar en kan er antwoord gegeven worden op de vraagstelling.

Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van vijf verschillende topics: Missionair-diaconaal, CGK Leiden (inclusief gemeenteleden), Wijk Leiden Zuidwest (inclusief wijkbewoners), WMO en samenleving en Financiën. Deze laatste topic is tijdens het onderzoek grotendeels komen te vervallen omdat dit geen relevante informatie opleverde. De kernlabels geven per topic antwoord op onze onderzoeksvragen.

Restlabels zijn labels die niet onder een kernlabel vielen. Deze hebben we bij de labels neergezet maar niet verwerkt in een kernlabel.

Kernlabels missionair-diaconaal present zijn

Kernlabel	Label
<i>Wat is missionair-diaconaal zijn?</i>	
Evangelie verkondigen	Evangelie verkondigen (11)
Present zijn als christen	- Missionair is het evangelie klinken en doen.
Gehoor geven aan zending	- Evangelie vertellen
Missionair en diaconaal gaat gelijk op	- Evangelie zichtbaar maken
Jezus volgen	- Evangelie laten horen
Missie hebben	- Spreken over het evangelie
	- God ter sprake brengen op natuurlijke manier
	- Kerk biedt het evangelie aan.
	- Evangelie doorlezen en verkondigen
	- Verkonding evangelie
	- Betrekken bij evangelie
	- Evangelisatie
Getuigen	Present zijn als christen (5)
Gods liefde laten zien	- Presentie van het evangelie
Uit zijn op bekering	- Christus present stellen in samenleving
	- Present als christelijke gemeenschap
	- Present als christen zijnde
	- Present zijn
Het missionair-diaconaal handen en voeten geven	Missionair en diaconaal gaat gelijk op (4)
Spanningsveld missionair en diaconaal opzoeken	- Missionair en diaconaal gaan gelijk op
	- Missionair en diaconaal beiden belangrijk
	- Missionair is diaconaal

Diaconaal is evangelie doen Combinatie missionair en diaconaal: door conflict verleden	- 2-sporen beleid Jezus volgen (4) - Voorbeeld van Jezus volgen - Kijk hoe Jezus doet - Geraakt worden door Jezus. - Identiteit is Jezus Christus - Enthousiast voor Jezus zijn Missie hebben (4) - Jezus missie is een totaalpakket - Missie van God hebben - Missie is meer dan evangelisatie - The 5 marks of Global Mission 1) Missie evangelisatie 2) Missie discipelschap 3) Missie dienstbaarheid 4) Missie gerechtigheid en milieu 5) Missie schepping Getuigen (3) - Getuigen - Getuigen - Altijd bereid om te getuigen Gods liefde laten zien (3) - Liefde uitstralen - Gods liefde laten zien - Uitdragen dat God lief heeft Uit zijn op bekering (2) - Mensen tot geloof komen - Bekering Het missionair-diaconaal handen en voeten geven(2) - Missionaire-diaconale handen en voeten geven - Hand en voet zijn Spanningsveld missionair en diaconaal opzoeken (2) - Spanningsveld evangelisatie/diaconaat - Spanningsveld opzoeken missionair en diaconaal zijn Diaconaal is evangelie doen (2) - Diaconaal is praktisch - Diaconaal is evangelie doen Combinatie missionair en diaconaal: door conflict verleden (2) - Samenstelling door conflict - Conflict Evangelicanen en vrijzinnige christenen <i>Restlabels</i> - Hulpverlening buiten de kerk bieden. - Missionair-diaconaal is opbouwwerk - Diaconaal is wat mensen zien - Financiële hulp - Missionair is geestelijk gericht
--	---

	- Merkwaardige combinatie - Gericht op heel de schepping - Zending is geroepen en betrokken zijn
--	--

<i>Taak van leider voor een missionair-diaconale gemeente?</i>	
Voorlichten en ondersteunen Proactief zijn Omgaan op reacties van veranderingen Leiderschap bezitten Verantwoordelijk Willen investeren Kerkplanter zijn	Voorlichten en ondersteunen (7) - Steeds belichten van missionair diaconaal willen zijn - Volhouden - Training en toerusting - Coaching - Coachen van mensen - Sleutelfiguren trainen - Toerusting is nodig Proactief zijn (4) - Initiatief - Goede contacten onderhouden met overheid - Committeren - Visie communiceren Omgaan op reacties van verandering (4) - Groep is Tegen - Groep die omarmd - Groep die Overtuiging nodig heeft - Veranderingsprocessen Leiderschap bezitten(2) - Succesvol leiderschap - Leiderschap Verantwoordelijk (2) - Als leider gevolgen dragen - Goed bekend zijn Willen Investeren (2) - Effectief leidinggeven is tijd investeren - Investering Kerkplanter zijn (2) - Kerkplanter - Kerkplanter als professional

<i>Wat zijn randvoorwaarden om missionair-diaconaal gemeente te zijn?</i>	
Kleine groepen vormen Wonen in omgeving Leven delen Betekenisvol zijn in de buurt Roeping hebben	Kleine groepen vormen (11) - Gezinnen loslaten uit kerkwerk - Gezinnen vormen Community - Voorwaarde zijn gezinnen/wooneenheden - Werk vooral in groepen - Bijbelstudie/Alpha-avonden aanbieden in kringen - Kringen vormen - Netwerk vormen - Klein groepje

Intensionality leven	- Tendens naar kleinere gemeenschapsvormingen - Mensen die wel willen een groep laten vormen - Een groep mensen nodig
Geloof	
In gemeenschap leven	Wonen in omgeving (8) - Wonen in omgeving - Je brengt niet iets je leeft in de wijk - Wonen in de buurt is de kern - Weinig kerkleden in de wijk is: niet doen - In de wijk gaan wonen - In de wijk wonen - Van de wijk willen zijn - Wonen in de wijk
Geduld	
Gericht op heel de mens zijn	
Toegewijd zijn	
Proactief zijn	
Ondersteunende moedergemeente zijn	Leven delen (7) - Leven delen - Hobby's delen - Leven delen - Geen project maar leven delen. - Leven delen met elkaar. - Delen met de buurt - Leven investeren
Gerichtheid op soort groep hebben	
Burgerlijke relaties leggen	
Visie hebben	Betekenisvol zijn in de buurt (7) - Buren uitnodigen - Solidariseren met wijk - Licht zijn in de wijk - Natuurlijk contact met burens - Verbinding met burens hebben - Talenten inzetten voor burens - Samenwerken met de wijk - Betekenis voor de buurt zijn
Geen dubbele agenda hebben	
Krachten bundelen	
Commitment aangaan	
Gastvrij zijn	
Open staan	Roeping hebben (7) - Voldoe aan je roeping - Volg je roeping - God een opdracht geeft - Gehoor geven aan roeping - Volg je roeping - Geroepen voelen voor wijk - Geroepen zijn
Genezing brengen	
Dienstbaar zijn	
Breed draagvlak hebben	
Passie volgen	Intensionality leven (7) - Niet alleen sociale acties - Helpen is goed maar niet genoeg - Jezus deed meer dan hulp alleen - Niet consument blijven maar deelnemer worden. - Meer dan sociale gerechtigheid - Niet zozeer activiteiten doen - Papier is geduldig, Gaan!
Persoonlijk contact zoeken	Geloof (6) - Geloof als basis van je leven. - Vonkje geloof is nodig - Geloof is nodig - Geloven in dagelijks leven

	- Geloof nodig voor vitaliteit kerk - Geloof dat je Gods kind bent. In gemeenschap leven (5) - Actueel is gemeenschapsleven - Gemeenschappen - Leven als gemeenschap voor het koninkrijk - Geloof houdt stand in gemeenschap. - Huis openstellen Geduld (5) - Lange adem werk - Langdurig termijn - Langzaam traject - Langzaam proces - Kost tijd Gericht op heel de mens zijn (4) - Voor kerkelijke en buitenkerkelijke - Heel de mens - Aandacht voor mensen - Mensen tot bestemming laten komen Toegewijd zijn (4) - Bereidheid je te willen geven - Toewijding - Toewijding is de basis - Echt voor willen gaan Proactief zijn (4) - Initiatief nemen - Actief contacten zoeken - Elkaar opzoeken - Initiatief nemen Ondersteunende moedergemeente zijn (4) - Verbondenheid aan moedergemeente - Terugvallen op moedergemeente - Biddende en vierende gemeenschap achter je staan - Ondersteuning van overige gemeenteleden (Moederkerk) Gerichtheid op soort groep hebben (4) - Mogelijkheid zijn taallijnen - Mogelijkheid zijn doelgroepen - Mogelijkheid zijn thema's spiritualiteit - Mogelijkheid zijn doelgroepen. Burgerlijke relaties leggen(4) - Contact leggen met burgerlijke organisaties - Contacten burgerlijke samenleving onderhouden - Praten met de overheid - Bidden voor punten van de overheid
--	--

	Visie hebben (3) - Doelstellingen duidelijk - Vormgeven visie - Visie Geen dubbele agenda hebben (3) - Open agenda - Geen dubbele agenda - Geen verborgen agenda Krachten bundelen (3) - Teamkwaliteiten benutten - Bundelen van netwerken - Benutten van expertise Commitment aangaan (3) - Commitment aangaan. - Verbondenheid - Zoeken naar verbinding Gastvrij zijn (2) - Gastvrij zijn - Gastvrij zijn Open staan (2) - Open staan - Open staan Genezing brengen (2) - Genezing brengen - Zieken genezen Dienstbaar zijn (2) - Dienstbaar - Dienstbaar zijn in woord Breed draagvlak hebben(2) - Gezamenlijke draagvlak - Neuzen 1 richting op Passie volgen (2) - Volg je wil/passie - Kijk waar je hart ligt Persoonlijk contact zoeken (2) - Persoonlijk contact om mensen in beweging te krijgen - Persoonlijk benaderen <i>Restlabels</i> - Zonden vergeven - Kinderen zegenen - Demonen uitdrijven - Naaste liefhebben Zingeving bieden - Hartelijk zijn - Recht doen - Aanvoelen van behoeftes
--	---

	- Goed doen - Vijanden liefhebben - Nuchterheid is nodig - Klimaat van genade - Genoeg menskracht - Realistisch zijn - Kijken naar mogelijkheden - Klein beginnen - Bijbelse drijfveer - Omslag in denken - Laat je uitdagen - Ontspannen - Samen ondernemen - Geven en ontvangen om niets
--	---

Kernlabels CGK Leiden

Kernlabel	Label
<i>Typeringen CGK?</i>	
Bureaucratie aanwezig	Bureaucratie aanwezig(5)
Gebrek aan initiatief	- Formalisme - Overal protocollen voor - Vergadercultuur
Streekgemeente	- Bureaucratie - Besluiten duren lang
Ongestructureerd	Gebrek aan initiatief (5)
Relatiegericht	- Gebrek aan enthousiasme - Angst
Verhuizing kerkgebouw	- Iedereen is druk - Moeilijk om iets op te zetten
Bijbelgetrouw	- Mooie woorden maar geen tijd
Geschiedenis Inloophuis	Streekgemeente (5)
Diverse gemeente	- Geen wijkgemeente - Streekgemeente; geen betrokkenheid bij de wijk. - Streekgemeente als zwakte
Warmte	- Zwakte is dat het streekgemeente is - Wijk niet kennen
Leergierig	Ongestructureerd (4)
Er zijn verschillende belangen	- Alles loopt door elkaar - Geen verbinding tussen de activiteiten - Stroomlijnen aanbrengen - Communicatieproblemen
	Relatiegericht (4)
	- Hechte band - Onderlinge band - Mensen zijn zeer betrokken - Omzien naar elkaar - Gedragen door de gemeente
	Verhuizing kerkgebouw (4)
	- Verhuizing centrum naar wijk. - Binnenstad meer mogelijkheden - Nieuwe wijk, nieuwe uitdagingen - Weinig last op de schouders willen
	Bijbelgetrouw (3)
	- Kern zoekt naar verdieping bijbel - Bijbelgetrouw - Alles gerelateerd aan de bijbel
	Geschiedenis Inloophuis (3)
	- Inloophuis als stimulans om missionair-diaconaal te zijn - Sluiten inloophuis - Inloophuis gehad
	Diverse gemeente (2)

	- Divers gezelschap - Vanuit verschillende kerkstromingen Warmte (2) - Warmte - Warmte Leergierig (2) - Toerustingavonden slaan goed aan. - Grondigheid Openheid (2) - Gastvrijheid - Open vizier naar de wereld toe Er zijn verschillende belangen (2) - Verschillende belangen - Neuzen verschillende richtingen op. Restlabels: - Hoogopgeleiden - Orthodox gereformeerd geluid horen - Gemeente al redelijk veel naar buiten toe is - Introverte houding - Samenwerken met GKV - 30 leden wonen in de wijk Leiden Zuidwest - Kerkenraad veel in eigen hand gehouden
<i>Wat zijn randvoorwaarden voor actief gemeente zijn als CGK?</i>	
Identiteit als kerk hebben Taakgericht zijn Persoonlijk betrokken zijn Open en actieve houding van kerkenraad Duidelijke communicatie kerkenraad-gemeente	Identiteit als kerk hebben (6) - Kerk heeft een identiteit - Kerk heeft algemeen christelijk identiteit - Licht op de kandelaar - Stad op de berg - Uniekheid van de kerk zoeken - Kerk verwijst altijd naar Jezus Christus Taakgericht zijn(5) - Kerk moet belangstelling hebben voor mensen in nood - Opkomen voor de zwakke in de samenleving - Taak van kerk is voeden van mensen - Kerk haar leden stimuleren op uit te stappen Als gemeente persoonlijk betrokken zijn (3) - Voorbij projectmatig werken - Voorbij geld investeren - Voorbij professional inhuren Open en actieve houding kerkenraad (3) - Kerkenraad ruimte geven om te Pionieren - Proactieve kerkenraad - Kerkenraad wil missionair-diaconaal zijn Duidelijke communicatie kerkenraad-gemeente (2) - Communicatie naar gemeente

	- Communicatie ventileren van kerkenraad naar gemeente. <i>Restlabels</i> - Kerk heeft kracht - Kerk is niet één gemeente - Kerk als gemeenschap van mensen - Gemeente kan niet alles doen - Projectmatig is de minimale laag - Kerk heeft passie
<i>Wat zijn trends binnen kerkelijk Nederland?</i>	
Samenwerking tussen verschillende kerkstromingen Geloof is geen vanzelfsprekendheid meer Kerk is beïnvloedbaar Intern gericht	Samenwerking tussen verschillende kerkstromingen (3) - Kerkenstromingen samenwerken voor de wijk - Respect voor eigenheid van verschillende kerken - Meer overeenkomsten dan verschillen willen zien Geloof geen vanzelfsprekendheid meer(3) - Interne secularisatie - Geestelijke rijkdom onvanzelfsprekend geworden - Materiële rijkdom onvanzelfsprekend geworden Kerk is beïnvloedbaar (2) - Pijn van geschiedenis beïnvloed - Context bepaald hoe betrokken je bent op omgeving Intern gericht (2) - Blick naar buiten als er plek voor is - Trend kerken intern gerichtheid <i>Restlabels</i> - Landelijk is blik van kerk meer naar buiten. - Bewogenheid is niet bijzonder - Cultuurkloof kerkelijke en buitenkerkelijken - Trend meer diaconale ondersteuning moet bieden aan kerkleden - Elitaire gemeentes - Gemeentes veranderen altijd - Oproep werkt niet meer
<i>Hoe kun je missionair-diaconaal gemeente worden?</i>	
Kerk zichtbaar maken Nieuw beginnen Werken aan bewustwording Proactief zijn als gemeente Balans creëren tussen intern en extern gerichtheid Gerichtheid hebben in wat je al doet Professional aannemen Actieve predikant hebben	Kerk zichtbaar maken (8) - Stem laten horen - Open de deuren en ga er op af! - Begeleiding aan initiatieven bieden - Mensen bezoeken - Band opbouwen - Kerk weer onder de Aandacht brengen - Zichtbaar zijn - Kerk zichtbaar maken Nieuw beginnen (7) - Alles nieuw organiseren - Nieuwe mogelijkheden willen zien - Omtorning van de gemeente - Begin iets nieuws - Nieuw gemeente stichten

	- Nieuwe gemeenschap vormen - Stap maken Werken aan bewustwording (6) - Belichten van missionair diaconaal aspect. - Thema's in dienst verwerken - Thema's aansnijden - Project onder de aandacht brengen - Bewustwording - Bewust worden van je veilige omgeving Proactief zijn als gemeente (6) - Oren open - In kracht zitten - Goed luisteren - Laagdrempelig zijn - Veelvuldig schrijven - Persoonlijk contact Balans creëren tussen intern en extern gerichtheid (5) - Blik naar buiten als er plek voor is - Verbinding met binnen en buiten. - Kerk teveel naar binnen gericht - Balans tussen binnen en buiten gericht zijn. - Intern en extern gerichtheid gaan samen op Gerichtheid hebben in wat je al doet (5) - Organisatorisch niet exclusief doen - Doen wat je al deed - Beargumenteren wat je nieuw organiseert - Inclusief doen - Aansluiten bij wat er al is Professional aannemen (4) - Iemand inhuren - Professional in huren - Eerlijk verhaal geven aan nieuw werker - Randvoorwaarde is kartrekker hebben Actieve predikant hebben(2) - Proactief optreden van predikant - Predikant belangrijkste leider <i>Restlabels</i> - Mensen naar je toe laten komen Roeping van kerk is voor ieder kerk hetzelfde
--	--

Kernlabels WMO en samenleving

Kernlabel	Label
<i>Wat zijn typeringingen van de maatschappij van nu (2012)?</i>	
Individualisering	Individualisering (5)
Secularisatie	- Individualisering - Hyper geïndividualiseerd - Los van sociale bindingen
Hang naar gemeenschap	- Onafhankelijkheid - Onafhankelijk dus kwetsbaar
Terugtrekkende overheid	Secularisatie (5)
Informatiemaatschappij	- Geen rijen meer voor de kerk - Kerken lopen leeg
Daling waarde van mensenleven	- Kerk in de marge - Secularisatie
Rationalisering	- Kerk was vroeger middelpunt
Maatschappij verandert snel	Hang naar gemeenschap (4)
Nieuw gaan positioneren van kerken	- Kleinere kerkgemeenschappen gaan er komen - Tendens naar kleinere gemeenschapsvormingen - Tegen trend: Gemeenschapsvorming - Echotrend: Hang naar gemeenschap - Gemeenschap is niet vanzelfsprekend
Spiritualiteit neemt toe	
Maatschappelijk betrokken willen zijn	Terugtrekkende overheid (3)
Afnemende aantrekkingskracht projectmatig werken	- Protest tegen terugtrekkende overheid - Terugtrekkende overheid - Overheid stap niet helemaal terug
	Informatiemaatschappij (3)
	- Teveel prikkels - Maatschappij grote impact op jeugd - Onkunde in verwerken van hoeveelheid prikkels
	Daling waarde van mensenleven (3)
	- Mensen zijn productiebronnen. - Het leven word minder waard - Maatschappij word harder
	Rationalisering (3)
	- Irrationele en emotionele oprispingen. - Trend rationalisering - Behoefte aan relationaliteit
	Maatschappij verandert snel (3)
	- Maatschappij verandert snel - Wereld verandert snel - Jaren 70 gigantische verandering
	Nieuw gaan positioneren van kerken (3)
	- Kerken kunnen meer - Kerken iets te bieden aan de wereld - Kerk moet positioneren in samenleving

	Spiritualiteit neemt toe (2) - Religie neemt toe - Vormgeving van geloof is anders geworden Maatschappelijk betrokken willen zijn (2) - Maatschappelijke betrokkenheid - Meer willen betekenen voor de samenleving Afnemende aantrekkingskracht projectmatig werken (2) - Mensen zijn niet opzoek naar projecten - Projectmatig werk doet de overheid wel <i>Restlabels</i> - Instanties meer contact met burger krijgen - Angst is een negatieve trend - Naar buiten gaan - Veiligheidsgevoel is niet te meten - Social media gaat erg snel - Mens is sociaal wezen - Positief over rol kerk in samenleving - Tegentrends opkomen - Opkomst WMO - Moeite opkomen voor eigenbelang
--	--

Kernlabels Leiden Zuidwest

Kernlabel	Label
<i>Hoe ziet de wijk eruit?</i>	
Het is een diverse wijk Beleefde wijk is duidelijk begrenst Ruime en groene wijk	Het is een diverse wijk (3) - Wijk is divers - Diverse wijk - Diverse wijk Beleefde wijk is duidelijk begrenst (3) - Churchillaan is de beleefde wijk - Apollolaan en kennedylaan is grens beleefde wijk - Berjaardentehuizen als scheiding van beleefde wijk Ruime en groene wijk (2) - Groene wijk - Ruime wijk Restlabel - Lage huur in Fortuinwijk - Woningen slecht onderhouden
<i>Wat voor bewoners wonen er?</i>	
Arm en rijk Aanwezigheid van allochtonen Aanwezigheid van pensionarissen	Arm en rijk (2) - Verschil tussen modaal en mondiaal inkomen - Arm en rijk zijn aanwezig Aanwezigheid van Allochtonen (2) - 80% van allochtonen afkomst - Allochtonen Aanwezigheid van pensionarissen (1) - Apollaan vertegenwoordigd de pensionarissen Restlabel - Lage sociale klasse - Veel ouderen - Koop en huurwoningen - Geen Leidse wijk
<i>Wat typeert de wijkcultuur?</i>	
Het is ik-gericht Familiair Zijn gesloten bij de duurdere wijk	Het is ik - gericht (2) - Aandacht is op zichzelf - Zelf alles regelen Familiair (3) - Hechte gezinnen - Close - Bepaalde familie in aanzien Zijn gesloten bij de duurdere wijk (2) - Duurdere wijk alles achter de voordeur - Duurdere wijk is gesloten Restlabels

	- Kicken als politie komt - Hoge sociale controle - Veel groepsdynamiek in de wijk - Culturen zijn gesloten
<i>Wat zijn mogelijke problemen?</i>	
Werkloosheid Leerachterstand kinderen Eenzaamheid Vuil	Werkloosheid (3) - Semi-werklozen - Veel werkloosheid ook onder jeugd - Passief in werk zoeken Leerachterstand kinderen (2) - Leerachterstand bij kinderen - Thuis geen leerplek Eenzaamheid (2) - Veel eenzaamheid - Eenzaamheid Vuil (2) - Huisvuil - Ontlasting dieren <i>Restlabels</i> - Problematiek tussen bepaalde culturen - Hangjeugd - Overal fietsen - Slecht parkeergedrag
<i>Wat zijn de behoeftes van de wijk?</i>	
Geen behoeftes aan meer voorzieningen Contact	Geen behoefte aan meer voorzieningen (5) - Veel activiteiten in de wijk - Toegankelijkheid naar MO is er - Veel ondersteuning aanwezig - Veel voorzieningen - Veel voorzieningen Contact (3) - Mensen opzoeken - Luisterend oor - Herhaling in contact is belangrijk <i>Restlabels</i> - Wijkbewoners willen er toe doen - Open zijn - Kost tijd en vertrouwen om binnen te komen - Eerlijkheid